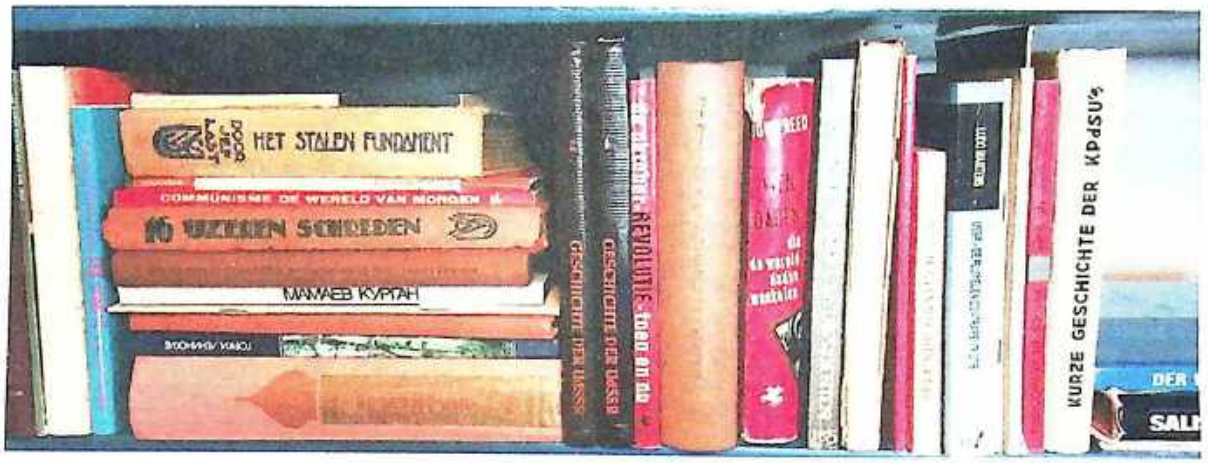

MINISTERIE VAN PROPAGANDA.EU

Chronologische ontwikkelingen Joegoslavië

Map 3 E

NAVO kán deze oorlog niet winnen

22 mei 1999

Door de NAVO-acties zijn de problemen op de Balkan alleen maar toegenomen. Een NAVO-overwinning is dan ook uitgesloten, vindt Bastiaan Bommeljé.

NRC / Opinie Pag.

Deze oorlog is een gerechtvaardigde kruistocht", sprak de president. „Het gaat om de fundamentele waarden van vrijheid, democratie en menselijkheid." Het jaar was 1963; de president John F. Kennedy; de oorlog in Vietnam. Het is, kortom, niet de eerste keer dat het Westen verstrikt is geraakt in zijn eigen retoriek. Hoe dit in Kosovo gebeurde door het zelfbedrog en de nonchalance van de westerse Balkanpolitiek, werd onlangs op deze pagina kernachtig beschreven door Michael Stein (NRC Handelsblad, 15 mei). Zijn redenering dat het huidige debacle slechts kan worden uitgewist door de oorlog voort te zetten totdat victorie op alle fronten is behaald „omdat het anders met de NAVO is gedaan", valt echter met gemak om te draaien. Want hoe langer de oorlog duurt, des te groter wordt de verdeeldheid binnen de NAVO, terwijl een grondoorlog zelfs tot een rechtstreekse breuk met Griekenland en Italië leidt, en hoogstwaarschijnlijk tot een kabinetscrisis in Duitsland. Een transeuropese of een transatlantische crisis in de NAVO ligt vervolgens in het verschiet. Steins redenering is dezelfde waarmee de vs volhardden in hun tragische vergissing in Vietnam: als 'wij' stoppen met de oorlog „is het met de rol van de vs als leider van het vrije Westen gedaan", heette het destijds in kringen van de adviseurs van Kennedy en Johnson. Zij waren ervan overtuigd dat geheel Zuid-Oost-Azië en delen van de Pacific 'verloren' zouden gaan als de oorlog niet werd gewonnen. Volgens de generaals was die overwinning binnen handbereik. „De luchtoorlog verloopt naar wens", heette het in 1965, „de vijand staat op instorten." Het tegendeel bleek het geval.

De geschiedenis kent geen analogieën, en Kosovo is geen Vietnam. Toch zijn er overeenkomsten die verder gaan dan het valse vertrouwen in de effectiviteit van bombardementen, de sluipende escalatie der vijandelijkheden, en de tragiek dat het Westen „niet mág verliezen", maar ook niet kán winnen. De allergrootste overeenkomst is wellicht dat het Westen de aard van het conflict blijkbaar niet begrijpt, en dat in dit tijdperk van televisiedemocratie niet in alle eerlijkheid onder woorden durft te brengen.

Zo hebben westerse politici nog altijd geen duidelijk antwoord op de vraag wat het voormalige Joegoslavië eigenlijk is: een verzameling staten waarin toevallig allerlei etnische groepen leefden, of een verzameling etnische groepen die verdeeld waren over min of meer toevallige staatkundige eenheden. Te vrezen valt dat zij zich deze vraag nimmer hebben gesteld. Daarom ook was het Westen nu eens razendsnel met het erkennen van afgescheiden republieken (Slovenië, Kroatië), dan weer aarzelend met fatale gevolgen (Bosnië). Daarom ook gedoogt het Westen nu eens etnische zuivering als middel tot staatkundige stabiliteit (de verdrijving door de Kroaten van zo'n 200.000 Serviërs uit de Krajina), of tot nieuwe indeling van staatkundige eenheden (in Bosnië zijn één miljoen vluchtelingen die volgens de Dayton-akkoorden 'naar huis mogen', maar nog altijd in containers leven zonder dat het Westen een poot uitsteekt om hun terugkeer te bevorderen), terwijl dan weer etnische moordpartijen reden zijn om te bombarderen. Daarom ook meent het Westen de oorlog om de 'multietnische' staat Bosnië te hebben gewonnen, terwijl behoorlijk wat Bosnische Serviërs daar anders over denken. Zij kregen immers met hun Republika Srpska 49 procent van het Bosnisch grondgebied (terwijl zij 30 procent der inwoners uitmaken), geheel aaneensluitend grenzend aan het Servische moederland, en zijn nu met 80 procent van al hun economische transacties daarmee vrijwel naadloos vervlochten. Daarom ook was het Westen in het geval van Bosnië tot op het allerlaatst onwillig de vrijwel weerloze Bosnische moslims van wapens te voorzien, terwijl het nu in Kosovo het UÇK de grondoorlog laat voeren. Daarom had het Westen in Bosnië oneindig veel geduld om over een soort regeling met de strijdende partijen te onderhandelen, terwijl men het in Rambouillet aan de Amerikanen overliet om de Kosovaarse Albanezen en Serviërs in tien dagen te dwingen in te stemmen met een dictaat-overeenkomst (de andere NAVO-landen lieten zich de facto van de besprekingen buitensluiten).

Albright lijdt aan omvangrijke zelfoverschatting

De kern van de zaak is dat de leidende westerse politici niet wensen te begrijpen dat Kosovo deel uitmaakt van een inherent en bijzonder ingewikkelde regionale en historisch-ideologische problematiek, die zich niet in soundbites laat vertalen of zich laat benaderen met het idee dat de eigen samenleving dan misschien wel niet maakbaar is, maar de wereld wel. De gedachte dat het in Kosovo om een simpele krachtmeting gaat tussen een diabolische despoot en de krachten van 'vrijheid, democratie en menselijkheid' is oog in oog met de humanitaire catastrofe zelfs onhoudbaar en nonchalant.

Door de oorlog te beginnen heeft het Westen de regionale problemen gecompliceerd, het menselijk lijden verergerd en de anti-democratische krachten in de kaart gespeeld – en (net als in Vietnam) zal het einde van de strijd hetzelfde resultaat hebben. Daarom kán het Westen de oorlog niet winnen, zelfs niet als de militairen zegevieren. Te vrezen valt dat de werkelijke gevolgen van de destabilisatie, de verwoestingen, de wederzijdse wraakgevoelens, de economische ontwrichting en een falende westerse politiek zich pas achteraf in volle omvang laten voelen.

Zou er buiten Tony Blair één andere westerse politicus zijn die serieus denkt dat Kosovo ooit nog een vreedzame multi-etnische provincie van Joegoslavië kan zijn? Ja: de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken Madeleine Albright en haar onderminister Strobe Talbott. En dit werpt een enigszins schrijnend licht op deze twee 'deskundigen' die Clinton aanzetten de bombardementen te beginnen. Net zoals de McNamara's en McBunby's tijdens de Vietnamoorlog gaat het om onberispelijke liberalen met veel zin voor 'vrijheid, democratie en menselijkheid', maar met een nog groter ongeduld en een zelfs nog omvangrijkere zelfoverschatting. En net zoals tijdens Vietnam liet de president de besluitvorming plaatsvinden vanuit een bunkermentaliteit die tegenover de visie van deze twee adviseurs geen ruimte liet voor tegenargumenten of negatieve adviezen, ook niet vanuit het Pentagon en de CIA.

De geschiedenis kent geen analogieën, en Kosovo is geen Vietnam. Maar toch zijn er overeenkomsten. Eén daarvan is ook de groeiende verdeeldheid in het Westen over een politiek die niet alleen onduidelijk, incoherent en incapabel is, maar ook geen enkele manoeuvreerruimte biedt behalve verdere escalatie. Het is een politiek die zolang het duurt nog drijft op de retoriek van de mensenrechten, maar die in werkelijkheid is uitgemond in een Vietnam-achtige nachtmerrie: om Bosnië te redden werd het opgedeeld; om Joegoslavië te ontdoen van een anti-democratische despoot wordt het land naar het stenen tijdperk gebombardeerd, en om de Kosovaren te beschermen worden ze gedood met in verarmd uranium gedoopte clusterbommen.

Bastiaan Bommeljé is historicus.

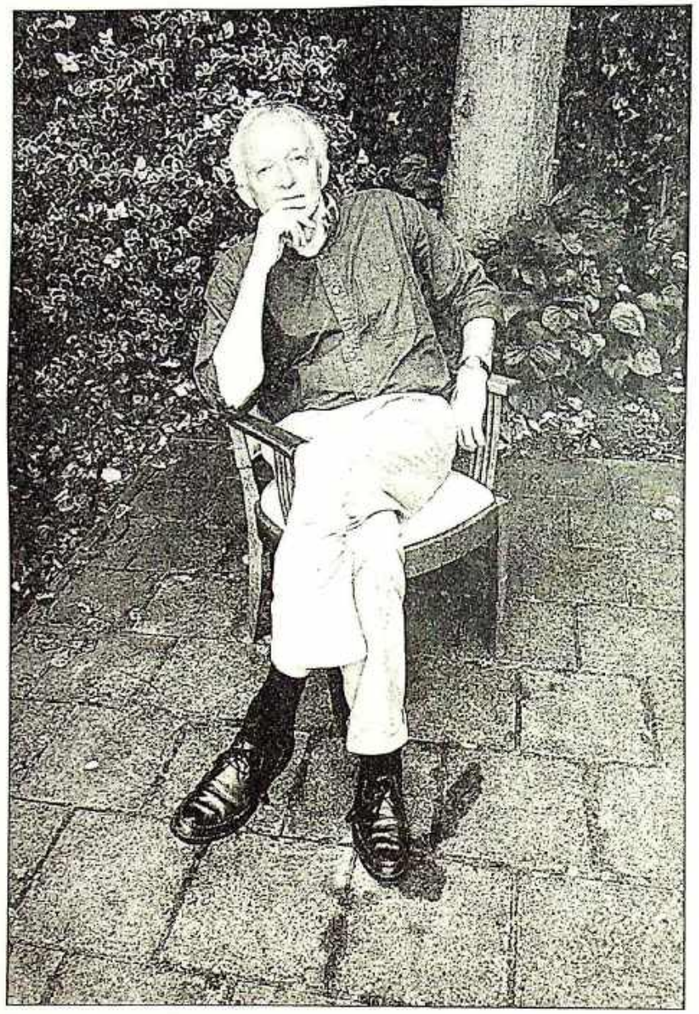

Mient Jan Faber in 1998. FOTO ROBBERT BODEGRAVEN

In 1982, na een bezoek aan de Sovjet-ambassade voor een visumaanvraag om Anatoli Sjaranski te bezoeken. Faber wordt omringd door H. Berkhof, E. van Thijn, J. Tinbergen, H. v.d.Berg. FOTO STOKVIS

Neerlands luidste vredesduif

Al is de club die hij vertegenwoordigt in ledental sterk geslonken en politiek nog weinig relevant, het verhindert Mient Jan Faber, secretaris van het IKV, niet zijn stem luidkeels te laten horen. In deze weken van Kosovo is hij amper uit de media weg te slaan. Profiel van een gedreven activist die ook in eigen kring niet onomstreden blijkt.

Mient Jan Faber

Jon Crijnen

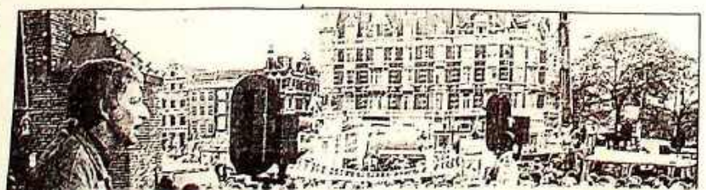

Een generaal zonder leger wordt hij genoemd. En inderdaad, Mient Jan Faber, algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad en Neerlands bekendste vredesduif, blijkt een keizer zonder kleren. Voorbij is de roemruchte tijd van de kruisraketten, toen het IKV hele volksmassa's op de been wist te brengen en er om de blonde lokken van zijn goedgebekte roerganger het aureool van de oudtestamentische profeet leek te hangen.

De vredesbeweging is teruggevallen tot wat ze vóór haar gloriejaren was: een beperkte schare activisten, zonder veel politieke invloed, die haar geestelijk tehuis vooral vindt binnen de Nederlandse kerken. Dat geldt ook voor het Interkerkelijk Vredesberaad. Van de meer dan vierhonderd lokale afdelingen die het IKV eind 1983 telde, bestaat inmiddels driekwart niet meer. Vijf jaar geleden wees intern onderzoek uit dat zelfs de eigen confessionele doelgroep het IKV geen hoger waarderingscijfer toekende dan een 4 +.

Karel Blei, voormalig secretarisgeneraal van de Nederlandse hervormde kerk, mag hoopvol constateren dat er sinds Kosovo weer meer naar het IKV wordt geluisterd, de feiten wijzen er niet op. Tenzij men, zoals velen doen, Faber identificeert met de organisatie die hij formeel dient.

Want het mag dan stil zijn geworden rond het IKV dat kan zeker niet gezegd worden van de man die al zo'n twee decennia lang als vredesboegbeeld fungeert. Vooral sinds het in Servië en Montenegro Navo-bommen en -raketten regent en Kosovo bijna is ontvolkt, blijkt Faber (58) meer aanwezig dan ooit. Via tv, radio en de opiniepagina's van de landelijke kranten. Trouw voorden heen banjert als hij dat in de voormalige DDR heeft gedaan. Daar wilden sommige kerkelijke en dissidente kringen niets meer met hem en het IKV te maken hebben omdat hij te onvoorzichtig, te rechttoe rechtaan opereerde. Dat werkte averechts. Nu dreigt wat Servië betreft hetzelfde te gebeuren. Zo leken me Fabers apodictische uitspraken, de afgelopen weken, over het sturen van Navo-grondtroepen naar Kosovo niet bepaald een steun in de rug voor de democratische vredesbeweging in Klein-Joegoslavië."

„Faber", constateert Gied ten Berge, „loopt door z'n solistisch optreden te vaak voor de muziek uit. Dat leidt tot irritaties en onderlinge spanningen. Dan kan de situatie ontstaan dat aangesloten kerken zijn uitspraken niet voor hun rekening wensen te nemen."

Rutgers vult aan: „Door zijn dwingende contacten met de media lijkt het naar buiten toe alsof de standpunten gevoelige zaak als het Navo-optreden tegen Servie zijn de reacties pro en contra van het publiek van groot belang."

Blaauw toont zich, naar eigen zeggen, verheugd over wat hij het bekeringsproces van Mient Jan Faber noemt. „Fabers emotionaliteit loopt soms voor zijn rationaliteit uit. Zo was hij aanvankelijk voorstander van het inzetten van Navo-grondtroepen in Kosovo, zonder acht te slaan op de waarschuwing van hoge militairen dat dit tot grote verliezen aan manschappen zou leiden. Nu is hij op zijn schreden teruggekeerd en dat vind ik lovenswaardig."

Is het niet vreemd dat Faber, vredesman in hart en nieren, thans op het

Wie ligt nog wakker van Mient Jan?

zinde, quaker- en Sow-hoek de IKV-secretaris verwijten, is het feit dat hij hun afwijkende standpunten niet aan bod laat komen. Hofman: „Faber verdoezelt systematisch alle pacifistische geluiden die in de achterban leven. We hebben niet de illusie dat het IKV een pacifistische organisatie wordt, maar wij vinden wel dat men ruimte dient te laten aan leden die niet kunnen meegaan met de militaristische koers die het Interkerkelijk vredesberaad thans vaart. Deze ruimte biedt Faber niet."

Op zich, stelt Karel Blei, is het niet verwonderlijk dat een deel van de kerkelijke achterban moeite heeft om Faber te volgen in zijn pragmatisch, humanitair militarisme. Net hadden de kerken iedere oorlog als onacceptabel leren zien en hadden ze dat in Basel (1989) en Seoul (1991) belijdend uitgesproken, of de IKV-voorman riep, onder druk van de wreedheden in Bosnië en later Kosovo, dat er toch wel iets zit ker en haatdragender optreden van Servische eenheden in Kosovo. In diezelfde week pleitte hij echter in een discussie met Rob de Wijk van Instituut Clingendael voor het platgooien van Servische olieraffinaderijen en elektriciteitscentrales *(De Groene)*.

Met dit voorbeeld geconfronteerd zegt Gied ten Berge: „Dat is kenmerkend voor Faber. Zo werken zijn *brains*. Het is een soort intellectuele passie van hem om alle argumenten pro en contra aan elkaar te toetsen. Het kan hem weinig schelen dat hij op die manier niet altijd even consistent overkomt en dat het hem kwetsbaar maakt voor kritiek. Vroeger zeiden wij: 'Zet Mient Jan in een kamer met een open deur en hij zal eerst bij elk van de drie muren proberen of hij er met zijn kop doorheen kan rammen'. Hij zoekt altijd de moeilijkste weg. Dan is hij weer helemaal de wiskundige (Faber heeft abstrakte wiskunde gestudeerd)

Jon Crijnen

Neerlands luidste vredesduif

Een generaal zonder leger wordt hij genoemd. En inderdaad, Mient Jan Faber, algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad en Neerlands bekendste vredesduif, blijkt een keizer zonder kleren. Voorbij is de roemruchte tijd van de kruisraketten, toen het IKV hele volksmassa's op de been wist te brengen en er om de blonde lokken van zijn goedgebekte roerganger het aureool van de oudtestamentische profeet leek te hangen.

De vredesbeweging is teruggevallen tot wat ze vóór haar gloriejaren was: een beperkte schare activisten, zonder veel politieke invloed, die haar geestelijk tehuis vooral vindt binnen de Nederlandse kerken. Dat geldt ook voor het Interkerkelijk Vredesberaad. Van de meer dan vierhonderd lokale afdelingen die het IKV eind 1983 telde, bestaat inmiddels driekwart niet meer. Vijf jaar geleden wees intern onderzoek uit dat zelfs de eigen confessionele doelgroep het IKV geen hoger waarderingscijfer toekende dan een 4+.

Karel Blei, voormalig secretarisgeneraal van de Nederlandse hervormde kerk, mag hoopvol constateren dat er sinds Kosovo weer meer naar het IKV wordt geluisterd, de feiten wijzen er niet op. Tenzij men, zoals velen doen, Faber identificeert met de organisatie die hij formeel dient.

Want het mag dan stil zijn geworden rond het IKV dat kan zeker niet gezegd worden van de man die al zo'n twee decennia lang als vredesboegbeeld fungeert. Vooral sinds het in Servië en Montenegro Navo-bommen en -raketten regent en Kosovo bijna is ontvolkt, blijkt Faber (58) meer aanwezig dan ooit. Via tv, radio en de opiniepagina's van de landelijke kranten, *Trouw* voorop, spreekt hij het volk en zijn regeerders vermanend toe. En dit met een zekerheid die elke twijfel aan eigen oordeelsvermogen bij voorbaat lijkt uit te sluiten. Faber gebruikt de pers uitbundig, maar schroomt anderzijds niet haar voor „geborneerd" *(Trouw,* 26-11-'98) uit te maken als ze niet precies schrijft zoals hij dicteert.

Dat wordt de man-met-het-gezicht-van-een-monnik niet door een ieder in dank afgenomen. Karel Blei zegt het nog voorzichtig: „Mient Jan is soms iets minder toegankelijk voor wat anderen zeggen dan je zou wensen." Maar anderen zijn niet geneigd een blad voor de mond te nemen.

Zo stelt de Eindhovenaar Herbert Rutgers, in de jaren tachtig een van Fabers meest fervente medestrijders: „Mient Jan kent geen remmingen. Met dezelfde stelligheid waarmee hij aandacht vraagt voor kwesties van oorlog en vrede bemoeit hij zich ook met zaken waar hij geen verstand van heeft. Neem twee jaar geleden zijn verwijt aan de kerken naar aanleiding van het kerk- en tentasiel. Dat sloeg nergens op. Uit het stuk dat hij toen in jullie krant publiceerde bleek dat Faber van toeten noch blazen wist."

Mient Jan Faber in 1998. FOTO ROBBERT BODEGRAVEN

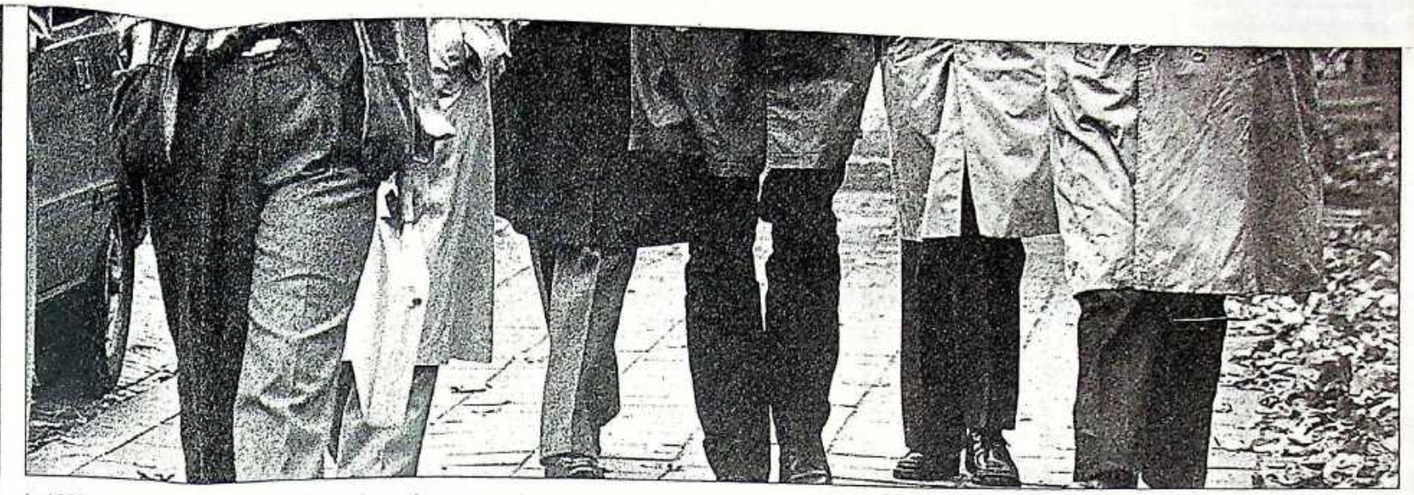

In 1982, na een bezoek aan de Sovjet-ambassade voor een visumaanvraag om Anatoli Sjaranski te bezoeken. Faber wordt omringd door H. Berkhof, E. van Thijn, J. Tinbergen, H. v.d.Berg. FOTO STOKVIS

In 1984, bij een toespraak tot demonstranten tegen kernraketten op het Muntplein in Amsterdam. FOTO PAUL DIJKSTRA

Hoe dit ook zij, een analyse van recente artikelen van zijn hand laat zien dat de secretaris van het IKV zich over een verbijsterende veelheid van onderwerpen tot oordelen bevoegd acht. Gied ten Berge, stafmedewerker van Pax Christi en tussen 1976 en '94 werkzaam op het secretariaat van het IKV: „Faber opereert graag als commentator bij het actuele nieuws. Hij toont zich daarbij een intelligente, goedgeinformeerde waarnemer, die geen blad voor zijn mond neemt. Soms vergeet hij echter dat hij een brede beweging representeert die een diversiteit aan, soms tegenstrijdige, meningen in zich bergt. Dat vraagt een subtiliteit van optreden die hij niet altijd opbrengt."

Herbert Rutgers verzucht: „Ik zou graag zien dat Faber de dingen niet zo rondtoeterde, dat hij subtieler opereerde. Hij is te veel een publiciteitszoeker. Ik ben bang dat hij op de Balkan op dezelfde manier door alle gevoeligheden heen banjert als hij dat in de voormalige DDR heeft gedaan. Daar wilden sommige kerkelijke en dissidente kringen niets meer met hem en het IKV te maken hebben omdat hij te onvoorzichtig, te rechttoe rechtaan opereerde. Dat werkte averechts. Nu dreigt wat Servië betreft hetzelfde te gebeuren. Zo leken me Fabers apodictische uitspraken, de afgelopen weken, over het sturen van Navo-grondtroepen naar Kosovo niet bepaald een steun in de rug voor de democratische vredesbeweging in Klein-Joegoslavië."

„Faber", constateert Gied ten Berge, „loopt door z'n solistisch optreden te vaak voor de muziek uit. Dat leidt tot irritaties en onderlinge spanningen. Dan kan de situatie ontstaan dat aangesloten kerken zijn uitspraken niet voor hun rekening wensen te nemen."

Rutgers vult aan: „Door zijn dwingende contacten met de media lijkt het naar buiten toe alsof de standpunten die hij uitdraagt de mening van het IKV vertegenwoordigen, maar dat is zeker niet altijd zo." En over Fabers continu zoeken van de publiciteit: „Al zegt hij van niet, toch heeft hij grote moeite om te accepteren dat de politieke rol van het IKV is uitgespeeld."

„Want laten we wel wezen, in de kanselarijen van Den Haag en en Brussel ligt geen mens meer wakker van datgene wat meneer Mient Jan Faber van het IKV over de internationale situatie te melden heeft. Die gouden tijd is definitief voorbij. Dat lijkt hij niet altijd te beseffen. Hij had de moed moeten hebben om na de kruisrakettenperiode op te stappen. Maar Faber wekt niet de indruk dat hij zich ooit heeft afgevraagd: 'Ben ik nog wel de juiste man op de juiste plaats?' Misschien was hij bang voor het antwoord."

Toch zegt Dirk Jan Blaauw, defensiewoordvoerder van de VVD-Tweede-Kamerfractie, over de maatschappelijke invloed van Faber en het IKV: „Ze spelen nog altijd een zekere rol bij de wijze waarop een deel van de publieke opinie tegen kwesties van vrede en veiligheid aankijkt. En juist bij een zo gevoelige zaak als het Navo-optreden tegen Servie zijn de reacties pro en contra van het publiek van groot belang."

Blaauw toont zich, naar eigen zeggen, verheugd over wat hij het bekeringsproces van Mient Jan Faber noemt. „Fabers emotionaliteit loopt soms voor zijn rationaliteit uit. Zo was hij aanvankelijk voorstander van het inzetten van Navo-grondtroepen in Kosovo, zonder acht te slaan op de waarschuwing van hoge militairen dat dit tot grote verliezen aan manschappen zou leiden. Nu is hij op zijn schreden teruggekeerd en dat vind ik lovenswaardig."

Is het niet vreemd dat Faber, vredesman in hart en nieren, thans op het standpunt staat dat het massaal schenden van mensenrechten alleen met militaire middelen kan worden gestopt? Is hier niet sprake yan een merkwaardige *volte face*? J. L. Heldring, oudhoofdredacteur van *NRC Handelsblad* en commentator bij die krant, meent van niet: „Ik vind Fabers opstelling juist erg consequent. Zijn pleiten voor militair optreden tegen Milosevic berust op morele verontrusting. Hetzelfde gevoel dat hem eerder in het geweer bracht tegen de voorgenomen plaatsing van kruisvluchtwapens in Nederland. Daar zit een opvallend rechte lijn in. Al kun je je natuurlijk afvragen of een door morele motieven ingegeven beleid per definitie een goed beleid is. Nee, Faber is nooit een pure pacifist geweest. Hij heeft bijvoorbeeld nooit gepleit voor afschaffing van de Navo."

Wie ligt nog wakker van Mient Jan?

Dit constateert ook Beno Hofman, staffunctionaris van de Doopsgezinde vredesgroep. Ofschoon zelf pacifist in hart en nieren, neemt hij het Faber niet kwalijk dat deze op dit punt anders denkt. Wat Hofman en zijn pacifistische geestverwanten in doopsgezinde, quaker- en Sow-hoek de IKV-secretaris verwijten, is het feit dat hij hun afwijkende standpunten niet aan bod laat komen. Hofman: „Faber verdoezelt systematisch alle pacifistische geluiden die in de achterban leven. We hebben niet de illusie dat het IKV een pacifistische organisatie wordt, maar wij vinden wel dat men ruimte dient te laten aan leden die niet kunnen meegaan met de militaristische koers die het Interkerkelijk vredesberaad thans vaart. Deze ruimte biedt Faber niet."

Op zich, stelt Karel Blei, is het niet verwonderlijk dat een deel van de kerkelijke achterban moeite heeft om Faber te volgen in zijn pragmatisch, humanitair militarisme. Net hadden de kerken iedere oorlog als onacceptabel leren zien en hadden ze dat in Basel (1989) en Seoul (1991) belijdend uitgesproken, of de IKV-voorman riep, onder druk van de wreedheden in Bosnië en later Kosovo, dat er toch wel iets zit in het oude idee van de 'rechtvaardige oorlog'. Blei: „Dat was wel even slikken en leidde binnen de Nederlandse lidkerken tot bevreemding." Zeker bij pacifisten als Hofman die elk militair ingrijpen afwijzen. Want: „De huidige oorlog toont overduidelijk aan hoe zinloos dit is". En: „Zoals Faber opereert noemt het IKV zich ten onrechte een vredesbeweging. Waarom ten onrechte? Omdat men het gebruik van geweld onder omstandigheden weer als vanzelfsprekend beschouwt."

Hofman: „Faber is een bewogen man, maar hij bewandelt meer het politiek-strategische dan het principiële spoor. Dat verklaart zijn zwenkend beleid met betrekking tot Servië: eerst geen bombardementen, dan ineens wel, vervolgens de inzet van grondtroepen, en nu weer niet."

Dat er inderdaad niet altijd een even grote consistentie zit in de opvattingen van Faber blijkt uit het volgende voorbeeld. Op 7 oktober 1998 toonde de IKV-er zich in een ingezonden stuk in *de Volkskrant* een tegenstander van Navo-bombardementen op Servi "omdat deze zouden leiden tot nog fanatieker en haatdragender optreden van Servische eenheden in Kosovo. In diezelfde week pleitte hij echter in een discussie met Rob de Wijk van Instituut Clingendael voor het platgooien van Servische olieraffinaderijen en elektriciteitscentrales *(De Groene)*.

Met dit voorbeeld geconfronteerd zegt Gied ten Berge: „Dat is kenmerkend voor Faber. Zo werken zijn *brains*. Het is een soort intellectuele passie van hem om alle argumenten pro en contra aan elkaar te toetsen. Het kan hem weinig schelen dat hij op die manier niet altijd even consistent overkomt en dat het hem kwetsbaar maakt voor kritiek. Vroeger zeiden wij: 'Zet Mient Jan in een kamer met een open deur en hij zal eerst bij elk van de drie muren proberen of hij er met zijn kop doorheen kan rammen'. Hij zoekt altijd de moeilijkste weg. Dan is hij weer helemaal de wiskundige (Faber heeft abstrakte wiskunde gestudeerd).

Karel Blei noemt Faber een gedreven en erg bevlogen man. „Hij draagt het hart op de tong en is niet bang voor het uitdragen van uitgesproken standpunten.". Ten Berge vult aan: „Ik vind Mient Jan een enorme moralist. Daarin is hij typisch gereformeerd." Om deze waarneming onmiddellijk weer te te relativeren met de constatering: „Hoe minder zeker hij van een kwestie is des te meer morele geladenheid legt hij erin. Dat valt me bij die Kosovo-zaak ook weer op." Maar: „Soms draagt dat moralisme ook een profetisch karakter. Neem zijn beroemde toespraak in 1981 op het Museumplein. Neem ook zijn waarschuwingen met betrekking tot Bosnië en Kosovo op een moment dat de Europese Unie en de Navo nog volop bezig waren met pappen en nathouden. Zo pleitte hij al voor een *peace keeping force* voor Bosnië vier jaar voordat die er in 1995 ook echt kwam."

Het verkleint Fabers gevoel van eigenwaarde niet. Zoals een ingewijde die nadrukkelijk niet bij naam genoemd wenst te worden, het vilein uitdrukt: „Mient Jan heeft zichzelf nog nooit op een fout kunnen betrappen."

Een kwart eeuw geleden al bepleitte Stanley Hoffmann in de VS een ethische buitenlandse politiek. De oorlog in Kosovo is er een echo van. In zijn laatste boek verdedigt Hoffmann het recht op gewapende actie in soevereine staten als menselijk leed of regionale stabiliteit daartoe noopt.

Stanley Hoffmann: *World Disorders.*
Troubled Peace in the Post-Cold War Era.
Rowman & Littlefield Publishers, 279 blz.
ƒ 82,10

Ronald Havenaar

De nu twee maanden durende luchtoorlog van de NAVO tegen Servië roept twee grote vragen op. Is deze grove aantasting van de Servische soevereiniteit toelaatbaar en kan met deze actie het gestelde doel, een veilig bestaan voor de Kosovaarse Albanezen, ooit bereikt worden? Stanley Hoffmann is een van de weinigen die sinds het einde van de Koude Oorlog doordachte opvattingen heeft ontwikkeld over de legitimiteit en doeltreffendheid van militaire interventies in regionale conflicten.

Hoffmann is als schrijver over internationale politiek al sinds decennia een fenomeen. Hij werd in 1928 in Wenen geboren, emigreerde na enkele jaren met zijn ouders naar Frankrijk, waar hij nog vóór zijn dertigste docent werd aan de École des Hautes Études et Sciences Sociales in Parijs. In

moraal die bepaald wordt door de mensenrechten. Doorslaggevend voor het ingrijpen van de NAVO in Bosnië, bijna vier jaar geleden, was de verontwaardiging van de publieke opinie in het Westen over de misère van de Bosnische Moslims. Bekommernis met het lot van de Albanezen in Kosovo was de aanleiding tot de huidige actie.

Als morele richtlijn is respect voor de mensenrechten volgens Hoffmann 'de draad van Ariadne' geworden in de internationale verhoudingen. In dit oordeel klinkt de overtuiging door waarmee hij al in de jaren zeventig steun gaf aan Jimmy Carter, de Amerikaanse president die de mensenrechten tot richtsnoer van zijn buitenlandse politiek maakte. Met die houding nam Carter afstand van zijn voorgangers Ford (1974/77) en Nixon (1969/74), die in het voetspoor van hun minister van buitenlandse zaken Henry Kissinger de Amerikaanse politiek meer door nationale belangen en minder door morele intenties lieten inspireren. Kissinger is als pleitbezorger van de Realpolitik altijd de bête noire van Hoffmann geweest en gebleven.

Sinds het einde van de Koude Oorlog is de bruikbaarheid van dit realisme, dat de internationale politiek opvat als het speelveld van soevereine staten die hun nationale belangen

Priština, april 1999 Foto Oleg Klimov/Fotolooq

Moraalridders op oorlogspad

Stanley Hoffmann over het recht op interventie

Staten, werd hoogleraar aan [illegible] kreeg grote faam door zijn talrijke boeken over Franse en internationale politiek. Bekend is hij vooral geworden door zijn stukken over actuele kwesties in bladen als *Foreign Affairs* en *New York Review of Books*. In *World Disorders. Troubled Peace in the Post-Cold War Era* heeft hij zijn belangrijkste artikelen van de afgelopen tien jaar gebundeld. De problematische verhouding tussen militaire inmenging en eerbied voor het soevereiniteitsbeginsel komt in dit boek uitvoerig ter sprake.

Uit het verzet van Rusland tegen de huidige NAVO-actie spreekt weerzin over de arrogantie van een bondgenootschap dat zich steeds verder naar het Oosten doet gelden. Deze door China gedeelde weerstand drukt ook de vrees uit dat de schending van de Servische soevereiniteit, zonder instemming van de Veiligheidsraad, een ongewenst precedent kan worden. Vandaag wordt Belgrado over Kosovo tot de NAVO-orde geroepen, maar morgen wellicht Moskou vanwege zijn politiek in de Kaukasus of Peking omdat het de Tibetanen onderdrukt. Het bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado heeft deze bezwaren belast met moeilijk beheersbare emoties.

Roestige beginselen

Hoffmann onderkent dat nationale soevereiniteit sinds de vrede van Westfalen in 1648 het organisatorische uitgangspunt is van de wereldpolitiek. Toch meent hij dat in de huidige verhoudingen dit beginsel dusdanig is aangevreten dat het steeds minder aanspraak kan maken op onaantastbaarheid. Deze ontwikkeling is een gevolg van de dialectische verhouding tussen integratie en anarchie die volgens Hoffmann het belangrijkste kenmerk is van de moderne internationale politiek.

In economisch opzicht worden staten door de mondialisering opgenomen in het grotere geheel van één vrije markt, die hun handelingsvrijheid en bevoegdheden belangrijk inperkt. Vooral in de geldhandel is deze integratie uitgelopen op een wanorde waar niemand meer greep op heeft, zoals bleek uit de paniek die vorig jaar uitbrak naar aanleiding van de monetaire crisis in Azië. De politieke verhoudingen worden ontwricht door etnische conflicten met binnenlandse oorzaken, maar met gevolgen die tot ver over de grenzen van de betrokken staat merkbaar zijn. Kosovo is het laatste voorbeeld in een inmiddels steeds langer wordende rij.

Deze regionale desintegratie gaat volgens Hoffmann echter samen, vooral door toe-

afgenomen. De grens tussen [illegible] en buitenlandse politiek is teveel vervaagd. Maar hij erkent dat ook de belangrijkste tegenhanger van de realistische benadering – het idealistische internationalisme dat sinds president Woodrow Wilson (1912/20) een zwaar stempel heeft gedrukt op de Amerikaanse buitenlandse politiek – door de huidige problemen in verlegenheid is geraakt. Het uitgangspunt van dit credo is dat democratie en nationale zelfbeschikking tot internationale harmonie en respect voor de mensenrechten zullen leiden. Op dit moment zien we echter dat de Servische regering uit naam van haar nationale zelfbeschikking de Albanezen in Kosovo hun bestaansrecht ontzegt. Ook het beginsel van de democratie is door de ontwikkeling in Servië in opspraak gekomen.

Monoculturele furie

Milošević wordt door de leiders van de NAVO-lidstaten steevast als dictator gebrandmerkt. Het staat vast dat de verkiezingen die hem al tien jaar in staat stellen aan de macht te blijven in belangrijke opzichten niet aan democratische maatstaven voldeden. Aan de andere kant is er in Servië altijd een bestaansmogelijkheid geweest voor oppositiekrachten. Het treurige is dat ook de meeste van deze groeperingen in de ban zijn van het felle nationalisme dat in Kosovo tot excessen leidt. De meest prominente tegenstander van Milošević, de voormalige burgemeester van Belgrado, Zoran Djindjic, is een oud-aanhanger van de Bosnisch-Servische leider Radovan Karadzić. Men moet ernstig rekening houden met de mogelijkheid dat de nationalistische furie door een politieke meerderheid in Servië wordt gesteund.

Hoffmann meent dat het ideaal van een humanitair internationalisme in de verwarde verhoudingen van dit moment het enige kompas blijft dat houvast biedt, al dienen de optimistische uitgangspunten ervan fors te worden bijgesteld. Zelfbeschikking en democratie blijken een gevaar te kunnen zijn voor de vrede en de mensenrechten. In zijn meest fundamentele opstel – het drie jaar geleden geschreven *The Politics and Ethics of Military Intervention* – verdedigt Hoffmann een standpunt dat vooruitloopt op de huidige NAVO-actie. Een militaire interventie die de soevereiniteit en zelfbeschikking aantast is volgens hem gerechtvaardigd indien de betrokken staat, in dit geval Joegoslavië, op massale schaal menselijk leed aanricht of de regionale verhoudingen ernstig ontwricht.

Dit laatste criterium bewijst, ook al is Hoffmann niet bereid deze conclusie te trekken, dat ook het humanitaire internationalisme niet blind kan zijn voor overwegingen van Realpolitik. Een gewelddadig conflict in de Balkan of een andere regio kan een olievlekwerking krijgen of vluchtelingenstromen op gang brengen die voor de rest van Europa destabiliserend zijn. Realisme speelt ook een beslissende rol bij het beantwoorden van de vraag: waarom wel inmenging in Bosnië en Kosovo, maar niet in Rwanda of Tsjetsjenië? Hoe dichterbij de crisishaard, hoe groter de mogelijkheden èn de noodzaak om effectief in te grijpen.

Hoffmann beklemtoont dat een besluit tot interventie bij voorkeur de steun van de Veiligheidsraad moet hebben, al kan de ernst van de omstandigheden de NAVO naar zijn oordeel dwingen eenzijdig in te grijpen als een lid van de Veiligheidsraad een blokkade opwerpt. Wel moet het bondgenootschap in dat geval volgens hem blijven proberen deze staat met argumenten te overtuigen van de noodzaak tot interventie. In de kwestie-Kosovo hebben de NAVO-lidstaten na zes weken met Rusland althans een gedeeltelijk akkoord bereikt over de voorwaarden die de Servische regering moet onderschrijven. Ook deze overeenkomst was voor het Atlantisch bondgenootschap in de eerste plaats een eis van Realpolitik. De bombardementen dreigden uit te lopen op een confrontatie met Moskou, dat bovendien een onmisbare rol als bemiddelaar lijkt te kunnen opeisen sinds de hoop op een snelle capitulatie van Milošević ijdel is gebleken.

Vermoeidheid

Die laatste constatering onderstreept dat de doeltreffendheid van een interventie een nog groter probleem kan zijn dan de legitimiteit. Hoffmann stelt vast dat de militaire dominantie van de Verenigde Staten op dit moment het meest overheersende kenmerk is van de internationale verhoudingen. Maar hij wijst ook op de militair-strategische vermoeidheidsverschijnselen die de Amerikanen na veertig jaar Koude Oorlog parten spelen. De animo om de rol van mondiale veldwachter te spelen is gering.

De aanval op Saddam Hussein die de Golfoorlog inluidde, leek die indruk tegen te spreken. Maar in januari 1991 gaf de Amerikaanse Senaat pas na lang aarzelen en met slechts drie stemmen meerderheid zijn fiat aan deze actie. Jarenlang hielden de Verenigde Staten zich vervolgens op afstand van het conflict in Bosnië, met het argument dat deze kwestie hun belangen niet raakte. Toen het in de zomer van 1995 toch nog tot een interventie kwam, kwamen de Amerikanen weg met een quick fix. De bombardementen tegen Bosnisch-Servische stellingen hadden snel succes doordat ze werden ondersteund door een Kroatisch grondoffensief.

In de NAVO-operatie van dit moment hebben de Verenigde Staten opnieuw de leiding, omdat de Europeanen wederom niet in staat zijn op eigen kracht een vuist te maken. Maar nog meer dan bij vorige gelegenheden is Washington een aanvoerder die contre coeur opereert. De president lijkt er met zijn hoofd maar half bij te zijn en het Congres is in verwarring.

Voor de Amerikanen staat voorop dat hun manschappen zo weinig mogelijk risico's lopen, een uitgangspunt dat inmiddels tot een opeenstapeling van averechtse gevolgen heeft geleid. Het belangrijkste doelwit, de Servische strijdkrachten in Kosovo die verantwoordelijk zijn voor het uitroeien en verjagen ('etnisch zuiveren') van de Albanezen en daarmee voor de destabilisatie van de regio, liggen slechts marginaal onder vuur. De redenen zijn bekend: de interventie van een NAVO-strijdmacht op Kosovaarse bodem wordt militair en politiek te riskant gevonden en ook de gevaren voor de NAVO-piloten worden tot een minimum beperkt door de luchtaanvallen te laten uitvoeren vanaf Mount Everest-hoogte.

Slagvaardigheid

De bombardementen op bruggen, fabrieken, televisiestations en energiecentrales in Servië zijn een middel om operationele slagvaardigheid te demonstreren zonder al te grote risico's te lopen. Effectieve aanvallen op militaire doelen in Kosovo brengen teveel gevaren mee. Die vrees is de verklaring voor het besluit de Apache-gevechtshelicopters aan de grond te houden. Zo raakt deze interventie steeds meer op het dwaalspoor van de contraproductiviteit. De luchtaanvallen hebben de 'etnische zuivering' onbedoeld versneld. De destabilisatie van Montenegro, Macedonië en Albanië is een tweede gevolg dat tegengesteld is aan de politieke doelen van deze oorlog. De interne positie van Milošević lijkt door de verontwaardiging van de Servische bevolking over de huidige NAVO-strategie versterkt te zijn.

Bovendien dreigen de bombardementen op civiele objecten, die inmiddels een groot deel van de infrastructuur in Servië hebben vernietigd, ook in moreel opzicht een contraproductieve uitwerking te krijgen. De hardnekkigheid waarmee deze doelwitten 'militair' worden genoemd, getuigt van een onwaarachtigheid die op gespannen voet staat met de hooggestemde oogmerken van het bondgenootschap. De van zeer grote hoogte uitgevoerde luchtaanvallen hebben inmiddels als gevolg van vergissingen en afzwaaiers tenminste honderden slachtoffers gemaakt onder de Servische en Albanese burgerbevolking. Het argument van de NAVO-leiding dat dit aantal, afgezet tegen de vele duizenden bombardementsvluchten, verbazingwekkend laag ligt, is moeilijk in overeenstemming te brengen met de humanitaire pretenties waarop het bondgenootschap zich beroept. Hoeveel levens van onschuldigen moeten worden vernietigd om die van andere onschuldigen te kunnen redden?

De strijd van de NAVO tegen de 'etnische zuivering' is nog altijd een operatie die met het oog op de morele standaard en de politieke stabiliteit van Europa's toekomstige verhoudingen zinvol en zelfs noodzakelijk is. Als Milošević in zijn opzet slaagt, dan wordt de postmoderne slogan 'anything goes' een geaccepteerd politiek recept.

Toen het bondgenootschap twee maanden geleden aan zijn actie begon, was er geen alternatief voor de strijdmethode van de luchtaanvallen. Maar door langdurig vast te houden aan een strategie die inmiddels onvoldoende effectief en zelfs contraproductief blijkt te zijn, ondermijnt de NAVO de waarden die het bondgenootschap zegt te willen redden. Zo verliest het langzaam maar zeker ook de onmisbare steun van de publieke opinie in de lidstaten. Datzelfde gevaar dreigt weliswaar bij de keuze voor een strategie die het risico voor de NAVO-manschappen verhoogt door zich volledig te richten op de uitschakeling van de Servische troepen in Kosovo. Maar die koers zou althans in overeenstemming zijn met de morele en politieke oogmerken van de NAVO.

Wèl bemoeienis, geen interventie?

21-5-94

DEZER DAGEN

J.L. Heldring

Proloog. In een democratie primeert de binnenlandse politiek bijna altijd. Anders zou in een tijd van oorlog, waaraan Nederlandse militairen meedoen, een regering niet vallen over een wassen neus of dooie mus (want zo mag het gecastreerde referendum waar D66 zich zo blij over maakte, wel genoemd worden). Maar nu over iets anders.

Van de filosoof Immanuel Kant (1724-1804) heb ik nooit iets gelezen, wèl van zijn Russische collega Lev Sjestov, die eigenlijk Lev Isjakovitsj Sjwartzman heette en van 1866 tot 1938 leefde. Onlangs herlas ik van hem zijn essay 'De overwinning der evidenties', waarin hij tegen Kant van leer trekt.

Kants *Kritiek van de zuivere rede* is, zegt Sjestov, helemaal geen kritiek, maar een apologie van de zuivere rede. „Kant waagde het niet de rede te bekritiseren. Hoe stelde hij (Kant) zijn vraag? Er bestaat een wetenschap van de wiskunde en er zijn natuurwetenschappen; is nu metafysica mogelijk als een wetenschap waarvan de logische opbouw dezelfde zou zijn als die van de exacte wetenschappen, die hun sporen al hebben verdiend? En dat hield hij voor kritiek!

„Maar als hij dan wilde kritiseren, had hij toch in de eerste plaats de vraag moeten stellen of de exacte wetenschappen werkelijk de proef hebben doorstaan en of ze het recht hebben hun weten voor weten te houden! Is wat zij ons leren geen illusie en bedrog? Een dergelijke vraag stelt hij niet. Hij is ervan 'overtuigd' dat de exacte wetenschappen zich 'door hun resultaten gerechtvaardigd hebben'; dus vallen zij onder geen enkel oordeel, maar oordelen zelf."

Nooit Kant gelezen hebbend, kan ik niet beoordelen of Sjestovs kritiek terecht is. Maar zij had wèl tot gevolg dat ik niet onder de indruk kwam toen ik in een boekje getiteld *De achteloosheid voorbij: een Europees engagement* zag dat de auteurs, Jos de Beus en Paul Scheffer, zich beriepen op de 'Duitse kosmopoliet' Immanuel Kant. (Het boekje is een uitgave van de Partij van de Arbeid en de Wiardi Beckman Stichting.)

In de eerste plaats is het de vraag of Kant wel kosmopoliet genoemd kan worden, want hij heeft zelden of nooit zijn geboortestad, Koningsbergen (waar hij ook overleden is), verlaten. Maar belangrijker is het citaat van Kant (waarschijnlijk uit zijn *Zum ewigen Frieden*) dat, volgens De Beus en Scheffer, „de leidraad behoort te zijn van elke buitenlandse politiek" – dus niet alleen van Nederland. De desbetreffende passage uit hun boekje luidt:

„De Europese Unie [...] is allereerst een historische poging tot 'eeuwige vrede', dat wil zeggen: het bijeenbrengen van naties waartussen oorlog ondenkbaar is geworden. Eeuwige vrede in de zin van Immanuel Kant. Deze Duitse kosmopoliet schreef 200 jaar geleden een zin die de leidraad behoort te zijn van elke buitenlandse politiek. De gemeenschap van mensen heeft zich zover ontwikkeld dat de 'schending van het recht op een plek in de wereld door allen wordt gevoeld'. Dat brengt", zo zeggen De Beus en Scheffer, „een verplichting tot bemoeienis met zich, wat overigens heel iets anders is dan een verplichting tot militaire tussenkomst."

Behoort deze leidraad – hoe we daar ook tegenover mogen staan – werkelijk de enige leidraad van elke buitenlandse politiek te zijn (de auteurs zeggen: *de* leidraad)? Mij dunkt dat er ook een andere, zelfs prioritaire, leidraad bestaat voor elke politieke gemeenschap die er een buitenlandse politiek op na houdt: veiligheid en welzijn van die gemeenschap – hoe ook geïnterpreteerd en hoe ook te behartigen.

Maar terug naar Kants leidraad. Is Kant niet te optimistisch? Wordt schending van het recht op een plek in de wereld werkelijk door allen gevoeld? Dus ook – om ons tot een recent voorbeeld te beperken – door de Serviërs waar het de Kosovaren aangaat? Goed, die vraag is misschien een beetje flauw. Laten we dan een andere vraag stellen. Wat bedoelt Kant precies met „recht op een plek op de wereld"?

Betekent dit dat iedereen het recht heeft te wonen waar hij wil? Dan zou niemand om politieke redenen in de gevangenis gestopt mogen worden. Dat is een conclusie die ieder weldenkend mens kan onderschrijven. Of kent Kant dit recht aan ieder volk toe? Geen volk zou dan van huis en haard verdreven mogen worden. Ook met die conclusie zullen alle weldenkenden het eens zijn. Nogal open deuren, lijkt me.

Als we het daar allemaal over eens zijn, komt het aan op de vraag: wat doen we ertegen als iemand dat recht schendt? Dan moeten we ons ermee bemoeien, zeggen De Beus en Scheffer. Maar hoe? Had - om een ander recent voorbeeld te noemen - de koningin niet naar China mogen gaan, waar mensen om politieke redenen opgesloten worden? Of is het voldoende als ze daar alleen maar naar hun lot *gevraagd* heeft? Concretisering is altijd nuttig.

En als het om volken gaat waaraan het recht op een plek in de wereld wordt onthouden? Wat moeten we dan doen? Gelukkig zijn De Beus en Scheffer hier iets concreter. Dat moet ook wel, met de oorlog die de NAVO op dit ogenblik tegen Servië voert. De Beus en Scheffer kunnen er niet onderuit hier iets over te zeggen, en dan komt het goed uit dat ze, enige bladzijden eerder, hebben gezegd dat een „verplichting tot bemoeienis heel iets anders dan een verplichting tot militaire tussenkomst is".

Zij menen dat „het uitgangspunt zal moeten blijven dat geweld wordt gebruikt alleen in gevallen van zelfverdediging". „Het hele gedachtengoed van humanitaire interventie – in uiterste consequentie een ander woord voor oorlogsvoering in een soeverein land om mensenrechten te beschermen - is een onvoldragen rechtvaardiging voor de NAVO na de eeuwwisseling".

Wat moeten we hieruit opmaken? Dat de NAVO, een bondgenootschap met een zuiver defensief karakter, volgens hen buiten haar boekje is gegaan door oorlog te voeren tegen een soeverein land, i.c. Servië, om mensenrechten te beschermen; en dat ze tegen humanitaire interventie zijn, omdat dit in uiterste consequentie een ander woord voor zo'n oorlogvoering is? Of geldt dit alles pas 'na de eeuwwisseling'?

We kunnen hier niet anders uit lezen dan dat de auteurs, hoe zij ook tegenover de acties van de NAVO tegen Servië (die vóór de eeuwwisseling zijn begonnen) mogen staan, tegen een herhaling ervan in soortgelijk geval zijn. In zo'n geval zijn ze wèl voor bemoeienis, maar niet voor humanitaire interventie. Het moet gezegd worden dat ze het de lezer niet gemakkelijk maken hen helemaal te volgen.

Maar als humanitaire interventie een „onvoldragen rechtvaardiging" biedt, omdat zij neerkomt op oorlogvoering tegen een soeverein land, waar moet die bemoeienis dan wèl uit bestaan? Het antwoord luidt: „Er zijn zoveel andere middelen om invloed uit te oefenen, variërend van diplomatieke druk tot economische sancties, van vervolging door het internationaal gerechtshof tot uitsluiting van internationale organisaties."

Dat is allemaal waar, maar het zijn, wat Servië betreft, allemaal gepasseerde stations. Dat laatste geldt niet voor het *toekomst*perspectief dat De Beus en Scheffer schetsen: „Maar wellicht is niet zozeer dwang op langere termijn beslissend, maar de erosie van autoritaire regimes aan de rand van de Europese Unie, die niet kunnen concurreren tegen de aantrekkingskracht die van deze zone van landen met welvaart, veiligheid en vrijheden uitgaat."

Ook dat is waar, maar het is inderdaad een perspectief op langere termijn. Het argument werd in de Koude Oorlog ook gebezigd ten aanzien van landen van het Oostblok, maar het heeft wèl ruim 40 jaar geduurd alvorens de juistheid van het argument is gebleken. Zo lang kunnen de Kosovaren niet wachten op hun „recht op een plek in de wereld".

verleg in Moskou **oorbraak lijft uit over Kosovo**

SKOU, WASHINGTON, 21 MEI. In Moskou hebben de sovo-gezanten Viktor Tsjernomyrdin (Rusland), Martti tisaari (EU) en Strobe Talbott (VS) geen doorbraak bekt in hun overleg over Kosovo.

ernomyrdin bracht gisteren slag uit van zijn overleg met de goslavische leider Slobodan lošević, woensdag, waarbij de er volgens hem „gespannen" s. Centraal in Moskou stond de ulling van belangrijke details in plan van de G8, de rijkste instrielanden in de wereld en Rusid, en op de formulering van een twerp-resolutie in de Veiligidsraad. De drie gezanten pren de constructieve sfeer van hun erleg, maar traden niet in deils. Tsjernomyrdin zei: „We zoen een oplossing, we blijven die eken en we zullen die vinden." anochtend werd het overleg echr beëindigd zonder dat overeenemming werd bereikt. Volgende eek wordt verder gepraat.

Het G8-plan staat vandaag ook eer centraal in overleg van hoge mbtenaren uit de acht betrokken anden in Bonn. Zij slaagden er oensdag niet in overeenstemning te bereiken over de details en anochtend werd in Bonn gezegd dat een doorbraak er waarschijnlijk ook vandaag niet in zit.

De meningsverschillen concentreren zich op de volgorde van de stappen die moeten worden genomen en op de samenstelling van een vredesmacht voor Kosovo. De NAVO wil dat eerst een resolutie in de Veiligheidsraad wordt aangenomen, dat Belgrado die resolutie accepteert, dat het vervolgens troepen uit Kosovo terugtrekt en dat pas dan de NAVO haar luchtacties staakt. Rusland wil beginnen met een staking van de luchtacties. Rusland verzet zich bovendien tegen de eis dat de NAVO de vredesmacht moet leiden.

In Washington spraken gisteren de ministers van Buitenlandse Zaken van de VS en Groot-Brittannië, Albright en Cook, in een demonstratief gezamenlijk optreden bij CNN tegen dat beide landen over de crisis van mening verschillen, bijvoorbeeld over de inzet van grondtroepen. Ook president Clinton prees de eenheid van de NAVO. Hij zei dat over de kerneisen aan Belgrado – een troepenaftocht uit Kosovo, de terugkeer van vluchtelingen en de legering van een door de NAVO geleide vredesmacht – niet kan worden onderhandeld. (Reuters, AFP)

☐ Onze correspondent in Brussel voegt hieraan toe: De Italiaanse premier Massimo D'Alema pleitte gisteren in Brussel voor een pauze in de NAVO-luchtacties zodra de G8 het eens is over de tekst van een VN-resolutie over Kosovo. „Als we overeenstemming hebben [over zo'n resolutie], moet er een pauze komen in de bombardementen", aldus D'Alema na een gesprek met secretaris-generaal Solana. De pauze zou 72 uur kunnen duren. In die tijd zou Belgrado positief moeten reageren op de resolutie. Doet het dat niet, dan moeten de luchtacties worden hervat, aldus D'Alema. De NAVO wil echter dat de bombardementen pas worden gestopt als Joegoslavië voldoet aan de basiseisen van de NAVO. NAVO-woordvoerder Jamie Shea herhaalde dat gisteren nog eens.

De Italiaanse premier kreeg van Solana uitleg over het droppen van NAVO-bommen in de Adriatische Zee. Deze bommen, die door vissers werden opgevist, hebben in Italië boosheid gewekt. „We kunnen nu de grootte van het gevaar inschatten", aldus D'Alema. Tot nu toe zouden 143 ongeëxplodeerde bommen in zee zijn beland.

Solana zei „geen enkel effect" te verwachten van het ontslag van de regering-Kok: „Het Nederlands buitenlands beleid is zeer stabiel. Deze regering neemt de zaken waar."

Voor val Milošević is meer nodig dan wat protesten

Uit Servië komen berichten over protesten tegen het beleid van Milošević. De NAVO reageert verheugd: het ziet de kansen keren. De vreugde lijkt evenwel voorbarig.

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

ROTTERDAM, 21 MEI. De ouders van soldaten uit Kruševac in het zuiden van Servië protesteren tegen de legering van hun zoons in Kosovo. Die zoons deserteren en masse en keren naar huis terug. De burgers van de stad Aleksandrovac gaan kwaad de straat op. Lokale leiders in Čačak geven Slobodan Milošević de schuld van de oorlog. In Niš wordt gesputterd tegen Milošević en de Montenegrijnse president Milo Djukanović zei gisteren dat Milošević op weg is naar „een lamentabel einde".

De NAVO is blij met al deze signalen: het is het begin van het eind van Milošević, zo kunnen de reacties van het bondgenootschap worden samengevat. In het begin van de oorlog stonden de Serviërs als één man achter het regime. Nu knagen de twijfels, slaan de meningen om en beginnen soldaten weg te lopen.

Staat Milošević op vallen? De wens lijkt de vader van de gedachte: om Slobodan Milošević ten val te brengen is meer nodig dan wat boze protesten van verontruste ouders of oppositiepolitici.

Verontruste ouders van recruten zijn niet nieuw in Joegoslavië. Ze zijn er geweest sinds de desintegratie van 1991 uitliep op bloedige oorlogen in Kroatië en Bosnië. Telkens weer protesteerden moeders zonder dat dat enige consequentie had, noch voor de inzet van hun zoons, noch voor het bewind. De desertie van soldaten is onheilspellender, maar Westerse deskundigen hebben nog geen serieus signaal van demoralisatie van soldaten of politiemannen in Kosovo kunnen ontdekken en 'het geval-Kruševac' lijkt apart te staan: de recruten uit die stad namen de benen na berichten over mishandeling van hun demonstrerende ouders door de politie. De NAVO probeert tot desertie aan te zetten

NIEUWSANALYSE

door pamfletten met oproepen in die richting af te werpen en zegt dat veel reservisten en recruten onderduiken om de dienst te ontlopen. Aan de andere kant blijkt evenwel tweederde van de opgeroepen reservisten gewoon op te komen.

Ook met boze burgemeesters en notabelen kan Milošević leven. Steden als Niš en Čačak zijn sinds de fel omstreden verkiezingen van eind 1996 in handen van de oppositionele Democratische Partij. Die burgemeesters en notabelen zijn sowieso tegen Milošević, al jaren, dus hun protesten zijn niet per se een signaal van kerende kansen of kantelende meningen. De Democratische Partij stelt landelijk zelfs in vredestijd weinig voor en is niet in het parlement vertegenwoordigd. Al met al vallen de protesten – van verontruste ouders en andere opposanten – volledig in het niet bij de massa-betogingen van honderdduizenden burgers in Belgrado en andere Servische steden in de winter van 1996-1997, die Milošević dwongen tot ernstige concessies, maar die niet leidden tot zijn val. Uiteindelijk hebben die massa-protesten niets opgeleverd.

Het door zijn criticus Djukanović geregeerde Montenegro is een lastiger probleem voor de Joegoslavische leider. Hij weet dat hij zich niet zonder bloedvergieten van Djukanović kan ontdoen en moet dus met de constante kritiek uit Podgorica zien te leven. Maar aan de andere kant wordt Djukanović meer bedreigd door Milošević dan omgekeerd, al was het maar door de aanwezigheid van het Joegoslavische leger in Montenegro.

Nog kan Milošević in de door zijn bewind volledig gecontroleerde media worden afgeschilderd als de man die de Joegoslavische territoriale integriteit met succes verdedigt, de NAVO weerstaat en Kosovo voor de Serviërs heeft gered. („Het is een eer voor ons de aanvallen van zo'n machtig bondgenootschap af te slaan", zei hij vorige maand tegen het Slowaakse blad *Praca*). Voor veel Serviërs verwezenlijkt hij zelfs een oeroude Servische droom door Kosovo te ontdoen van de zeer onbeminde Albanezen. Het ziet er niet naar uit dat de meesten van die Serviërs fundamenteel anders over hem zijn gaan denken dan een paar weken geleden.

New Labour, New Britain, New Europe

De Britse premier Tony Blair vraagt zich af hoe Europa de crisis in Kosovo kan benutten om een wereldmacht te worden. Als het aan hem ligt wordt Groot-Brittannië Europeser en Europa Britser.

Door onze correspondent
HANS STEKETEE

LONDEN, 21 MEI. „Een exclusief Brits debat", noemde de Duitse kanselier Schröder deze week de aanhoudende roep uit Londen om een grondleger voor Kosovo. Dat was niet helemaal goed gezegd, want op de Britse eilanden is het debat nu wel voorbij: publiek en politiek zijn sinds een maand *en bloc* voor grondtroepen, eerst als dreigement en wanneer dat niet blijkt te werken als invasiemacht. Maar Schröder had wel gelijk: premier Blair, 'de grootste havik van de alliantie', staat in toenemende mate alleen.

Wat in Londen een uitgemaakte zaak is, verdeelt de NAVO. De Britse frustratie daarover heeft nu ook de Amerikanen in de gordijnen gejaagd. Tijdens een „ongewoon lastig" telefoongesprek van anderhalf uur heeft de Amerikaanse president Clinton Blair deze week gezegd dat hij nu echt moet ophouden zijn medewerkers in de pers te laten klagen over het uitblijven van Amerikaanse steun aan een grondoffensief.

Aan beide kanten van de oceaan worden inmiddels weer geruststellende geluiden gemaakt. Minister Cook van Buitenlandse Zaken, vandaag in Washington, komt niet nog eens zeuren om een invasie, maar juist om de eenheid te onderstrepen, heet het nu. En dat de Joegoslavische president Milošević op de knieën zal worden gedwongen staat

NAVO mijdt luchtruim kerncentrale Bulgarije

LONDEN, 21 MEI. De NAVO heeft met Bulgarije afgesproken dat NAVO-vliegtuigen die worden ingezet tegen Joegoslavië en die gebruik maken van het Bulgaarse luchtruim, zich niet in de buurt van de kerncentrale van Kozlodoej zullen vertonen. Aldus moet worden voorkomen dat een NAVO-bom per ongeluk de kerncentrale treft of dat die wordt geraakt door een Joegoslavische afweerraket. Dat meldde gisteren de BBC.

De centrale van Kozlodoej ligt in het noordwesten van Bulgarije, op rond honderd kilometer van de grens met Joegoslavië. De NAVO mag sinds kort van de Bulgaren gebruik maken van de luchtruim van Bulgarije en doet dat regelmatig sinds ze gebruik mag maken van bases in Turkije. De milieuorganisatie Greenpeace had zich eerder bezorgd getoond over de mogelijkheid van beschadiging van de toch al niet veilige kerncentrale in het kader van de luchtacties tegen Joegoslavië. Een treffer op Kozlodoej, aldus een woordvoerder van Greenpeace, zou „consequenties hebben voor heel Europa". Sinds het begin van de NAVO-bombardementen op Joegoslavië zijn vijf NAVO-raketten en één Joegoslavische raket in Bulgarije terechtgekomen.

week dat „we niet aan de grens gaan staan wachten tot hij naar een ceremonie met vlaggen en camera's komt om een officieel verdrag te tekenen". Zo blijft de *special relationship* voorlopig onder spanning staan.

Wat heeft van Tony Blair een havik gemaakt? Allereerst een diepe verontwaardiging over de etnische zuiveringen, zeggen Britse commentatoren eensgezind. 'Kosovo' heeft de haast religieuze zendingsdrang tegen onrecht die ook door zijn binnenlandse agenda waait in de turbostand gezet. Zonder dwarsliggend parlement, een mokkende coalitie of een weifelende publieke opinie thuis hoeft hij zijn vuur niet door politieke motieven te laten temperen. Als leider met de sterkste binnenlandse positie van het Westen kan Blair hardop zeggen wat Clinton, Schröder en Chirac misschien alleen maar durven denken.

Wie kwaad wil kan er een vrijblijvende stunt in zien, of beginnersbranie van iemand die nog veel moet leren in de boze wereld. Anderen geloven juist dat Blair een koelstrategisch motief heeft: in de crisis rond Kosovo ziet Blair een uitgelezen kans om de Britten nauwer bij Europa te betrekken en de Britse invloed in Europa te vergroten.

In dat licht is het geen toeval dat de Britse regering juist vorige week een stuk publiceerde dat Europese landen oproept om hun politieke samenwerking op defensiegebied uit te breiden en zich te concentreren op verbetering van hun strijdkrachten zonder zich afhankelijk te maken van de Amerikanen. „Als Europa een sleutelrol op defensiegebied wil spelen moet het moderne strijdkrachten hebben, transportvliegtuigen en het materieel om een campagne te voeren", zei Blair op dezelfde dag in Aken, waar hij de Karel de Grote-prijs kreeg voor zijn inspanningen voor de Noord-Ierse vrede. „Als we daar al twijfels over hadden, heeft Kosovo die wel weggenomen."

„Blair kiest zijn moment", schreef *Observer*-colomnist Andrew Marr afgelopen zondag. „Dit zijn de weken waarin Europa eindelijk opgroeit en zich een leven begint voor zichzelf te stellen zonder militair compleet van de Amerikanen afhankelijk te zijn. (...) Bill Clinton en Slobodan Milošević maken Europa volwassen."

Als Blair inderdaad een strategische visie heeft, gaf zijn toespraak in Aken daarin een goed doorkijkje, voorbij Kosovo. Want „het gaat niet langer alleen om het bereiken van interne veiligheid binnen de Europese Unie", maar om de vraag hoe we „Europa sterk en invloedrijk kunnen maken, hoe Europa zijn volle potentieel kan benutten om een wereldmacht te zijn", zei hij. Daartoe moet Europa niet alleen zijn defensie opvoeren, maar zichzelf ook economisch en sociaal drastisch hervormen. Hoe? Als het kan onder Britse leiding. Mijn doel is „om voor eens en voor altijd een eind te maken aan de Britse ambivalentie ten opzichte van Europa", zei Blair. Want „halfhartige partners geven zelden leiding."

De Britten moeten kortom Europeser worden. En Europa Britser, want Europa kan zijn nut doen met Brits pragmatisme, zei hij. „Ik ben een patriot. De Britten op hun best hebben twee karaktertrekken: creativiteit en *common sense*. Zoals de geschiedenis laat zien heeft het ons nooit aan zelfverzekerdheid of moed ontbroken. Maar onze hang naar avontuur werd altijd getemperd door praktisch realisme. Wij zijn eerder pragmatische visionairen dan utopisten."

Die gloeiende woorden waren niet alleen bedoeld om het eurosceptisch thuisfront in te pakken maar waren ook gericht aan Franse, Duitse en Italiaanse oren. „In plaats van te theoretiseren over structuren en ons daarna af te vragen vragen wat we ermee willen, moeten we beginnen met wat we willen en dan de structuren erbij maken. (...) Europa moet de grote dingen beter doen en zich terugtrekken uit zoveel mogelijk kleine dingen."

Soms leek het of hij een Labour-congres toesprak, zowel naar de toon als naar de inhoud. Zijn brede 'Derde Weg'-programma – „een maatschappij die ondernemingszin combineert met sociale rechtvaardigheid" – heeft hij eerst in zijn partij doorgevoerd en daarna in de landspolitiek. En het is wat hem betreft ook de enige blauwdruk voor Europa. Na New Labour en New Brits het nu tijd voor New Europe. Aan de E pese munt neemt zijn land voorlopig deel, óók uit pragmatisme, maar op an vlakken heeft het Verenigd Koninkrijk te bieden, is zijn boodschap. Ook da ontpopt hij zich als havik.

'Kosovo' blijft intussen een gok, en *th ry is out*. Andrew Marr: „Mijn hele polit instinct zegt me dat Blair uit deze oorlo voorschijn komt met Kosovo weer NAVO-handen en een positie als leide Europa die geen Britse premier sinds heeft gekend." Maar Bagehot, de colum van *The Economist*, schrijft vanmor „Het indrukwekkende en licht beangsti de aan Blair in Kosovo is juist zijn ge aan berekening. (...) Zijn goede bedoelin staan buiten twijfel. Zijn morele instin bewonderenswaardig, maar zijn beoc lingsvermogen wordt als nooit tevore de proef gesteld."

Premier Blair ontvangt een bosje bloemen van een meisje uit Kosovo tijdens zijn bezoek aan een vluchtelingenkamp in Albanië. (Foto AP)

Hongkong weert oorlogsschepen VS

HONGKONG, 21 MEI. Amerikaanse oorlogsschepen zijn niet langer welkom in Hongkong. Dat heeft de China de Amerikaanse regering vandaag laten weten. Hoewel er niet in directe bewoordingen aan wordt gerefereerd, lijkt het besluit een gevolg van het NAVO-bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado, twee weken geleden, waarbij drie Chinese journalisten om het leven kwamen.

In een in Hongkong uitgegeven verklaring zegt het Chinese ministerie van Buitenlandse Zaken dat het „onder de huidige omstandigheden normaal is voor de regering (in Peking) om niet in te stemmen met bezoeken van Amerikaanse oorlogsbodems". Het Amerikaanse consulaat in Hongkong maakte vanochtend al eerder melding van de maatregel. „Het Chinese ministerie van Buitenlandse Zaken heeft ons laten weten dat de aanwezigheid van Amerikaanse oorlogsschepen in de wateren van Hongkong niet aanvaardbaar is in de huidige situatie", aldus een woordvoerder van het consulaat.

De NAVO-aanval op de ambassade in Belgrado leidde twee weken geleden tot felle nationalistische en anti-Amerikaanse betogingen bij de Amerikaanse ambassade in Peking. China, dat niet akkoord gaat met de NAVO-uitleg dat de aanval een vergissing was, heeft militaire uitwisseling met de VS en de dialoog over mensenrechten stopgezet. Pas vorige week toonde de Chinese president Jiang Zemin zich bereid om telefonisch te spreken met president Clinton.

Amerikaanse oorlogsschepen leggen regelmatig aan in Hongkong, de voormalige Britse kroonkolonie die in 1997 overging in Chinese handen. Deze maand stonden twee bezoeken op het programma en in juni drie. „We betreuren de beslissing, die ook schade berokkent aan de Hongkongse economie", aldus een Amerikaanse woordvoerder. Hij zei dat de 70 Amerikaanse oorlogsschepen die Hongkong sinds de overdracht aan hebben gedaan, goed waren voor een financiële bijdrage van 100 miljoen gulden. (Reuters, AFP)

Italië geschokt door opleving politieke terreur

ROME – Italië is opgeschrikt door wat de eerste terroristische moordaanslag in tien jaar tijd lijkt te zijn. De hoogleraar en regeringsadviseur Massimo D'Antona (51) werd gisterochtend door twee jongemannen vermoord.

De daders hadden in een bestelbusje op hun slachtoffer gewacht en moeten de aanslag uitvoerig hebben voorbereid. De actie droeg alle kenmerken van een politieke moord.

In een bij een krant opgedoken brief staat dat de Rode Brigades de verantwoordelijkheid opeisen. Zij zouden de Kosovo-oorlog noemen als reden voor de hervatting van hun activiteiten. Er zouden ook andere politici als doelwit worden genoemd.

De brigades terroriseerden het land in de jaren zeventig en tachtig en vermoordden onder anderen premier Aldo Moro in 1978.

Premier Massimo D'Alema, op bezoek in Brussel, wilde kennelijk geen paniek zaaien door het woord terrorisme in de mond te nemen. Hij zei evenwel dat de wijze waarop de moord is gepleegd zorgelijk is.

De misdaad leek sterk op de aanslagen die in de jaren zeventig en tachtig werden gepleegd door links-extremisten. De laatste van dit soort moorden had plaats in 1988, toen links-extremisten Ruffilli, een adviseur van de toenmalige christendemocratische premier De Mita, vermoordden.

Geen Star Wars maar alledaagse werkelijkheid boven Belgrado, waar het afweergeschut elke nacht tevergeefs probeert de zware bombardementen te voorkomen. FOTO AP

Praten met Milosevic schaadt oppositie

21-5-99

Oorlog Kosovo

Runa Hellinga

BOEDAPEST – „Ik zou blij moeten zijn met de Navo-bombardementen. Ik heb Milosevic van meet af aan beschuldigd een rampzalige politiek te voeren. Maar nu er wat tegen hem wordt gedaan, ben ik niet gelukkig, maar wanhopig."

Je kunt, meent Stojan Cerovic, journalist van het alleen nog op het Internet bestaande oppositieblad Vreme, eigenlijk van geen enkele Joegoslaaf verwachten dat hij blij is dat er bommen op zijn land vallen.

Maar nu stoppen kan niet meer: „Dat zou een absolute overwinning voor Milosevic zijn. Ik heb het gevoel dat we iedere dag op een grotere ramp afsturen, maar terug kunnen we niet meer. Dan zit Milosevic er tot in de eeuwigheid." Cerovic week, zoals vele andere Joegoslavische intellectuelen in de afgelopen weken, uit naar het Hongaarse Boedapest. Het zijn voor een groot deel tegenstanders van Milosevic.

De Navo heeft zich enorm misrekend. „Ze hadden gedacht dat Milosevic na een, twee of vijf bommen zou toegeven en dat is niet gebeurd. Ze hebben van een ernstig lokaal conflict een zeer serieus internationaal probleem gemaakt waarvan niemand de afloop kan voorspellen. Natuurlijk was het erg in Kosovo, maar niet erger dan op vele andere plaatsen in de wereld waar niet wordt ingegrepen."

Wat hij het bondgenootschap zeer kwalijk neemt, is dat dat zich tot nu toe niet duidelijk tegen Milosevic keert. „Als ze van meet af aan hem persoonlijk hadden geprobeerd te treffen, had ik de interventie misschien begrepen. Maar hij is nauwelijks geraakt. Er wordt gewoon van uitgegaan dat er uiteindelijk met hem moet worden onderhandeld."

„Dat brengt ons als oppositie in een onmogelijke positie. Als de Navo zich echt van Milosevic zou afkeren, heb je kans dat ook de mensen om hem heen op goed moment zeggen: nu is het genoeg geweest, hij moet weg in het belang van het land. Maar nu is zijn positie alleen maar sterker geworden."

Cerovic noemt het overigens een misvatting dat alle Joegoslaven nu plots achter Milosevic zouden zijn gaan staan. „Ze zijn allemaal tegen de bommen, maar dat betekent niet dat ze voor Milosevic zijn."

Ook Tibor Varady, Joegoslavische Hongaar, ooit minister van justitie van het oude Joegoslavië en al in 1993 uitgeweken naar Boedapest, is ontzet over de Navo-acties. „We zijn ontzettend achteruitgegaan. Enkele maanden geleden zag je een oppositie die de krachten bundelde. Tien partijen hadden zich verenigd in de Alliantie voor Verandering. Er leek eindelijk een gezamenlijk oppositiefront aan te komen. Nu is van die eenheid niets meer over."

„De Hongaren in de Vojvodina hadden een voorstel over de positie van de minderheden dat door de oppositie positief was ontvangen. Nu is het onbespreekbaar."

„In Montenegro waren zeer bemoedigende ontwikkelingen gaande, maar een paar bommen van de Navo, waarbij ook nog twee meisjes zijn omgekomen, hebben ervoor gezorgd dat premier Djuganovic in grote problemen is gekomen met zijn prowesterse en anti-Belgrado koers."

„Verder is de persvrijheid verder ingekrompen dan zij al was, maar we hebben daar nu minder argumenten tegen dan ooit, want in een oorlogssituatie spreekt dat vanzelf."

Varady verwijt het Westen grote kortzichtigheid. „Toen de oorlog in Kroatië speelde, kon je Bosnië zien aankomen. Toen de oorlog daar aan de gang was, voorspelde iedereen dat Kosovo ook aan de beurt zou komen. Lord Carrington heeft ooit een algemene Balkan-conferentie voorgesteld, maar daarna heeft nooit meer iemand het daarover gehad."

„Er is nu nog tijd om de problemen van Macedonië, de moslims in de Servische Sandjak en de Hongaren in de Vojvodina aan te pakken voor het daar uit de hand loopt. Het zou rampzalig zijn als er straks onderhandelaars met Milosevic aan tafel zouden gaan zitten en deze kwesties blijven liggen."

Dan, daar zijn Varady en Cerovic van overtuigd, worden dat de volgende regio's waar problemen komen. „Milosevic heeft conflicten nodig. In die zin komt het Navo-bombardement hem goed uit."

Protest tegen Milošević groeit

BELGRADO/PODGORICA, 21 MEI. In het zuiden van Servië lijkt het verzet tegen het beleid van de Joegoslavische leider Slobodan Milošević toe te nemen. In Čačak drongen lokale vertegenwoordigers er in een brief aan Milošević op aan „de oorlog onmiddellijk te beëindigen".

De brief, die ook is verstuurd naar de parlementen van Joegoslavië en Servië, hield Milošević voor dat hij „beslist over het lot van ons allen". De briefschrijvers drongen er bij de president op aan bij al zijn maatregelen „rekening te houden met het leed van de bevolking van het Joegoslavië dat u leidt". Joegoslavië, aldus de rond twintig hoogleraren, artsen, ingenieurs en arbeiders die in Čačak een 'burgerparlement' hebben gevormd, moet weer deel gaan uitmaken van de internationale gemeenschap, omdat „de prijs die we tot nu toe hebben betaald, te weten isolement en oorlog, te hoog is".

Naar aanleiding van eerdere kritiek is de militaire politie op zoek naar de burgemeester van Čačak, zo meldde de televisie in Montenegro, de zusterrepubliek van Servië in de Joegoslavische federatie. De politie kwam burgemeester Ilić – lid van de oppositionele Democratische Partij – gisteren arresteren, maar vertrok toen hij niet thuis bleek te zijn.

In Kruševac, eveneens in het zuiden van Servië, is volgens de leider van de Democratische Partij, Zoran Djindjić, de noodtoestand uitgeroepen naar aanleiding van de desertie van honderden uit Kruševac afkomstige soldaten uit legereenheden in Kosovo. Volgens Djindjić controleert het leger de toegang tot de stad. In Kruševac is het tot protestbetogingen van ouders gekomen die eisen dat hun zoons uit Kosovo terugkeren. Na berichten over hardhandig ingrijpen van de politie tegen hun ouders namen eerder deze week vijftot twaalfhonderd uit Kruševac afkomstige soldaten in Kosovo de benen. Gisteren meldde de Montenegrijnse televisie dat de legerleiding er nog niet in is geslaagd de deserteurs ervan te overtuigen zich weer bij hun eenheden te melden. Volgens het Montenegrijnse blad *Vijesti* hebben de soldaten genoeg van de oorlog. Het blad maakte ook melding van arrestaties van demonstranten in zowel Kruševac als het nabijgelegen Aleksandrovac, waar ook sprake is geweest van protestacties.

Oppositieleider Djindjić meldde gisteren in Montenegro, waar hij weken geleden zijn toevlucht zocht, te zijn opgeroepen voor militaire dienst. (Reuters, AFP, AP)

• ANALYSE: pagina 5

Oostzaan wilde Kosovaren, geen asielzoekers

21-5-99

Inspraak

Rita van Veen en Hester Haarsma

OOSTZAAN – Het had een sprookje moeten worden. De bewoners van het Noord-Hollandse plaatsje Oostzaan waren dolenthousiast geweest toen PvdA-wethouder Dobma na het uitbreken van de oorlog voorstelde om mee te helpen aan de opvang van Kosovaren.

Maar het sprookje is inmiddels een nachtmerrie geworden. Woedend zijn de Oostzaners op de gemeente, die na een 'dringend advies' van het Centrale Opvang Asielzoekers (COA) akkoord is gegaan met de bouw van een groot asielzoekerscentrum in het recreatiegebied Het Twiske. En daar komen niet alleen Kosovaren te wonen, maar ook andere vluchtelingen.

Het dorpshuis De Greep zat gisteravond dan ook stampvol. Zo'n duizend Oostzaners kwamen verhaal halen. In een dag tijd had het 'Comité voor Kosovaren' tweeduizend handtekeningen opgehaald tegen het nieuwe asielcentrum. De gemeenteraad was 'een stap te ver gegaan', had de Oostzaners een opvangcentrum in de maag gespitst.

GroenLinks-burgemeester Moens probeerde het gisteravond nog eens rustig uit te leggen. Ook het gemeentebestuur had in eerste instantie alleen aan Kosovaren gedacht. Het was zo mooi geweest als zij na de tentenkampen in Ermelo en Ter Apel geheel tot rust konden komen in de stacaravans in Het Twiske. En het hele centrum beslaat maar drie hectare van het 650 hectare grote natuurgebied. Zo wilde de burgemeester de „zwaar getraumatiseerde" Kosovaren „de winter doorhelpen", vertelt hij.

Uiteindelijk liet het gemeentebestuur zich overtuigen door het COA. Een centrum met louter Kosovaren vraagt om moeilijkheden. „Ze vertelden ons dat dat met de Bosnische vluchtelingen, een paar jaar geleden, ook fout liep. Het is niet goed om getraumatiseerde mensen op één plek te concentreren."

De Oostzaners lijken de sympathie voor alle vluchtelingen inmiddels verloren te hebben. Na een halfuur verlieten ze als één man de zaal nadat een actievoerder hen had voorgehouden dat er van inspraak toch geen enkele sprake is. „We zijn gewoon belazerd", zegt Dick van der Lught, een van de leden van de Comité voor Kosovaren.

Wie je ook aanspreekt in het Noord-Hollandse dorp, ze zijn het bijna allemaal met Van der Lught eens. „Ze willen die vluchtelingen tussen het homo- en naaktstrand zetten. Dat kan toch niet", vindt een oudere man die bezig is zijn tuintje aan te harken. Hij vindt dat er best een aantal Kosovaren tijdelijk ergens in het dorp kan worden ondergebracht, als er maar geen andere asielzoekers komen. Hij heeft, net als vele Oostzaners geen hoge pet op van vluchtelingen. Neem de Iraniërs. „Die hoeven toch helemaal niet te vluchten."

Ook de Libanees, die op een bankje uitrust van een lange fietstocht, heeft zo zijn bedenkingen. „Als ze er maar geen rotzooi van maken. Dat hoor je toch wel eens, dat ze de boel afbreken." In een van de cafés heeft een bezoeker een simpele en snelle oplossing. „De caravans die ze hier willen neerzetten, moeten ze meteen doorsturen naar Albanië. Het is toch veel beter dat ze daar worden opgevangen."

Het is duidelijk dat de Oostzaners spijt hebben van hun gastvrijheid. In het dorpshuis zijn toch nog een paar bewoners blijven zitten. Dobma, de wethouder die alles in gang heeft gezet, zit er verslagen bij. „Het is verbijsterend wat hier gebeurt, heel erg verschrikkelijk." Nadat burgemeester Moens zijn emoties weer de baas is, proberen de achterblijvers er toch nog iets van te maken. Buiten staat actievoerder Van der Lugt op een trailer het volk toe te spreken. Hij roept de bewoners op de gemeenteraadsleden de komende dagen flink lastig te vallen over het opvangcentrum. En dan is er bier, want ook daarvoor hebben de actievoerders gezorgd.

Macedonië 77

Faber geschrokken van Macedonië: 'Het gist hier aan alle kanten'

"Het IKV kan heel weinig met de orthodoxe kerken in de Balkan", zegt Mient Jan Faber, algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV). Hij keerde vorige week terug van een reis door Macedonië, Griekenland, Montenegro en Bosnië.

De Servische kerk is een nationale orthodoxe kerk", stelt Faber vast. "In het oude Joegoslavië was de orthodoxie per definitie Servisch. Macedonië en Montenegro hebben, nu ze onafhankelijk of semi-onafhankelijk zijn, hun eigen, niet erkende orthodoxe kerken. De orthodoxe kerk van Macedonië identificeert zich echter voor honderd procent met Servië, terwijl de Montenegrijnse orthodoxe kerk in elk opzicht een concurrent van de Servisch-orthodoxe kerk is, omdat ze geen monopoliepositie inneemt. Doordat ze voor een onafhankelijk Montenegro is, dat zich afscheid van de federatie, is de orthodoxe kerk er een polariserende factor."

"Het kerkbesef verschilt in deze landen van het onze. De mensen gaan er heen, luisteren en doen mee aan de rituelen, waarna ze weer naar huis gaan. Verder wordt er weinig van hen verwacht. Het is niet een actieve, participerende kerk. Daardoor is er, om het heel plat te zeggen, voor ons niet veel te halen. We voeren weliswaar een dialoog, maar zijn geen bondgenoten, bijvoorbeeld in de strijd tegen de etnische zuiveringen in Kosovo. Dat vind ik tragisch, want hoewel het allemaal christelijke kerken zijn, brengen ze hetzelfde christelijke evangelie totaal anders in de praktijk."

Bloedwraak

Van de situatie in Macedonië is Faber geschrokken. Het gist er aan alle kanten, stelde hij ter plekke vast. "Macedoniërs en Albanezen polariseren. Albanezen hebben het gevoel dat de NAVO aan hun kant staat. Ze hebben een machtige bondgenoot die de Albanezen verenigt, waardoor ze niet meer door grenzen of politieke regimes zijn gescheiden."

"Maar de Macedoniërs zijn de Albanese vluchtelingenstroom liever kwijt dan rijk, omdat ze hen als een bedreiging voor het voortbestaan van Macedonië zien. De propaganda van de NAVO richting Albanezen versterkt het Macedonische schrikbeeld van een Groot-Albanië. Macedoniërs vallen uiteen in een pro-westers kamp en een groeiende anti-westerse groep. In Skopje zag ik een grote demonstratie tegen de NAVO. Tussen de bevolkingsgroepen van de Macedoniërs en de Albanezen is er geen communicatie meer."

"In Montenegro staat de democratische beweging van Djuganovic tegenover een oppositie, die Milosevic' fascisme aanhangt. De politie, die per republiek is georganiseerd, valt er onder het gezag van de democraten, terwijl het federale leger aan de kant van de Milosevic-gezinden staat. Bij een gewapende uitbarsting is het niet zo dat de ene etnische groep de andere bestrijdt, want Servië en Montenegro zijn een broedervolk. Het is een strijd tussen familieclans, waarbij de familie van de politie wraak neemt op de familie van de soldaat. Dan is er sprake van bloedwraak."

"Elke bom die valt, versterkt de anti-NAVO-stemming en is voor de aanhang van Milosevic een aanleiding om haar greep op de samenleving te versterken. In de tijd dat ik in Montenegro was, vielen er in een nacht veertig raketten op de luchthaven vlak bij Podgorica, waardoor het hotel waar ik verbleef op zijn grondvesten schudde. Sympathie voor de Albanezen is er niet. De vooroordelen zijn immens: Albanezen, dat zijn konijnen die zich in razend tempo voortplanten."

"De Grieken zijn lid van de NAVO, maar tegelijkertijd is bijna honderd procent van hen pro-Servisch. De Grieken worstelen met hun orthodoxe sympathieën voor de Serven en hun afkeer van de Albanezen in combinatie met hun lidmaatschap van de NAVO. En ze willen een *deal* sluiten met Milosevic. De Albanese minderheid bevindt zich in Griekenland in een benarde positie."

"Ook in Bosnië overheerst een anti-Albanese houding. Men is er vooral bezig met de vraag of de oorlog tussen de NAVO en Milosevic ertoe zal leiden dat het Servische deel van Bosnië de republiek zal loslaten. Omdat Milosevic Serviërs heeft opgeroepen voor militaire operaties in Bosnië, houden de Bosniërs hun hart vast. De inspanningen om de Bosnische samenleving op te bouwen, zijn lam gevallen. Ieder houdt zich bezig met zijn eigen zaken, waarbij het Servische deel tegenover de rest van Bosnië staat."

Grondtroepen

"De oorlog in Kosovo brengt de hele regio weer in beweging", constateert Faber. "Wat is opgebouwd, wordt bij de handen afgebroken. Waar gaat de discussie in Nederland dan nog over? Hier praten we over een oorlog tussen Milosevic en de NAVO. Maar tegelijkertijd vinden al die andere ontwikkelingen plaats in de regio."

"Het Kosovo-probleem is door Milosevic vervangen door een oorlog tegen de NAVO, waarbij de Russen en de Chinezen aan zijn kant staan. Hij kan zijn spel op wereldniveau spelen en in die zin is

Mient Jan Faber: "De NAVO moet grondtroepen inzetten." (foto CW)

vervolg op pag. 78

V. R. C. Handelsblad 8-4-'99.

ORGANISATIES

Het aantal internationale en nationale organisaties dat zich bezighoudt met vredesvraagstukken is zeer talrijk. Een greep:

UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Beoogt wereldwijd vrede en veiligheid te bevorderen door middel van onderwijs, wetenschap en cultuur. 7, Place de Fontenoy, 75007 Parijs, Frankrijk, ☎ 00 33 145 68 10 00.

UNHCR United Nations High Commissioner for Refugees. Komt op voor de veiligheid en het welzijn van vluchtelingen en zoekt naar oplossingen voor hun problemen. 94 Rue de Montbrillant, 1202 Geneve 10, Zwitserland, ☎ 00 41 227 39 81 11.

ILO International Labour Organization. Streeft naar sociale rechtvaardigheid voor werknemers: goede leef- en werkomstandigheden, goede salarissen en goede arbeidsmogelijkheden. Vrede is volgens de organisatie meer dan de afwezigheid van oorlog. Route des Morillons 4, 1211 Genève, ☎ 00 41 227 99 61 11.

Herinneringscentrum Fort de Bilt Onderdeel van de stichting Vredeseducatie. Probeert de vrede te bevorderen door middel van educatieve projecten op het terrein van vrede, ontwikkelingssamenwerking en duurzame ontwikkeling. Veeartsenijstraat 165, 3572 DJ Utrecht, ☎ (030) 272 35 00.

Pax Christi Centrum Doelstelling: verzoening en het overwinnen van tegenstellingen. Volgens de katholieke beweging kan vrede niet bestaan zonder een rechtvaardige verdeling van welvaart en kansen. Hoog Catherijne, Godebaldkwartier 74, 3511 DZ Utrecht, ☎ (030) 233 33 46.

IKV Interkerkelijk Vredesberaad. Doelstelling: het aan de orde stellen van vraagstukken op het gebied van oorlog en vrede binnen en buiten de kerken. postbus 85893, 2508 CN Den Haag, ☎ (070) 350 71 00.

Clingendael Nederlands Instituut dat wil bijdragen aan de verdieping en verbreding van kennis omtrent internationale veiligheids- en vredesvraagstukken door middel van onderzoek, voorlichting en onderwijs. Clingendael 7, 2597 VH Den Haag, ☎ (070) 324 53 84.

SVV Studiecentrum voor Vredesvraagstukken. Universitair instituut gericht op onderwijs, onderzoek, documentatie en maatschappelijke dienstverlening. Thomas van Aquinostraat 1, postbus 9108, 6500 HK Nijmegen, ☎ (024) 361 56 87.

NRC Handelsblad 6-4-'99

Radio

Hier en nu Nieuwspoort. Permanent vertegenwoordiger voor Nederland bij de NAVO Niek Biegman, oud-minister van Defensie Bram Stemerdink en Mient-Jan Faber van het IKV praten over de oorlog in Kosovo. Radio 1, 20.02-22.00u.

Volkskrant en De Stem 16-4-'99

ACTUALITEITEN

MIDDAGEDITIE Albanese cineasten tonen tijdens de Albanese filmdagen voor het eerst in Nederland hun kijk op hun land. En voormalig secretaris-generaal Willy Claes over de Kosovo-crisis. *Nederland 3, 12.08 uur.*

HET LAATSTE OOR Mient-Jan Faber van het IKV en voormalig VVD-staatssecretaris Robin Linschoten discussiëren over inzamelingsacties. Benefiet of hypocriet? *Veronica 23.50 uur.*

Trouw 16-4-'99

Speciaal

TELEVISIE

ACTUALITEITEN

2 Vandaag heeft een verslag uit Bosnië waar gevluchte Kosovaren naar binnen blijven stromen. Verder een gesprek met Europees commissaris Emma Bonino over de vraag wat Europa kan doen voor de vluchtelingen (17.29 uur, Ned. 2).
In MiddagEditie een reportage over de Albanese Filmdagen in Nederland. Voormalig secretaris-generaal van de Navo Willy Claes geeft zijn visie op de crisis in Kosovo. De gast van de week in D66-leider Thom de Graaf (12.00 uur, Ned. 3).

Het laatste oor van Theo van Gogh gaat over: knuffels voor Kosovo, benefiet of hypocriet? Gasten zijn Mient-Jan Faber en Robin Linschoten (23.50 uur, Veronica).

Hier en Nu Nieuwspoort heeft staatssecretaris van buitenlandse handel Gerrit Ybema over de vloer. De koningin is in China, daar mag hij zich minister noemen, maar hij hoefde niet mee. Onderwerpen: D66, Friesland en Albanië, want Ybema was bestuurslid van de stichting Nederland-Albanië (20.00 uur, Radio 1).

Volkskrant 21-4-'99.

VANDAAG

RADIO

DEBAT OP 5 Hoe komt er stabiliteit op de Balkan? Gasten: generaal-majoor Zatter, militair strateeg, Dick Verkijk, oud-correspondent, Dion van de Berg, stafmedewerker van het IKV. *Radio 5, 12.00 uur.*

ACTUALITEITEN

ONTBIJT-TV De voormalige Nederlandse ambassadeur in Moskou Buwalda over de Russen in de Kosovo-crisis. *Nederland 1, 7.38 uur.*

vervolg van pag. 77

afscheid van de federatie, is de orthodoxe kerk er een polariserende factor."

"Het kerkbesef verschilt in deze landen van het onze. De mensen gaan er heen, luisteren en doen mee aan de rituelen, waarna ze weer naar huis gaan. Verder wordt er weinig van hen verwacht. Het is niet een actieve, participerende kerk. Daardoor is er, om het heel plat te zeggen, voor ons niet veel te halen. We voeren weliswaar een dialoog, maar zijn geen bondgenoten, bijvoorbeeld in de strijd tegen de etnische zuiveringen in Kosovo. politie, die per republiek is georganiseerd, valt er onder het gezag van de democraten, terwijl het federale leger aan de kant van de Milosevic-gezinden staat. Bij een gewapende uitbarsting is het niet zo dat de ene etnische groep de andere bestrijdt, want Servië en Montenegro zijn een broedervolk. Het is een strijd tussen familieclans, waarbij de familie van de politie wraak neemt op de familie van de soldaat. Dan is er sprake van bloedwraak."

"Elke bom die valt, versterkt de anti-NAVO-stemming en is voor de aanhang van Milosevic een aanvan Bosnië staat."

Grondtroepen

"De oorlog in Kosovo brengt de hele regio weer in beweging", constateert Faber. "Wat is opgebouwd, wordt bij de handen afgebroken. Waar gaat de discussie in Nederland dan nog over? Hier praten we over één oorlog: tussen Milosevic en de NAVO. Maar tegelijkertijd vinden al die andere ontwikkelingen plaats in de regio."

"Het Kosovo-probleem is door Milosevic vervangen door een oorlog tegen de NAVO, waarbij de Russen en de Chinezen aan zijn kant staan. Hij kan zijn spel op wereldniveau spelen en in die zin is hij, hoe cynisch ook, in zijn opzet geslaagd. De NAVO-bombardementen bieden de Albanezen geen bescherming. Daarom zal de NAVO een andere militaire strategie moeten ontwikkelen. Een adequaat antwoord is bescherming op de grond, door grondtroepen. Vanuit die bescherming moet je onderhandelen."

Het IKV lobbyt, met name op landelijk en Europees niveau. "Als we de samenleving niet meekrijgen, dan is die lobby zeer beperkt in haar mogelijkheden", zegt Faber. "Het IKV heeft een ingang in de kerken. Daarom zou je verwachten dat er vanuit de kerken grote belangstelling is voor het Kosovo-conflict, ook in zijn politieke dimensie. Helaas is die brede belangstelling er nog niet."

Henk van IJken

• *Mient Jan Faber: "De NAVO moet grondtroepen inzetten." (foto CW)*

Ook Friesch Dagblad 15-5-'99
Trouw 19-5-'99.

Bosnië

'99

Hasan Nuhanovic en Kiko Malkic bezoeken Montfoort

Aandacht voor verdwenen mensen

MONTFOORT - In een zeer intieme sfeer legden Hasan Nuhanovic, voormalig tolk voor Dutchbat, en Kiko Malkic, burgemeester van Srebrenica, woensdagavond een bezoek af aan het Platform voor Vrede en Duurzame Ontwikkeling in Montfoort. Vijf dagen daarvoor was Nuhanovic in Nederland aangekomen om aandacht te vragen voor de verdwijning van de zogeheten 'groep van 242'.

Een vermoeide Hasan Nuhanovic vertelde over zijn bevindingen van de afgelopen dagen. Samen met Mient Jan Faber van het IKV, kortgeleden in Montfoort te gast, had hij geprobeerd een gesprek te krijgen met minister De Grave van defensie, wat niet lukte. Wel had hij twaalf interviews gegeven aan verschillende actualiteitenprogramma's. De groep van 242 zijn 242 mensen die verdwenen zijn tijdens de val van Srebrenica. 239 mensen hadden in het kampement van Dutchbat onderdak gevonden en verwachtten bescherming van de Nederlanders. Zonder dat er dreiging heerste van bijvoorbeeld een overval door Serviërs, heeft de leiding van het kampement deze 239 mensen uit het kamp verdreven. Van hen is sindsdien niets meer vernomen. De andere drie vermisten zijn de ouders en broer van Hasan. Hijzelf werkte als tolk voor Dutchbat. Ook zijn vader had daar een functie. Ze stonden daardoor op de 'lijst van Karremans'. Zijn moeder en broer kregen geen bescherming, waarop zijn vader zijn vrouw en zoon niet in de steek wilde laten. Ook van hen is sindsdien niets meer vernomen.

Hasan Nuhanovic reist tegenwoordig de hele wereld over om aandacht te krijgen voor deze groep vermiste personen. "De regeringen waren toen verantwoordelijk voor de levenden en hebben die verantwoording niet genomen. Nu zijn zij verantwoordelijk voor de vragen waarmee de overlevenden worstelen", stelt Nuhanovic. Hij heeft het nog duidelijk moeilijk met alle gruwelen die hij heeft meegemaakt. Toch heeft hij nog steeds hoop dat zijn familie in leven is. "In Servië bestaan nog steeds concentratiekampen. Misschien zitten zij daarin", vertelt hij in Montfoort. "En wanneer moet ik aan hen gaan denken als dode mensen. Één dag na hun verdwijning of vier jaar daarna. Zolang ik niet weet wat er met hen gebeurd is, blijven zij voor mij in leven."
Regelmatig heeft hij last van nachtmerries. Hij ziet dan alles weer voor zich wat er in die dagen in Srebrenica gebeurde. Voor een aantal leden van het Vredesplatform was het een hernieuwde kennismaking met Hasan Nuhanovic. Tijdens hun bezoek aan Srebrenica en Tuszla hadden zij hem ontmoet. Toen was hij verbitterd en opstandig, en stelde hij de Nederlandse bezoekers persoonlijk aansprakelijk voor het leed dat hem aangedaan was. Nu maakt hij een veel rustiger indruk en kan er een gesprek ontstaan. Nuhanovic spreekt fantastisch goed Engels. Hij heeft het geleerd tijdens de oorlog in voormalig Joegoslavië. Door zich te concentreren op zijn lesboeken sloot hij zich af van alles wat er om hem heen gebeurde.

Gekozen

Kiko Malkic was pas dinsdag in Nederland aangekomen. Hij is de gekozen burgemeester van Srebrenica. Op dit moment is er echter een Amerikaanse interim-burgemeester die zijn installatie voorbereid. Tijdens de val van de enclave vluchtte Malkic met een groep mannen de bossen in en wist als één van de weinigen na een barre tocht een goed heenkomen te vinden. Kiko Malkic spreekt geen Engels. Hasan Nuhanovic treed voor hem op als tolk.
Toch probeert ook hij aandacht te krijgen voor de gebeurtenissen in Srebrenica op 16 april 1993. Kiko was erg onder de indruk over de manier waarop zij in Montfoort ontvangen waren. Even onder gewone mensen zijn, die met hen meeleven, doet hen enorm goed.
Donderdagochtend vertrokken beiden weer naar Srebrenica.

Tenderstreeknieuws 2
24-3-'99

HAAGSCHE COURANT
WOENSDAG 7 APRIL 1999

Bosniërs tanken cultuur in Den Haag

Den Haag –Een delegatie uit de Bosnische stad Tuzla is deze week in Den Haag om te praten over een cultureel uitwisselingsprogramma tussen beide steden.
De gemeente Den Haag en het ministerie van OCW bieden een aantal workshops aan over theater, muziek en andere kunst. Het overkoepelende thema is het opzetten van een cultuurbeleid. Het programma, dat onder leiding staat van schouwburgdirecteur Hans van Westreenen, wordt vrijdag afgesloten met het ondertekenen van een gezamenlijke intentieverklaring.
De Bosnische delegatie staat onder leiding van de burgemeester van Tuzla en de cultuurminister van het gelijknamige kanton.
Volgens Van Westreenen heerst er in Tuzla een situatie die vergelijkbaar is met die in het Nederland van 1948. "De economie begint langzaam weer op gang te komen, maar met het culturele leven moet dat nog gebeuren. Tuzla wil aansluiting zoeken bij de Europese culturele ontwikkelingen".
Behalve met de problemen van de nog maar net geëindigde oorlog, kampt Tuzla met politieke verdeeldheid. Het stadsbestuur wil graag een cultuurbeleid voor alle etnische groepen samen. Maar dat streven wordt door nationalistische groeperingen tegengewerkt. Van Westreenen: "Het succes van de samenwerking hangt sterk af van de mate waarin we erin slagen tussen de politieke klippen door te laveren".

Alsof een gifwolk zich aan grenzen stoort

21-5-99

De Kosovo-oorlog heeft niet alleen een menselijk drama tot gevolg. Financieel voltrekt zich een ramp en het milieu wordt er ook niet beter op.

Waanzin

Als op enig moment deze oorlog ten einde is, zal de westerse wereld de rekening krijgen gepresenteerd voor de wederopbouw van Servië, dat nu door ons zelf kapot wordt gegooid. Dit zal weer miljarden guldens gaan kosten. De oorlog in en om Kosovo is de waanzin ten top. De regering-Milosevic moet onmiddellijk worden afgezet, goed- dan wel kwaadschiks, zodat politieke ruimte ontstaat om aan de onderhandelingstafel tot een vreedzame oplossing van dit conflict te komen.

Bussum — Derk Hilhorst

Milieuramp

Terecht wordt in de media veel aandacht geschonken aan het lot van de Kosovaren. Wat mij echter verbaast is dat er niet of nauwelijks aandacht is voor de milieuramp die door de Navo-bombardementen in Joegoslavië wordt veroorzaakt. De voortdurende vluchten met supersonische vliegtuigen hebben een ernstig negatief effect op de zo kwetsbare ozonlaag rond de aarde. Bovendien bestaat de uitstoot van de vliegtuigen uit toxische en carcinogene stoffen.

Veel ernstiger nog is de ramp die wordt veroorzaakt door het vernietigen van de olieraffinaderijen en petrochemische industrie. De schadelijke stoffen die hierdoor vrij komen zullen via de rivieren, de lucht en het grondwater worden verspreid. Het mag duidelijk zijn dat een gifwolk zich niet aan de grenzen van Joegoslavië zal storen. Ten slotte is er het aspect van het gebruik van verarmd uranium in door de Navo gebruikte raketten. Met de Bijlmerramp nog vers in het geheugen moet dat tot nadenken stemmen.

Heerenveen — M. W. Otten

Eigenheid

Het is interessant te zien hoe zelfs landen als Duitsland in essentie geen wezenlijke invloed hebben in de besluitvorming binnen de Navo. Schröder en Fischer varen mee in het kielzog van de VS en het Verenigd Koninkrijk. Deze twee landen bepalen het beleid en de rest van het gezelschap mag wat suggesties doen.

Het is moeilijk te begrijpen dat na de val van de muur de Europese landen hebben toegestaan dat de Navo werd uitgebreid met Polen, Tsjechië en Hongarije in plaats van te kiezen voor de vorming van een Europese Unie met een militare poot. Nu evident is dat de VS formidabel hebben geblunderd op de Balkan en Europa zich heeft laten meesleuren, is de tijd rijp de eigenheid van Europa vorm te geven, inclusief een Europese veiligheidspolitiek.

Ooij — mr. Th. Steenbergen

Held

Door Servië te bombarderen is de Navo ongewild handlanger geworden van Milosevic' vernietigingsproces. Daarom moeten de bombardementen onmiddellijk stoppen. De situatie zal dan minder onbeheersbaar worden en de oppositie krijgt de kans Milosevic te wippen. Alleen via krachten van binnenuit, en nooit door geweld van buiten, is Milosevic weg te krijgen.

Den Haag — J. Imkamp, oud-kamerlid D66

Tekenen van verzet in Servië

Soldaten deserteren om boze ouders bij te staan

21-5-99

LONDEN/KRUSEVAC – De Servische autoriteiten hebben de noodtoestand uitgeroepen in de stad Krusevac, die sinds zondag in de greep is van anti-oorlogsdemonstraties. De Servische oppositieleider Zoran Djindjic vertelde op de BBC-radio dat militaire politie de toegangswegen naar de stad heeft geblokkeerd. „Niemand kan erin. Het is een echte crisis."

De betogingen begonnen nadat zondag de lichamen van omgekomen dienstplichtigen naar huis waren gebracht. In één andere plaats, Aleksandrovac, gingen ook mensen de straat op om te demonstreren tegen de oorlog, nadat de lijken van drie zonen waren aangekomen.

De duizenden betogers eisten dat hun dienstplichtige zonen naar huis komen. Ze droegen foto's van Servische slachtoffers van Milosevic' oorlog om Kosovo - met zich mee en spandoeken met de roep om democratie, afschaffing van de dienstplicht en het einde van de oorlog.

Opmerkelijk was dat het leger de manifestatie zelf wereldkundig maakte. Volgens de verklaring van de garnizoenscommandant in Krusevac, zo'n tweehonderd kilometer ten zuiden van Belgrado gelegen, kreeg de bijeenkomst snel een „subversief karakter". De commandant beschuldigde de organisatoren van „heulen met de vijand". Ze zullen worden vervolgd.

Het Amerikaanse ministerie van defensie zegt dat waarschijnlijk tussen de vijfhonderd en duizend militairen uit Kosovo zijn gedeserteerd uit het Joegoslavische leger. De deserteurs wilden naar huis nadat ze hadden gehoord hoe het toeging in Krusevac. Ook de Montenegrijnse radio maakte op basis van eigen bronnen melding van ongeveer 700 deserteurs die zouden zijn teruggekeerd naar Krusevac.

Radeloze Servische militairen bedelen om eten en sigaretten

Volgens een Albanese krant hebben Servische soldaten Albanese grenswachten gesmeekt hun wat te eten te geven. Ook zouden de Serviërs hun horloges aangeboden hebben om aan sigaretten te komen. De hongerige en aan nicotinetekort lijdende soldaten zouden al meerdere keren gewapend met witte vlaggen bij de grensposten opgedoken zijn.

De diplomatieke inspanningen die een einde moeten maken aan de oorlog in Joegoslavië, lijken vruchten af te werpen. Van een doorbraak is nog geen sprake, maar zowel in het westen als in Belgrado wordt met veel omhaal van woorden gesproken van „bemoedigende besprekingen", „hoopgevende ontwikkelingen" en zelfs van „een stap voorwaarts".

De positieve geluiden kwamen nadat de Russische gezant Tsjernomirdin woensdagavond laat zijn overleg met de Joegoslavische president Milosevic had afgerond. Hij kwam met de Russische en Finse premier overeen dat voor Kosovo een regeling onder auspicien van de Verenigde Naties kan worden gevonden. Basis zijn uitgangspunten geformuleerd door de G8, de zeven belangrijkste industrielanden en Rusland. De G8 wil stopzetting van het geweld, terugtrekking van alle Servische troepen, stationering van een internationale vredesmacht, terugkeer van de vluchtelingen en tijdelijk bestuur.

De Navo zag zich opnieuw geconfronteerd met berichten over fatale missers tijdens bombardementen. Zo veroorzaakten bommen van de alliantie schade aan ambassades van Zweden, Noorwegen en Spanje in Belgrado. Een afgezwaaide bom zou volgens Joegoslavië ook een ziekenhuis in die stad hebben geraakt, met vier doden als resultaat. De Navo erkende een afzwaaier, maar kon niet bevestigen dat die een ziekenhuis had geraakt.

PAGINA 5: PRATEN MET MILOSEVIC SCHAADT OPPOSITIE

Servië blokkeert humanitair transport Montenegro

Vertegenwoordigers van de G8 sleutelen in Bonn alvast aan de tekst van een resolutie over Kosovo die door de Veiligheidsraad moet worden aangenomen. De Italiaanse premier D'Alema wil dat de NAVO een gevechtspauze van 72 uur inlast als de Veiligheidsraad de resolutie heeft aangenomen.

Volgens de NAVO groeit in Joegoslavië het verzet tegen de oorlog. Belgrado riep gisteren de noodtoestand uit in Krusevac, waar zondag de eerste demonstraties tegen de Servische akties in Kosovo werden gehouden. Aanleiding daartoe waren geruchten dat zeven jonge soldaten uit die stad in Kosovo waren gesneuveld. Enkele honderden, sommige bronnen zeggen 1200, recruten uit Krusevac desertееrden uit Kosovo omdat zij hoorden dat de demonstratie waaraan hun ouders deelnamen met harde hand uiteen was geslagen. De deserteurs openden het vuur op politie-agenten die hen tegen wilden houden, maar zouden zich later bij kazernes hebben gemeld na de verzekering dat zij niet zouden worden gestraft. Ook in andere steden zou zijn gedemonstreerd. De Servische media gen hierover.

Zoran Djindjic, voormalig gemeester van Belgrado en teg stander van Milosevic, verwijt NAVO arrogantie en cynis door met het bombardement van Joegoslavië door te gaan zo der haar doel te bereiken. „De volgen van de aanvallen zijn er stiger dan de aanleiding om bombarderen", zegt hij.

De Montenegrijnse presidet Milo Djukanovic vreest dat Serv sche troepen in Montenegro b zig zijn met het overnemen va de macht. De Serviërs weigere humanitaire transporten de to gang tot Montenegro.

Van enkele transporten uit Ita lië en Frankrijk werd de ladin medicijnen en voedsel geconfis ceerd. Grondstoffen voor de al muniumindustrie die onontbeer lijk is voor de economie van Mon tenegro, worden evenmin toege laten.

21-5-99

Windows 99

Op 24 maart vielen de eerste bommen van de NAVO. Behalve Belgrado en Kosovo moet vooral Novi Sad, aan de Donau in het noorden van Joegoslavië, het nagenoeg elke dag ontgelden. Vandaag het eerste deel van een dagboek van de Servische Mirjana Szeged over het benarde leven in een oorlogsstad.

'HOE DROEVIG zullen deze jonge en mooie gezichten zijn als zij eenmaal hebben gewonnen'. De Hongaarse schrijver György Konrád bij het zien van de studentenprotesten in 1997 in Belgrado

Op deze avond, acht weken na het begin van de bombardementen, sla ik snel de voordeur dicht als ik mijn vrienden heb uitgelaten. „Weet je, ik kan nog steeds niet wennen aan dat uitzicht", zegt Zaga. Het lijkt wel of hij mijn gedachten kan lezen. Lila loopt ook haastig weg. De nacht valt en sinds de eerste test van die vreemde, nieuwe bommen waarmee een grafietdeken wordt gelegd over hoogspanningskabels, er problemen met de ...orziening.

...er als je voor achten thuis bent. De straten vallen ten prooi aan het donker. Er is geen licht. Er zijn geen voorbijgangers, geen auto met het maandelijks rantsoen van 20 liter brandstof. Er dringt zich alleen een alomaanwezige stilte op. Op elk moment kan die wreed worden verstoord door het geloei van sirenes en het motorgejank van vliegtuigen, gevolgd door het geratel van rolgordijnen die snel worden neergelaten. Het is het enige teken van burgerbescherming van degenen die niet in (schuil)kelders dekking zoeken.

Met die plotselinge, snelle beweging om mijn voordeur te sluiten - ik heb Zaga misschien wel geantwoord - 'verdedigde' ik me misschien onbewust tegen de duisternis. Wilde ik voorkomen dat ik bij toeval vijftig meter naar

...rechts zou kijken waar tot 1 april de oudste brug van Novi Sad begon. Nu leiden de paar meter die de bom hebben weerstaan, naar een zwart gat, naar niets.

De ergste, pijnlijkste oogopslag is die wanneer je niets ziet. Elke keer op weg naar huis, als ik mijn voordeur bereik met dat beeld van een verlichte, prachtige brug op mijn netvlies, realiseer ik me plotseling dat ik er altijd de voorkeur aan geef de andere kant, die van de ramen, op te kijken.

Bijna alle ramen zijn volgeplakt met stevig plakband om te voorkomen dat ze bij explosies aan diggelen gaan. Ik merk op dat elke eigenaar van ruiten op dagen als deze, zonder enige routine en regelmaat, zijn eigen systeem van plakken bezigt. Op sommige plaatsen zit de tape geplakt als een kruis, elders in de vorm van een ster. Sommige patronen zijn slordig aangebracht, andere met de grootste precisie.

De laatste mop onder jongeren gaat er over. 'Weet jij hoe je ramen met plakband noemt? WINDOWS 99'. Tien dagen geleden, toen heel de stad zonder elektriciteit zat, stond ik in een lange rij voor een van de bakkers waar ook de stroom was uitgevallen. Om de tijd te doden vertelden de mensen elkaar grappen. Eén ervan, gebracht in een patriottistische opwelling, gaf antwoord op de 'ramenmop'.

„Ha, dit hebben de Amerikanen niet eens. Bill Gates heeft zijn WINDOWS 98. De Serviërs zijn weer beter."

Hun verleden is uitgewist. Ze hebben niets meer. Ook medische gegevens zijn zoek, vernietigd of achtergebleven. Aan de artsen en verpleegkundigen in opvangcentrum Ermelo de taak om zicht te krijgen op de gezondheidstoestand van de verdreven Kosovaren die hier voorlopig in tenten verblijven. „We beginnen helemaal van voren af aan met mensen die we niet kunnen verstaan. En soms moet je een beetje gokken."

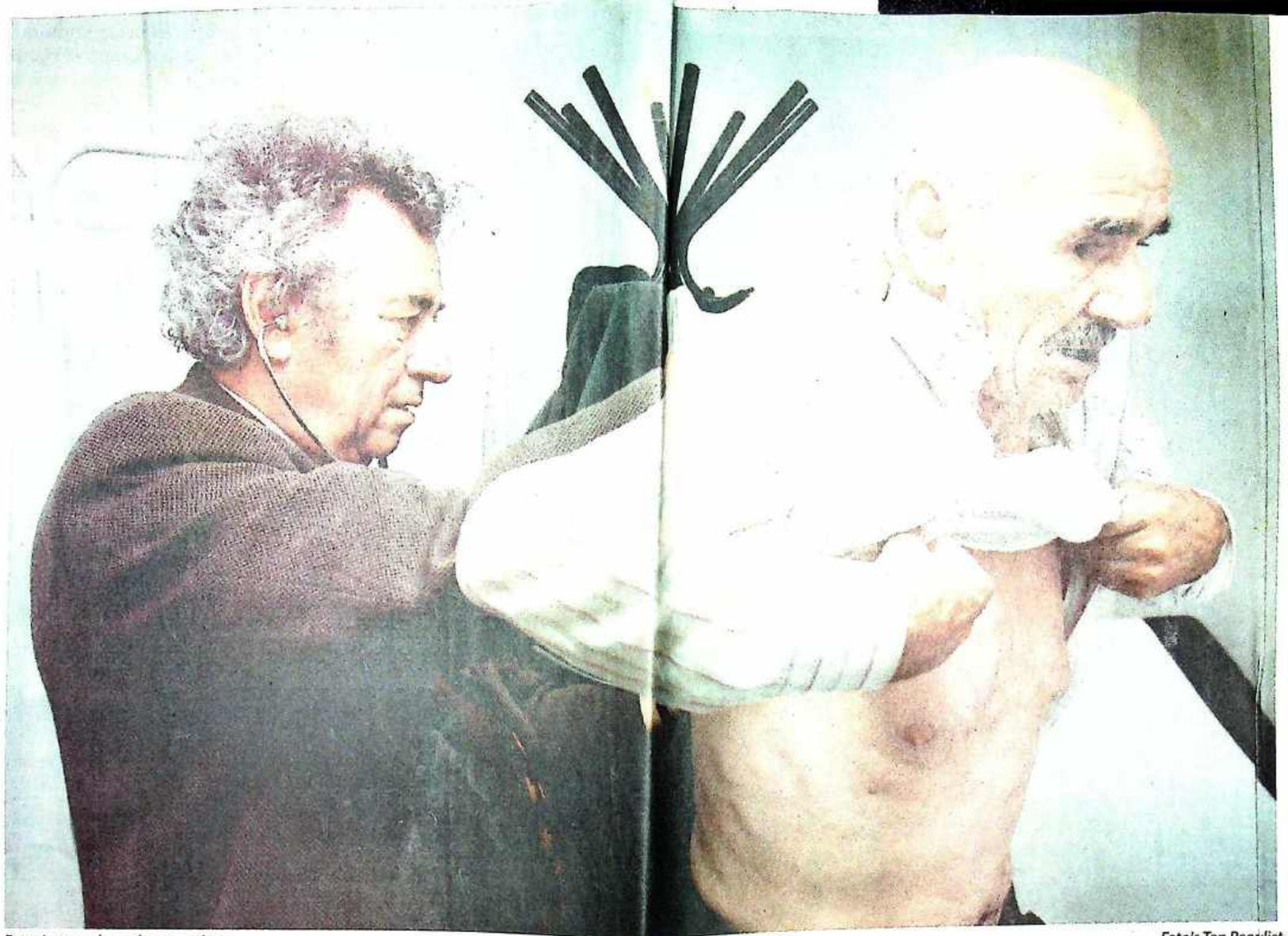

Peter Lens onderzoekt een patiënt.

Foto's Ton Poorliet

21-5-99

Arts onder Kosovaren

Door Martine Boelsma

BLEEK EN INTENS moe zit ze tegenover de vreemde, Nederlandse dokter. Vera, een 27-jarige Kosovaarse uit Pristina, is ernstig ziek en had al lang geen medische gegevens. Alles wat in Kosovo aan onderzoek is gedaan, is verloren gegaan. Een enorme verspilling van tijd en geld. Dan moet je ook nog eens heel goed opletten dat je de goede

En echt tijd om hen in te werken is er niet."

De basisartsen mogen alleen het preventieve werk doen, zoals lichamelijk onderzoek en vaccinaties, huisartsen zijn er voor

doodgeschoten, die vervolgens geld en sieraden moesten afgeven om zelf te mógen vluchten. Het perverse van deze etnische zuivering is dat mensen niet alleen werden verdreven, maar d-

zwangeren. En er is veel slapeloosheid. Door het tobben. Maar ook doordat je elk huilend kind kunt horen in die tenten."

Hij doet wat hij kan. En soms

open mond voor de dokter. Eén geluk: de vader is goed gebekt en weet snel duidelijk te maken dat de jongen spierdystrofie heeft. Dat verklaart zijn vreemde houding. Hij heeft geen kracht in zijn

sovaren in Ermelo hebben geleerd. De volgende patiënt is weer een vader met een kind, een jongen van zeven jar met een ontstoken oog. Hijheeft veel pijn en slaapt slecht. Dtolk is weggeroe-

Hij heeft 11 dagen in de regen moeten slapen in het niemandsland Stankovac bij de Macedonische grens.

Als we in de eettent het middagmaal gebruiken bestaande uit dunne soep en boterhammen met jam en margarine, vertelt Lens dat de Kosovaren een opvallend hoog medicijngebruik hebben. „Kennelijk was het een gemedicaliseerde samenleving. De spullen zijn ook vrij *sophisticated*; dure bétablokkers zijn heel gewoon. De mensen vragen nogal snel om allerlei pillen en injecties, dat geeft hun het gevoel dat er tenminste wat gebeurt. Datzelfde gedrag zie je ook bij de Turkse bevolking van Nederland. Het is een kwestie van cultuur."

We lopen nog even door de grote tent, op bezoek bij een echtpaar uit een dorpje in de buurt van Pristina. Xhater (65) en Emine (61) woonden tot 15 maart in een mooi huis 'met een verdieping'. Hij was leraar, zij huisvrouw. „We behoorden tot de middenklasse. Eenvoudig, maar aan niets gebrek", zegt Xhater.

Nu wonen ze in hokje A113: twee stapelbedden, anderhalve vierkante meter om te lopen en een kledingkast. Hun zonen wonen met hun vrouwen en kinderen om de hoek; dat wil zeggen: achter de kledingkast. Als we binnenkomen, halen ze snel twee stoelen uit de kantine, zodat we niet op de bedden hoeven te zitten. Een poging tot gastvrijheid.

Op 15 maart werd hun dorp omsingeld door tanks van het Servische leger. Kort daarop werden de huizen in brand gestoken. Iedereen probeerde te vluchten. Op ezels, karren, tractoren, te voet en met auto's. „Maar je mocht alleen weg als je je geld en juwelen inleverde", zegt Xhater.

Veel vluchtelingen zijn ziek van verdriet

Maar dat kwam er niet meer van. Ze werd haar land uitgegooid. Zonder papieren, zonder medicijnen.

Peter Lens, gepensioneerd huisarts en voormalig regionaal inspecteur voor de gezondheidszorg, heeft het ziekenhuis in Harderwijk aan de lijn. Of Vera snel kan worden opgenomen. Ze heeft cysten in haar nieren. De rechternier is voor 70 procent beschadigd; de linkernier voor 20 procent. Ze heeft een te hoge bezinking en een te laag hemoglobinegehalte. „Ze kan pas eind juni terecht bij jullie, maar ik vraag mij af of ze hiermee wel kan blijven rondlopen."

Wachten. Nog wat heen en weer gebel. En dan: „Volgende week? Prima!" Mimosa, een jonge Kosovaarse studente, vertaalt het goede nieuws van de dokter, maar Vera blijft even stil en bleek op haar stoel zitten. Haar man Lavdim knikt, blij en opgelucht. „Dankoewel", zegt hij. Ze gaan weg met een briefje van de dokter. Lavdim houdt het stevig vast. Elk klein bewijs van hun gestolde bestaan is goud.

Lens - een scheerkwast op het bureau, want hij is vannacht gebleven - maakt uitvoerige notities. „Ja, we leggen hier een enorme papierberg aan. Dat moet. Van deze patiënte hadden we helemaal er tientallen die dezelfde naam dragen."

Het is ochtend en er schijnt een waterig zonnetje over OC Ermelo. Kinderstemmen, modderschoenen, de geur van tentdoek en moeders die de was doen; wie niet beter wist, zou denken dat dit een gezellig zomerkamp is. Maar op de deuren van de hokjes die voor enige privacy zorgen in de grote tenten, staan NAVO-emblemen gekalkt, en in de gezamenlijke verblijfruimte schalt heel de dag CNN met het laatste nieuws uit Kosovo.

„De mensen zijn nog niet echt aangekomen", zegt Lens, „ze lijken nog verdoofd, zitten met hun hoofd nog thuis. Het zal even duren, voordat echt tot hen doordringt wat er is gebeurd. En dat ze misschien wel nooit meer naar huis terug kunnen."

In een complex van portacabins dat hier in een week tijd uit de grond is gestampt, staat een team van drie huisartsen, drie basisartsen en acht verpleegkundigen klaar om de grote en kleine problemen van de vluchtelingen op te vangen. Dat is eigenlijk nog te weinig, zegt Jacolien Smedes, coördinator medische opvang van het COA (Centraal orgaan Opvang Asielzoekers). „Vooral voor de basisartsen, die nog onervaren zijn, is dit heel zwaar werk. het ziekenhuis in Harderwijk neemt de ernstige gevallen op.

Ook aan tolken is een tekort. Nederland heeft maar zeven officiële Kosovaarse tolken en dat is met deze exodus veel te weinig. „Dus maken we gebruik van vluchtelingen die wat Engels spreken, hoewel we dat liever niet doen. Vooral als het om medische zaken gaat, moet je zeker weten dat de vertaling goed is", zegt Smedes.

Ermelo is een 'doorstroomcentrum'. De vluchtelingen worden na zes weken doorgeplaatst naar andere centra. Lens is onder de indruk van de geroutineerde manier waarop het COA de Kosovaren weet op te vangen. „Dan zie je toch dat we in Nederland aardig wat ervaring hebben opgebouwd met vluchtelingenstromen. Het zijn wel tenten, maar het staat er toch allemaal maar en als tijdelijke voorziening functioneert het uitstekend."

Het COA maakt gebruik van plaatselijke apothekers, tandartsen, fysiotherapeuten en dergelijke. Indien nodig, kunnen mensen worden doorgestuurd naar de Riagg. Ook aan groepstherapieën wordt gedacht. Peter Lens: „Ik zie mensen die erbij stonden toen hun ouders of zonen werden

„Hun vluchtverhaal kunnen de Kosovaren kwijt bij de verpleegkundigen, die de intake-gesprekken voeren. En ze hebben elkaar; daarin verschilt dit kamp van andere asielzoekerscentra, waar iedereen een andere taal spreekt. Hier ontstaat al snel een diepe band tussen mensen. Als een familie wordt doorgeplaatst, wordt er echt gejankt bij het afscheid.

„Ikzelf heb helaas maar 15 minuten per patiënt, dus ik kan niet echt diep op hun ervaringen ingaan. In die 15 minuten moet ik heel banaal een beeld krijgen van een diabetes-verleden, of moet ik zien te achterhalen welke medicijnen iemand slikte voor hoge bloeddruk. De meesten weten zelf niet precies wat ze hebben gebruikt. Soms zit ik te puzzelen met een restje folie waarin de laatste tablet heeft gezeten, om de lettertjes te ontcijferen. Vooral de oude mensen weten nauwelijks duidelijk te maken wat hen mankeert. En als ze het weten, is het nog zaak om een goed Nederlands equivalent te vinden voor hun medicijn."

Een bijzondere ontdekking: „Er zijn een paar mensen in het kamp die al jaren medicijnen slikten tegen een hoge bloeddruk of een te snelle schildklierwerking, en die weken achtereen zonder pillen hebben gezeten. Toch is hun bloeddruk of schildklierwerking goed. Rara hoe kan dat? Misschien slikken veel mensen onnodig pillen, maar onder normale omstandigheden kom je daar niet achter."

Lens ziet patiënten met schotwonden, met sporen van mishandeling. Maar bij de meesten gaat het om gewone dingen als verkoudheden en gewrichtsklachten. Vaak het gevolg van de lange reis en het slapen in de open lucht. „Stokoude dametjes die in kruiwagens zijn vervoerd. Die hebben overal pijn. Mensen die kilometers hebben gelopen. Vaak moesten ze dan ook nog binnen de spoorrails blijven. Daarbuiten lagen mijnen, werd hen verteld. Er zijn veel baby's bij, er zijn buitenland. Ik heb wel even getwijfeld of ik hen de Bijenkorf moest laten zien. Al die luxe. Maar ze vonden het prachtig. Al hadden ze geen cent te makken."

Mimosa, de 27-jarige onbezoldigde tolk die deze maand in Pristina examen had moeten doen, is ook al een keer meegeweest. „Het was heerlijk. Eindelijk beschaving! Het gevoel dat er ook leuke dingen zijn en aardige mensen. Als je hier blijft, en alleen maar eet en slaapt, word je gek. Je moet gewoon af en toe aan de werkelijkheid ontsnappen. En aan je herinnneringen."

Het spreekuur is vandaag vrij rustig. Dat komt omdat gelijktijdig, aan een ander loket, het wekelijkse zakgeld van ongeveer 30 gulden (afhankelijk van de gezinsgrootte) wordt uitgedeeld. Lens: „Oók een uitstekend medicijn." Het geld gaat vooral op aan peperdure telefoongesprekken met vluchtelingenkampen in Macedonië en Albanië. Iedereen spreekt wel iemand.

Een oude vrouw schuifelt binnen. Zwaar ademend. Kleurige wijde broek, jurk, hoofddoek, koffen. Een boerin. Haar bloed is bij een vorig bezoek getest en goed bevonden. Maar ze klaagt nu over een verkoudheid. En ze heeft medicijnen nodig voor haar hart, zegt ze. Lens onderzoekt haar, maar vindt niets bijzonders. Ze vertelt dat ze door gewapende mannen uit hun huis zijn gejaagd. Dat haar oudste zoon is gedood. Dat ze dagenlang heen en weer werden gestuurd door politiewachten. Dat ze bestolen zijn van al hun bezittingen. Ze weet niet hoe het verder moet. Ze gaat weg met een paracetamolletje voor de verkoudheid.

Dan verschijnt een vader, met een oog op het oog wat achtergebleven zoon. Artan is 17 jaar oud, is totaal staat in elkaar gezakt en met naar Amsterdam, neem ik vaak een paar jongeren mee. Die mogen dan blijven slapen; ze bekijken Amsterdam en dan gaan we weer terug. Een feest. Sommigen hebben nog nooit een grote stad gezien, waren nooit eerder in het zien, al is Artan nu al zo'n drie jaar stabiel. Hij is mager: 48 kilo op een lengte van 170 cm. De vlucht was te zwaar voor hem. „Ik heb hem de hele tocht dragen", zegt zijn vader.

Het gaat redelijk goed met Artan, vindt Lens, maar hij moet zeker een keer bij de neuroloog langs om zijn spiermassa te laten meten. „Maar dat doen we niet nu, want het ziekenhuis in Harderwijk heeft het al extra druk dankzij ons en dit heeft geen haast." Artan krijgt het advies om zo veel mogelijk te zwemmen in het Nuldernauw, dat hier voor de deur ligt.

De vader wil nog wat kwijt: „Dokter, Artan is verlegen. Hij moet elke dag oefeningen doen om te voorkomen dat zijn spiermassa verder slinkt. Maar dat durft hij hier niet zo goed. Iedereen kijkt. We hebben totaal geen privacy. Soms wordt hij agressief van de drukte. Kunt u niet zorgen dat we snel ergens anders kunnen wonen?"

Lens legt uit dat de familie hier maximaal zes weken blijft, en dan doorstroomt naar 'een stenen huis'. Opnieuw een 'dankoewel', het eerste Nederlands dat de Komet goed kijke, een paar woorden Duits van c vader en wat gebarentaal ontdet Lens al snel wat er scheelt: de atsteking wortelt in de kies en deijholte. En dat is niet het enige pbleem. „Zes totaal verrotte taden en kiezen. Tandartsbezoeken poetsen zijn kennelijk nog iet zo ingeburgerd in Kosovo. Lens schrijft antibiotica voor, ie om vier uur kunnen wordenfgehaald bij een ander loket. Eventueel moet de kies er later uit.Daarvoor zal een tandarts uit de uurt zorgen. De vader lijkt alles egrepen te hebben. Lens is he werken zonder tolk gewend. „t heb veel diensten gedraaid irde Kruispost in Amsterdam, war illegalen terecht kunnen. Daar zit je *altijd* zonder tolk. Da is bijna veterinair."

Een oude, maar nog krasse man, neemt plats. Hij spuugt bloed bij het hesten. Hij heeft vroeger TBC gehd en is bang dat dit terugkomt. 'BC is het echter niet. Hij is al getst, net als alle andere patiënten dr daarop werden verdacht. De man is ook afgevallen, zes kilo in een paar maanden tijd. Hij voelt zichziek. Het is een verhaal dat op ies kwaadaardigs zou kunnen duidn, maar het kan ook komen doorle ontberingen.

men en in elkaar geslagen." Emine: „Ik heb alleen nog de ketting die ik nu draag, omdat ik die onder mijn kleding had verstopt."

Halverwege de tocht werden ze staande gehouden door gemaskerde mannen, die hen naar een treinstation hebben gedirigeerd. Van daaruit zijn ze gedeporteerd naar Macedonië. Emine: „Er is op ons geschoten; we hebben op de grond gelegen om dekking te zoeken. We hebben dagen en nachten in de open lucht gebivakkeerd. We zijn geslagen." Dan slaat ze de handen voor het gezicht en zegt met betraande ogen: „Alleen God weet wat we hebben meegemaakt."

De kleding die ze aanhebben, is hun enig overgebleven bezit. Maar dat is het ergste niet. Shater en Emine weten niet waar hun dochter is, die met haar man in een ander dorp woonde. Ze hebben geprobeerd haar te bellen, maar de lijn bleef dood.

Dus wachten ze maar af wat de toekomst brengt in OC Ermelo. Met doffe berusting in hun ogen en pijn in lijf en hart. Ze zijn ziek van verdriet. Daartegen helpt geen paracetamolletje.

De namen van sommige vluchtelingen zijn op hun verzoek gewijzigd.

Xhater en Emine met kleinzoon in hun nieuwe behuizing in Ermelo.

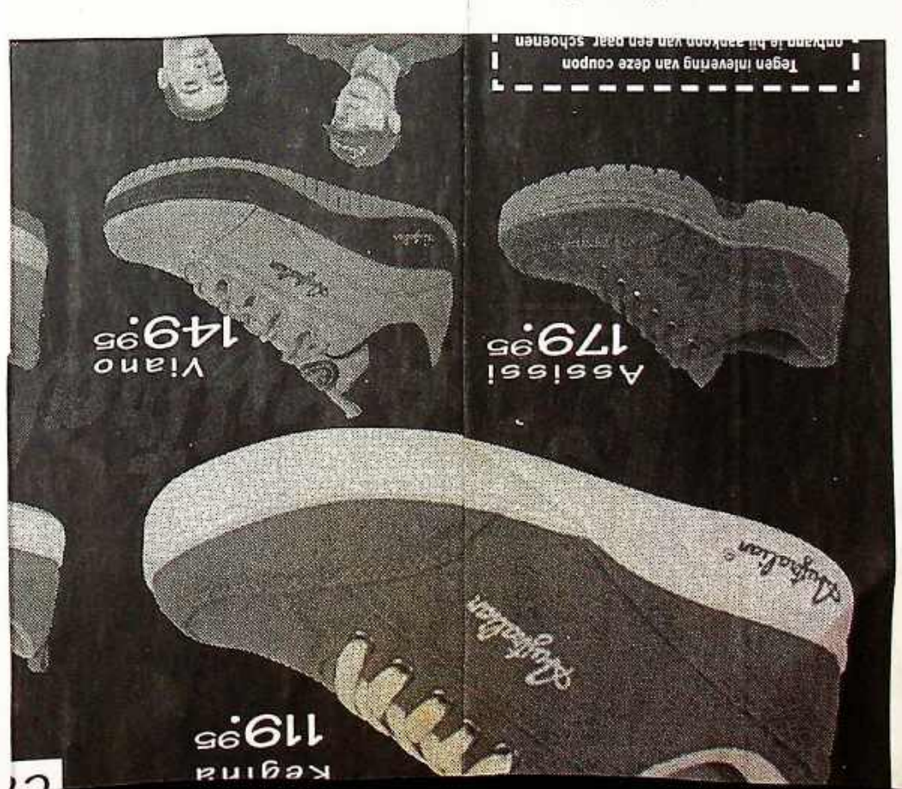

'Nooit meer Bosnië? Inderdaad, Kosovo is erger'

Door Carl Stellweg

DEN HAAG - Het lijkt een doorsnee-adolescent te zijn die in het achtertuintje van het IKV-kantoor in Den Haag van de gulle voorjaarszon zit te genieten: T-shirt, modieuze halsband en een met styling-gel in stand gehouden kapsel van kunstig piekhaar. Er zullen echter weinig 21-jarigen te vinden zijn die al een carrière van oorlogsverslaggever achter de rug hebben. Een carrière die werd onderbroken door de gewelddadige sluiting van zijn krant en een gedwongen vlucht van Kosovo naar het buurland Macedonië.

„Alles wat we de afgelopen twee jaar hebben opgebouwd, is naar de knoppen", stelt de Albanese journalist Ylbar Bajraktari met nauwelijks ingehouden emotie vast. Hij doelt op zijn krant *Koha Ditore* die pas in 1997 werd opgericht maar in recordtijd faam verwierf als enig onafhankelijk medium in Kosovo. Een krant met een redactie waarvan de gemiddelde leeftijd niet hoger lag dan 25 jaar, maar die door buitenlandse collega's en diplomaten aan de borst werd gedrukt. Totdat één van hen, de Amerikaanse bemiddelaar Christopher Hill, in Koha Ditore werd bekritiseerd en het blad vervolgens 'een vod' en 'UCK-Times' noemde.

De journalist en voormalig rechtenstudent die deze anecdote met bijna jongensachtig plezier opdist was de afgelopen dagen in Nederland op uitnodiging van het Interkerkelijk Vredesberaad en ter gelegenheid van de Vredesconferentie in Den Haag. Hij blijkt op vertrouwelijke voet te verkeren met Mient-Jan Faber, politiek directeur van het Helsinki Citizen Assembly (HCA), een internationale beweging van 'burgerinitiatieven' waarvan het IKV deel uitmaakt. „Toen ik mij in Pristina schuilhield voor de Servische moordenaars en voor mijn contact met de buitenwereld was aangewezen op een satelliet-telefoon, hield *my friend Mient-Jan* mij vanuit Nederland op de hoogte van de laatste ontwikkelingen."

Ylbar Bajraktari herinnert zich dat de eerste NAVO-bom die hij op 24 maart in Pristina hoorde ontploffen, hem met vreugde vervulde. „Als verslaggever was het mijn taak geweest te berichten

De Albanese journalist Ylbar Bajraktari. *Foto ANP*

over Servische bases van waaruit de terreur tegen de Albanezen werd geleid. Toen ik hoorde welke van die bases waren getroffen, voelde ik een onbeschrijfelijke blijdschap."

De volgende dag maakte de vreugde plaats voor angst en ontreddering. „Onze hoofdredacteur belde mij en andere collega's om te zeggen dat hem de weg naar het redactiekantoor was versperd. Het trappenhuis lag vol bloed. De Servische politie had onze portier doodgeschoten. 's Avonds werd onze drukkerij opgeblazen en was het ons duidelijk dat het afgelopen was met Koha Ditore."

Een week lang hield Ylbar zich schuil in Pristina, totdat dit te gevaarlijk werd. „In twee auto's vluchtten mijn familie en ik naar Macedonië en realiseerde ik me dat ik tot hetzelfde lot was veroordeeld als veel van de mensen die ik in mijn reportages had beschreven. Maar ik mag van geluk spreken. ABC-news, een Amerikaanse tv-zender waarvoor ik ook heb gewerkt in Kosovo, heeft zich over mij ontfermd. Ik wil mezelf dan ook geen vluchteling noemen. Vluchtelingen verblijven niet in Hotel Grand in Skopje."

In Macedonië is Koha Ditore uit de as herrezen. In de stad Tetovo is een piepkleine ruimte als redactie in gebruik genomen. Dankzij Britse en Franse hulp rollen dagelijks 10.000 exemplaren van de persen, die gratis onder vluchtelingen worden verspreid: „We willen hiermee laten zien dat vluchtelingen niet alleen maar zielig zijn, dat ze in staat zijn hun instituten in stand te houden. Koha Ditore is een instituut dat het verdedigen waard is. Wat onze krant in Kosovo heeft bereikt is niet alleen uniek voor Kosovo, maar ook voor Servië. Media in dit land vertegenwoordigen belangengroepen en ventileren opinies, in plaats van over feiten te berichten. Ons dagblad was het eerste dat namens en voor de burgermaatschappij schreef en het brede publiek bereikte waarvoor het was bedoeld. Natuurlijk zijn er in Servië meer onafhankelijke media, zoals radio B92 in Belgrado, maar zij zijn hun ondergrondse status toch nooit ontgroeid."

Met twee collega's was de jongeman ook al in september vorig jaar te gast bij het IKV. Een bezoek aan de NAVO in Brussel bracht hem tot de overtuiging dat het bondgenootschap de Albanezen niet te hulp zou schieten. Hij bestrijdt dat nu blijkt dat hij te pessimistisch is geweest. „Wat de NAVO doet is halfslachtig. Wij vroegen om bescherming van de burgerbevolking op de grond. Die is er nog steeds niet." Over de militair-strategische bezwaren die aan de inzet van grondtroepen zouden kleven, wil hij niet uitwijden. „Ik laat het aan de NAVO zelf over de oorzaken van haar machteloosheid te analyseren. Ik stel alleen vast dat de Albanezen hun deel van de Rambouillet-akkoorden hebben nageleefd en dat we nog steeds wachten op de NAVO om hetzelfde te doen."

De toezegging dat de vluchtelingen voor de winter weer thuis zullen zijn, vervult hem van cynisme. „Er is zoveel beloofd. Bijvoorbeeld dat er geen tweede Bosnië zou komen. Nou, men heeft woord gehouden. Want wat er nu in Kosovo gebeurt, is in menig opzicht erger dan wat zich in Bosnië heeft afgespeeld. Dit is de meest grootscheepse etnische zuivering sinds de Tweede Wereldoorlog." Hij stelt vast dat er één grote overeenkomst is tussen Bosnië en Kosovo: „Dat is de persoon van Slobodan Milosevic. Een man die in tien jaar tijd in drie oorlogen een hoofdrol heeft gespeeld. En opnieuw staan internationale bemiddelaars in de rij om hem de hand te schudden."

Italië in ban van aanslag

21-5-99

Rode Brigades plegen politieke moord wegens Kosovo

Door onze correspondente Anne Branbergen

ROME - Italië is na de moord gisteren op regeringsadviseur Massimo D'Antona (51) bang voor de terugkeer van politiek terrorisme, na ruim tien jaar van betrekkelijke rust.

De terreurorganisatie Rode Brigades heeft de aanslag opgeëist. Volgens de politie draagt de aanslag alle kenmerken van de werkwijze van deze extremisten. Aangenomen was dat de Rode Brigades waren uitgeschakeld.

De laatste politieke moord door deze linkse terroristen, die hun hoogtepunt beleefden in de jaren 70, werd voor zover bekend in 1988 gepleegd. Roberto Ruffilli, een adviseur van de toenmalige christendemocratische premier Ciriaco De Mita, was toen het slachtoffer.

In een brief aan de Romeinse krant 'Il Messaggero' waarin de aanslag wordt opgeëist, zouden ook de namen voorkomen van andere politici.

De brief is in beslag genomen en geheim verklaard. Er zijn talrijke extra veiligheidsmaatregelen getroffen uit angst voor politieke aanslagen door terroristen of de maffia.

Rosa Russo Jervolino (Binnenlandse Zaken) zei dat de regering 'met maximale inzet informatie probeert te krijgen' en alle mogelijke veiligheidsmaatregelen neemt rond mogelijke slachtoffers of doelen.

Aangenomen wordt dat ze doelt op extra bewaking voor politici, hoge functionarissen en overheidsgebouwen. Jervolino zei dat de moord verschrikkelijke herinneringen doet herleven. De Rodes Brigades zou als reden voor de hervatting van hun activiteiten de oorlog in Kosovo hebben genoemd, aldus de Italiaanse tv-zender RAIUNO.

Op pagina 8
Moord schokt politici

Hoop gloort voor Kosovo

21-5-99

Van onze redactie buitenland

BRUSSEL - De diplomatieke inspanningen om een einde te maken aan de oorlog in Joegoslavië lijken vruchten af te werpen. Zowel de NAVO als de Russische afgezant Tsjernomyrdin die woensdag met president Milosevic sprak, gebruikt de termen 'hoopgevende ontwikkelingen' en 'bemoedigende besprekingen'.

Volgens de Franse minister van Buitenlandse Zaken, Védrine, stemt Milosevic in met het zoeken naar een regeling waarvoor de uitgangspunten zijn geformuleerd door de G8, de zeven belangrijkste industrielanden en Rusland. Met Tsjernomyrdin kwam Milosevic overeen dat die regeling onder verantwoordelijkheid van de Verenigde Naties tot stand komt.

Van een doorbraak is echter nog geen sprake. Nog steeds is het strijdpunt wie de eerste stap zet: Belgrado met het terugtrekken van zijn leger, of de NAVO met het opschorten van de bombardementen. Begin volgende week praat Tsjernomyrdin opnieuw met Milosevic.

Om de stabiliteit op de Balkan op langere termijn te bevorderen vindt de NAVO dat Macedonië en Albanië tot het bondgenootschap moeten kunnen toetreden. De NAVO is van plan beide landen op lange termijn militair te steunen om hen in staat te stellen aan de criteria van de NAVO te voldoen.

De G8 wil terugtrekking van alle Joegoslavische troepen uit Kosovo, stationering van een internationale vredesmacht, terugkeer van de vluchtelingen en een interimbestuur. Ook moeten Belgrado en de Albanese Kosovaren een regeling treffen over het bestuur van Kosovo.

Op pagina 9
NAVO maakt weer fouten

MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN

er-President

Pacifistisch Socialistische Partij 1992
Postbus 23582
1100 EB AMSTERDAM

Kenmerk : 99M004394

's-Gravenhage, 20 mei 1999

Uw brief, waarin u mijn aandacht vraagt voor de crisis in Kosovo, heb ik met belangstelling gelezen. De Nederlandse regering is zich zeer bewust van de tragedie die de vluchtelingen en ontheemden in Kosovo treft. De buurlanden van Kosovo hebben actieve ondersteuning nodig bij de opvang van de vluchtelingen. De Nederlandse regering heeft besloten om, naast de reeds in Nederland aangekomen 2.000 etnische Albanezen uit Kosovo, aan nog eens 2.000 vluchtelingen opvang te bieden.

In de buurlanden Macedonië en Albanië worden inmiddels honderdduizenden vluchtelingen in tentenkampen, dorpen en bij families opgevangen. In nauwe samenwerking met andere landen en internationale organisaties doet de Nederlandse regering al het mogelijke om de mensen ter plaatse de helpende hand te bieden. Ook de Nederlandse bevolking heeft, zoals onder meer is gebleken tijdens een nationale inzamelingsactie op de televisie, laten merken dat het zich het lot van de vluchtelingen en ontheemden aantrekt. Nederlandse militairen in Macedonië en Albanië spelen een belangrijke rol bij het distribueren van voedsel en dekens, het bouwen van noodaccommodaties en het verlenen van medische zorg.

De Europese Unie heeft het initiatief genomen om te komen tot een Stabiliteitspact voor Zuid-Oost Europa. Daarover zal 27 mei a.s. te Bonn een aparte EU-Balkanconferentie worden gehouden. Het Stabiliteitspact heeft als doel, met zoals het Marshallplan voor West-Europa na de Tweede Wereldoorlog, de landen op de Balkan in vrede, veiligheid en - op termijn - in welvaart te laten leven. De internationale gemeenschap zal de buurlanden van Kosovo aanmerkelijke financiële steun verlenen. Ook economische samenwerking en het bevorderen van een deugdelijk openbaar bestuur zullen onderdeel uitmaken van het Stabiliteitspact. Tenslotte zullen de families in Macedonië en Albanië, die nu aan vele vluchtelingen onderdak verlenen, sociaal moeten worden ondersteund.

Intussen worden de pogingen om langs politieke en diplomatieke weg een oplossing voor het conflict in Kosovo te bereiken onverminderd voortgezet. De G8, waarin Verenigde Staten, Canada, Japan, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Italië en de Russische

Federatie zitting hebben, heeft overeenstemming bereikt over zeven beginselen voor een politieke oplossing. Ten eerste moet de Federale Republiek Joegoslavië (FRJ) alle gevechtshandelingen en het moorden in Kosovo op controleerbare wijze dienen te staken. Ten tweede zullen de politie, het leger en de paramilitaire eenheden uit Kosovo moeten worden teruggetrokken. Voorts zal president Milosevic moeten instemmen met de komst van een internationale troepenmacht, zowel op civiel als op veiligheidsgebied. Die troepenmacht zal moeten opereren op basis van een resolutie van de Veiligheidsraad van de VN. Ten vierde zal de Veiligheidsraad van de VN een tijdelijk bestuur voor Kosovo instellen en daarmee bevorderen dat de inwoners van Kosovo een vreedzaam en normaal leven kunnen leiden. Ten vijfde zullen alle vluchtelingen onvoorwaardelijk moeten terugkeren en zullen de internationale hulporganisaties ongehinderd toegang moeten hebben tot Kosovo. Een politiek raamwerk, dat moet leiden tot een substantieel zelfbestuur van Kosovo binnen de FRJ en de ontwapening van het Kosovaarse bevrijdingsleger UCK, is de zesde voorwaarde. Tenslotte zal de economische ontwikkeling en de stabiliteit op de Balkan moeten worden bevorderd.

Om al deze afspraken uit te voeren zal op korte termijn een resolutie van de Veiligheidsraad van de VN moeten worden aangenomen. Het uitgangspunt van de Nederlandse regering is altijd geweest dat president Milosevic de resoluties van de Veiligheidsraad van de VN volledig dient na te leven. Nederland zet zich als lid van de Veiligheidsraad actief in om een oplossing te bereiken. Het is van groot belang dat de secretaris-generaal van de VN, de heer Kofi Annan, alsmede de regering van de Russische Federatie betrokken blijven bij initiatieven om een vreedzame oplossing te bereiken.

Met u hoop ik dat aan de dramatische ontwikkelingen in Kosovo zo spoedig mogelijk een einde komt. De internationale gemeenschap en ook de Nederlandse regering zullen daartoe alles in het werk stellen.

Met de meeste hoogachting,

W. Kok

World 5:21 PM GMT+8, Friday May 21

Previous Story: No sign of progress in Moscow talks, as NATO apologises once more AFP
Next Story: Two Rwandans sentenced for genocide AFP

No halt in NATO bombings: Albright

LONDON, May 21 (AFP) - NATO has no plans to halt its air raids against Yugoslavia before Belgrade withdraws its forces from Kosovo, US Secretary of States Madeleine Albright said Friday, quashing an Italian proposal for earlier Serb pullout.

"I do not believe that it is being considered," Albright said in a BBC interview alongside British Foreign Secretary Robin Cook.

"What is being talked about among all of us is the necessity to continue in our air campaign to ensure that the refugees can go back, that they are protected by an international security force that has NATO at its core," she said.

"Those are very basic facts, they are not a matter of theology or ideology," she said.

She had been questioned about a proposal by Italian Prime Minister Massimo D'Alema on Thursday for NATO to suspend its air campaign as soon as the Group of Eight has framed a draft UN resolution on ending the war.

Albright said D'Alema "made that suggestion, but the bottom line is that as an action plan we are continuing the air campaign, which is working.

"While there are ideas out there, the important fact is to keep your eye on the fact that the military campaign goes on."

Albright said that no option was "being taken off the table, but the air campaign is working."

Cook said the Atlantic Alliance was united on what strategy to pursue.

He denied that Britain and the United States were divided on whether or not ground troops should play a role in the conflict.

British press reports said Prime Minister Tony Blair was frustrated with US reluctance to deploy ground forces.

The Guardian newspaper on Friday said Blair and US President Bill Clinton discussed the reports in a 90-minute telephone conversation Tuesday.

Clinton reportedly asked the British premier to halt rumours of a rift over Kosovo and "please get control" over those who appeared to be speaking on his behalf.

The paper said it had been told by White House sources that Blair assured Clinton that neither he nor any of his spokesmen was behind the stories.

"With Madeleine Albright, I have been demonstrating the solid unity between us," said Cook.

Officials from the G8 club of industrial powers have been striving to work out a draft peace plan for Kosovo that could soon be submitted to the UN Security Council for its approval.

The main sticking point remains the composition and command structure of an international peacekeeping force to be deployed in Kosovo to allow ethnic Albanian refugees to return home, diplomatic sources in Bonn said.

Previous Story: No sign of progress in Moscow talks, as NATO apologises once more AFP
Next Story: Two Rwandans sentenced for genocide AFP

Search News

Front Page | Asia | World | Business | Financial | Technology | Sport | Entertainment

Comments or Suggestions?
Malaysia, Singapore, Hong Kong time used throughout (i.e. GMT+8)
Copyright © 1999 Yahoo! All Rights Reserved.

Copyright © 1999 AFP. All rights reserved. All information displayed in this section (dispatches, photographs, logos) are protected by intellectual property rights owned by Agence France-Presse. As a consequence you may not copy, reproduce, modify, transmit, publish, display or in any way commercially exploit any of the contents of this section without the prior written consent of Agence France-Presse.

Walker Places Radio Locators Around Kosovo and Metohija

May 21, 1999

William Walker "organizer of killing"

Skopje, 21 May (Tanjug) - The chief of the OESCE verification mission in Kosovo and Metohija, William Walker took the opportunity of staying in that Serbian province for preparing the NATO aggression on Yugoslavia, states the New Communist Party of Macedonia in today's announcement, citeing a well-informed circles.

The announcement states that Walker distributed the radio locators around Kosovo and Metohija, which the NATO pilots use now for hitting the targets and he should be prosecuted as the main guilty suspect for the sufferings of the Serbian people, Albanian people and others in the Southern Serbian Province.

When he had done his job, Walker escaped to Macedonia and there started his obscure activity, taking the Albanian terrorists for his assistants. They came to Macedonia with the refugees.

The announcement states that Walker, already, sets his network in Macedonia, organising the Albanian terrorist groups in Struga, Debar, Kicevo, Gostivar and Tetovo and prepares them for the actions in Kosovo and Metohija, "when time comes". Walker recruits the Albanians in the refugees camps and takes them into the special centres where they are trained and get the wearpons, states the New Communist Party of Macedonia, demanding from the Macedonian authorities to banish "this notorious organiser of killing".

Copyright © 1998, 1999 Ministry of Information
Email: mirs@srbija-info.yu

Lucent Technologies

Register for free e-mail Dispatches

Sections
News
Business & Stocks
Technology
Sports
Opinion
Living & Comics
Weather

Classifieds & Services
Classifieds
Jobs: JobHunter
Homes: HomeHunter
NewHomeNetwork.com
Apartments.com
Cars: cars.com
Personals
Entertainment: Just Go
Travel
Yellow Pages
Archives: NewsLibrary
News agent: NewsHound
Membership: Passport

Attack on Yugoslavia

Posted at 8:20 a.m. PDT Thursday, May 20, 1999

Clinton: NATO will not compromise on Kosovo demands

WASHINGTON (AP) -- President Clinton today asserted that NATO's bombing campaign is working and insisted the alliance will not compromise on its demands for the return of ethnic Albanians to Kosovo under allied protection.

"NATO is united in our determination to persist as long as it takes to achieve these goals," the president said in brief remarks in the Rose Garden.

Clinton made no mention of the most contentious issue facing the alliance as its bombing campaign entered its ninth week -- whether and when to introduce ground troops into Kosovo to get the displaced Albanians back home before winter.

"The refugees must go home with security and self-government," Clinton said, with Defense Secretary William Cohen and Joint Chiefs Chairman Gen. Henry H. Shelton standing at his side. "Serbian forces must leave Kosovo, an international security force with NATO at its core must deploy to protect people of every ethnicity and faith in Kosovo. On this, our country is speaking with a single voice."

Clinton said NATO would not waver, even as public support for the bombing campaign has waned in some allied countries.

"We will also continue our military campaign until the conditions are met," he said. "I believe the campaign is working." He cited recent NATO claims that signs of dissent within Serbia are beginning to mount, including reports of desertions by hundreds of Serb soldiers and protests in some Serb communities.

"President Milosevic should know that he cannot change the fundamental terms that we have outlined because they are

simply what is required for the Kosovars to go home and live in peace," Clinton said.

With British Foreign Secretary Robin Cook on his way here for a show of solidarity, Clinton was at pains Wednesday to explain his course of action in the Balkans conflict. "All I can tell you is I'm convinced I've done the right thing," he said.

Cook, who was due to meet with Secretary of State Madeleine Albright late today, said all the NATO allies had agreed not to send ground troops into Kosovo until "the endgame" to secure a cease-fire.

"My visit to Washington is designed to demonstrate the solidarity of the alliance," he said Wednesday night in London.

While Britain has advocated preparations for a ground war in case the air attacks fail to produce results, another NATO ally, Germany, is dead set against it.

"I am against any change in NATO strategy because I believe it is beginning to take effect," German Chancellor Gerhard Schroeder told a news conference in Brussels, Belgium.

Clinton stirred speculation about U.S. policy Tuesday when he said no option should be ruled out on the use of ground troops, although he also said NATO should continue on its present course of airstrikes. Previously, Clinton had said he had no intention of introducing ground troops into Kosovo.

Albright, meanwhile, faced quizzing before a Senate subcommittee today before her meeting with Cook.

Congress is divided on the administration's strategy in the conflict, now in its ninth week. Some members question U.S. involvement, others would send in ground troops, and still others are critical of Clinton's tactics against the Serb-led Yugoslav government.

There is also considerable backing for the president.

Clinton, speaking at a Democratic fund-raiser in New York on Wednesday, said "a lot of people have questioned what I have done and how I have done it in Kosovo."

But he said the NATO airstrikes were "the best available way" to retaliate against the Serbs for massacres against ethnic Albanians in the Kovoso province of Serbia, the dominant Yugoslav republic.

The alternative would have been ``sitting on my hands, letting those people be butchered and thrown out of their homes and plundered,'' Clinton said.

http://www.sjmercury.com/special/news1/docs/018033.htm 24.5.99

The State Department, meanwhile, reported at least 500 Serb soldiers had deserted in Kosovo province, and said it was a sign that Yugoslav President Slobodan Milosevic was "feeling the heat."

Spokesman James P. Rubin exhibited videotape taken with a home camera by an ethnic Albanian villager purporting to show that Serbs had intercepted a group of elderly men at Izbica in mid-April and massacred them.

Rubin said the tape conclusively confirmed U.S. surveillance photographs that the Yugoslav government had dismissed as forgeries. He said the tape would be submitted as evidence to an international war crimes tribunal at The Hague.

He pointed to three rows of graves and said they had been dug by the villagers to bury the dead. Rubin also said there were eyewitnesses to the atrocities and more graphic video that he did not show to reporters.

On Sunday, Serbian state television had denounced the videotape as U.S. propaganda. "It was just another lie orchestrated by separatist Kosovo rebels and their U.S. mentors," a commentator on the network said while CNN broadcast the footage.

On the diplomatic front, Deputy Secretary of State Strobe Talbott said there was "really no fundamental difference" between the United States and Russia on how to settle the conflict in Kosovo.

"The problem is that there is somebody else who is not participating in the meetings, of course, and that's Mr. Milosevic and the leadership in Belgrade," Talbott said. "They understand, I think, clearly what is necessary to bring about a suspension of hostilities."

Talbott spoke in Helsinki, Finland, after two days of talks with the Russian mediator Viktor S. Chernoymyrdin. They were due to resume their discussions in Moscow today.

▲ Back to top | San Jose Mercury News | Home | Site Index | Search | Feedback | Help | Customer Service

©1999 Mercury Center. The information you receive online from Mercury Center is protected by the copyright laws of the United States. The copyright laws prohibit any copying, redistributing, retransmitting, or repurposing of any copyright-protected material

VN-MACHT IN KOSOVO

Donderdag
20 mei 1999

Rambouillet in tweeën scheuren

HET Rambouillet-akkoord kan maar beter in tweeën worden gescheurd.

De ene helft, die over autonomie voor Kosovo, kan worden gebruikt voor een nieuwe vredesregeling. De andere helft, die over de NAVO-troepenmacht, mag van mij de papiervernipperaar in.

De huidige status van de Rambouillet-tekst is niet goed duidelijk. Sinds het begin van de bombardementen heeft de NAVO ferm laten weten onverkort aan al haar eisen vast te houden. Ook in de overeenkomst van de G7 met Rusland wordt verwezen naar Rambouillet.

Maar inmiddels is een versoepeling ingeslopen. De NAVO heeft het nu over een 'internationale troepenmacht'. Ook kan het Westen instemmen met een VN-mandaat (graag zelfs) en bescheiden deelname van Russen (graag zelfs). In Rambouillet was de NAVO daartoe niet bereid. Jammer, want het had Europa een oorlog kunnen schelen.

De indruk is gewekt dat Rambouillet mislukte doordat de Joegoslaven tot geen enkele concessie bereid waren. Maar hoe correct is dat beeld? Op zijn minst waren er *drie* onwrikbare partijen: NAVO, UCK en Belgrado. Het Westen ging de gesprekken al in met de mededeling dat sprake was van een dictaat, waar Milosevic alleen nog maar zijn handtekening onder hoefde te zetten. Dat is fijn onderhandelen.

Vervolgens legden de Serviërs zich al snel neer bij een zeer vergaande vorm van autonomie voor Kosovo. Bovendien spraken zij af de politieke status van de provincie na drie jaar opnieuw te bekijken – wat het UCK vertaalde met: na drie jaar van Albanees bestuur onder NAVO-dekking geven wij het laatste duwtje naar onafhankelijkheid.

Waar Belgrado niet mee akkoord ging was een NAVO-troepenmacht met vergaande bevoegdheden, óók op het grondgebied van Joegoslavië. Dat laatste aspect heeft in de pers geen aandacht gekregen, maar voor Belgrado was het een belangrijke steen des aanstoots.

Volgens Appendix B van de Rambouillet-akkoorden moet de NAVO-macht in *heel* Joegoslavië vrijelijk kunnen opereren. Artikel 8 stelt: 'NAVO-personeel zal, samen met hun voertuigen, schepen, vliegtuigen en uitrusting, vrije en onbeperkte doorgang en onbelemmerde toegang genieten door de gehele Federale Republiek Joegoslavië (FRY), inclusief luchtruim en territoriale wateren. Dit houdt mede in, maar wordt niet beperkt tot, het recht van bivak, manoeuvre, inkwartiering en gebruik van welke gebieden en faciliteiten dan ook die maar nodig zijn voor ondersteuning, training en operaties.'

Voor personeel en materieel van de NAVO, aldus artikelen 9, 10 en 11, gelden geen douanecontroles, noch enigerlei heffing. De autoriteiten zullen 'met prioriteit en alle mogelijke middelen' de NAVO bijstaan bij het vervoer via land, water en lucht – alles gratis.

Bovendien kan NAVO-personeel niet worden vervolgd wegens overtreding van de Joegoslavische wet. Artikel 6: 'De NAVO zal immuun zijn voor alle wettelijke procedures, zij het burgerlijk, administratief of strafrechtelijk. NAVO-personeel zal, onder alle omstandigheden en altijd, immuun zijn voor de rechtsmacht van de Partijen met betrekking tot welk vergrijp dan ook, gepleegd in de FRY.'

Artikel 2 stelt zelfs dat NAVO-personeel de Joegoslavische wet zal naleven, 'voorzover dat verenigbaar is met de toevertrouwde taken'.

Appendix B bevat aldus 25 artikelen die de NAVO een ongekende handelingsvrijheid geven in heel Joegoslavië. De militairen mogen gebouwen vorderen, zelf infrastructuur aanleggen, enzovoort. Interessant is ook artikel 21, volgens welk de NAVO 'bevoegd is individuen te arresteren en, zo spoedig mogelijk, aan de geschikte autoriteiten over te dragen'. Een vlindernetje voor oorlogsmisdadigers?

Dat Belgrado vreesde met de NAVO-troepen een 'buitenlandse bezettingsmacht' in huis te halen, is in dit licht niet onbegrijpelijk. Bovendien was de NAVO ten tijde van Rambouillet geen neutrale bemiddelaar, maar een potentiële vijand, die serieus dreigde Joegoslavië te bombarderen, buiten de VN om. Dat principebesluit dateert immers niet van 24 maart, maar van begin oktober.

Dat de NAVO niet geschikt is als *vredesmacht* in de gebruikelijke zin van het woord, geldt na acht weken oorlog a fortiori. Ja, als het doel is het regime van Milosevic te vernietigen, dan is dat een klusje voor de NAVO. En als koste wat kost de stoer- en geloofwaardigheid moet worden bewezen, dan kan de NAVO dat beter niet aan Kofi Annan overlaten.

Maar als we een spoedig eind willen maken – humanitaire interventie! – aan de waanzin van etnische uitdrijvingen en verwoestende bombardementen, als we de schade aan de internationale veiligheid en het internationaal recht willen beperken, als het er bovenal om gaat de terugkeer van de Kosovaren in een veilige, autonome provincie mogelijk te maken, dan hoeft niemand zich te schamen voor een breed samengestelde troepenmacht onder VN-bevel.

Ik schrijf bovenstaande niet om aan te tonen dat Milosevic c.s. inschikkelijke lieden zijn. Dat is namelijk geenszins het geval. Ik denk dat de westerse leiders van nature inschikkelijker zijn. Ook dáár hoeven zij zich niet voor te schamen.

Wat ik beweer is dat de standpunten dichter bij elkaar liggen dan uit de oorlogstaal blijkt. De kernkwestie – autonomie – is op te lossen. Over een troepenmacht valt wel degelijk te praten. Maar om dat mogelijk te maken, zal de NAVO het maximalisme van Rambouillet moeten laten varen.

Niet om de oorlog te winnen, maar de vrede.

Rob Vreeken

Kosovo-conflict

Europa loopt vast in debat over oorlog

Martijn Roessingh

Europa debatteert over de Navo-aanvallen op Joegoslavië. Na een serie pijnlijke fouten – de aanval op het vluchtelingenkonvooi bij Djakovica, het bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado, de aanval bij Korisa – knaagt de twijfel. Maar de aard en de richting van het debat zijn per land zeer verschillend.

De meest felle polemiek woedt ongetwijfeld in Duitsland. Het vraagstuk 'Kosovo' woekert met name binnen de linkse regeringspartijen SPD en, nog meer, de Groenen. Het debat is er fel, soms demagogisch, soms hoogstaand en zeker uitputtend; er is geen argument dat niet wordt genoemd. En het is vooral een morele discussie. Het Duitse oorlogsverleden is allesbepalend, voor- en tegenstanders ontlenen er hun argumenten aan. De Navo-aanval gaat in tegen de plechtige en breedgedragen belofte dat er van Duits grondgebied nooit meer een oorlog zal uitgaan, zeggen de opponenten. Zij noemen Joschka Fischer – leider van de Groenen, minister van buitenlandse zaken, en ooit fel betoger tegen de Vietnam-oorlog – een oorlogshitser; ze vergelijken hem zelfs met nazi-propagandachef Goebbels en met Hitler. Hoe kunnen progressieve partijen, de mond vol van mensenrechten en nauw verbonden met de vredesbeweging, akkoord gaan met dit soort geweld waarvan ook burgers het slachtoffer worden?

De Duitse regering is overactief om dit – forse – pacifistische deel van de achterban tevreden te stellen. Ze presenteert een eigen vredesplan, steunt volop Russische bemiddelingspogingen, en pleit voor een Balkanpact.

Ook de Duitse voorstanders vinden hun argumenten in het oorlogsverleden. „Nooit meer genocide", zeggen ze, „en juist Duitsland weet wat dat betekent en moet die strijd ertegen leiden." Het was minister van defensie Rudolf Scharping die als eerste Navo-vertegenwoordiger sprak over 'concentratiekampen' in Kosovo. Het was Fischer die vorige week de congresgangers van zijn partij voorhield: nooit meer Auschwitz, nooit meer fascisme. „De bommen hebben ook Duitsland bevrijd van het juk van nazisme", klinkt het geregeld op de opiniepagina's van de Duitse kranten. Maar ook de voorstanders worstelen met de inzet van geweld.

In Frankrijk ziet men dat totaal anders. De Franse strijdkrachten leveren met de Britten de grootste Europese bijdrage aan de Navo-operatie tegen Joegoslavië, en dat feit op zich wordt – in tegenstelling tot in Duitsland – niet als probleem gezien. Maar er wordt wel heftig gedebatteerd over de juistheid van de koers. Het is een soms ijdel en vaak intellectueel debat, een discussie met grote gebaren. En ze wordt vooral via de kranten gevoerd.

Le Monde publiceerde donderdag een 'brief van een reiziger aan de president'. De reiziger is Régis Debray – 'schrijver en filosoof', een van de vele linkse gewetens van Frankrijk – die een week door Servië en Kosovo heeft getrokken. Om naar 'de andere kant' te luisteren, en 'het debat te ontdooien'. „Ik ben bang, meneer de president, dat we de verkeerde weg bewandelen", schreef Debray aan het Franse staatshoofd Jacques Chirac. Zegt u, president, dat er geen oorlog tegen het Servische volk wordt gevoerd? „Er zijn driehonderd scholen geraakt door Navo-bommen. De vernietiging van fabrieken heeft honderdduizend arbeiders werkloos gemaakt." Milosevic een dictator? „Hij is driemaal herkozen, hij respecteert de Joegoslavische grondwet." Massale deportaties van Albanezen? „Op bevel van het Albanese UCK, en versterkt door de Navo-bommen." U, president Chirac, handelt als een dienaar van de Amerikanen, besluit Debray zijn brief. En dat is in Frankrijk een ernstig verwijt.

De dagen erna raasde het debat voort. Bernard-Henri Lévy, collega-filosoof, antwoordde in *Le Monde* onder de titel 'Adieu, Régis Debray'. De strekking: Debray heeft panache, hij is een zwierig exemplaar, maar hij is naïef en pleegt intellectuele zelfmoord. De krant *Libération* antwoordde met vijf pagina's 'De zaak Régis Debray'. Met een puntsgewijze weerlegging van het betoog, en een afwijzend portret van deze 'gejaagde intellectueel'.

Natuurlijk spreekt ook de Assemblée Nationale, het Franse parlement, over Kosovo. En vaak polariserend, want ook binnen de linkse coalitie van premier Jospin is er verschil in opvatting. Maar als het stof is neergedwarreld, blijkt er brede steun te zijn voor de acties. Met één grote en vrij universele kanttekening: het Amerikaanse leiderschap.

Het is een terugkerend thema in het Franse debat: het Europese initiatief in veiligheidskwesties moet nu eindelijk eens van de grond komen. Vandaar de nadruk op de Kosovo-onderhandelingen in hún Rambouillet. Vandaar de kritiek op de Navo, dat onder Angelsaksische leiding de hardnekkigheid van Milosevic onderschat en herhaaldelijk burgerslachtoffers maakt. De Navo schendt de mensenrechten (in Frankrijk uitgevonden, vinden ze zelf) die ze geacht wordt te verdedigen, aldus veel Franse critici.

Toch blijft het debat vaak steken in retoriek. Hoe Frankrijk het Balkan-vraagstuk anders zou oplossen dan de Navo op dit moment, blijft op de opiniepagina's van de kranten onduidelijk. De kritiek op de Navo treft bovendien, paradoxaal genoeg, de belangrijkste mede-ondersteuner van de veelgeroemde Europese defensie: Groot-Brittannië.

'De bommen hebben ook Duitsland bevrijd van het juk van nazisme'

Londen staat immers vierkant achter de Navo. Er heerst het gevoel dat men het beleid kan bepalen – mits het land verenigd blijft achter premier Tony Blair, de wereldwijde leidsman in de morele verdediging van de 'humanitaire Navo-interventie'. „Het is een gevecht over de waarden van de Europese beschaving", verkondigt Blair met vuur.

Vorige week kwam voor het eerst een barstje in dat beeld van Britse uniformiteit. Michael Howard, die voor de conservatieve oppositie het buitenlandse beleid 'waarneemt', omschreef de aanval op de Chinese ambassade als 'grove incompetentie' van de Navo. Het kwam hem op de beschuldiging te staan het moreel van de troepen te ondermijnen. Zijn voorman, Tory-leider William Hague, liet ijlings we-

Trouw 20 april.

Vervolg v. pag 45

20-5-99

milieleden. De tolk zou in het vervolg beter 'eerst moeten denken alvorens te spreken' en tijdens het spreken blijven denken aan zijn hier arriverende landgenoten, omdat denigrerende op- en aanmerkingen de in ons land terecht aanwezige enorme goodwill voor de Kosovaren ernstig zou kunnen schaden!

Bergen op Zoom,
C. Aalbregt-Wijt

Kosovo (8)

Achteraf vaststellen wat goed/fout was, is makkelijk. We hoeven echter niet blind te zijn voor wat we kunnen waarnemen. De NAVO die, in opdracht van de VS, zich legitimeert als stichter van de 'nieuwe wereldorde'.

Eng dat een supermacht kan bepalen wat de norm is om tot gewelddadig ingrijpen te besluiten, nog enger dat dit dan selectief geschiedt. Resolutie 181 van de VN-Veiligheidsraad (erkenning onafhankelijk Palestina) is nooit op deze wijze ondersteund.

Nu het mogelijk nog een kans van slagen heeft zou het verstandig zijn om toch Rusland bij deze kwestie actief te betrekken, als het Westen deze crisis in toom wil houden, en nog beter om steun bij de gehele VN te vinden voor een uitweg. De heren Bill en Boris stonden zo'n twee jaar geleden nog te schuddenbuiken van het lachen; wat let hun toch om elkaar in crisistijd te vinden? Het slopen van een dergelijke Westerse arrogantie zou een zeer grote bijdrage kunnen leveren aan een positiever vervolg dan wat we nu allemaal mee maken!

Laten we ons behoeden voor allerlei doemscenario's door de 'nieuwe wereldorde' op basis van consensus vast te stellen middels de VN. Wat de NAVO nu doet is illegaal en ver van z'n taak.

Wat Clinton nu doet is arbitrair en tegenstrijdig aan de democratische beginselen van de VS.

Hulst,
Dick van der Meer

Ned. Dagblad 20/5/99

Ylbar Bajraktari twijfelt aan toekomst

DEN HAAG - Net 21, maar achter zijn donkere ogen schuilt het verdriet van een stokoude man. Ylbar Bajraktari zit vol toekomstplannen, maar twijfelt zelf hardop of hij ze ooit zal kunnen uitvoeren. De Kosovaarse Albanees is op uitnodiging van het IKV even in Nederland, sprak op de Vredesconferentie in Den Haag, maar kon zich niet aan het idee onttrekken tegen dovemansoren te praten. Zoals ook bij zijn eerdere bezoeken.

„Zesduizend mensen die alleen maar hameren op snelle vrede, maar er tegelijkertijd geen moeite mee hebben dat in Kosovo de mensenrechten met voeten getreden worden. Teleurstellend", zegt de Kosovaar met een zachte stem. „In een paar maanden is weinig veranderd in de gedachten van de mensen, ondanks de compleet gewijzigde situatie in mijn land", vergelijkt hij het heden met zijn vorige bezoek aan Nederland in september.

Bajraktari komt uit Pristina, de stad die hij in verband met zijn journalistieke werk op 1 april ontvluchtte. Hij schrijft voor het dagblad Kiha Ditore. In eerste instantie vanuit Kosovo, na zijn vlucht wat moeizamer vanuit Macedonië. Over de wantoestanden, de doden, het verdriet, de harde feiten; op basis van bronnen van beide partijen. Hoewel die steeds dunner gezaaid zijn. Zijn in Pristina ondergedoken chef heeft hij voor het laatst tien dagen gesproken. Hij vreest het ergste.

De oorlogsverslaggever in de dop zag veel land(genoten) van dichtbij lijden, maar constateerde in eerste instantie apathie buiten de landsgrenzen. „De internationale gemeenschap volgt alleen de gebeurtenissen. Ze is niet in staat tot actie, slechts tot reactie. Veel ellende had kunnen worden voorkomen. Ik heb altijd gedacht dat het Westen iets zou hebben geleerd van de Tweede Wereldoorlog. Niets is minder waar."

Moe wordt hij inmiddels van alle diplomatieke pogingen om de Kosovo-crisis te bezweren. Moe wordt hij ook van het alsmaar uitleggen waarom een compromis met Milosevic gelijk is aan een compromis met de democratie.

„Die man is verantwoordelijk voor vier oorlogen. Toch staat iedereen in de rij om zijn met bloed besmeurde handen te schudden. Met een compromis doet het Westen afbreuk aan alle waarden waar het zelf zo lang voor heeft gevochten. Bijna een heel volk leeft in ballingschap, er vindt een enorme etnische zuivering plaats: praten heeft dan geen zin. Er moet voor eens en altijd een antwoord worden gevonden voor het probleem-Milosovic."

Een grondoorlog is in de ogen van Bajraktari de enige oplossing. Ook de enige kans op een toekomst voor Kosovo en de oorspronkelijke inwoners. „Hoe langer acties uitblijven, hoe dieper de hoop van de vluchtelingen wegzakt. Het is moeilijk te blijven geloven in een terugkeer als alle vredesgesprekken steeds op niets uitlopen. Concreet is er nog steeds niets veranderd sinds de bombardementen begonnen."

In Nederland constateerde hij de afgelopen week dat de Balkancrisis al geen voorpaginanieuws meer is. „Begrijpelijk. Als er geen duizenden vluchtelingen over de grens strompelen of als er geen satellietfoto's van massagraven zijn, dan verdwijn je van de voorpagina. Intussen is er nog wel een deportatie van ongekende omvang aan de gang en houden duizenden Kosovaren zich in eigen land schuil uit angst vermoord te worden."

Skopje werkt Bajraktari momenteel voor de Amerikaanse nieuwszender ABC, voor het IKV is hij een van de contactpunten. Hij hoopt ooit zijn studie rechten te voltooien. In Pristina weteverstaan. Onder een democratisch bestuur. In vrede. ANP

4/7

In Montenegro wordt ook de democratie verwoest

De westers gezinde regering van Montenegro raakt door de NAVO-bombardementen steeds verder in het nauw. De kans op een burgeroorlog tussen aanhangers van president Djukanovic en de Milosevic-getrouwen is volgens ***Mient Jan Faber*** *niet denkbeeldig.*

HET regende bommen vorige week donderdag, in het holst van de nacht, op en in de buurt van het vliegveld van Podgorica, de hoofdstad van Montenegro. Het hotel waar ik sliep, schudde op z'n grondvesten. Mensen vluchtten hun huizen uit, in paniek de straat op, slechts gekleed in pyjama.

De volgende dag deelde de NAVO mee dat de bombardementen ten doel hadden gehad Joegoslavische vliegtuigen te vernietigen die vanuit Podgorica naar Kosovo vlogen om daar Albanese vluchtelingen aan te vallen. Twee verkeersleiders op het vliegveld van Podgorica bezworen me dat het bericht vals was. Sinds de eerste bombardementen, een maand geleden, is het vliegveld niet meer in gebruik.

Montenegro zit in de val. Twee jaar geleden leek de deelrepubliek van Joegoslavië definitief de weg naar de democratie te zijn ingeslagen. De voormalige communistische partij was uiteengevallen en het meer progressieve deel, onder leiding van de huidige president Djukanovic, kreeg de overhand ten koste van zijn rivaal Bulatovic, een trouwe aanhanger van Milosevic.

Djukanovic heeft koers gezet naar een zelfstandiger en democratischer Montenegro, binnen de Joegoslavische federatie. Terwijl Bulatovic door Milosevic is benoemd tot premier van datzelfde Joegoslavië en Montenegro daaraan ondergeschikt probeert te maken. De oorlog heeft de tegenstelling tussen Djukanovic en Bulatovic zeer verscherpt en dat vertaalt zich in een strijd om de macht tussen de Montenegrijnse politie (Djukanovic) en het Joegoslavische leger (Milosevic, Bulatovic).

Het gaat daarbij overigens niet om een machtsstrijd tussen Montenegrijnen en Serviërs, want dat zijn broedervolken, via familiebanden nauw met elkaar verbonden. De machtsstrijd tussen politie en leger is dus niet 'etnisch' bepaald. Mocht het ooit tot gewapende incidenten komen tussen beide, dan is het risico groot dat de familie van de politieagent 'ten oorlog' trekt tegen de familie van de soldaat. Want zo ging het vaker in de geschiedenis van Montenegro. Anders gezegd: een botsing tussen leger en politie kan leiden tot een burgeroorlog tussen (familie)clans.

In Montenegro is men zich zeer bewust van dit gevaar. Vandaar ook dat de partijen van Djukanovic en Bulatovic een *deal* hebben gesloten om de binnenlandse vrede te bewaren. Een verstandig besluit, maar in de oorlogssituatie van nu wel met grote gevolgen.

Volgens de federale wetgeving komt in een oorlogssituatie het leger een hoger gezag toe dan de politie. Zo claimde het leger onlangs het gezag over de grensbewakening. De grenspolitie reageerde op deze eis door extra eenheden naar de grensposten te sturen. De spanning liep op, maar het werd op tijd getemperd door een afspraak tussen de partijen van Djukanovic en Bulatovic, die aan leger en politie gezamenlijk de grensbewaking opdroeg.

Het resultaat houdt natuurlijk wel in dat het federale leger per saldo zijn macht over Montenegro heeft vergroot. Een vergelijkbaar proces gaat zich nu voordoen rond de olieboycot die de VS en de EU hebben ingesteld tegen Joegoslavië (en dus ook tegen Montenegro). Olie wordt nu van strategisch belang en het leger zal eisen dat het de bewaking mag overnemen van alle oliereservoirs in het land en van de aanvoerhaven Bar. Een nieuwe botsing tussen leger en politie dreigt, zeker als de NAVO opslagplaatsen in Montenegro gaat bombarderen. Het leger zal zich dan gedwongen voelen in te grijpen. Hetgeen kan leiden tot een burgeroorlog of tot een verdere onderschikking van Montenegro aan het fascistische regime van Milosevic.

Kortom, Montenegro zit in de val. De NAVO-bombardementen voeren het land de afgrond in. Je zult niemand tegenkomen in Montenegro die ook maar een goed woord over heeft voor de NAVO. Of het moet zijn bij de Albanese minderheid (50.000) in Montenegro. De 80.000 Albanese vluchtelingen uit Kosovo die Montenegro zijn binnengestroomd, zijn grotendeels opgevangen door de Albanese bevolking. Zij het voor slechts korte tijd. Want de Albanese minderheid in Montenegro heeft haar broedervolk ook te verstaan gegeven dat men zo snel mogelijk door moet reizen naar Albanië, omdat anders de positie van de Albanese bewoners van Montenegro wel eens gevaar zou kunnen lopen.

De NAVO voert oorlog tegen de dictator Milosevic. Ze doet dat in naam van de mensenrechten en van de democratie. Maar de oorlog tegen Milosevic heeft de rechten van de Albanezen uit Kosovo niet beschermd. Ze zijn er slechter aan toe dan ooit te voren. En ook de democratie, die in Montenegro leek op te bloeien, is door de NAVO-bombardementen van haar glans ontdaan en lijkt in haar tegendeel te gaan verkeren.

De NAVO-oorlog tegen Milosevic heeft kennelijk een hoge prijs. Wat beschermd moest worden, wordt vernietigd.

Mient Jan Faber is algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV).

IRRATIONEEL

MARCEL VAN DAM

20-5-99

'OORLOG is irrationeel', zei fractie-voorzitter Melkert jongstleden zondag in het tv-programma *Buitenhof*. Melkert heeft ongelijk, want het voeren van oorlog is bij uitstek een rationele bezigheid.

Het behoort dat in ieder geval te zijn. Mensen die oorlog voeren worden juist geacht hun gevoelens ondergeschikt te kunnen maken aan koele afwegingen over kosten en baten van vernietiging en verminking van mensen en goederen.

Hoe ziet een kosten-baten analyse van de oorlog in Kosovo er uit?

Aan de 'kosten'-kant is de volgende opsomming te maken:

1. De nieuwe wereldorde die na de val van de Muur door president Bush werd afgekondigd om de wereldgemeenschap te mobiliseren tegen Irak, is door de NAVO-actie in Kosovo definitief ten grave gedragen. De nieuwe wereldorde wordt voorgeschreven door de Verenigde Staten. Die orde is gebaseerd op militaire macht, niet op internationaal recht.

2. De gevolgen daarvan voor de internationale politiek kunnen op termijn levensgevaarlijk zijn. Andere grote landen, of landen die groot willen worden, die geen lid van de NAVO zijn, zullen uit de Kosovo-oorlog de conclusie trekken dat uiteindelijk alleen militaire macht, inclusief het bezit van massavernietigingswapens, telt.

De eerste tekenen daarvan zijn er al. Het parlement van Oekraïne besliste in grote meerderheid dat het leger opnieuw moet worden uitgerust met kernwapens. (Met Rusland en Amerika was overeengekomen dat Oekraïne zijn kernwapens zou ontmantelen.) De Indiase premier Vajpayee gebruikte de NAVO-aanval op Joegoslavië als rechtvaardiging voor de kernproeven van India.

3. Niemand weet nog hoe de gevoelens van vernedering in Rusland politiek zullen worden vertaald. Rusland is weer ouderwets anti-westers. Bij de komende verkiezingen voor de Doema en voor een nieuwe president zal dat blijken. Alleen domme mensen wuiven dat gevaar weg met een verwijzing naar de economische chaos in Rusland. Die maakt het gevaar alleen maar groter.

4. De materiële kosten van de oorlog zijn astronomisch. Het voeren van de oorlog heeft de NAVO-landen nu al tientallen miljarden guldens gekost. In Joegoslavië zelf beloopt de schade waarschijnlijk al meer dan 100 miljard gulden. Nu maken we het land kapot, straks moeten we de wederopbouw betalen.

5. Door de oorlog en de verdere verarming van de regio zal er gedurende jaren een grote migratiestroom naar West-Europa plaatsvinden. Natuurlijk willen niet alle Kosovaren terug naar het goeddeels vernielde Kosovo. De Italiaanse marine jaagt al op schepen vol met Kosovaren die via Italië naar West-Europa willen.

6. De geloofwaardigheid van de NAVO heeft een flinke knauw gekregen. Het klinkt goed om ter wille van de mensenrechten ten strijde te trekken. Maar als je niet laag wil vliegen vanwege de risico's voor de piloten en als gevolg daarvan worden onschuldige vluchtelingen gebombardeerd, heb je dan niet op een heel cynische manier duidelijk gemaakt dat het leven van een Kosovaarse vluchteling minder waard is dan dat van een westerse piloot?

7. Aan de 'kosten'-kant telt het aangerichte menselijke lijden natuurlijk het zwaarst. Het vermoorden en verjagen van Albanese Kosovaren door de Serviërs is natuurlijk geen verantwoordelijkheid van de NAVO. Wel dat het voorkomen daarvan, hetgeen het doel was van de bombardementen, niet is gelukt.

Daarmee komen we aan de 'baten'-kant van de analyse. In welk opzicht zijn de Albanese Kosovaren nu, of eventueel na een 'overwinning' door de NAVO, beter af dan voor de bombardementen? Voor de bombardementen werden Kosovaren gemaltraiteerd en incidenteel verjaagd of vermoord (naast wandaden door de UCK). Na het begin van de bombardementen gebeurde dat massaal en systematisch. In ieder geval kan je niet zeggen dat door de bombardementen het lot van de Kosovaren is verbeterd.

Maar als de NAVO straks heeft 'gewonnen' en de vluchtelingen kunnen terug? Weliswaar is hun huis vernield en de economie kapot, maar hun perspectief zal dan toch wel beter zijn?

Dat is maar zeer de vraag. Volgens de verklaring van de G8 behoudt Servië de soevereiniteit in Kosovo, hoewel het Servische leger zich moet terugtrekken. De UCK moet de wapens inleveren. Dan rest er nog maar één probleem. Als de UCK de wapens niet inlevert, wie gaat dan de UCK desnoods met geweld ontwapenen?

Dat is hetzelfde probleem dat ontstond na de overeenkomst tussen het Westen en Milosevic in oktober 1998. Gaat de NAVO dan een guerrilla-oorlog voeren tegen de UCK? Wie gelooft dat? En wie gelooft dat Servië blijft toekijken als de UCK ongemoeid wordt gelaten? Wat zijn we dan met die oorlog opgeschoten?

Een kosten-baten analyse voert tot de conclusie dat de oorlog in Kosovo onvoldoende doordacht is begonnen en op irrationele gronden wordt voortgezet. Vergeleken met die conclusie is het niet doorgaan van het referendum een onbetekenend incidentje en zijn de conclusies van de enquêtecommissie Bijlmerramp geneuzel.

'Kosovo-beleid gaat gewoon door'

20-5-99

Van onze verslaggever

DEN HAAG

Voor de oorlog in Kosovo komt de crisis op een uiterst ongelukkig moment, maar in de praktijk verandert de positie van de Nederlandse regering niet. Staatsrechtgeleerden zijn het erover eens dat een demissionair kabinet in principe over dezelfde bevoegdheden beschikt als een gewoon kabinet.

'Een demissionair kabinet treedt alleen terughoudender op omdat het parlement niet meer beschikt over het ultieme machtsmiddel, het heenzenden', zegt de Groningse hoogleraar staatsrecht Elzinga. 'Het buitenlandbeleid gaat in feite gewoon door', weet dr. Van den Berg, hoofddirecteur van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Het parlement gaf vorig jaar oktober al toestemming voor militair ingrijpen van de NAVO in Kosovo, maar toch doet de regering er goed aan bij escalatie van de oorlog de Kamer te raadplegen, vindt Elzinga, vooral als het inzetten van grondtroepen ter sprake komt. 'Het hoeft niet, maar het is wel beter voor het draagvlak.'

Van den Berg vindt dat het kabinet voortdurend zoveel mogelijk politieke steun moet blijven zoeken: 'Deze crisis is een complicatie met grote risico's.' Nu nog staan bijna alle partijen achter het Kosovo-beleid. Maar 'naarmate de politieke spanningen toenemen, wordt de profileringszucht van politici groter', met name als er verkiezingen komen. Die moeten binnen 84 dagen na een eventuele Kamerontbinding worden gehouden.

Op binnenlands gebied zal de wetgeving stilvallen. In principe dient een demissionaire regering geen nota's en wetsontwerpen meer in, maar hierover wordt verschillend gedacht. PvdA-fractieleider Melkert signaleerde woensdag in de Kamer: 'Demissionair wordt te vaak verward met passief.'

Hij zou nog wel wat paarse projecten willen afhandelen, maar de staatsrechtgeleerden betwijfelen of het ervan komt. Elzinga kan zich voorstellen dat het kabinet nog wel de burgemeestersbenoeming van Utrecht afrondt. Ook kan een kandidaat voor de Europese Commissie naar voren worden geschoven. 'Dit soort zaken moeten gewoon doorgaan'.

Maar meer controversiële wetgeving zal niet meer door de Kamer komen.

Hiermee gaan de grote plannen waarmee Paars II zich wilde onderscheiden, de ijskast in. De belastinghervorming voor de 21ste eeuw is wel goedgekeurd in de ministerraad, maar moet nog naar de Kamer.

Ook de reorganisatie van de sociale zekerheid en de opstelling van een nieuwe asielwet zullen stokken.

NAVO verdeeld over inzetten grondtroepen

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

BRUSSEL

Terwijl de barsten in het tot voor kort zo gesloten front van de NAVO steeds duidelijker zichtbaar worden, nemen de diplomatieke inspanningen voor een vreedzame oplossing van de oorlog in Kosovo toe. De Duitse bondskanselier Schröder zei gisteren bij een bezoek aan het NAVO-hoofdkwartier in Brussel 'hoopvol' te zijn dat er een politieke uitweg wordt gevonden.

Maar hij liet ook weten helemaal niets te zien in het sturen van grondtroepen. Daarmee ging de bondskanselier lijnrecht in tegen uitlatingen van de Britse premier Blair en minister Cook van Buitenlandse Zaken. Die hadden eerder deze week gepleit voor de voorbereiding van een invasie over de grond.

'Ik houd vast aan de NAVO-strategie. Die is succesvol. En die behelst niet het sturen van grondtroepen', aldus Schröder. Ook voelt hij niets voor een pauze in de bombardementen, zoals de Italiaanse premier D'Alema voorstelt. D'Alema wil dat de bombardementen 48 uur stoppen om in de Veiligheidsraad de mogelijkheid te scheppen via een resolutie de druk op Joegoslavië te vergroten. 'Juist op dit moment is het niet verstandig om in de ene of de andere richting van onze strategie af te wijken', zei Schröder.

Hij noemde het debat over de grondtroepen 'een typisch Britse discussie'. Volgens berichten in de Britse en Amerikaanse pers hebben Blair en Cook de afgelopen dagen zware druk uitgeoefend op president Clinton om een invasie voor te bereiden. Clinton zei dinsdag dat hij die optie niet uitsluit.

Volgens Schröder moeten de partijen elkaar in het midden vinden. 'Dat zou betekenen dat je een gelijktijdigheid hebt: bij de stemming over een resolutie in de Veiligheidsraad kun je een pauze in de bombardementen inlassen.'

Dat zou al een belangrijke concessie van de NAVO zijn. Tot nog toe stelde de alliantie zich op het standpunt dat de luchtaanvallen pas ophouden als de Joegoslavische president Milosevic aan alle eisen van de NAVO voldoet.

Een Duits lid van Schröders reisgezelschap zei gisteravond niet zwaar te tillen aan de verschillen. 'Je moet dat ook een beetje dialectisch zien', zei hij. 'In het bondgenootschap zijn er hardliners en mensen van de zachte lijn. Beiden hebben hun functie: de hardliners dragen de boodschap uit dat het menens is en dat het nog veel erger kan worden, de diplomaten proberen op dit moment vooral Rusland en China te paaien. Zo'n dialectiek kan tot heel mooie resultaten leiden.'

Volgens NAVO-diplomaten moeten de diplomatieke inspanningen binnen enkele weken tot resultaat leiden. De bedoeling van die inspanningen is dat de Veiligheidsraad het eens wordt over het sturen van grondtroepen als Milosevic niet akkoord gaat met de eisen van de internationale gemeenschap. 'Het mooie is dat je die grondtroepen waarschijnlijk niet meer nodig hebt als de resta-tie er is', zei een diplomaat. 'Wa- dan is Milosevic zo geïsoleerd dat hij eieren voor zijn geld zal kie-zen.'

VN-secretaris-generaal Kofi Annan vindt het hoog tijd dat de Verenigde Naties een hoofdrol kunnen gaan spelen bij de oplossing van het Kosovo-conflict. Annan zei dat tijdens een bezoek aan vluchtelingen in Macedonië.

Gisteren overlegden in Helsinki de Finse president Ahtisaari, de Amerikaanse onderminister Strobe Talbott en de Russische Balkangezant Tsjernomyrdin. Daarna reisde Tsjernomyrdin naar Belgrado voor overleg met president Milosevic. Belgrado gaf na afloop een communiqué uit waarin Joegoslavië verklaart dat er in VN-verband een regeling moet worden opgesteld op basis van de uitgangspunten die de G8, de zeven rijkste landen plus Rusland, eerder heeft geformuleerd. Joegoslavië wil betrokken worden bij de uitwerking van die uitgangspunten.

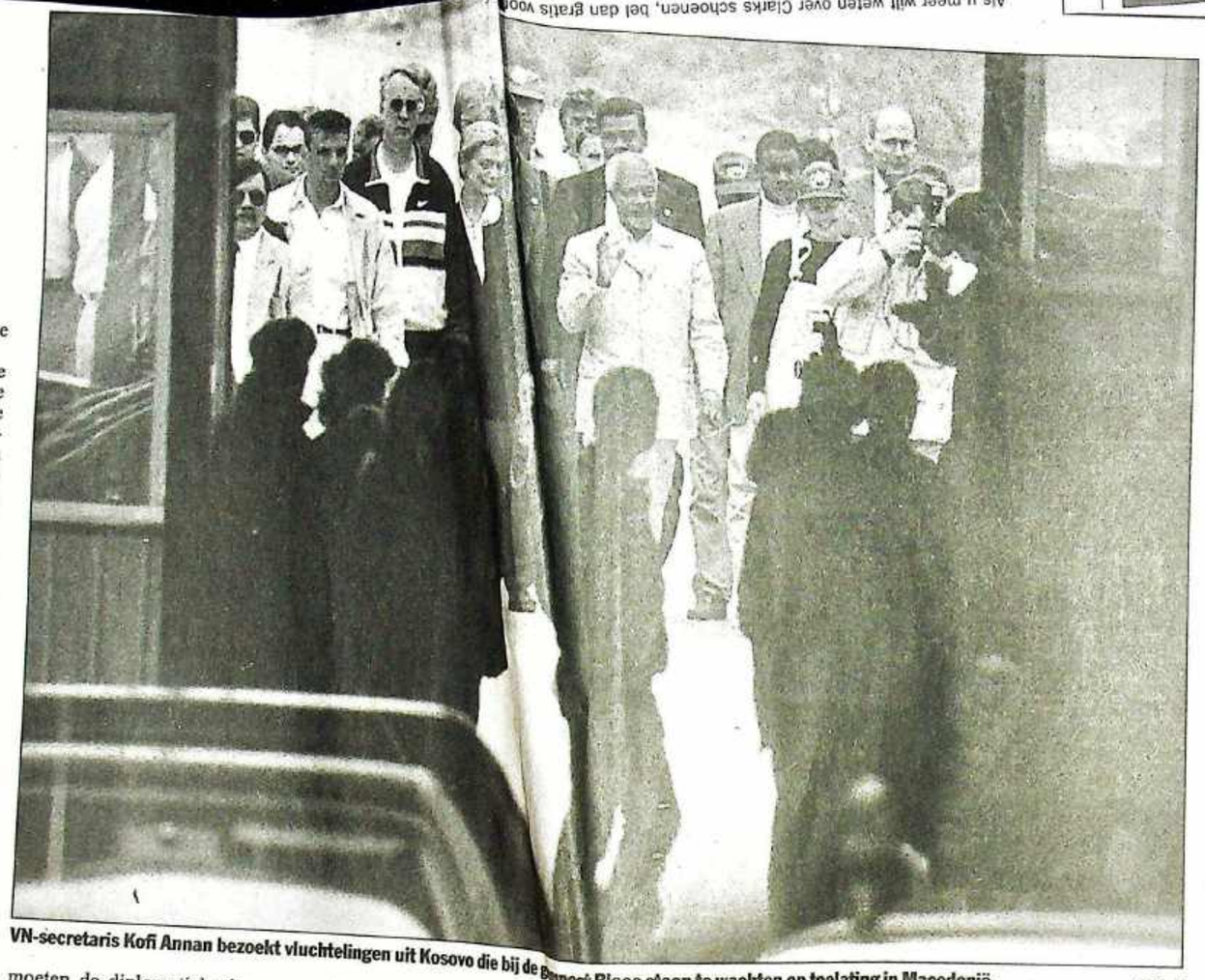

VN-secretaris Kofi Annan bezoekt vluchtelingen uit Kosovo die bij de Blijdorpost Blace staan te wachten op toelating in Macedonië. FOTO AP

Groepen Servische soldaten uit Kosovo gedeserteerd

AFP, Reuters

BRUSSEL/BELGRADO

NAVO-woordvoerder Jamie Shea maakte woensdag voor het eerst melding van desertie in het Joegoslavische leger. Ongeveer vijfhonderd soldaten zouden dinsdag uit Kosovo naar huis zijn gegaan.

Volgens Shea hadden de soldaten vermoedelijk via westerse radiozenders gehoord dat de politie in het Servische Krusevac hard was opgetreden tegen demonstrerende vrouwen en kinderen. Die verzetten zich ertegen dat hun mannen en broers naar Kosovo worden gestuurd. Wellicht hebben de deserteurs de vrouwen te hulp willen schieten, opperde Shea.

Volgens NAVO-bronnen zou het gaan om een stuk of drie bataljons in Istok, in het westen van Kosovo. De soldaten waren met wapens en al vertrokken en hadden vrachtwagens en andere voertuigen gevorderd om mee naar huis te rijden. Onderweg werden de deserteurs toegejuicht in Aleksandrovac, waar de ouders van soldaten eveneens bezig waren een protestactie te organiseren. Dinsdag zou de burgemeester van Aleksandrovac, een partijgenoot van president Milosevic, door woedende betogers zijn belaagd.

De protesten in Krusevac zouden zondag zijn begonnen, nadat zeven soldaten uit die omgeving in Kosovo waren gesneuveld. Een inwoner van Krusevac bevestigde tegenover Reuters dat de soldaten daar waren gearriveerd. Volgens deze bron zijn de troepen inmiddels vrijwillig teruggekeerd naar Kosovo, nadat een commandant had beloofd dat ze niet zullen worden gestraft.

De officiële Servische media hebben geen melding gemaakt van de demonstraties van de soldatenouders. Maar het onafhankelijke persbureau Beta publiceerde wel een verklaring van de garnizoenscommandant in Krusevac, die zei dat de betogers de landsverdediging ondermijnen en met de vijand heulen.

Volgens de Joegoslavische media zijn er woensdag in Kosovo zeven burgers omgekomen bij NAVO-bombardementen. Onder de doden waren twee gevangenen en een cipier in Istok, dat het al weken zwaar te verduren heeft door de luchtaanvallen.

De NAVO meent eenderde van de Joegoslavische tanks en zware artillerie in Kosovo te hebben uitgeschakeld. Van de MiG-29 gevechtsvliegtuigen is volgens generaal Jertz zelfs 69 procent verwoest.

De intensieve luchtaanvallen van de NAVO slorpen ongeveer 5 procent van de wereldwijde vraag naar vliegtuigbrandstof op, zo heeft het Amerikaanse Petroleum Institute berekend. De NAVO verbruikt momenteel 240 duizend vaten (van 169 liter) per dag, waardoor de brandstofprijzen op de wereldmarkt stijgen.

Low-tech wapens van Serviërs kunnen high-tech gevechtshelikopter raken

VS vinden 'onoverwinnelijke' Apache nog te kwetsbaar

Van onze verslaggever
Stieven Ramdharie

AMSTERDAM

De Amerikaanse legerleiding heeft geen trek in alweer een deceptie in de Kosovo-oorlog. Toen de Joegoslaven al op de vierde dag van Allied Force een Stealth F-117 met een SAM-3 neerschoten, was het Pentagon verbijsterd dat de mythe van het 'onoverwinnelijke' toestel voorbij was.

In de weken daarna koersten *smart bombs* van hun doel af. luchtdoelraketten die vanaf de schouder worden afgeschoten.

Hoewel de NAVO ontkent dat er een meningsverschil is met het Pentagon en betoogt dat de Apache-inzet nabij is, rijst de vraag of het toestel ooit in actie zal komen. Want de huiver van de Amerikaanse generaals, die bang zijn voor de dood van hun piloten, is enigszins te begrijpen. Nog meer dan in de Golfoorlog, toen de 290 Apaches 'slechts' 83 missies vlogen vanwege het gevaar van de Iraakse luchtafweer, is het 680 andere doelen vernietigd, zoals artillerie, pantservoertuigen, vrachtwagens en bunkers.

Eén Apache-eenheid vernietigde tijdens een missie van slechts drie uur 140 Iraakse tanks en pantserwagens. Van de 107 afgevuurde Hellfire-raketten, die een bereik hebben van ruim zeven kilometer, waren 102 raak. Ter vergelijking: Belgrado heeft in Kosovo volgens de NAVO na twee maanden luchtoorlog en 20 duizend *sorties* nog 1200

'Milosevic niet tevreden met alleen Kosovo'

AFP, Reuters

BOEDAPEST

President Milosevic mag de oorlog om Kosovo niet winnen, waarschuwt de Britse minister van Defensie George Robertson. 'Anders zullen de etnische zuiveringen niet ophouden bij Kosovo. Montenegro zou als volgende aan de beurt komen. En ik geloof niet dat

aanwezig dat de *tank killer* uit de

Generaals zijn huiverig voor dood van piloten

lucht wordt geschoten.

'Als ze agressief aanvallen, wat ze zeker zullen doen in Kosovo, dan zullen we verliezen lijden', aldus de Amerikaanse defensie-analist kolonel H. Summers. 'De piloten zullen immers laag vliegen en smerig te werk gaan.'

Voor de NAVO is de Apache wellicht nog het enige luchtwapen dat een bloedige invasie van Kosovo overbodig kan maken. Geen ander toestel is zo effectief in het opsporen en vernietigen van tanks en pantservoertuigen. Tijdens de honderd uur lange Desert Storm-oorlog werden zo'n 500 tanks en tanks, pantserwagens, en artillerie-stukken over.

Er kan echter ook veel misgaan met de Apache, zo ontdekte de Amerikaanse Rekenkamer in 1992. Van de 167 Golfoorlog-piloten, zei de helft dat ze problemen had met de Hellfire. Zo misten tijdens een aanval zes van de twintig raketten hun doel. Ook werden vijf Hellfires afgevuurd, niet door de piloot maar na een technische storing. In Kosovo, waar 800 duizend burgers op de vlucht zijn en een deel volgens de NAVO als 'schild' wordt gebruikt, kan de alliantie zich pijnlijke Apache-missers niet veroorloven.

De belangrijkste kracht van de Apache, laag boven de grond scheren en de vijand verrassen, lijkt in Kosovo de grootste handicap te zijn. Ook zullen de piloten gedwongen zijn om langzamer te vliegen dan normaal omdat ze hun doelen zorgvuldig moeten uitzoeken en observeren. Het tragische bombardement van afgelopen week in Korisa bewees weer eens dat de Joegoslaven bedreven zijn in het steeds verplaatsen van hun militair materieel.

Als de Apache toch wordt ingezet, dan zal het op een 'veilige manier' moeten gebeuren. Verwacht wordt dat een Apache-aanval pas zal worden ingezet na een regen van raketten afgevuurd door het MLRS-raketsysteem. Met de Atacm-raket, die is gevuld met 950 bommen ter grootte van een tennisbal, beschikken de Amerikanen over een machtig wapen om Servische troepen en pantsereenheden te vernietigen.

Vanuit Albanië kan geheel Kosovo worden bestreken met de Atacm. Na zo'n aanval moet de Apache worden ingezet om overgebleven eenheden te vernietigen. Maar dan nog is het toestel kwetsbaar voor slechts één soldaat die, verborgen in een huis, een SAM-raket weet af te vuren.

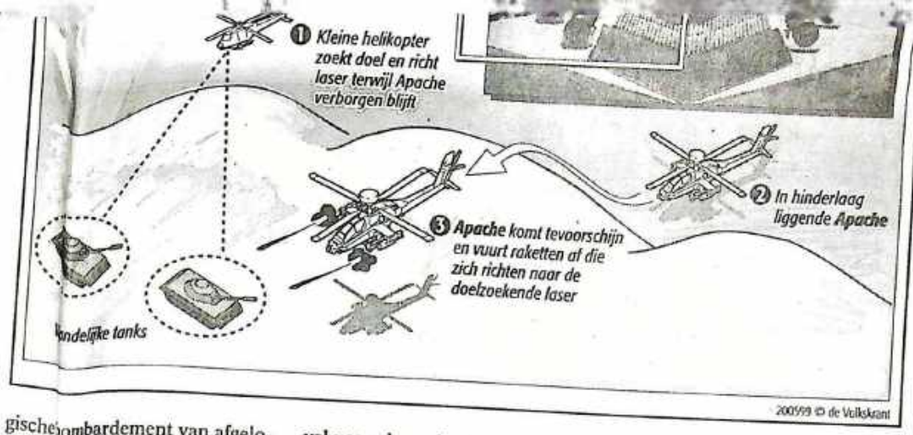

worden gezuiverd', zei hij ... dag in de Hongaarse hoofdstad Boedapest. 'Hij wil nu eenmaal een etnisch zuivere Servische staat.'

De Hongaarse regering maakt zich zorgen om de veiligheid van de Hongaarse minderheid in Vojvodina, een provincie in het noorden van Servië. De angst bestaat dat Milosevic ook deze driehonderdduizend etnische Hongaren uit Servië zal willen verdrijven.

Hongarije is juist twee weken voor het begin van de luchtaanvallen (24 maart) lid geworden van de NAVO. Het is het enige NAVO-land dat aan Joegoslavië grenst.

■ **FAMILIE TERUG** Het Internationale Rode Kruis heeft een website geopend waar vluchtelingen uit Kosovo vermiste familieleden of vrienden kunnen opsporen. Het is de eerste keer dat het Rode Kruis Internet voor dit doel gebruikt. Het adres is http://www.family-links.icrc.org.

V N-MACHT IN KOSOVO

HET Rambouillet-akkoord kan maar beter in tweeën worden gescheurd.

De ene helft, die over autonomie voor Kosovo, kan worden gebruikt voor een nieuwe vredesregeling. De andere helft, die over de NAVO-troepenmacht, mag van mij de papiervernipperaar in.

De huidige status van de Rambouillet-tekst is niet goed duidelijk. Sinds het begin van de bombardementen heeft de NAVO ferm laten weten onverkort aan al haar eisen vast te houden. Ook in de overeenkomst van de G7 met Rusland wordt verwezen naar Rambouillet.

Maar inmiddels is een versoepeling ingesloppen. De NAVO heeft het nu over een 'internationale troepenmacht'. Ook kan het Westen instemmen met een VN-mandaat (graag zelfs) en bescheiden deelname van Russen (graag zelfs). In Rambouillet was de NAVO daartoe niet bereid. Jammer, want het had Europa een oorlog kunnen schelen.

De indruk is gewekt dat Rambouillet mislukte doordat de Joegoslaven tot geen enkele concessie bereid waren. Maar hoe correct is dat beeld? Op zijn minst waren er *drie* onwrikbare partijen: NAVO, UCK en Belgrado. Het Westen ging de gesprekken al in met de mededeling dat de strake was van een dictaat, waar Milosevic dan nog maar zijn handtekening onder hoefde te zetten. Dat is fijn onderhandelen.

Vervolgens legden de Serviërs zich al snel bij bij een zeer vergaande vorm van autonomie voor Kosovo. Bovendien spraken zij af de facto status van de provincie na drie jaar opnieuw te bekijken – wat het UCK vertaalde als na drie jaar van Albanees bestuur onder NAVO-dekking geven wij het laatste duwtje voor onafhankelijkheid.

Maar Belgrado niet mee akkoord ging was de NAVO-troepenmacht met vergaande bevoegdheden, óók op het grondgebied van Joegoslavië. Dat laatste aspect heeft in de pers veel aandacht gekregen, maar voor Belgrado was het een belangrijke steen des aanstoots. Volgens Appendix B van de Rambouillet-akkoorden moet de NAVO-macht in *heel* Joegoslavië vrijelijk kunnen opereren. Artikel 8 stelt: 'NAVO-personeel zal, samen met hun voertuigen, schepen, vliegtuigen en uitrusting, vrije en onbeperkte doorgang en onbelemmerde toegang genieten door de gehele Federale Republiek Joegoslavië (FRY), inclusief luchtruim en territoriale wateren. Dit houdt mede in, maar wordt niet beperkt tot, het recht van bivak, manoeuvre, inkwartiering en gebruik van welke gebieden en faciliteiten dan ook die maar nodig zijn voor ondersteuning, training en operaties.'

Voor personeel en materieel van de NAVO, aldus artikelen 9, 10 en 11, gelden geen douanecontroles, noch enigerlei heffing. De autoriteiten zullen 'met prioriteit en alle mogelijke middelen' de NAVO bijstaan bij het vervoer

Rambouillet in tweeën scheuren

via land, water en lucht – alles gratis.

Bovendien kan NAVO-personeel niet worden vervolgd wegens overtreding van de Joegoslavische wet. Artikel 6: 'De NAVO zal immuun zijn voor alle wettelijke procedures, zij het burgerlijk, administratief of strafrechtelijk. NAVO-personeel zal, onder alle omstandigheden en altijd, immuun zijn voor de rechtsmacht van de Partijen met betrekking tot welk vergrijp dan ook, gepleegd in de FRY.'

Artikel 2 stelt zelfs dat NAVO-personeel de Joegoslavische wet zal naleven, 'voorzover dat verenigbaar is met de toevertrouwde taken'.

Appendix B bevat aldus 25 artikelen die de NAVO een ongekende handelingsvrijheid geven in heel Joegoslavië. De militairen mogen gebouwen vorderen, zelf infrastructuur aanleggen, enzovoort. Interessant is ook artikel 21, volgens welk de NAVO 'bevoegd is individuen te arresteren en, zo spoedig mogelijk, aan de geschikte autoriteiten over te dragen'. Een vlindernetje voor oorlogsmisdadigers?

Dat Belgrado vreesde met de NAVO-troepen een 'buitenlandse bezettingsmacht' in huis te halen, is in dit licht niet onbegrijpelijk. Bovendien was de NAVO ten tijde van Rambouillet geen neutrale bemiddelaar, maar een potentiële vijand, die serieus dreigde Joegoslavië te bombarderen, buiten de VN om. Dat principebesluit dateert immers niet van 24 maart, maar van begin oktober.

Dat de NAVO niet geschikt is als *vredesmacht* in de gebruikelijke zin van het woord, geldt na acht weken oorlog a fortiori. Ja, als het doel is het regime van Milosevic te vernietigen, dan is dat een klusje voor de NAVO. En als koste wat kost de stoer- en geloofwaardigheid moet worden bewezen, dan kan de NAVO dat beter niet aan Kofi Annan overlaten.

Maar als we een spoedig eind willen maken – humanitaire interventie! – aan de waanzin van etnische uitdrijvingen en verwoestende bombardementen, als we de schade aan de internationale veiligheid en het internationaal recht willen beperken, als het er bovenal om gaat de terugkeer van de Kosovaren in een veilige, autonome provincie mogelijk te maken, dan hoeft niemand zich te schamen voor een breed samengestelde troepenmacht onder VN-bevel.

Ik schrijf bovenstaande niet om aan te tonen dat Milosevic c.s. inschikkelijke lieden zijn. Dat is namelijk geenszins het geval. Ik denk dat de westerse leiders van nature inschikkelijker zijn. Ook dáár hoeven zij zich niet voor te schamen.

Wat ik beweer is dat de standpunten dichter bij elkaar liggen dan uit de oorlogstaal blijkt. De kernkwestie – autonomie – is op te lossen. Over een troepenmacht valt wel degelijk te praten. Maar om dat mogelijk te maken, zal de NAVO het maximalisme van Rambouillet moeten laten varen.

Niet om de oorlog te winnen, maar de vrede.

Rob Vreeken

... Wel erg veel 'misschien' bij ...

... voorlopig niet ... gespoeld'

Provincie tegen vangen en lokken wilde hamsters

ANP

MAASTRICHT

Het Limburgse provinciebestuur kraakt woensdag in een brief aan staatssecretaris Faber van Landbouw de noodoproep van de Vereniging De Bloom om de laatst overgebleven wilde hamsters bij Maastricht te vangen en lokken.

Volgens gedeputeerde O. Wolfs deugt het onderzoek van Das en Bloom, waarvan zou blijken dat aan de oostzijde van Maastricht de drie laatste hamsters van Nederland verblijven, van geen kant.

De provincie baseert zich op het eind december vorig jaar gepresenteerde onderzoek van het Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN). Daaruit bleek dat zich op de Limburgse lössgronden nog honderd tot enkele honderden hamsters, in Limburg beter bekend als korenwolf, bevinden.

Een nieuwe telling van hamsterburchten is volgens Wolfs pas in de nazomer mogelijk. Er is voor gedeputeerde dan ook geen reden al te wijken van het vorig jaar afgesproken beschermingsprogramma. Wolfs vindt het, ontoelaatbaar dat een publiciteitscactie

Terwijl de bladen van de pers rollen, vloerde Wiegel het kabinet. Dat is de tragiek van een opinieweekblad: soms hol je achter de feiten aan. Al werd links en rechts redelijk gearticuleerd op de huidige crisis.

WEEKBLADEN

Kerken en krijgsmacht

20-5-99

Als 'erkende gewetensbezwaarde van de doopsgezinde vredesgroep' ben ik ontevreden over het artikel met als kop 'Kosovo brengt krijgsmacht en de kerken dichter bij elkaar' (*Trouw*, 18 mei).

Doordat de verslaggever niet goed luisterde naar wat ik daar precies zei, word ik gebruikt als bewijs voor brede steun aan de Navo-acties in Kosovo. Er wordt gesuggereerd dat ik voor 'bommen gooien' zou zijn, terwijl ik juist zei dat de huidige oorlog duidelijk aantoont dat de militaire weg een heilloze is en dat 'humanitaire interventies' geweldloos moeten zijn en niet van het leger kunnen komen. Daarom vroeg ik de minister defensiegelden te reserveren voor het opleiden en uitzenden van vredesteams van burgers.

Groningen — Beno Hofman

Servische soldaten lopen weg uit leger in Kosovo

PODGORICA / BRUSSEL, 20 MEI. In Kosovo zijn de afgelopen dagen meer dan vijfhonderd soldaten van het Joegoslavische leger gedeserteerd na spontane protestacties van hun familie tegen hun legering in Kosovo. De NAVO ziet de deserties als „eerste tekenen" van de „naderende ineenstorting" van het bewind van Slobodan Milošević.

Volgens berichten van de media in Montenegro (de zusterrepubliek van Servië binnen de Joegoslavische federatie), van Westerse verslaggevers in Montenegro en van woordvoerders van de NAVO in Brussel en de VS in Washington gaat het om legerreservisten uit Kruševac in het zuiden van Servië. De schattingen van het aantal deserteurs lopen van vijfhonderd tot twaalfhonderd; de hoogste schatting komt van de Montenegrijnse televisie. De berichten beroepen ich, voor zover ze uit Montenegro ammen, op verslagen van ooggegen uit Kruševac en zijn bevesdoor de oppositie in Servië.

De reservisten waren na het bevan de NAVO-luchtacties opgeroepen en gelegerd in Istok, in Kosovo. Sinds zondag is het in Kruševac tot diverse spontane betogingen gekomen van ouders die eisen dat hun zoons terugkeren. Ze braken uit na het bericht, dat zeven uit Kruševac afkomstige soldaten in Kosovo waren gedood.

De uit Kruševac afkomstige soldaten besloten te deserteren toen ze hoorden dat de politie in hun woonplaats hard had ingegrepen tegen hun demonstrerende ouders. Volgens een inwoner van Kruševac negeerden de soldaten een oproep van hun commandant om in Istok te blijven met het argument dat ze bereid waren een buitenlandse invasiemacht te bevechten, maar niet zich „als vogels te laten doden". Ze maakten zich meester van legerjeeps en vertrokken naar huis. Bij een politiebarricade openden ze het vuur, waarna de politie op andere controleposten opdracht kreeg zich terug te trekken. In Kruševac aangekomen, meldden de soldaten zich bij een kazerne nadat hun verzekerd was dat ze niet worden vervolgd.

Ook in andere steden in het zuiden van Servië groeit kennelijk de weerzin tegen de oorlog. In Aleksandrovac, niet ver van Kruševac, jouwden duizend betogers de burgemeester uit die hen tot bedaren trachtte te brengen. In de stad Čačak, die wordt geregeerd door een burgemeester van de oppositie, kwam een 'burgerparlement' van twintig plaatselijke notabelen bijeen. In een verklaring beschuldigden ze het leger tanks te plaatsen in het centrum van de stad, „waardoor burgers [bij NAVO-bombardementen] zijn gedood". Verwijzend naar president Milošević, stelde het 'parlement' dat „het een schande is dat diegenen die ons hiertoe hebben gebracht, en die sinds 1991 elke slag hebben verloren, ons nog steeds leiden."

NAVO-woordvoerders interpreteren deze uitingen als een eerste signaal van een 'volksopstand' tegen Milošević. In Washington worden ze gezien als „tekenen aan de wand". (Reuters, AP, AFP)

• OVERLEG: pagina 5

Kok: inzake Kosovo blijft kabinet actief

20-5-99

Van onze redactie politiek

DEN HAAG – Het demissionaire paarse kabinet blijft zich voluit bemoeien met de Navo-oorlog tegen Joegoslavië.

Volgens minister-president Kok is er geen sprake van dat de Nederlandse regering als gevolg van de val van zijn kabinet zal kiezen voor een terughoudende positie. Dat zei de demissionaire minister-president gisteren in de Tweede Kamer.

Verscheidene fracties informeerden naar de opstelling van de Nederlandse regering in de kwestie-Kosovo.

Dat is omdat het nu gevallen paarse kabinet – naar goed staatsrechtelijk gebruik – hoort terug te vallen naar een veel bescheidener vorm van landsbestuur ('Op de winkel passen'). Dit in afwachting van het aantreden van een nieuwe ministersploeg.

Premier Kok verzekerde de Kamer, die in overgrote meerderheid achter de Nederlandse militaire deelname staat, dat het voortduren van de strijd in Kosovo een duidelijke uitzondering vormt op deze regel.

„Het kabinet zal volwaardige beslissingen kunnen nemen en daar ook voluit politiek voor verantwoordelijk zijn", zei de demissionaire premier.

Ook op andere terreinen wil hij niet dat de paarse ministers terugzakken in de ruststand.

Ondanks de demissionaire status van het kabinet voelt Kok iets voor een *'sur place'*, zei hij gisteren in de Tweede Kamer.

„Een demissionair kabinet wordt altijd gevraagd alles te doen wat in het belang van het land is. Ik wil dat ruim interpreteren."

„Er is veel beleid voorbereid. Ik wil er de voortgang in houden, ook ten behoeve van onze opvolgers, hoe dat nieuwe kabinet ook zal zijn samengesteld."

„Als de Kamer vindt dat wij op een bepaald beleidsterrein te veel ruimte nemen, moet ze het maar zeggen als dat aan de orde is."

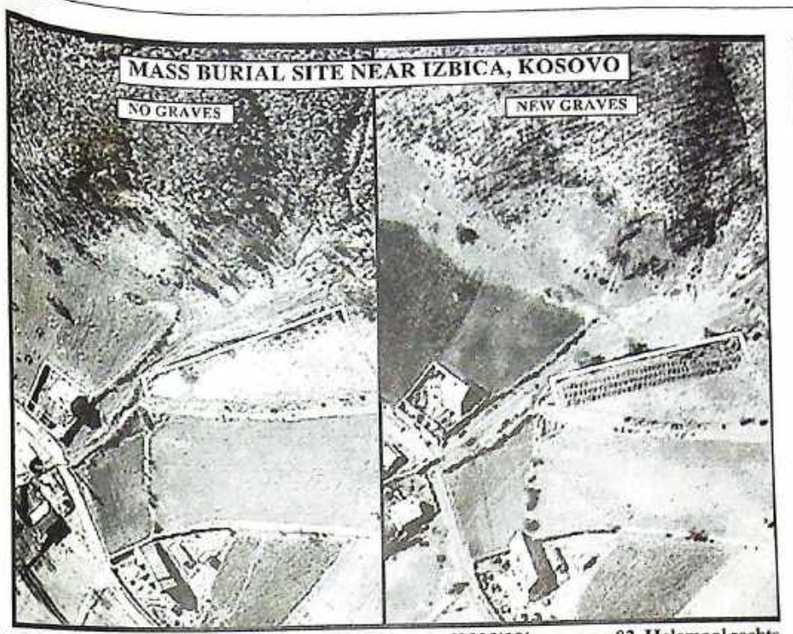

t Kosovo gesmokkelde videobeelden van een moordpartij onder Kosovaren en van massagraven bij het plaatsje Izbica werden gisteren beschikbaar gesteld op de website van *CNN.http://www.cnn.com/WORLD/europe/9905/19/massacre.02*. Helemaal rechts satellietbeelden uit Izbica, die de NAVO begin april presenteerde als bewijs van de massaslachting. De Joegoslavische regering noemde die foto's indertijd een vervalsing. (Foto AP/CNN)

Tsjernomyrdin en Milošević:

Plan van G8 basis voor verder overleg

LGRADO, BONN, 20 MEI. De Russische Kosovo-gezant Viktor Tsjernomyrdin en de Joeslavische president Slobodan Milošević zijn het erover eens dat een oplossing voor de Kovo-crisis in VN-verband moet worden gevonden, en wel op basis van het recente vredesplan n de G8.

een NAVO-bombardement op lgrado is vannacht een ziekenis getroffen. Daarbij zijn drie iënten gedood. Volgens Joegovische media trof een bom of et even na middernacht de afing neurologie van een ziekens in de voorstad Dedinje. De nielingen waren aanzienlijk, ar afgezien van de drie doden ef het aantal slachtoffers bekt tot lichtgewonden. De nagelegen Zweedse ambassade bij het bombardement schade De NAVO erkende vandaag één bom zijn (militaire) doel gemist.

erder meldden de Joegoslavie media dat bij de luchtacties de NAVO gisteren op een dbouwbedrijf in Gnjilane in sovo vier doden en vijftien geden waren gevallen en dat in k, eveneens in Kosovo, een angenis was getroffen. Daarbij amen twee gevangenen om en den twee anderen gewond.

Tsjernomyrdin en Milošević vo, de legering van een „effectieve internationale civiele en veiligheidsaanwezigheid" in Kosovo met steun van de VN, een interimbestuur over Kosovo met steun van de Veiligheidsraad, de terugkeer van vluchtelingen en de toegang van hulporganisaties, het begin van een politiek proces voor autonomie voor Kosovo op basis van het akkoord van Rambouillet en de ontwapening van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK.

Het plan laat veel vraagtekens open, onder andere over de aard, de bewapening en het commando van een vredesmacht in Kosovo en de vraag of Belgrado álle Servische en Joegoslavische troepen uit Kosovo moet weghalen.

Terwijl Tsjernomyrdin en Milošević gisteren in Belgrado het plan van de G8 onderschreven, konden hoge ambtenaren van de landen van de G8 het in Bonn niet eens worden over de invulling van de details van dat plan en de tekst van een ontwerp-resolutie voor de Veiligheidsraad.

Hoewel een Duitse woordvoerder melding maakte van „vooruitgang" in het overleg, gingen de hoge ambtenaren na elf uur praten uiteen zonder akkoord over een reeks uitstaande vragen en de volgorde waarin de diverse punten van het plan moeten worden gerealiseerd. Dat geldt met name over de vraag of de NAVO-bombardementen moeten worden stopgezet voordat 'geweld en re-

Rome wil grotere rol in crisis

Door onze correspondent

ROME, 20 MEI. Italië wil eigen accenten zetten bij het zoeken naar een diplomatieke oplossing voor Kosovo en daarbij een actieve rol spelen, bijvoorbeeld door aan te dringen op een resolutie van de Veiligheidsraad. Maar het wil geen scheuring veroorzaken binnen de NAVO.

Dat is de uitkomst van een kamerdebat gisteren. Premier D'Alema wist na lang onderhandelen een motie van zijn centrum-linkse coalitie met voorstellen voor een eenzijdig staakt-het-vuren veranderd te krijgen. De motie koppelt stopzetting van de bombardementen nu aan overeenstemming over een resolutie van de Veiligheidsraad.

„Opschorting (van de bombardementen) is erop gericht het mogelijk te maken de Veiligheidsraad bijeen te roepen op basis van een resolutie en de bereidbaarheid van de Joegoslavische regering te toetsen om haar toe te passen," zo staat in de motie.

De woorden 'op basis van' veronderstellen volgens de interpretatie van D'Alema dat de bombardementen pas kunnen worden gestaakt als er in principe overeenstemming is bereikt over een resolutie. Anderen vinden die uitleg te beperkt – het is de juist de verschillende interpretatie die uiteindelijk een kamermeerderheid mogelijk maakte. De motie werd met 308 tegen 189 stemmen en 60 onthoudingen aanvaard.

D'Alema herhaalde gisteren zijn basisconcept: de voorstellen van de G-8 moeten het raamwerk vormen voor een resolutie van de Veiligheidsraad waarmee ook Rusland en China kunnen instemmen. Hij wil hiermee de Verenigde Naties een actievere rol geven. De premier wist de grote groep binnen de coalitie die neigt naar een staakt-het-vuren zonder voorwaarden, als een gebaar naar Belgrado, achter de lijn van de regering te krijgen. Hij wees erop dat dit direct zou ingaan tegen de strategie van de NAVO. Verdeeldheid zou het zoeken naar een vreedzame oplossing alleen maar moeilijker maken, zei D'Alema.

De rechtse oppositie vindt dat de NAVO-bombardementen pas moeten worden gestaakt nadat de Joegoslavische president Milošević een resolutie van de Veiligheidsraad heeft aanvaard. Een motie met die strekking werd met 359 tegen 194 stemmen verworpen, met acht onthoudingen.

Oud-verzetsman Jacques Baumel over Kosovo

'Generaal De Gaulle *is* de Franse traditie'

De 81-jarige Franse parlementariër en verzetsman Jacques Baumel werkte onder De Gaulle aan de opbouw van diens partij. „Frankrijk stopt liever het gat in de

daarmee een 'militaire ramp in West-Europa voorkwamen', dan voor de Westerse regeringen die tot op de dag van vandaag, zoals Frankrijk, „liever het gat in de sociale zekerheid stoppen dan een tweede vliegkampschip bestellen".

De opgetelde defensie-begrotingen van Europa doen niet veel

De oorlog op Internet

Nieuws

Actueel overzicht van ontwikkelingen rond Kosovo en links naar diverse media:
http://headlines.yahoo.com/Full_Coverage/World/Kosovo
The New York Times heeft onder 'Conflict in Kosovo' een lezenswaardig Kosovo-dossier:
http://www.nytimes.com
Aan te bevelen is ook 'Balkan Flashpoint' van de BBC, in tekst, beeld en geluid:
http://news.bbc.co.uk

Achtergronden

Het Britse Institute for War and Peace Reporting biedt ondermeer 'Balkan crisis reports' door lokale journalisten, weekoverzichten van het Haagse tribunaal voor oorlogsmisdaden en overzichten van de Joegoslavische pers:
http://www.iwpr.net
De Federation of American Scientist herbergt onder 'Target Kosovo' een uitputtend overzicht van NAVO-briefings, kaarten en satellietfoto's, alsmede analyses van de bewapening en de militaire structuur van de NAVO, Joegoslavië en het UÇK. Daarnaast nieuws, actuele weerberichten, historische achtergronden en analyses van eerdere NAVO-acties:
http://www.fas.org
Een internationale denktank met een research-afdeling op de Balkan. Diepte-analyses onder het kopje 'South Balkans', met aanbevelingen voor besluitvormers:
http://www.intl-crisis-group.org

Hulpverlening

Op de virtuele aanwezigheid van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR rond Kosovo is weinig aan te merken: actueel nieuws en kaartjes over de vluchtelingen:
http://www.unhcr.ch
Jaarverslagen, nieuws en rapporten over mensenrechten in Joegoslavië van Amnesty International:
http://www.amnesty.org/ailib/countries
Hetzelfde, van Human Rights Watch:
http://www.hrw.org/campaigns/kosovo98/index.htm

NAVO

De NAVO-website: persbriefings, biografieën, factsheets:
http://www.nato.int
Persconferenties, briefings en achtergronden van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken:
http://www.state.gov
Het Pentagon over Kosovo: hardware en software:
http://www.defenselink.mil/specials/kosovo
Anti-NAVO:
Anti-militaristen voelen zich meteen

Brits plan tot versoepeling sancties Irak

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 20 MEI. Groot-Brittannië en Nederland willen de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties vandaag voorstellen de economische sancties tegen Irak te versoepelen. Het Britse plan voorziet in een verlenging van de huidige sancties met 180 dagen, maar tegelijkertijd zullen de mogelijkheden voor Irak om olie te verkopen worden uitgebreid. Ook zullen de controles op de import van civiele goederen worden verlicht.

Het Nederlandse voorstel is vergelijkbaar met het Britse plan, maar gaat nog een stap verder. Het voorziet in een opheffing van de sancties na 180 dagen, tenzij de Veiligheidsraad anders beslist. Ook in het Nederlandse voorstel zullen de controles op de import van civiele goederen worden verlicht.

Het Britse en het Nederlandse voorstel zijn vandaag in de Veiligheidsraad besproken. Een besluit is nog niet genomen. Het is de bedoeling dat de Veiligheidsraad op 27 mei een besluit neemt over de voorstellen.

Het Britse plan is een reactie op de kritiek die is gerezen op de sancties tegen Irak. Die sancties zijn in 1990 ingesteld, nadat Irak Koeweit was binnengevallen. Ze hebben ertoe geleid dat Irak geen olie meer mag verkopen. Irak is daardoor niet in staat om voedsel en medicijnen te kopen voor de bevolking. Volgens de Verenigde Naties zijn de sancties verantwoordelijk voor de dood van honderdduizenden Irakezen.

Het Britse plan voorziet in een verdubbeling van de hoeveelheid olie die Irak mag verkopen. Ook zullen de controles op de import van civiele goederen worden verlicht. Het Nederlandse voorstel

Vervolg van pagina 1

Oorlog tegen Joegoslavië verhardt

Door Wil van der Klift

Hetzelfde beeld is in ons eigen land te zien bij GroenLinks en in Frankrijk doet zelfs een deel van de leiding van de 'Communistische' Partij mee aan de regering die medeverantwoordelijk is voor de slachting in Joegoslavië. De onrust binnen de PCF neemt echter gestaag toe. Nieuwe scheidslijnen beginnen zich overal in Europa af te tekenen: zij die echt voor vrede zijn en ervoor willen knokken en de twijfelaars die met de mond voor vrede zijn, maar tegelijkertijd feitelijk hun oorlogsregeringen steunen.

▲ Demonstratie in Amsterdam 9 mei.

Op het moment dat West-Europa, samen met Rusland erin lijkt te slagen om een politieke oplossing te vinden, gooien de V$ een paar bommen op de Chinese ambassade in Belgrado en ondergraven daarmee de mogelijkheid van een politieke oplossing, het cynisme van de macht. Op datzelfde moment wordt ook in Rusland door de V$ ingegrepen. Marionet Jeltsin - in opdracht van zijn CIA-vrienden - ontslaat Primakov en zet een hernieuwde aanval in op de communisten. Het vredesproces moet ten koste van alles de kop in worden gedrukt. De V$ willen heer en meester zijn in de Kaukasus en gunnen Europa daarin maar een zeer bescheiden rol.

Een paar dagen na de aanval op Chinees grondgebied in Belgrado worden de V$-Apaches gereedgemaakt voor de grondoorlog. De V$ willen geen politieke oplossingen. Ver van hun eigen land lopen ze net als tijdens WO-II nauwelijks enig risico en daarom zijn zij bereid om 'hun bondgenoten' in het 'Verenigde' Europa zoveel mogelijk te verzwakken. De Britse belangen sporen al sinds het einde van WO-II, toen het Britse imperialisme zich morrend bij de Amerikaanse hegemonie moest neerleggen, voor een groot deel met die van de V$. De Britten leveren meer wapens aan de V$ dan omgekeerd, ondanks het feit dat de V$ de grootste wapenfabrikant zijn.

De Duits-Franse as probeert - samen met de Russen (Schröder/Chirac) een Europese oplossing te vinden om de Europees-imperialistische belangen veilig te stellen, maar het lijkt niet erg een mooi woord, maar geeft onvoldoende aan dat het kapitalisme toch vooral regionaal (in de V$ en Japan) en soms zelfs nog vooral nationaal (zoals in Europa) opereert.

De V$ maken de dienst uit, gevolgd door de sociaal-liberale leiders van de 'Derde Weg', die de laatste restanten van een sociaal-democratisch verleden van zich hebben afgeschud, zoals Kok, Blair, Schröder en Jospin, Joska Fischer (Duitse Groenen) en de revisionisten in de leiding van de PCF, met in hun kielzog alle andere Europese burgers en kleinburgers. Je moet immers realistisch zijn! Dat dacht ook het congres van de Duitse Groenen: weg met de principes, leve het nieuwe realisme! Dat denken ook de realo's bij GroenLinks en de PvdA, om van de VVD en D66 maar helemaal niet te spreken.

Wachten op de rekening

Wie gaat alle schade, gebruikte en nieuwe wapens betalen? In de V$ wordt al een voorproefje gegeven. Daar gaan de sociale plannen in de diepvries en krijgt de oorlogsindustrie vele miljarden extra toegeschoven. Deze zomer zal het kabinet het Nederlandse volk de rekening presenteren.

Wie zijn het slachtoffer van de imperialistische rooftochten? Allereerst de arbeiders en boeren van Kosovo, Albanezen, Serviërs, Roma, Zigeuners, Turken e.a., die door de bommenregen massaal uit hun steden, dorpen en huizen werden verjaagd en bewust (onmenselijk) lang op hulp moeten wachten om steeds voldoende dagelijks leed voorhanden te hebben om de bevolkingen van de CNN-landen te blijven voorliegen. Daarna voor al de Servische arbeidersklasse die al meer dan duizend doden en honderden gewonden heeft te betreuren en waarvan het land letterlijk wordt platgegooid in een orgie van tomeloos barbaars geweld. De verantwoordelijken voor deze oorlog horen voor het oorlogstribunaal terecht te staan.

Het grote gevaar schuilt in verdere escalatie van de oorlog om de militaire macht in de Balkan. Het hele gebied is één grote politiek-economische brandhaard. De NAVO heette eens een verdedigingsmacht om de westerse grenzen te beschermen (De V$ in Europa houden, de Russen eruit en de Duitsers eronder). Nu wordt er in NAVO-kringen openlijk gesproken van militaire macht om de westerse belangen (waar ook ter wereld) te beschermen. Olie in het Zwarte Zee-gebied: dat is uiteraard een strategische reserve voor de V$. Daarvoor mag en moet oorlog mogen worden gevoerd. Wanneer wordt de strijd tegen volksvijand nummer één, het V$-imperialisme, gericht? Wanneer gaan de schellen van de ogen van de Europese arbeidersklasse? Hoe lang blijft een veel te groot deel van de arbeidersklasse, 'pragmatisch en realistisch', hopen dat de oorlog wel aan hen voorbij zal gaan?

Er was en is geen sprake van etnische zuiveringen in Joegoslavië. Er is wel sprake van Servisch en Albanees nationalisme. De UCK en sommige Servische groepen, zijn alleen maar uit op hun eigen deelbelangen. De grote meerderheid van de bevolkingen in Kosovo wilde in eenheid verder gaan. Een grotere mate van autonomie zou de mogelijkheden voor dat samenleven juist hebben versterkt. Politieke oplossingen lagen voor het grijpen. Nu is er echter wél sprake van genocide, maar dan door de bommen van een paar NAVO-landen, die alle regels van het internationale recht aan hun laarzen lappen.

Oorlog tegen Joegoslavië verhardt

20-5-99

De oorlog tegen Joegoslavië wordt op tenminste twee fronten gevoerd. Op het slagveld, begeleid door politiek theater en 'op de buis'. De voortdurende hersenspoeling van de bevolking heeft voor de machthebbers totnogtoe gunstig resultaat opgeleverd. Het verhaal is simpel en dus begrijpelijk en effectief: Milosevic is de schurk die moet verdwijnen en de NAVO-prins op het witte paard komt de arme verdreven vluchtelingen redden. Want er is immers sprake van etnisch zuiveren.
Het verhaaltje is te mooi om waar te zijn. Onze Joegoslavische kameraden hebben in ieder geval een ander verhaal: "Handen af van 'onze' Milosevic, hij komt tenminste op voor de soevereiniteit van Joegoslavië en is één van de meest democratische presidenten in Europa! En juist daarom is de aanval vooral op hem gericht".

De Groenen in Duitsland tonen waar een groot deel van de zogenaamde vredesactivisten in feite staan: aan de zijde van de oorlogvoerenden. Hevig in verwarring laten ze zich door het rechtse gebral van hun leiders om de tuin leiden. Hetzelfde beeld dat al twee maal eerder in de Europese geschiedenis te zien was, toen sociaal-democraten en andere 'links-progressieven' voor de oorlog van 'hun' kapitalisten kozen. Het waren steeds de bolsjewieken en marxisten-leninisten die consequent tegen de oorlogshandelingen opkwamen.

Lees verder op pagina 4

"Joegoslavië vecht niet alleen voor haar eigen vrijheid"

Van de redactie buitenland

De imperialistische oorlog in Joegoslavië was dit jaar een belangrijk onderwerp op het door de PVDA-België georganiseerde Internationaal Communistisch Seminar. Het centrale thema van het seminar was "imperialisme betekent oorlog". De Joegoslavische communisten van de Nieuwe Communistische Partij van Joegoslavië waren met een tweemansdelegatie op het seminar aanwezig. Hieronder volgen enkele passages uit de bijdrage van Branko Kitanovic, secretaris van de NCPJ.

▲ Rechts op de foto Branko Kitanovic, secretaris van de NCPJ.

"Op 1 september van dit jaar zullen we de zestigste verjaardag van het uitbreken van de tweede wereldoorlog herdenken, de nieuwe fascisten, met andere woorden de NAVO, vierde op 6 april 1999 op schandelijke wijze Hitlers agressie tegen Joegoslavië. Tijdens dit bloedige jubileum begingen de afstammelingen van Hitler en Goebbels, in de persoon van Clinton, Blair, Schröder en Chirac, de beestachtige moord op een honderdtal vrouwen, kinderen en bejaarden in ons land, en vernielden ze een groot aantal fabrieken, vele bruggen, evenals tientallen ziekenhuizen, scholen en kinderdagverblijven. Na 35 dagen van hevige bombardementen heeft de NAVO, geheel of gedeeltelijk, 50 grote fabrieken, 25 bruggen van vitaal belang, 220 scholen, 45 kinderdagverblijven, 5 olieraffinaderijen, 12 energiecentrales, 25 bibliotheken, 12 universiteiten, 18 kerken en kloosters, waaronder twee wereldbekende architectonische meesterwerken van meer dan 700 jaar oud, de mooie kuuroord Soudroulitsa in het zuiden van Servië 18 mensen, waaronder 12 kinderen, vermoord en ongeveer 150 verwond en 310 huizen vernield.

Tijdens de aanvallen op de gebouwen van de televisie in Belgrado werden 17 mensen gedood en 18 verwond. 18 ziekenhuizen zijn geheel of gedeeltelijk vernield. In een half uur doodden de NAVO-criminelen 75 Albanezen en verwondden ze meer dan 100 mensen aan de rand van de stad Djakhovitsa. Als gevolg van de NAVO-agressie zit meer dan een half miljoen mensen zonder werk en heeft ongeveer 2 miljoen geen inkomen."

50 jaar NAVO is 50 jaar oorlog (op 6 dagen na)

"Gedurende de vijftig jaar van het bestaan van de NAVO zijn er 315 oorlogen en gewapende conflicten geweest waarbij meer dan 27 miljoen mensen werden gedood en 100 miljoen werden verwond. In 305 gevallen bereidden de Verenigde Staten de oorlogen indirect voor of waren ze hun belangrijkste aanstichter. Gedurende deze vijftig jaar waren er slechts zes dagen zonder oorlog. Dat is bewijs genoeg dat de NAVO een terroristische organisatie is van fascisten en criminelen. Natuurlijk, tijdens het bestaan van het socialistische kamp en van de Sovjet-Unie werden de NAVO-agressors gedwarsboomd bij hun expansie. Dat was het geval in Korea, Vietnam, Cambodja, Laos, Angola, Cuba... Hetzelfde lot wacht hen vandaag.

De criminele agressie van de NAVO in Joegoslavië bevestigt voor de honderdste maal de woorden van Lenin, die zei dat imperialisme door haar aard oorlog betekent. Het imperialisme kan niet bestaan zonder ontberingen en roof, zonder bedrog en onderdrukking, zonder terreur, chantage en bloedvergieten. De Verenigde Staten, als leiders van het imperialisme, hebben agressieoorlogen gevoerd onder de regeringen Truman, Eisenhower, Nixon, Kennedy, Johnson, Ford, Carter, Reagan, Bush en de nieuwe führer Bill Clinton."

"De expansie van het nieuwe fascisme, in haar Clinton-variant, wordt theoretisch uitgewerkt in de filosofie van de zogenaamde "Nieuwe Wereldorde". Deze expansie is in het bijzonder sinds het verdwijnen van het bi-polaire systeem in de wereld, met andere woorden, sinds de ineenstorting van de Sovjet-Unie, wreed en schaamteloos geworden. Het huidige imperialisme, of 'globalisme', wil de gehele wereld onderwerpen aan de financiële belangen van het westers kapitaal, dat wil zeggen de multinationale ondernemingen die noch nationale grenzen, noch soevereine landen erkennen.

De NAVO-landen, met de VS aan het hoofd, met grofweg 700 miljoen mensen, willen een neokoloniaal protectoraat over de rest van de mensheid vestigen, die in omvang negen keer zoveel mensen omvat. Ik leg er de nadruk op dat dit negende deel van de wereldbevolking zelf in handen is van een kleine interne minderheid."

"Joegoslavië is voor vrede. Onze gehele bevolking steunt de patriottische regering van Slobodan Milosovic. Het aantal verraders is onbetekenend. Natuurlijk heeft de Nieuwe Communistiche Partij van Joegoslavië (een partij gebaseerd op het marxisme-leninisme) een ander standpunt, voor zover het bepaalde essentiële aspecten betreft, dan de regering Milosevic. Echter, dat zijn onze binnenlandse aangelegenheden en op dit moment is het belangrijkste vraagstuk de verdediging van ons land.

In onze partij is een groot aantal Albanezen uit Kosovo. Zij zijn tegen de NAVO, die meer Albanezen dan Serviërs heeft vermoord in Kosovo. Wij weigeren het om de NAVO toe te laten militaire bases in Kosovo te vestigen. We zijn slechts bereid om tijdelijk ongewapende waarnemers toe te laten uit Rusland, China, Cuba, Korea, de Oekraïne, Bjelo-Rusland of neutrale landen. Wij weigeren te accepteren dat in Kosovo een marionettenstaat van Albanese separatisten, een Amerikaans protectoraat met andere woorden, wordt opgezet. Wij willen een wereld die rechtvaardig is; wij willen echte gelijkheid tussen Serviërs, Albanezen en de andere zusternationaliteiten in Kosovo; met andere woorden, wij willen een ruime autonomie voor deze zuidelijke Servische provincie. De Verenigde Staten en hun satellieten hebben niet het recht om hierin te interveniëren. Wij en de progressieve meerderheid van Albanezen zullen gezamenlijk optreden. De Tomahawks, de bommen en de brute agressie zullen ons niet doen capituleren.

We roepen alle progressieve krachten in de wereld op, in de eerste plaats de communisten, de rechtvaardige strijd van de Joegoslavische bevolking actief en met heel hun hart te steunen."

"Als de progressieve krachten de NAVO-agressors vandaag niet verslaan, zullen morgen Bulgarije, de Oekraïne, Rusland, Bjelo-Rusland, China, Korea... het doelwit worden van de agressie. Om een Derde Wereldoorlog te voorkomen moeten alle progressieve krachten verenigd zijn om de NAVO-expansie en om de agressie die zij voorbereidt tegen te houden. Een wereldwijd front voor de verdediging van Joegoslavië moet worden gecreëerd."

"Joegoslavië vecht niet alleen voor haar eigen vrijheid, maar ook voor die van de gehele mensheid."

7 redenen waarom Joegoslavië werd aangevallen

Branko Kitanovic noemde in zijn bijdrage op het Brussels Seminar zeven redenen waarom de Federale Republiek Joegoslavië wordt aangevallen:

1. Joegoslavië is tegenwoordig de meest linkse staat in Europa en daarom is ze het doelwit geworden van de NAVO-agressie, die alles wil vernietigen dat is overgebleven van het socialisme op ons continent.

2. De NAVO wil een vazalstaat in Joegoslavië vestigen, om zo een mogelijke terugkeer naar communisme in Rusland, Wit-Rusland, de Oekraïne en andere staten van de ex-USSR tegen te gaan. Daarom moet Kosovo bezet worden, als een centraal gebied op de Balkan, en daarom moet het huidige Joegoslavië worden opgedeeld in marionettenstaatjes en moet er een militaire basis op haar grondgebied worden gevestigd. Zo wordt een toekomstige USSR de toegang tot de Middellandse en Adriatische Zee belet. Daarom worden de problemen die bestaan tussen Serviërs en Albanezen buiten alle proporties opgeblazen.

3. Joegoslavië wordt aangevallen omdat het voor de NAVO nodig is om iedere staat, ieder volk te terroriseren die het waagt Amerikaanse dictaten tegen te spreken. Volgens de logica van de militaristen in Washington betekent dit dat iedereen die zich keert tegen de Verenigde Staten en de NAVO gestraft zal worden zoals Joegoslavië nu.

4. Het binnenhalen van een zuidelijk steunpunt voor de NAVO, als een voorwaarde voor de expansie die op de agenda staat: het grondgebied van de voormalige USSR en met name Rusland en de Oekraïne. Hitler deed hetzelfde in 1941: voordat hij de Sovjet-Unie aanviel, viel hij Joegoslavië binnen.

5. Het versterken van de 'vijfde kolonne' die bestaat uit een kapitalistisch netwerk op de Balkan.

6. Het experimenteren met nieuwe tactieken die kunnen worden toegepast elders op de wereld, in het bijzonder tegen Rusland en China, en het uitproberen in de praktijk van nieuwe wapens.

7. Het vestigen van militaire bases in Kosovo en andere regio's van Joegoslavië, en in Bulgarije, Albanië, Roemenië, enz.

Openbare bijeenkomst over Joegoslavië

Doorbreek de medialeugens

Door Hans de Ruijter

"Terwijl we hier de situatie op de Balkan bespreken, demonstreren in New York, op Brooklyn Bridge, mijn kameraden, o.a. met velen uit de Chinese gemeenschap in New York die woedend zijn over het bombardement op de Chinese ambassade", aan het woord is John Catalinotto van Workers World Party en International Action Centre in New York, uit de VS. Zijn opmerking gaf duidelijk de stemming weer in de zaal. Enerzijds de grote interesse en belangstelling om meer te weten komen over wat nu werkelijk de achtergronden zijn van de NAVO-oorlog tegen Joegoslavië, anderzijds de wens om met die kennis ook wat te doen, dat het niet bij die ene middag moet blijven maar dat er ook tot actie tegen de NAVO-agressie moet worden overgegaan.

De druk bezochte openbare bijeenkomst, ruim 130 aanwezigen, over de NAVO-oorlog tegen Joegoslavië, georganiseerd door de NCPN en het comité "NAVO is oorlog, dus weg ermee!", moest meer duidelijkheid geven over wat er nu werkelijk gebeurt in Joegoslavië en wat de werkelijke achtergronden zijn van de bloedige NAVO-bombardementen.

De bijeenkomst begon met het teleurstellende bericht dat Ramsey Clark en Sara Flounders van het International Action Center niet konden komen. Beiden waren met een cameraploeg naar Joegoslavië om daar de situatie ter plaatse op te nemen. In hun plaats was John Catalinotto nog dezelfde dag uit de Verenigde Staten aangekomen. Verder waren als sprekers aanwezig Michel Collon, journalist van Solidair, het weekblad van de PVDA-B, en auteur van het boek Blufpoker over de oorlog in Bosnië, Lenora Foerstel, van de organisatie Women for Mutual Security, en Predrag Vitkovic, secretaris van de Servische Vriendschapsvereniging in Rotterdam.

Michel Collon hield de toehoorders voor hoe met behulp van doelbewuste medialeugens de bevolking wordt voorbereid op volgende stappen in de oorlog. *De oorlog in Bosnië heeft hiervoor tal van bewijzen geleverd. Achter die medialeugens gaat een gerichte imperialistische strategie schuil.* John Catalinotto gaf aan waarom juist de NAVO voor de VS zo'n belangrijk wapen is, terwijl Lenora Foerstel, aan de hand van het boek van Brezinski, inging op de verdere plannen van de VS om haar macht in Eurazië uit te breiden. Predrag Vitkovic gaf vervolgens aan, aan de hand van de feitelijke resultaten van de bombardementen in Joegoslavië, dat van het vermeende humanitaire karakter van de NAVO-oorlog, zoals dat door media wordt verbreid, absoluut geen sprake is.

De toespraken maakten duidelijk dat het bij de NAVO-aanvallen in het geheel niet om humanitaire acties gaat, maar dat daarachter een doelgerichte strategie schuil gaat en een strijd tussen de imperialistische machten om de wereld te verdelen. Omdat de grootste dreiging van de vrede van de NAVO uitgaat, en niet alleen in Joegoslavië, vormde de bijeenkomst daarom de officiële start van het comité "NAVO is oorlog, dus weg ermee!" Michel Collon maakte aan het slot van zijn betoog duidelijk waar het om gaat. Terwijl hij het inmiddels bekende target-teken omhoog hield, stelde hij dat we dit teken overal zouden moeten dragen, uit solidariteit met de bevolking van Joegoslavië en om aan te geven dat iedereen een doelwit is van de imperialistische agressie.

Internationale eenheid tegen het imperialisme

Op 8 en 9 mei organiseerde de Nino Pasti Stichting voor Vrede en Onafhankelijkheid van de Volkeren in Praag (weer) een conferentie van communistische partijen en vredesorganisaties uit West- en Oost-Europa. Met deelnemers uit 16 landen, waaronder ook de VS, moest de conferentie het karakter hebben van een werkconferentie om de strijd tegen de imperialistische agressie en de uitwisseling van informatie tussen de verschillende anti-imperialistische organisaties te versterken. De NCPN was vertegenwoordigd door Hans de Ruijter.

Door Hans de Ruijter

De eerste dag van de conferentie was een open zitting, waarbij behalve de internationale delegaties ook een groot aantal Tsjechische organisaties aanwezig waren, waaronder twee leden van de sociaal-democratische regeringspartij in Tsjechië die zelf tegen de oorlog waren. Ofschoon de sociaal-democratische regering van premier Zeman de NAVO volledig steunt - het burgervliegveld van Praag wordt volop gebruikt door de NAVO voor haar aanvallen op Joegoslavië - bleek op het onlangs gehouden congres van die partij dat een meerderheid van de afgevaardigden tegen de oorlog is. Een petitie van die strekking werd door een meerderheid ondertekend, zonder dat dit evenwel consequenties had. *Ook in Tsjechië 'kopen sociaal-democratische congressen* geen vliegtuigen', en worden daar door de leden van die partij geen consequenties aan verbonden.

De tweede dag van de conferentie begon met een plechtigheid op de begraafplaats van gevallen sovjetsoldaten ter herdenking van de bevrijding van Praag, 44 jaar geleden. Enkele honderden communisten waren bijeen voor een korte plechtigheid.
Nina Andrejeva van de Communistische Partij van Bolsjewiki uit Rusland hield voor het monument voor de sovjetsoldaten een indrukwekkende rede waarin zij waarschuwde voor het nieuwe fascisme in de vorm van de NAVO-agressie en opriep voor de strijd daartegen. De communistische plechtigheid was nauwelijks afgelopen of een groepje Tsjechische militairen, begeleid door een officier in een, op de insignes na, Amerikaans uniform, mengde zich tussen de nog honderden aanwezigen om de kranslegging voor de officiële plechtigheid later op de dag te oefenen.

De tweede dag stond in het teken van het verbeteren van de *internationale coördinatie en uitwisseling bij de strijd tegen* het imperialisme. De afspraken die werden gemaakt betroffen onder meer de uitwisseling van informatie, het opzetten van een coördinatiecentrum in Praag, en het versterken van de contacten met de door de imperialistische agressie getroffen gebieden en volkeren, die in de volgende resolutie werden vastgelegd:

"Van de Koude Oorlog zijn we overgegaan in een hete oorlog. De barbaarse agressie tegen Joegoslavië, o.l.v. de VS, Duitsland en hun bondgenoten en schaamtevol gesteund door de sociaal-democratische regeringen van Europa, waar in sommige zelfs communistische partijen deelnemen, bevestigt de juistheid van deze bewering. De monsterachtige misdaden die worden begaan tegen de bevolking en regering van Joegoslavië, het onder de voet lopen van alle internationale rechtsregels, luiden een oorlog in die verder reikt dan de Balkan en de hele wereld erbij kan betrekken, in het bijzonder Rusland en China. De VS en haar bondgenoten hebben de ineenstorting van de USSR gezien als het groene licht voor wereldwijde militaire interventie, die zij systematisch ten uitvoer brengen op een meedogenloze en barbaarse wijze, die de militaire ondernemingen van de nazi's in herinnering brengen en zelfs overstijgen.

Militaire interventies worden in geen geval gedicteerd door humanitaire zorg, noch door een wens de een of andere rechtvaardige zaak te steunen. Zij zijn gebaseerd op een duidelijke en wel omschreven imperialistische strategie. In de loop van hun militaire escalatie hebben de VS onophoudelijk militaire strategieën uitgewerkt gericht op wereldoverheersing: van systematische inmenging door middel van gewapende contrarevolutie in landen die strijden voor hun onafhankelijkheid, via de ontwikkeling van Star Wars om de defensieve mogelijkheden van de USSR te verzwakken, tot aan de huidige situatie waarin alle staten die vasthouden aan een vorm van politieke, economische en militaire onafhankelijkheid het doelwit zijn geworden van hun agressie. In het licht van zo'n situatie die zo radicaal het leven en bestaan van volkeren en staten raakt, vinden wij, de anti-imperialistische organisaties bijeen in Praag van 8 tot en met 9 mei, dat het nodig is te werken aan de vestiging van een internationaal front om te strijden tegen het VS- en EU-imperialisme. We besluiten daarom het volgende:

1. de instelling van een Centrum voor de Bevordering van Internationale Samenwerking in Praag;
2. verbetering van de coördinatie en samenwerking met regio's en volkeren die het meest worden getroffen door oorlog en militaire provocaties, en om onmiddellijk allerlei vormen van strijd te ontwikkelen ter ondersteuning van de bevolking en regering van *Joegoslavië en om* de oorlogsmachine van de agressors te stoppen;
3. organiseren van werkwijzen voor de verspreiding van informatie en begrip om de desinformatie en laster, die altijd aan militaire acties vooraf gaan en begeleiden, te kunnen bestrijden.

In het licht van wat gezegd is, zijn de anti-imperialistische organisaties bijeen in Praag van mening dat de politieke campagne en de strijd die in ieder land en internationaal moeten worden georganiseerd en ontwikkeld, moeten worden voortgezet totdat de NAVO en buitenlandse militaire bases volledig zijn opgeheven en de betrekkingen tussen staten gebaseerd worden op gelijkheid in *plaats van imperialistische onderdrukking.*

De anti-imperialistische organisaties bijeen in Praag vinden dat het noodzakelijk is om eensgezind deze strijd te voeren met alle mogelijke middelen om met succes de moeilijke uitdaging waarmee de mensheid een halve eeuw na het einde van de Tweede Wereldoorlog is geconfronteerd te kunnen aangaan.

Praag, 9-5-'99

Lippendienst

Boven Blair's drie witte tandjes
krult Bill zijn onderlip,
een symbiose van bommen en granaten -
schuld afgekocht met kapitale
creditkaarten.

De drie tandjes glijden alreeds
in de nek van UCK,
oorlog en liefdeswoorden
voortgaan in mars,

uniformen gesneden katoen
dessin in oorlogskleur
laarzen uit varkensleer,
ondoordringbaar voor water en bloed.

De gekte uit het Westen
versplintert armen, benen en buik
van de mens, waarin het leven is.

Boven Blair's drie witte tandjes
krult Bill zijn onderlip.

Rudy Musters

De agressie van de NAVO kon worden gestopt

Na de NAVO-agressie tegen Joegoslavië kwam het in veel Russische steden tot protesten tegen de NAVO. Nina Andrejeva: "Direct na 25 maart heeft men massa-acties georganiseerd. Er waren picket-lines bij de VS-ambassade, ook in de Oekraïne in Kiev en in Minsk (Wit-Rusland). Ook voor het consulaat in Leningrad werd actiegevoerd. Er zijn protestbrieven bij de VS-ambassade afgeleverd, maar een functionaris weigerde ze aan te nemen."
De meerderheid van de Russen is tegen de oorlog. Ze zien het als een agressie van de VS/NAVO tegen de soevereine staat Joegoslavië, die geen agressie naar buurlanden heeft begaan. Andrejeva: "De meerderheid van de bevolking oriënteert zich echter niet op haar klassepositie en staat onder invloed van de nationale bourgeoisie. Een deel van de bourgeoisie ziet zichzelf als nationale bourgeoisie. Ze komt met de ideologie van het panslavisme, dat alle Slavische volkeren broeders zijn. Daarom zijn ze tegen de NAVO."
Ook delen van de Russische bourgeoisie hebben belang bij Joegoslavië, volgens Nina Andrejeva. "Joegoslavië ligt in het centrum van Europa. Er komen veel belangen van verschillende landen bij elkaar. Het ligt op het kruispunt van Europa, Afrika en het Midden-Oosten. Daarom ontstond het idee van een eenheid tussen Wit-Rusland, Rusland en Joegoslavië."
"De VS hebben de 'democratische' partijen gesteund om dat idee te stoppen. Als dat wél was doorgevoerd zou het de agressie van de NAVO hebben gestopt."

NAVO-oorlog druist in tegen alle internationale rechtsregels

De NAVO-oorlog druist tegen de internationale rechtsregels in, we schreven er al eerder over. Vanuit juridische hoek komt er steeds meer ondersteuning voor deze stelling. Twintig leden van de Raad van State in Griekenland (het hoogste rechtscollege in Griekenland) hebben een verklaring uitgegeven waarin zij de internationale misdaden tegen Joegoslavië veroordelen. Volgens hen luidt de NAVO-agressie een nieuwe "periode van rechteloosheid" in die ons terugbrengt naar het tijdperk van de Heilige Alliantie (begin 19e eeuw) en de As (het bondgenootschap tussen Hitler-Duitsland en het fascistische Italië). De Griekse rechters waarschuwen ervoor dat een Griekse betrokkenheid bij de NAVO-agressie een schending van de Griekse grondwet betekent. De NAVO-aanval is niet alleen een schending van de "ethische principes van de Griekse en Europese beschaving, maar ook van de uitgangspunten van internationaal recht". De Griekse rechters bevestigen dat het een schending is van artikel 1 en 2 van het VN-Handvest, die het gebruik van geweld in internationale betrekkingen verbieden, evenals artikel 41, dat de beslissing over het gebruik van geweld toekent aan de Veiligheidsraad. Eveneens is het volgens hen een schending van het NAVO-handvest dat alleen in collectieve verdediging voorziet. En ook de aanpassing van het NAVO-charter om de agressie tegen Joegoslavië (en mogelijk later andere landen) te rechtvaardigen blijft slechts een standpunt van 19 (NAVO-)landen dat niet geaccepteerd is door de 158 andere staten op de wereld.

De Griekse hoge rechters noemen de NAVO-agressie tegen Joegoslavië een misdaad: de misdaad van een offensieve oorlog waarbij menselijk leven, culturele monumenten en woonplaatsen worden vernietigd, de misdaad van een genocide door de opzettelijke vernietiging van de infrastructuur van de Servische gemeenschap en het scheppen van omstandigheden die leiden tot fysieke vernietiging, en de misdaad van ecologische vernietiging door het gebruik van militaire technologie die schade toebrengt aan de gezondheid en het milieu. Ook is het volgens hen een misdaad tegen derde landen omdat de milieuvervuiling als gevolg van de oorlog niet tot Joegoslavië beperkt blijft.

Een groep juristen uit verschillende landen heeft inmiddels een klacht neergelegd bij het Joegoslavië Tribunaal. Zij klagen leiders uit de NAVO-landenvoor de misdaden tegen de Joegoslavische bevolking. Tot de aangeklaagden behoren onder meer Bill Clinton, Madeleine Albright, Javier Solana, Jamie Shea, Jean Chretien, Art Eggleton, Lloyd Axworthy en zestig andere staatshoofden, ministers van buitenlandse zaken, defensie en NAVO-officials. De groep staat onder leiding van professoren van Osgoode Hall Law School van York University in Toronto. De aanklager bij het Tribunaal, Louise Arbour, was daar ook hoogleraar voordat zij rechter werd.

De regering van de Federale Republiek Joegoslavië is inmiddels bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag een rechtzaak begonnen tegen de NAVO-lidstaten die betrokken zijn bij de agressie. Op 3 mei hadden Joegoslavische organisaties uit West-Europa al een petitie met een klacht tegen de oorlogsmisdaden van de NAVO bij het Internationaal Gerechtshof aangeboden. De Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN, de voormalige Ierse president mevr. Robinson verklaarde onlangs dat alle partijen in het Kosovo-conflict, dus ook de NAVO, in aanmerking komen voor een onderzoek naar oorlogsmisdaden in Den Haag.

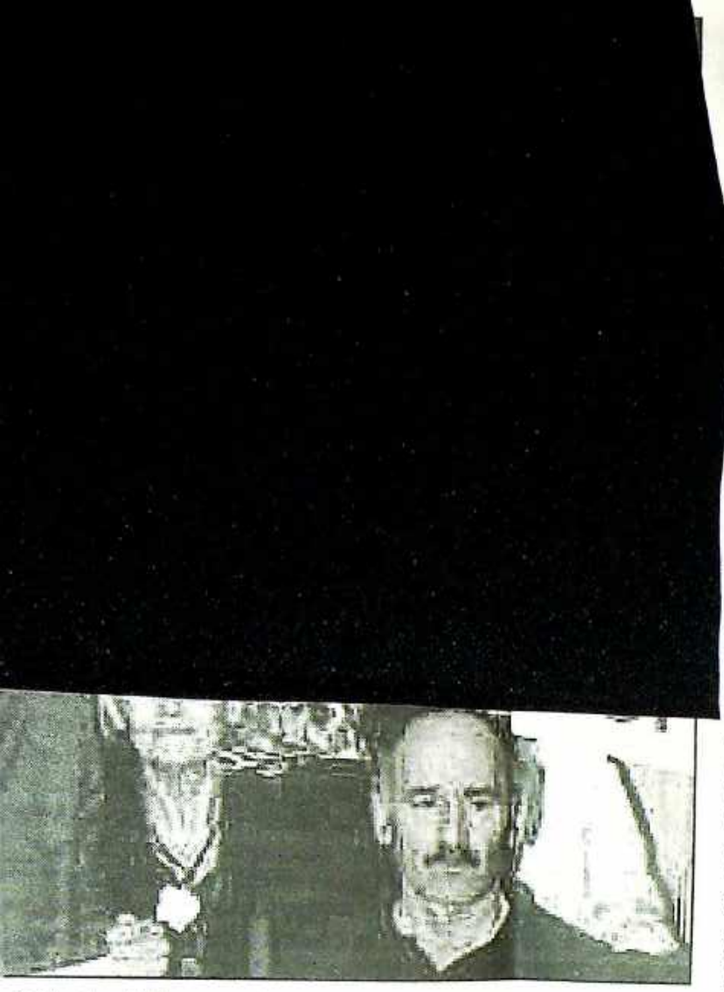

Griekenland blijven groot.

piloot (sommige bronnen zouden van twee bemanningsleden spreken) is eveneens krijgsgevangen gemaakt. Volgens Defense & Foreign Affairs zou ook een Amerikaanse vrouwelijke piloot in krijgsgevangenschap zijn.

Melding wordt gemaakt van een vliegtuig dat in de eerste week van de oorlog bij Podgorica werd neergeschoten. De piloot werd met een helikopter opgepikt, die vervolgens zelf werd neergehaald.

Defense & Foreign Affairs vermeldt ook verlies van grondtroepen in Joegoslavië. In de omgeving van Pristina zouden 12 Amerikaanse groene baretten en 8 Britse SAS-ers in een hinderlaag zijn gelopen. Defense & Foreign Affairs maakt voorts melding van tenminste 30 VS-militairen die zouden zijn omgekomen in het oorlogsgebied. Het blad maakt melding van tenminste twee helikopters die boven Joegoslavië werden neergeschoten met in totaal circa 50 manschappen aan boord.

Heel goed! 100 per vergissing gedood
50 per vergissing gewond!

Resolutie over de NAVO-agressie tegen Joegoslavië

20-5-'99

Van redactie buitenland

Wij, de deelnemers aan het Internationaal Communistisch Seminar in Brussel, veroordelen scherp de barbaarse agressie van de NAVO tegen Joegoslavië, een soeverein en onafhankelijk land, een van de oprichters van de Verenigde Naties. Deze agressie werd ondernomen zonder de instemming van de Veiligheidsraad. Het is een grove schending van het VN-Handvest en van alle principes van internationaal recht.

De NAVO, een regionale alliantie geleid door het imperialisme van de VS en Duitsland, heeft absoluut geen recht om militaire actie te ondernemen tegen een staat die geen enkel ander land heeft aangevallen. Duitsland en de Verenigde Staten hebben opzettelijk etnische conflicten in Joegoslavië aangewakkerd om zo een voorwendsel te creëren voor imperialistische interventie. Er bestaat in het geheel geen wettelijke grond voor imperialistische machten om de interne problemen van een onafhankelijk land, zoals etnische problemen, te gebruiken voor het ondernemen van militaire operaties tegen dat land.

NAVO's brute agressie tegen Joegoslavië heeft honderden mensen vermoord, waaronder kinderen, bejaarden en vrouwen. Steden en dorpen, woonwijken, fabrieken, huizen, ziekenhuizen, scholen, culturele en historische monumenten, installaties voor drinkwater, spoorwegen, bruggen en communicatiecentra zijn vernield.

De oorlog tegen Joegoslavië dient om het imperialisme militair en economisch te versterken, niet alleen in Europa maar ook met betrekking tot de strategische gebieden van het Midden-Oosten en de voormalige Sovjet-Unie. Het is de eerste openlijke NAVO-agressieoorlog in de vijftig jaar van haar bestaan, en eveneens is het de eerste keer sinds de nederlaag van het Hitler-fascisme dat Duitse troepen op vreemde bodem een gevechtsrol vervullen.

De VS/NAVO-oorlog heeft geresulteerd in de militaire bezetting van de voormalige Socialistische Volksrepubliek Albanië. Albanië is veranderd in de belangrijkste militaire basis van het imperialisme bij haar agressie tegen Joegoslavië en het Hitleriaanse concept van een 'groot Albanië' wordt nieuw leven ingeblazen.

De NAVO heeft duidelijk getoond een internationale terroristische organisatie te zijn. De NAVO-leiders moeten voor een internationaal hof worden gebracht als oorlogsmisdadigers, verantwoordelijk voor agressie tegen de soevereine staat Joegoslavië. De NAVO vormt een zeer grote bedreiging voor de vrede, onafhankelijkheid en soevereiniteit van alle staten op de wereld. NAVO is oorlog! Ze moet worden ontbonden.

Geleid door een geest van solidariteit en een gevoel van verantwoordelijkheid van de internationale communistische beweging tegenover het lot van de bevolking van Joegoslavië en de Balkan stellen en doen wij de volgende eisen en oproepen:

1. Wij roepen alle vredelievende mensen en progressieve krachten in de wereld op om in de scherpste bewoordingen de barbaarse handelingen van de VS en NAVO-bondgenoten tegen Joegoslavië te veroordelen.
2. De barbaarse bombardementen tegen Joegoslavië moeten onmiddellijk worden gestopt.
3. Alle militaire, politieke en economische dreigementen en blokkades tegen Joegoslavië moeten worden gestaakt.
4. Wij veroordelen iedere aanwezigheid van buitenlandse troepen in Kosovo tegen de wil van Joegoslavië.
5. De landen die deelnemen aan de agressie tegen Joegoslavië moeten Joegoslavië volledig schadeloos stellen voor alle materiële schade en voor alle gedode burgers.
6. Wij spreken ons nadrukkelijk uit tegen een invasie van grondtroepen om de imperialistische doelen van een militaire bezetting te bereiken, doelen die het imperialisme niet heeft kunnen bereiken met hun geveinsde 'vredesproces'.
7. VS/NAVO-troepen en basissen moeten verdwijnen uit Joegoslavië, Albanië en de rest van de Balkan.
8. De huidige crisis moet worden opgelost door vreedzame onderhandelingen, gebaseerd op de principes van de solidariteit en eenheid van de arbeidersklasse, van de volkeren op de Balkan en door hun strijd voor het socialisme.
9. Wij roepen de internationale communistische beweging op om haar solidariteit te versterken in de strijd tegen de imperialistische agressieoorlogen op de Balkan en met name Joegoslavië en in de strijd voor nationale bevrijding en socialisme.
10. Wij roepen op tot solidariteit van alle uitgebuite en onderdrukte volkeren met de bevolking op de Balkan in haar strijd voor de verdrijving van het imperialisme.

De onafhankelijkheid en soevereiniteit van Joegoslavië moet hoog worden gehouden en worden gerespecteerd, politieke besprekingen moeten beginnen over alle problemen die verband houden met Kosovo, en zij moeten met vreedzame middelen worden opgelost. Kosovo moet ruime autonomie krijgen binnen het raamwerk van Servië en Joegoslavië, en binnen het raamwerk van hun respectieve juridische systemen. De ruime autonomie van Kosovo moet de volledige gelijkheid van al haar inwoners garanderen: Serviërs, Albanezen, Moslims, Romani, Turken en andere etnische gemeenschappen die daar wonen. Alle vluchtelingen moeten kunnen terugkeren naar Kosovo, ongeacht hun etnische of religieuze achtergrond. Vreedzame en vriendschappelijke relaties tussen alle etnische gemeenschappen in Kosovo moeten worden gestimuleerd.

Internationaal Communistisch Seminar, Brussel, 2-4 mei 1999

Ook Rugova eist nu onafhankelijkheid

19 mei 99

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

BRUSSEL

De reizende Kosovaarse leider Ibrahim Rugova probeert uit alle macht een breuk met het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK) te voorkomen. Bij een bezoek aan het NAVO-hoofdkwartier in Brussel pleitte hij gisteren voor het eerst in het openbaar voor de onafhankelijkheid van Kosovo.

Rugova zei ernaar te streven dat hij met het UCK een coalitie kan vormen als de Joegoslavische troepen uit Kosovo zijn verdwenen. Tot nog toe was zo'n coalitie voor hem onbespreekbaar. 'We willen met iedereen samenwerken om de regering te vergroten of een nieuwe regering te vormen', zei Rugova na zijn onderhoud met secretaris-generaal Solana van de NAVO.

Rugova is opgeschoven, zeggen politieke waarnemers, nadat de ministers van Buitenlandse Zaken van de Europese Unie maandag druk op hem hadden uitgeoefend om de eenheid te bewaren. De Kosovaarse bevolking koos Rugova vorig jaar tot president in verkiezingen die door de Joegoslavische regering niet werden erkend. Maar sindsdien lijkt de leider veel steun te hebben verloren, omdat de bevolking in hem niet de krachtige figuur ziet die nodig is om de oorlog te winnen.

'Het beste voor ons is onafhankelijkheid, maar onze grootste prioriteit is de terugkeer van alle vluchtelingen', zei Rugova. De akkoorden van Rambouillet, die voorzien in zelfbestuur, zijn 'niet meer dan een tijdelijke oplossing voor onze problemen'. Het was de eerste maal dat Rugova afstand nam van 'Rambouillet'.

Het lijkt er echter op dat de splijting in de Kosovaarse gelederen onafwendbaar is. Jakup Krasniqi, de woordvoerder van de door het UCK geleide regering in ballingschap, zei gisteren in de *Süddeutsche Zeitung* dat Rugova's verkiezing plaatsvond onder 'dubieuze' omstandigheden. 'Niemand in de wereld erkende hem toen als president. En buiten het UCK zijn alle andere instituties en organisaties in Kosovo pure fictie', aldus Krasniqi.

■ **TREIN** Een trein met vluchtelingen uit Kosovo, die maandag door Servische troepen was tegengehouden en teruggestuurd naar het noorden, is dinsdag toch nog gearriveerd bij de Macedonische grens. Er zaten bijna duizend vluchtelingen in, bijna allen afkomstig uit Urosevac. Waarom de trein eerst werd teruggestuurd is niet duidelijk geworden. Volgens de vluchtelingen hadden de Serviërs gezegd dat 'de Amerikanen' hen niet wilden toelaten in Macedonië.

PROFIEL

Neutrale Fin is ideale 'vroe

De Finse president Martti Ahtisaari staat vierkant achter de NAVO-acties in Kosovo én hij is goed bevriend met de Russische president Boris Jeltsin. Dat maakt hem tot de ideale bemiddelaar in het Kosovo-conflict.

HIJ KENT het buitenland beter dan Finland. Namibië, Irak, Koeweit, Bosnië-Herzegovina, hij trad er op als bemiddelaar namens de Verenigde Naties. Eerder was Martti Ahtisaari ambassadeur voor zijn land in Tanzania, Zambia, Somalië en Mozambique. En hij is ooit begonnen als onderwijzer, in Pakistan.

De nu 61-jarige sociaal-democraat was een onbeschreven blad in de Finse politiek toen hij in 1994 president werd, de eerste die de Finnen rechtstreeks kozen. Hij was er een groot voorstander van dat zijn land in 1995 toetrad tot de Europese Unie. Per 1 juli is Finland voor de eerste keer voorzitter van de EU.

Onlangs heeft Ahtisaari laten weten dat hij volgend jaar niet voor herverkiezing in aanmerking wil komen. Hij wil zich in de laatste fase van zijn presidentschap vooral richten op de buitenlandse politiek.

In Helsinki, waar gisteren besprekingen plaatsvonden tussen de Russische gezant voor de Balkan Viktor Tsjernomyrdin en de Amerikaanse onderminister voor Buitenlandse Zaken Strobe Talbott, moet Ahtisaari zich in zijn element voelen. Volgens waarnemers zal hij vooral proberen overeenstemming te verkrijgen over de internationale vredesmacht die in Kosovo de terugkeer van de honderdduizenden vluchtelingen mogelijk moet maken. Moskou verzet zich tegen een leidende rol van de NAVO bij die missie, terwijl de Verenigde Staten daarop staan.

Ahtisaari heeft het vertrouwen van de NAVO-bondgenoten verworven door zijn onwrikbare steun voor de acties in Kosovo. Voor de Russen is Ahtisaari acceptabel omdat hij vriendschappelijke betrekkingen onderhoudt met president Jeltsin. Bovendien is Finland geen lid van de NAVO.

Martti Ahtisaari FOTO EPA

De Finse president is wel eens omschreven als een vaderlijke diplomaat. Hij is niet iemand die heel ver vooruit denkt, maar hij weet veel, luistert, zegt wat hij denkt, maar past ondertussen goed op dat hij niemand op de ziel trapt.

Ahtisaari heeft een grote kennis

Belgrado wil praten met Tsjernomyrdin

AP, AFP, Reuters

BRUSSEL/BELGRADO

Vandaag worden de Russische bemiddelaar Tsjernomyrdin en misschien ook zijn westerse evenknie, de Finse president Ahtisaari, in de Joegoslavische hoofdstad Belgrado verwacht. De NAVO en de Joegoslavische regering maakten gisteren, aan de vooravond van deze bemiddelingspoging in het Kosovo-conflict, allebei een gebaar van goede wil.

De NAVO stuurde gisteren twee Servische soldaten terug naar Joegoslavië, die vorige maand krijgsgevangen waren gemaakt door het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK). Het Amerikaanse ministerie van Defensie ontkende overigens dat hun vrijlating was bedoeld als een beloning voor de vrijlating van drie Amerikaanse krijgsgevangenen, of als een gebaar van goede wil in de richting van president Milosevic. Volgens Washington houdt men zich alleen aan de internationale regels voor de behandeling met krijgsgevangenen.

Tsjernomyrdin – en volgens OVSE-voorzitter Vollebaek ook Ahtisaari – komen vandaag in Belgrado praten over het vredesplan van de G8 (de zeven rijkste landen plus Rusland). Volgens dat plan moeten alle Servische troepen in Kosovo plaatsmaken voor een internationale troepenmacht, die ervoor moet zorgen dat de verdreven Albanezen veilig kunnen terugkeren naar een autonoom – maar niet onafhankelijk – Kosovo.

Een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Belgrado noemde het G8-plan gisteren 'een element voor een vredesplan, en daarvoor staan we open, al maken we wel enig voorbehoud'. Volgens woordvoerder Nebojsa Vujovic is Belgrado bereid afspraken te maken 'op basis van de territoriale integriteit en soevereiniteit van de Federale Republiek Joegoslavië en op basis van onze vitale staatsbelangen'.

Maar de luchtaanvallen van de NAVO gingen onverminderd door. Volgens de Joegoslavische media is daarbij een 72-jarige vrouw om het leven gekomen. De NAVO is bovendien bezig zijn luchtvloot te versterken. Nog deze maand arriveren er in Italië 18 Amerikaanse A10-gevechtsvliegtuigen die tegen tanks kunnen worden ingezet. En de bases in Turkije krijgen er nog 72 F15's en F16's bij.

NAVO-woordvoerder Jamie Shea zei dat de Servische troepen in Kosovo burgers dwingen massagraven te openen en de doden op andere plaatsen te begraven. Volgens Shea willen de Serviërs op die manier de sporen uitwissen van de massamoorden op etnische Albanezen.

Volgens de Amerikaanse gezant voor onderzoek naar oorlogsmisdaden, David Scheffer, worden in Kosovo 225 duizend mannen vermist. Scheffer schatte het aantal gedode burgers op minimaal vijfduizend.

oe geallieerd ijn de eallieerden?

en overzicht van bijdragen aan n meningen over de oorlog i Kosovo van zeven leden an de NAVO

	Verenigde Staten	Verenigd Koninkrijk	Duitsland	Frankrijk	Italië	Griekenland	Nederland
Militaire betrokkenheid	De VS hebben 32.000 militairen en ander defensiepersoneel naar de Balkan gestuurd. Daarnaast zijn er 645 Amerikaanse vliegtuigen en helikopters ingezet, alsmede dertien manneschepen. Washington zal op korte termijn enkele honderden vliegtuigen extra inzetten.	Het Verenigd Koninkrijk heeft 5.000 militairen (wordt 6.300) naar de Balkan gestuurd en 31 vliegtuigen, waaronder drie AWAC-toestellen. Daarnaast gaat het om zeven schepen, waaronder een onderzeeër.	De Bundeswehr heeft 4.000 militairen in Macedonië, binnenkort groeiend naar 4.500. Daarnaast heeft de regering in Bonn 14 Tornado-vliegtuigen gestuurd, vergezeld van 500 medewerkers van de Luftwaffe.	Parijs heeft na de Amerikanen de grootste strijdmacht op de Balkan. De Fransen doen mee met bijna vijfduizend militairen, 65 vliegtuigen, een vliegdekschip, een fregat en een onderzeeër.	De belangrijkste militaire bijdrage van Rome is het openstellen van elf militaire luchtbases voor vliegtuigen van andere NAVO-lidstaten. Daarnaast doen 7.000 militairen mee. Ook worden enkele tientallen vliegtuigen ingezet.	De regering in Athene heeft de haven van Thessaloniki en de luchthaven van Aktion opengesteld voor NAVO-schepen en -vliegtuigen. Griekenland heeft geen militairen beschikbaar gesteld.	Op de Balkan zijn ongeveer 3.000 Nederlandse militairen ingezet. Daarnaast zijn er twintig F16's, acht transportvliegtuigen en drie transporthelikopters actief. De marine beschikt over een amfibisch transportschip, een onderzeeboot en een fregat.
Politieke en publieke stemming	President Clinton krijgt steun van een meerderheid van het Congres voor de Amerikaanse betrokkenheid bij het conflict in Kosovo. Kritiek is er vooral van rechts, senatoren als John McCain en Bob Dole vinden dat Clinton niet agressief genoeg opereert door een grondoorlog te ontwijken. In de opiniepeilingen neemt de steun voor de interventie af. Het aantal twijfelaars neemt toe, niet het aantal tegenstanders.	Een grote meerderheid in het parlement en het publiek (65 procent in de peilingen) steunt de interventie. De conservatieve oppositie heeft alleen kritiek op de gevolgde strategie, niet op de noodzaak tot ingrijpen. Van de Europese leiders is premier Tony Blair het meest uitgesproken over de noodzaak van de interventie en van het oprekken van de NAVO-doctrine van de klassieke verdedigingstaak naar interventie in soevereine staten op humanitaire gronden.	Vorige week dreigde de regering in problemen te komen, omdat coalitiepartner De Groenen onder grote druk van de eigen achterban stond de bombardementen te beëindigen. Hoewel Groenen-leider Fischer uiteindelijk steun kreeg, blijft het voor bondskanselier Schröder van politiek levensbelang snel een diplomatieke oplossing te vinden, om politieke en publieke steun te houden. Het publiek gelooft in de rechtvaardigheid van de oorlog (rond de 60 procent tegen 35). Maar meer dan 50 procent denkt niet dat Joegoslavië nu zal inbinden.	In tegenstelling tot de Golfoorlog kent het Balkan-conflict een veel grotere unanimiteit in de Franse politiek. Van een anti-Amerikaanse stemming is nauwelijks sprake. Wel is er opposite van zowel links (communisten en 'chévenementisten') als rechts (groep-Pasqua en Front National). 70 procent van het publiek steunt de bombardementen.	De Italiaanse regering wil zich niet verwijderen van de Verenigde Staten en andere NAVO-lidstaten. Vandaag nog heeft premier D'Alema gezegd dat verdeeldheid in de NAVO de vooruitzichten op vrede in gevaar brengt. Inhoudelijk hebben zowel regering als bevolking echter grote moeite met de bombardementen, zeker na het nieuws over het droppen van ongebruikte bommen in de Adriatische zee. Daarom dringt D'Alema aan op de nodige diplomatieke initiatieven.	De regering heeft te maken met harde oppositie tegen de bombardementen en tegen het gebruik door de NAVO van de haven in Thessaloniki. Mede daarom wil Athene een veel actievere diplomatie en, in tegenstelling tot de andere NAVO-lidstaten, vooral een voorhoederol van de Veiligheidsraad. Bijna de hele bevolking (97 procent in de peilingen) is tegen de bombardementen op de orthodoxe broeders in Servië.	De regering steunt de bombardementen, al zijn er berichten over dissidenten ministers (Korthals en Pronk) die zich, voordat de bomdementen begonnen, er tegen zouden hebben gekant. Deze berichten zijn officieel ontkend. GroenLinks heeft aangedrongen op een pauze in de bombardementen om de diplomatie een kans te geven. De SP is tegen de NAVO-bombardementen. De rest van de fracties in de Tweede Kamer steunt de lijn van de regering. In de opiniepeilingen tekent zich dit steeds in tweederde meerderheid af.
Houding t.o.v. grondtroepen	President Clinton sluit deze optie niet langer uit. In de senaat is een meerderheid tegen, net als in de opiniepeilingen.	Blair is voorstander van de inzet van grondtroepen, mits het overgrote deel van de Joegoslavische tegenstand in Kosovo vergaand is verzwakt door luchtaanvallen van de NAVO. Prominente politici als Lord Carrington (conservatief) en Lord Owen (Labour) pleiten er al langer voor. In opiniepeilingen zegt ongeveer 50 procent voor de inzet van grondtroepen te zijn.	Bondskanselier Schröder sluit deze optie categorisch ('ondenkbaar') uit; ook de publieke opinie is tegen.	De regering komt bij een grondoorlog in acute moeilijkheden. Twee coalitiepartners achten deze optie absoluut onaanvaardbaar (communisten en 'chévenementisten').	Rome wijst een grondoorlog niet bij voorbaat af. Die optie is volgens de Italiaanse regering echter alleen mogelijk als Milošević een VN-resolutie verwerpt die is gebaseerd op de vredesvoorwaarden die de G8 vorige week hebben geformuleerd.	Onder geen beding	Minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) heeft steeds een grondoorlog uitgesloten. Als de Amerikanen echter 'om' zijn, zal Nederland als trouwe bondgenoot volgen. In de opiniepeilingen is een meerderheid tegen (60 procent).

NRC Handelsblad 190599 / naar een idee van *The Guardian*

ruk op Belgrado groeit

linton sluit inzet roepen niet uit

Het diplomatieke overleg over Kosovo is intensiever dan ooit. Voorlopig zet het Westen voor een oplossing alle kaarten in op de Rus Tsjernomyrdin.

r onze correspondent JUURD EIJSVOOGEL

HINGTON, 19 MEI. President Clinton heeft gisteren – voor het eerst – gezegd dat hij beis om de inzet van grondtroepen in Kosovo te overwegen, als de NAVO-bombardemenoegoslavië niet doen inbinden.

uitspraak van de president t op een moment dat nieuwe ngen worden gedaan om een omatieke oplossing voor de s te vinden. „Ik en alle andehebben altijd gezegd dat we rijkste geschilpunten – de Russische eis dat de NAVO haar bombardementen staakt voor verder wordt gepraat, de aard van en het commando over een vredesmacht en de rol van de Verenigde Naties Kosovo, de legering van een „effectieve internationale civiele en veiligheidsaanwezigheid" met VN-steun, een interimbestuur over Kosovo met steun van de VN, de terugkeer van vluchtel-

Door onze redacteur
ROBERT VAN DE ROER

BRUSSEL, 19 MEI. De Spanjaard Aznar op bezoek bij de Russen Tsjernomyrdin en Ivanov, Ivanov te gast bij de Europese Unie, de Duitser Schröder bij de Italiaan D'Alema, Schröder bij NAVO-chef Solana, de Fin Ahtisaari bij VN-chef Annan, de Amerikaan Talbott bij Annan, en gisteren en vandaag weer Talbott en Tsjernomyrdin bij Ahtisaari. De diplomatieke carrousel in de Kosovo-crisis draait al dagen in de hoogste versnelling. Vandaag al bezoekt de Russische gezant Tsjernomyrdin de Joegoslavische leider Milošević voor een nieuwe bemiddelingspoging.

Behalve de internationale discussie over een diplomatieke oplossing is ook binnen de

Alle ballen op Tsjernomyrdin

den. Is de regie zoek? Of komt een oplossing toch heel langzaam dichterbij?

De internationale diplomatie laveert, kort samengevat, tussen scepsis en zeer voorzichtig optimisme. „Er is geen regie", zegt een hoge NAVO-diplomaat. „Twee partijen spelen hun spel: de NAVO en Milošević. En een derde partij, Rusland, loopt daar tussendoor en probeert wanhopig de regie in handen te krijgen." Volgens hem „halen al die diplomatieke *moves* weinig uit". „De enige actoren zijn de NAVO en Milošević. En tussen deze hamer en dit aambeeld bewegen zich Tsjernomyrdin, Ahtisaari en ga zo maar saari], beetje bij beetje vooruit te komen." Belangrijk hiervoor is het vanochtend voortgezette overleg tussen de Amerikaanse onderminister van Buitenlandse Zaken, Talbott, en de Russische gezant Tsjernomyrdin in Helsinki, in aanwezigheid van de Finse president Ahtisaari. De aard en bezetting van een internationale vredesmacht - een VN-macht zoals de Russen willen of een NAVO-macht zoals de Amerikanen willen? - is tot op heden het struikelblok geweest. Vanochtend was nog onduidelijk of hierover in Helsinki vooruitgang is geboekt, en dus welke boodschap Tsjernomyrdin exact vo. Dit kwamen de zeven rijkste industrielanden en Rusland twee weken geleden overeen. Diplomaten van de G8 overleggen hier vandaag weer over in Bonn. Als de V-raad zo'n resolutie aanvaardt én Milošević stemt er eveneens mee in, dan komt onmiddellijk, zo is de Westerse verwachting, de volgende stap in beeld: de terugtrekking van de Servische eenheden en stopzetting van het geweld. Zo bezien kan zo'n resolutie als acuut drukmiddel werken.

Of Milošević werkelijk bereid is het Westen tegemoet te komen, zal snel blijken tijdens zijn overleg met Tsjernomyrdin. Belgrado reageerde gisteren voor het eerst positief op de uitgangspunten van de G8 voor vrede, maar stelde als voorwaarde dat de NAVO eerst de bombardementen staakt hetgeen de NAVO weigert. Als dat de Servische houding blijft, zijn grote stappen op weg naar vrede nog niet aan de orde en blijft elke vooruitgang beperkt tot millimeterwerk.

De NAVO en vooral de VS blijven voor een diplomatieke oplossing voorlopig afhankelijk van Rusland, nu hun eigen luchtcampagne Milošević niet op de knieën krijgt

Clinton tegen journalisten. In feite leeft de president tot nu toe steeds gesteld dat hij „niet van plan is om onze troepen in Kosovo een grondoorlog te laten vechten", zoals hij het op de eerste dag van de bombardementen uitdrukte. Soms voegde hij daar de woorden „op dit moment" aan toe.

In Washington wordt Clintons aanscherping van zijn eerdere standpunt gezien als een drukmiddel om de Joegoslavische leiding aan te moedigen in te stemmen met een eventueel vredesvoorstel, waarover de NAVO en Rusland het eens hopen te worden. In Helsinki sprak de Amerikaanse plaatsvervangend minister van Buitenlandse Zaken Strobe Talbott gisteren zeven uur lang met de Russische bemiddelaar Tsjernomyrdin en de Finse president Martti Ahtisaari over de oorlog. Het was de bedoeling een gemeenschappelijk standpunt te vinden dat door Tsjernomyrdin – eventueel vergezeld door Ahtisaari – aan de Joegoslavische president Milošević moet worden voorgelegd. Gisteren werden de drie het niet eens. Vandaag zetten ze hun overleg voort. Vanmiddag werd gezegd dat Tsjernomyrdin nu doorreist naar Belgrado. Of de belang-

Tot zover onze correspondent.

Het debat over de vraag of in Kosovo grondtroepen moeten worden ingezet blijft de NAVO verdelen. De Britten maken er geen geheim van dat ze in bepaalde omstandigheden voor een inzet van grondtroepen zijn. Ook Italië is daar voorstander van. Frankrijk en Duitsland zijn echter tegen de optie van de grondtroepen, die gisteren door kanselier Schröder zelfs 'ondenkbaar' werd genoemd.

In Belgrado is gisteren voor het eerst positief gereageerd op het vredesplan dat de G8 (de zeven belangrijkste industrielanden in de wereld en Rusland) onlangs op tafel legden. De woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Belgrado zei dat Joegoslavië „open staat" voor het plan en bereid is tot overleg, op voorwaarde dat de NAVO eerst de bombardementen staakt (hetgeen de NAVO overigens weigert). Belgrado heeft wel „enkele bedenkingen" en wil „opheldering", zei de woordvoerder, zonder in details te treden. Zijn opmerkingen werden later bevestigd door de Servische president Milutinović.

Het plan van de G8 voorziet in een beëindiging van het geweld in

beweging. De binnenlandse druk op de Britse premier Blair om zijn Amerikaanse vriend en collega-leider Clinton tot de inzet van grondtroepen te bewegen neemt toe. Met dit doel voor ogen praat de Britse minister van Buitenlandse Zaken de komende dagen met zijn Amerikaanse collega Albright en Amerikaanse Congresleden. Clinton heeft gisteren voor het eerst de inzet van grondtroepen niet uitgesloten. De Italianen zijn daar nu onder bepaalde voorwaarden ook vóór, maar de Duitsers op hun beurt zijn fel tegen.

Al dit diplomatieke verkeer - inclusief de benoeming van een batterij gezanten (Ahtisaari, Bild en Kukan) - roept de vraag op of er enige lijn zit in het internationale optre-

door de manoeuvreerruimte voor de NAVO zo gering is". „Wij willen een geloofwaardige vredesmacht in Kosovo, want alleen dan keren de vluchtelingen terug. Daar blijven we bij." Anders gezegd: geeft Milošević niet toe, dan heeft de NAVO ook na 57 dagen geen ander plan dan doorgaan met bombardementen op Joegoslavië - ook al heeft dit nog geen zichtbare deuk in de machtspositie van Milošević opgeleverd.

Een Europese diplomaat die eveneens al jaren betrokken is bij de Balkan-oorlogen, is een tikje optimistischer over de diplomatieke kansen. „Of er regie is, weet ik niet. Maar de Amerikanen zijn druk bezig om, samen met de Rus [Tsjernomyrdin] en de Fin [Ahti-

De hoofdrol van Rusland-kenner Talbott in deze onderhandelingen is geen toeval: hij is de belangrijkste Amerikaanse 'bruggenbouwer' in de relatie met Rusland. Zijn bemiddeling achter de schermen in Moskou zorgde er destijds voor dat de vredesmacht IFOR voor Bosnië tot stand kwam, waardoor de Russen nu daar al jaren meedraaien in een door de NAVO geleide macht met een VN-mandaat. Een soortgelijke oplossing streven de VS nu ook voor Kosovo na.

Het meest concrete diplomatieke doel van zowel het Westen als Rusland is nog steeds de formulering van een resolutie van de Veiligheidsraad van de VN, waarin al dan niet gedetailleerd melding gemaakt wordt van een 'effectieve' vredesmacht voor Koso-

nomyrdin nu naar Belgrado gaat, is op zichzelf een teken van internationale regie. De afgelopen weken zijn drie nieuwe bemiddelaars ten tonele verschenen: oud-VN-topman Athisaari als EU-vertegenwoordiger; de Slowaak Kukan en de Zweedse ex-Bosnië-bemiddelaar Bildt als VN-gezanten voor de uitvoering van een vredesakkoord.

„We moeten uitkijken dat die gezanten elkaar niet voor de voeten gaan lopen", zegt de NAVO-diplomaat. „Als iedereen zich ermee gaat bemoeien, wordt het natuurlijk niet eenvoudiger. Dan gaat Milošević ook weer zoeken naar de marges in de verschillende standpunten." Voorlopig speelt het Westen alle ballen op Tsjernomyrdin. Op hoop van zegen.

In kampen Macedonië loopt spanning op

Kosovaarse vluchtelingen in Macedonië klagen over de Macedonische politie; de politie klaagt over 'provocaties' van de vluchtelingen.

Door onze redacteur
YAËL VINCKX

STENKOVEC, 19 MEI. Een groot verband prijkt boven de wenkbrauw van Orhan Qerimi, met pleisters tot in zijn zwarte haren. Hij trekt met zijn been. Zijn vriend ligt op een brancard. Hij kermt, grijpt naar zijn knie. Andere vluchtelingen kijken nieuwsgierig toe.

Het verhaal over Orhan Qerimi en zijn vriend gaat al uren het kamp rond. Ze waren in elkaar geslagen door de Macedonische politie en waren meer dood dan levend, zo heette het, in allerijl naar het ziekenhuis gebracht.

Het valt mee. Het ziekenhuis is de tent van een hulporganisatie en Orhan Qerimi is niet bijna dood, maar springlevend. Gisteren, zegt hij, was hij met zijn vriend op bezoek geweest bij kennissen in het Macedonische vluchtelingenkamp Stenkovec. Dat deden ze vaker; zelf verblijven ze bij een Albanese familie in een dorp verderop. Na het bezoek hielden ze een taxi aan, die hen naar de Nederlandse ambassade moest brengen, want Orhan Qerimi heeft een uitnodiging van een Nederlandse gemeente.

Na vijftig meter ging het mis. Macedonische politiemannen hielden hen aan, vroegen naar hun documenten. Qerimi en zijn vriend hadden die documenten niet bij zich en werden daarop uit de taxi gesleurd. Nee, ze hadden niemand geprovoceerd. De twee jongens werden geslagen en geschopt. Qerimi's vriend werd met iets scherps gesneden. Qerimi kon niet zien waarmee; hij lag al met zijn gezicht in het stof.

In Skopje heeft men op het ministerie van Binnenlandse Zaken, verantwoordelijk voor de politie,

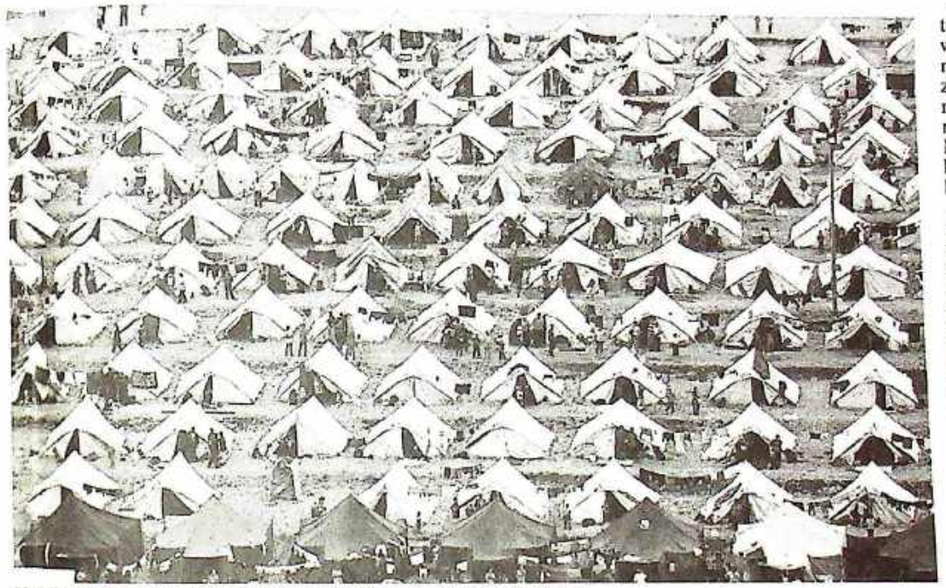

Het vluchtelingenkamp van Stenkovec in Macedonië. (Foto Reuters)

twijfels. „Zulke verhalen doen steeds vaker de ronde", zegt het hoofd van het analyse-centrum, Stevo Pendarovski. Hij rept van slechts twee incidenten tussen Macedonische agenten en Kosovaarse vluchtelingen. Bij het eerste voorval werd een vluchteling aan de grens met een rubberen stok geslagen. „Helaas filmden CNN en BBC dat voorval", aldus Pendarovski. „Wij werden vervolgens afgeschilderd als barbaren." Bij het tweede voorval wilde een jongeman tegen de wil van agenten het kamp uit. „Hij werd opgepakt en teruggezet", zegt hij afgemeten.

Driehonderd politiemannen moeten de veiligheid en de orde in de acht vluchtelingenkampen in Macedonië bewaren. Het zijn er te weinig, vindt Pendarovski. De spanning stijgt en zal – bij oplopende wachttijden en temperaturen – tot uitbarsting komen. Maar van de hulp van een internationale politiemacht wil hij niets weten: „Dan zouden we onder curatele staan. Dat kunnen we niet accepteren. Wij hebben de leiding."

Veel vluchtelingen gaan hun achtste week in Stenkovec in. Ze zijn veroordeeld tot nietsdoen en mogen het kamp niet uit – daar zorgen de Macedonische agenten en een groot hek voor. „We willen voorkomen dat de mensen gaan rondzwerven", meent Pendarovski. „Ons land is berekend op ruim twee miljoen inwoners. We kunnen duizenden mensen extra niet aan." Bijna 90.000 vluchtelingen verblijven volgens de regering in kampen, 114.000 Kosovaren wonen bij families in huis en een geschatte 30.000 mensen hebben zich niet laten registreren. Er is nog een andere reden om de kampen af te sluiten. Pendarovski: „We willen voorkomen dat UÇK-leden in de kampen soldaten ronselen."

In de kampen denken vluchtelingen en hulpverleners daar anders over. „Dit is geen vluchtelingenkamp, maar een concentratiekamp", blaast een Amerikaanse arts. „Ze trekken prikkeldraad langs het hek. Prikkeldraad notabene!" Op de heuvel van het kamp zegt Valdet Gashi uit Kosovo met stemverheffing: „De Macedoniërs haten ons. We kregen niet eens een glas water aan de grens. We stonden dagen in de regen bij de grensovergang Blace." Hij wijst op een jongen met flaporen. „Zijn grootmoeder is daar gestorven; de Macedoniërs stonden slechts vier familieleden toe haar te begraven." De jongen lacht verlegen.

De verveling is een oorzaak van de oplopende spanningen, de evacuaties zijn een andere. De luchtbrug naar Westerse landen leidt tot ruzies. „De mensen begrijpen niet waarom zij moeten blijven, terwijl een ander vertrekt. We proberen uit te leggen dat niet iedereen weg kan. Maar niemand wil degene zijn die achterblijft", zegt Victoria Lund van de VN-hulporganisatie UNHCR. De evacuaties leiden tot geruchten. Victoria Lund kent ze: vertalers zouden geld aannemen om vluchtelingen hoger op de evacuatielijst te zetten, hulporganisaties zouden hun Kosovaarse vrijwilligers helpen het kamp uit te komen en Macedonische Albanezen zouden 's nachts over het hek klimmen en zich voordoen als Kosovaren om zo op de lijst te komen. Een Macedonisch reisbureau zou zelfs klanten, met hulp van de politie, het kamp binnenloodsen.

Bewijzen ontbreken, maar de Kosovaren houden de geruchten voor waar. „Een vertaler riep de ene dag nog de namen van de vluchtelingen om en vertrok de volgende dag zelf naar Duitsland. Zonder medische indicatie. Rara, hoe kan dat?", zegt Agim Haliti. De woede richt zich, behalve op de Macedonische politie en de 'corrupte' vertalers, steeds vaker op de internationale hulpverleners. „Zij zijn 'ook corrupt", zegt Valdet Gashi stellig. Op het ministerie van Binnenlandse Zaken uit ook Stevo Pendarovski kritiek. „Soms roepen hulpverleners de namen van vluchtelingen om voor vertrek. Maar de volgende dag roepen ze plotseling hele andere namen om. Dan staan die eerste mensen bepakt klaar en mogen ze niet mee. Die worden dan woedend." Eén keer, zo zegt Pendarovski, moest de politie hulpverleners ontzetten.

De UNHCR ziet vooralsnog geen oplossing. Victoria Lund: „We hebben de zaak nog niet onder controle." Het ministerie van Pendarovski heeft wel een idee: meer luchtbruggen en meer eten. „Eén tomaat voor drie mensen levert nu eenmaal ruzie op."

In het kamp reageren de jongens uit Kosovo zich af. Geruchten worden hier bewaarheid. Het verhaal van die Macedonische agent bijvoorbeeld. Hij zou zich hebben gestoord aan de gillende, spelende kinderen in het kamp en zou een vijfjarig meisje hebben gegrepen om haar vervolgens zo – Valdet Gashi maakt een wegwerpbeweging – in een greppel te gooien. Het meisje, zegt hij, overleed in het ziekenhuis. Of was ze alleen maar gewond, vraagt hij zijn vrienden. Die halen de schouders op. Niemand weet er het fijne van. Zoals zo vaak.

MOORD – De Amerikaanse ambassadeur voor mensenrechtenzaken, David Scheffer, heeft gisteren gezegd dat de Serviërs bij massa-executies in 75 verschillende dorpen in Kosovo de afgelopen weken zeker vijfduizend Kosovaren hebben vermoord. „Het aantal is in werkelijkheid waarschijnlijk veel hoger", aldus Scheffer in Brussel.

Scheffer zei ook dat 225.000 mannen in Kosovo, in leeftijd variërend van 14 tot 59 jaar, worden vermist. Volgens hem betekent dat niet dat de mannen zijn vermoord, maar ze zijn niet met hun families naar het buitenland gekomen en over hun lot is geen duidelijkheid.

Volgens Scheffer worden Kosovaren op grote schaal als 'menselijk schild' bij militaire objecten gebruikt en is in Kosovo sprake van een „door de regering [in Belgrado] geplande campagne om, door gedwongen deportatie of moord, het grootste deel van een etnische bevolking te elimineren". (Reuters)

...mer-commissie

Amsterdam treft maatregelen om agenten te houden

Door onze Amsterdamse redactie

AMSTERDAM, 19 MEI. De politie in Amsterdam trekt de komende jaren miljoenen uit om agenten voor de hoofdstad te behouden. Voor maatregelen is jaarlijks vier miljoen gulden extra beschikbaar de komende drie jaar komt daar nog eens zeven miljoen gulden per jaar bij. Amsterdam heeft een groot probleem agenten vast te houden. De dedoeling is nu dat agenten sneller in schaal 7 komen (hetgeen die het straatwerk verrichten krijgen een extra 'behoudtoelage'. Ook wordt geld besteed aan werving en selectie en aan parkeerplaatsen bij politiebureaus.

Celstraffen voor mishandelende kinderen

ARNHEM, 19 MEI. Het gerechtshof in Arnhem heeft dinsdag een man en een vrouw uit Maurik veroordeeld tot vier jaar cel wegens het jarenlang mishandelen van kinderen. De man heeft ook TBS met dwangverpleging gekregen. De 37-jarige man en zijn vijf jaar jongere vriendin nodigden vanaf 1992 kansarme kinderen uit het buitenland uit voor een vakantie. Vervolgens werden ze misbruikt. Het paar legde het misbruik vast op foto's en videofilms. Agenten ont-

Crisis 'lastig' voor Kosovo

Voor de NAVO zou een val van het kabinet 'lastig' zijn. Maar ook een demissionair kabinet kan beslissen over de inzet van grondtroepen in Kosovo.

Door een onzer redacteuren

ROTTERDAM, 19 MEI. Ambassadeur N. Biegman, de Nederlandse permanente vertegenwoordiger bij de NAVO in Brussel, heeft het er met secretaris-generaal Solana gisteren nog even over gehad. „Solana zei dat hij het jammer zou vinden als het kabinet zou aftreden. Vooral met Van Aartsen heeft hij altijd prettig samengewerkt."

Voor een organisatie als de NAVO is een demissionair kabinet „lastig", zegt Biegman. Maar verder zal een eventueel aftreden van het tweede kabinet Kok voor de NAVO geen belangrijke consequenties hebben. „Het belangrijkste criterium voor de andere bondgenoten is toch dat we niet dwarsliggen bij belangrijke beslissingen die met betrekking tot Kosovo moeten worden genomen."

Het belangrijkste besluit met betrekking tot de crisis in Kosovo is vorig jaar oktober door regering en parlement genomen. De Tweede Kamer stemde toen in met de zogenaamde *Activation-order*. Daarmee werden Nederlandse F-16's direct onder het commando van de NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark geplaatst voor deelname aan *Allied Force*, de luchtacties boven Joegoslavië. Zolang de NAVO de-

KOSOVO

ze politiek niet wijzigt is er weinig aan de hand, zegt Dick Leurdijk, onderzoeker bij het Instituut Clingendael. „De politieke en militaire randvoorwaarden voor luchtacties liggen vast." Anders wordt het wanneer de NAVO zou besluiten tot de inzet van grondtroepen. „In dat geval is opnieuw instemming van regering én parlement noodzakelijk."

Maar ook die beslissing kan door een demissionair kabinet worden genomen, zegt de Tilburgse hoogleraar staatsrecht A. Koekkoek. „Mocht premier Kok vandaag zijn ontslag aanbieden aan de koningin, dan zal zij hem vragen om alles te blijven doen wat in het belang van het koninkrijk is. Dat zou ook het besluit kunnen zijn om grondtroepen in te zetten." De Tweede Kamer kan hier vervolgens een oordeel over geven. „De Kamer wordt pas ontbonden na eventuele verkiezingen, bij de installatie van de nieuwe Kamerleden. Er is dus altijd een Kamer die de regering ter verantwoording kan roepen."

De suggestie dat door een eventuele kabinetscrisis een vacuüm zou ontstaan is dan ook niet juist, zegt D.J. Elzinga, hoogleraar staatsrecht in Groningen. „Alleen het ultieme machtsmiddel van het parlement, het wegsturen van de regering, ontbreekt." Daarom zou het kabinet zich bij een eventueel besluit over het sturen van grondtroepen moeten verzekeren van de instemming van het parlement, zegt de Leidse hoogleraar staatsrecht E. Alkema. „Een demissionair kabinet heeft een zwakkere basis. Een kabinetscrisis is formeel geen probleem, maar gezien de huidige toestand in Kosovo wél uiterst ongewenst."

De oorlog wordt beslist in de hoofdkwartieren van de Democraten en Republikeinen die zich voorbereiden op de presidentsverkiezingen van 2000. Dat blijkt nu uit de excercities met de Apache-helikopters. Generaal Clark zag twee dagen na het begin van de bombardementen al dat hij ze nodig had. Toen heeft het, volgens de *New York Times*, weken geduurd voor de president de helft van de knoop doorhakte. De vervaarlijke toestellen met hun Hellfire-raketten arriveerden in Albanië maar niet op het slagveld. Er waren opnieuw een paar weken nodig om de Apaches gevechtsklaar te maken. Dat op oefenvluchten ongelukken gebeuren, dat daarbij levens verloren gaan, het is tragisch maar niet te vermijden. Het is iets anders dan sneuvelen. In de dood door een ongeluk laat het onberekenbare noodlot zich gelden; voor de dood op het slagveld dragen anderen de politieke verantwoordelijkheid.

Vandaag, na acht weken oorlog, is er nog geen soldaat van de NAVO gesneuveld. Naar de politieke maatstaven van de Amerikaanse president beoordeeld is dat een mooi resultaat. Hij wil alleen verantwoordelijkheid voor een oorlog zonder gesneuvelden dragen, een oorlog met afstandsbediening. De NAVO is het met hem eens. Intussen lijkt de onderneming iedere dag sterker op een mislukking. Met voortzetting van de bombardementen kan nog veel meer Joegoslavische industrie en infrastructuur kapotgemaakt worden zonder dat Milošević het opgeeft. Iedere etmaal verder bombarderen toont weer een beetje duidelijker dat deze manier van oorlogvoering in alle opzichten contraproductief is. De publieke opinie in het Westen wordt er moedeloos van, zoniet vervuld van weerzin. De regio wordt verder ontwricht. Intussen gaan de Servische soldaten verder met hun eigenlijke werk: de strijd tegen de families der Kosovaren. Binnen een paar weken heeft Milošević zijn feit voldongen. Geen NAVO-macht die dat dat nog ongedaan maakt.

Het sterkste bondgenootschap ter wereld raakt ten prooi aan de moed der wanhoop. De oorlog te laten afsterven in een compromis staat gelijk met een nederlaag. Dat zou noodlottig zijn voor de fameuze geloofwaardigheid van de NAVO, en volgend jaar niet minder rampzalig voor de Democraten in de Verenigde Staten. Die kunnen dan beter gaan sparen voor de verkiezingen van 2004. En Bill Clinton wordt in de geschiedenis genoteerd als de rampzaligste president aller tijden.

Wat dan? Het opstijgen van de Apaches, als ouverture tot de ware oorlog, met de onvermijdelijke gesneuvelden. Er is een cynische rekensom denkbaar, waaruit zal blijken hoeveel stemmen iedere volgende *bodybag* de Democraten zal kosten, en de Republikeinen winst opleveren. Tegen zo'n nadeel is geen reclamebureau, geen fundraiser, geen spindoctor opgewassen. Bovendien is het volstrekt niet zeker dat een grondoorlog nu, nadat de NAVO de Servische schoonmakers acht weken (en eigenlijk veel langer) hun gang heeft laten gaan, het oorspronkelijk doel kan worden bereikt. Alleen een korte grondoorlog met snelle, opzienbarende successen zou door de publieke opinie van de NAVO-landen misschien nog worden aanvaard.

Optimistische strategen zeggen dat met een aanval van parachutisten in Kosovo, en een snel naar Belgrado doorstotende tankcolonne (om Milošević af te zetten) het karwei voor negentig procent zou zijn geklaard. Wie weet, maar voor zo'n denkbeeld blijft de politiek overal in het Westen gesloten. Die houdt rekening met een zich voortslepende grondoorlog, en de *bodybags* die een wisse nederlaag in de verkiezingen betekenen. Voor ieder type grondoorlog is het in alle opzichten te laat. Dus blijven de Apaches oefenen, de soldaten veilig in hun kazernes, en de Amerikaanse regering en de NAVO gevangen tussen een luchtoorlog zonder gesneuvelden, die niet te winnen valt en een grondoorlog die niet wordt aangedurfd. Dit alles zal dan niet verhinderen dat de Democraten, belast met dit eindeloos aarzelen van hun historische president, de verkiezingen sowieso verliezen.

Het Joegoslavië-requisitoir tegen de politiek van het Westen omvat veel meer dan deze oorlog. Het begint in 1991 met de verwoesting van Vukovar door de Serviërs en het beschrijft de aantoonbare, bewezen dieptepunten: de belegering van Sarajevo en de massamoord in Srebrenica. Deze en andere rampen dragen voor het Westen als gemeenschappelijke noemer: geen grondtroepen, geen gesneuvelden. Wie zal het trouwens de kiezers en de soldaten kwalijk nemen als ze voor de sneuvel-optie bedanken. Er is geen vaderland in gevaar en 1999 is geen 1914. Een jongeman wordt soldaat omdat hem verteld wordt dat het een interessant beroep is, waarin hij veel kan leren, avonturen beleven, zich humanitair verdienstelijk maken; niet om de heldendood te sterven.

En hoe groot is het verschil tussen theorie en praktijk. De NAVO breidt zich uit, voelt zich verplicht tot een ingrijpen buiten de grenzen van de lidstaten als een bepaalde nood aan de man zou komen. Helikopters die naar krijgshaftige indianen zijn genoemd, kunnen *hellfire* ontketenen. De president, bijgenaamd 'de machtigste man van de wereld' laat geen ogenblik voorbijgaan om te verzekeren dat hij de natie, en desnoods de hele westerse beschaving, de nieuwe eeuw zal binnenleiden. Als puntje bij paaltje komt, blijkt het allemaal door de copywriters te zijn verzonnen.

De werkelijkheid van de NAVO lezen we niet in nieuwe strategische concepten en doctrines. De werkelijkheid ligt besloten in de cijfers van het opinie-onderzoek. Die leren dat men bij het betreden van de nieuwe eeuw niet meer wil sneuvelen voor een collectief belang. Men sneuvelt op stapavonden, op schoolpleinen, als drugsgangster in een afrekening, men ziet sneuvelen bij het redden van Private Ryan. Men wint de verkiezingen door niet te laten sneuvelen en de vooruitgang van de economie te bevorderen. Het kan slechter. Maar de Kosovaren zijn er niet mee geholpen, evenmin als door een oorlog met afstandsbediening. Het loon van de grootspraak is deze keer een dictator die ongeschonden troont op een puinhoop.

Sneuvelen

19-5-99

H.J.A. Hofland

PvdA'ers hebben moeite met een aanvallende Navo

Trouw WOENSDAG 19 MEI 1999

In de PvdA neemt de steun aan de bombardementen op Joegoslavië verder af, nu ook de ideologen Jos de Beus en Paul Scheffer zich keren tegen het optreden van de Navo. Zij vinden dat het bondgenootschap op de verkeerde weg is met humanitaire interventies, nu de Navo van een defensieve organisatie verandert in een aanvalsmacht.

Kosovo

Marcel ten Hooven

Met instemming citeert het PvdA-kamerlid Thanasis Apostolou, fervent tegenstander van de Kosovo-oorlog, de Hongaarse schrijver György Konrad: „Met Konrad zeg ik dat het een dwaling is uit naam van de mensenrechten mensen te bombarderen. Bommen zijn het middel waarmee staten onderling oorlog voeren, geen middel om mensen te redden. De Navo voert een krankzinnige oorlog."

Apostolou haalt de auteur uit het buurland van Joegoslavië aan, om zijn steun te betuigen aan het verzet van zijn partijgenoten Jos de Beus en Paul Scheffer tegen het Kosovo-beleid van de PvdA-fractie. De twee sociaal-democratische intellectuelen hebben voor het wetenschappelijk bureau van de PvdA, de Wiardi Beckmanstichting, een politiek pamflet over de Europese integratie geschreven. In dat deze week gepubliceerde stuk, met de titel 'De achteloosheid voorbij', keren zij zich tegen de Navo-doctrine van de humanitaire interventie en daarmee tegen de militaire acties in Joegoslavië.

De mogelijkheid militair te interveniëren in landen die met geweld de eigen burgers onderdrukken, vormt de kern van de strategie die de Navo in de jaren na de val van de Muur heeft ontwikkeld. Het bondgenootschap koos voor die nieuwe taak, nu de noodzaak zich te beschermen tegen de dreiging uit het Oosten minder acuut was geworden. Het hoofdbezwaar van De Beus, hoogleraar politieke filosofie aan de universiteit van Amsterdam, en de publicist Scheffer is dat de Navo zichzelf met deze strategie legitimeert als aanvalsmacht. Daarmee heeft het bondgenootschap gebroken met de verdedigende taak die het van oorsprong had, sinds zijn oprichting in 1949.

„Het hele gedachtegoed van humanitaire interventie – in uiterste consequentie een ander woord voor oorlogvoering in een soeverein land om mensenrechten te beschermen – is een onvoldragen rechtvaardiging voor de Navo na de eeuwwisseling", schrijven De Beus en Scheffer. Zij vinden Koch aan hun zijde. „De doctrine van crisisbeheersing is een zeer explosieve doctrine", zegt Koch.

'Het gaat vooral om het gevoel van vernedering'

De Beus en Scheffer vinden dat de Navo terug moet naar het uitgangspunt dat zij geweld enkel ter zelfverdediging zal gebruiken. Volgens hen zijn er nog steeds gegronde redenen voor een defensiegenootschap van de westerse democratieën: „Die landen worden omringd door instabiele gebieden, zoals de Russische federatie en Noord-Afrika, waarvan een enorme dreiging uitgaat", zegt Scheffer in een toelichting. „Aanvalsoorlogen hebben een verwoestend spoor getrokken in de geschiedenis van Europa. Met haar defensieve taakopvatting reageerde de Navo nu juist op die geschiedenis. De oorlog in Joegoslavië laat zien dat oorlogsvoering in een soeverein land leidt tot escalatie en verdere destabilisering."

De Beus en Scheffer hebben vooral het oog op de repercussies die de oorlog zal hebben op de binnenlandse verhoudingen in Rusland. „Het gaat vooral om het gevoel van vernedering en buitensluiting", schrijven zij met een verwijzing naar de verklaring van de coupleiders tegen Gorbatsjov in 1991: „Terwijl gisteren een sovjetburger zich in het buitenland nog een waardige burger van een invloedrijke en geachte staat voelde, is hij nu vaak een tweederangs burger die men met minachting of medelijden bejegent."

Volgens hen zijn het geweld van de Navo en de risico's die met de oorlog gepaard gaan, buitenproportioneel in verhouding tot het doel van de operatie. Het humanitaire belang van de verdrijving van het autoritaire bewind dat Milosevic vóór de oorlog uitoefende in Kosovo, staat in geen verhouding tot het risico van een machtsverschuiving in Moskou ten gunste van de rood-bruine patriotten, menen zij. „Deze oorlog heeft hoe dan ook gevolgen voor de relatie met Rusland die nog lang zullen doorwerken, al was het maar omdat de uitbreiding van de Navo is verkocht met de geruststelling dat het bondgenootschap een zuiver defensief karakter heeft."

Scheffer signaleerde eerder een 'duivelse kring' die de Navo met de oorlog heeft betreden. „De bombardementen versterken de positie van Milosevic en tegelijk gaan de bombardementen door zolang Milosevic aan de macht blijft", schreef hij in *NRC Handelsblad*. In Servië bevestigen de bombardementen volgens hem de achterdocht jegens de buitenwereld. „En zo verdicht een aangeleerd nationalisme dat bij velen niet diep zat, zich tot een geleefde ervaring die nog lang kan meegaan."

Voor datzelfde gevaar waarschuwde Apostolou deze week in een toespraak voor het PvdA-gewest Utrecht. „De Navo-landen zijn medeplichtig aan de bevordering van het nationalisme, de cultivering van de mentaliteit van geweld en het militarisme op de Balkan en de opvatting dat wie geld en macht bezit gerespecteerd, maar vooral gevreesd moet worden", zei hij.

Al bij het begin van de bombardementen, zes weken geleden, tekende Apostolou verzet aan tegen de koers van zijn fractie. Wat opviel in zijn toespraak deze week was de harde, emotionele toon: „De echo van de arrogantie van de macht van het rijke deel van de wereld is oorverdovend. Deze oorlog laat zien dat er een diepgrievende minachting van de machtigen en rijken van de wereld bestaat tegen de volkeren op de Balkan."

Volgens Apostolou blijken de argumenten waarmee de Navo de oorlog rechtvaardigt 'doordrenkt van hypocrisie en bedrog', nu de Navo doorgaat met bombarderen hoewel haar doelen ook na twee maanden oorlog nog niet zijn bereikt. „De grootste menselijke tragedie na de Tweede Wereldoorlog voltrekt zich in Europa met de Navo als medeplichtige. Niet alleen de Kosovo-Albanezen worden verdreven en vermoord, de gehele bevolking van Joegoslavië ondergaat de verschrikkelijke ervaring van dood en vernietiging van de oorlogsmachinerie."

„De Navo maakt fundamentele waarden van onze beschaving belachelijk en vernedert onze democratische gezindheid vernedert, ter wille van een oorlog die het politieke doel heeft de hegemonie van de Navo over de rest van de wereld te bekrachtigen", zei hij verder.

Hoewel hij het in een zaak van leven en dood oneens is met de koers van zijn partij, zei Apostolou gisteren desgevraagd dat hij geen moment aan een breuk met de PvdA heeft gedacht. Hij vindt dat Piet de Visser bij het uitbreken van de Golfoorlog in 1991 het verkeerde voorbeeld gaf door uit de fractie en de partij te stappen. „Het is dezelfde partij die mij niet belemmert mijn mening te uiten."

Geopolitiek

De Balkan-oorlog werpt steeds brandender vragen op. Waren de zuiveringen in Kosovo erger geweest zonder de NAVO-bommen? Erger kan niet. Daarom is de NAVO-strategie en de voortzetting ervan zinloos. 19-5-99

Wreekt zich opnieuw dat de NAVO zich sinds lang superieur acht jegens de Verenigde Naties? Altijd heeft de NAVO de VN afgehouden als concurrent. Nooit is de VN adequaat toegerust voor vredesinterventies.

Hoever laat Rusland, nu ook China, zich voor het geopolitieke karretje van de NAVO spannen? Rusland ervaart de Balkan-oorlog als een verder Westers oprukken, tot voor de Russische grenzen. Claustrofobie kan tot zeer agressieve reacties leiden. De landen van het uiteenvallend Joegoslavië krijgen beloften voor aansluiting bij NAVO en EU. Milosevic is daarvoor het bruikbare alibi.

Dwingt de NAVO, na de zinloze, zonder VN-mandaat uitgevoerde vernietigingen, diezelfde VN nu om van buitenaf, onder regie van de grote mogendheden, de Balkan-regio de zovelste staten-constructie op te dringen? Vormt zo'n constructie de conflictstof voor de volgende eeuw?

GRONINGEN · *Herman Verbeek*

Italië en Duitsland willen VN-resolutie

AMSTERDAM – Italië en Duitsland willen meer aandacht voor vredesinitiatieven richting Belgrado en sluiten een pauze in de Navo-bombardementen niet meer uit. De Britten en Amerikanen tamboereren daarentegen op hardere acties en speculeren over het sturen van grondtroepen naar Kosovo.

14-5-99

In alle Navo-hoofdsteden wordt volgehouden dat er eenstemmigheid heerst over de strategie tegenover Belgrado, maar de toon verschilt nadrukkelijk. De Duitse bondskanselier Schröder en de Italiaanse premier D'Alema zeiden gisteren na een onderhoud in het Italiaanse Bari op twee fronten aan vrede in Kosovo te gaan werken: Door de Fins-Russische missie naar Belgrado te steunen en de VN-Veiligheidsraad te bewegen de Joegoslavische president Milosevic via een resolutie onder druk te zetten.

De Duitse bondskanselier Gerhard Schröder herhaalde in Bari dat zijn land onder geen enkele voorwaarde bereid is grondtroepen naar Kosovo te sturen. Schröder en Alema staan onder grote binnenlandse druk om het spierballenvertoon van de Navo te temperen.

Van de Amerikaanse president Bill Clinton en de Britse premier Blair wordt aangenomen dat ze achter de schermen hebben aangedrongen op een grondoffensief. Clinton heeft gisteren herhaald dat de Navo haar doelen in Kosovo „hoe dan ook" zal bereiken en dat daarbij geen enkele optie wordt uitgesloten.

Clinton wordt in zijn opvattingen gesteund door de Britse premier Tony Blair, die na een enthousiaste ontvangst in Albanië zei dat de Navo „alles zal doen wat nodig is" om de crisis in Kosovo ongedaan te maken en president Milosevic te dwingen akkoord te gaan met de eisen van de alliantie. „In de tussentijd moet de luchtcampagne doorgaan", zei Blair.

Uit Belgrado komen echter berichten dat de Joegoslavische regering mogelijkheden ziet in te gaan op het plan van de zogeheten Groep van acht. De Groep van Zeven industrielanden plus Rusland heeft een ontwerp-resolutie opgesteld die de Veiligheidsraad van de VN, inclusief Rusland en China, zou kunnen aannemen. De Russische Kosovo-gezant en ex-premier Viktor Tsjernomirdin en de VS-gezant Strobe Talbott voerden gisteren met de Finse president Martti Ahtisaari overleg. Mogelijk reist Tsjernomirdin vandaag naar Belgrado.

Het Servische leger heeft maandag 106 mannen vrijgelaten die afkomstig waren uit Kosovo. De mannen, tussen de 15 en 64 jaar, werden zaterdag vastgehouden toen ze op de vlucht waren naar Albanië. Ze dreigden te worden teruggestuurd. „We weten niet zeker of alle mannen zijn vrijgelaten en hoeveel er zijn gearresteerd," zegt een woordvoerder van de VN-vluchtelingen organisatie UNHCR.

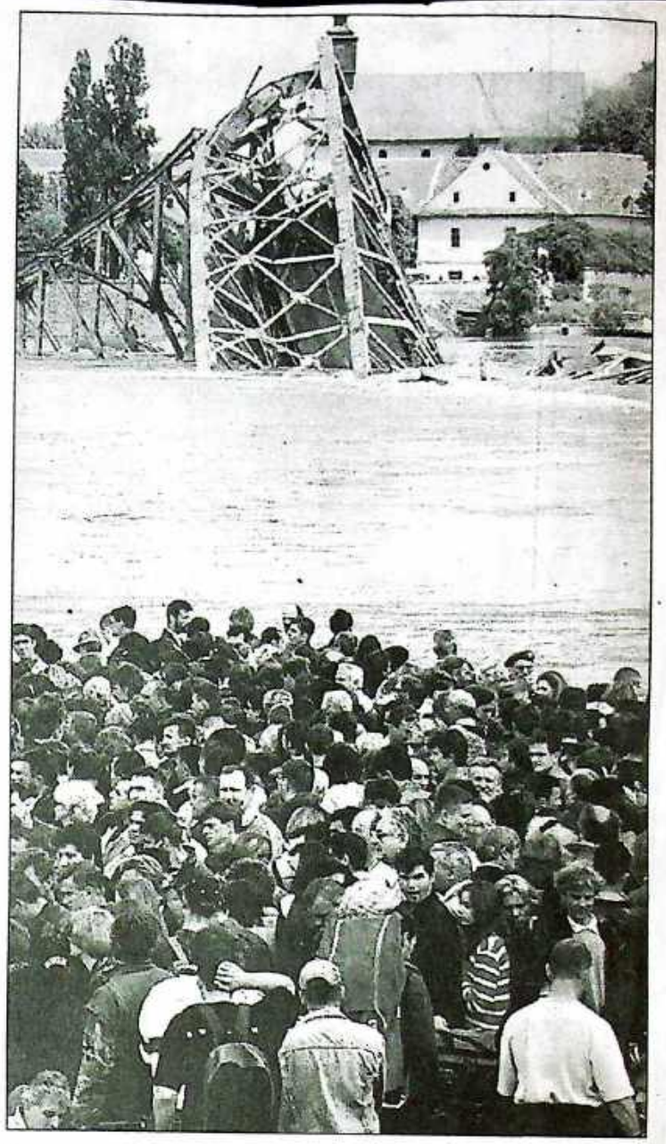

Inwoners van de Servische stad Novi Sad, wachten op de veerpont die hen over de rivier de Donau moet brengen. Alle bruggen zijn bij Navo-bombardementen kapotgeschoten. FOTO EPA

Macedonië op rand van afgrond

14-5-99

In Macedonië lopen de spanningen op door de toestroom van Kosovo-Albanezen. De aanwezigheid van de Navo verergert de zaak, want die kiest de kant van de Albanezen. Het is hoog tijd voor een reddingsplan voor Macedonië, waarvoor Nederland het voortouw moet nemen.

Kosovo-crisis

Miënt Jan Faber

Waarom is de Navo niet in staat de vrede in Macedonië te handhaven? Er zijn ruim 14 000 zwaarbewapende Navo-soldaten in het land, zeer zichtbaar aanwezig. Waarom functioneert die macht niet als een 'stabilisation force', een soort Sfor voor Macedonië? Het antwoord is betrekkelijk eenvoudig. De Navo is partij in het conflict. Ze staat aan één kant, die van de Albanezen.

Nu geen van beide partijen op het slagveld de overwinning lijkt te kunnen behalen is de oorlog tussen Milosevic en de Navo bovenal een propagandaoorlog geworden. Zoals Milosevic de Serviërs achter zich poogt te verenigen, zo doet de Navo dat met de Albanezen. Tot nu toe met succes. De Albanese leiders die ik vorige week ontmoette, spraken in koor hun vertrouwen uit in de Navo. Bovendien onderstreepten zij het feit dat zij, de Albanezen, eindelijk een machtige bondgenoot gevonden hadden die hen in zekere zin verenigde. En die hun bescherming zou bieden tegen de volkeren rondom die hen al jarenlang als 'Untermenschen' behandelden. Voor de Navo is het van groot belang dat de Albanese bevolking in de gehele regio achter de bombardementen op Joegoslavië blijft staan. Want als de Albanezen gaan twijfelen aan de bedoelingen van de Navo dan is de nederlaag (voor de Navo) nabij.

Is de Navo daarmee tegen de Macedoniërs? Nee, zal ze zelf zeggen. Maar de Macedoniërs voelen nattigheid. Zij vrezen dat ze een tijdbom in huis hebben. Een dubbele zelfs. Enerzijds de honderdduizenden Albanese vluchtelingen uit Kosovo, die als ze niet snel vertrekken de wankele balans tussen de Slavische Macedoniërs en de Albanezen in het land zullen verstoren ten gunste van de laatsten. De Albanezen zullen de meerderheid gaan vormen.

Anderzijds, zo kreeg ik her en der te horen, heeft de steun van de Navo de droom van een Groot-Albanië doen ontwaken. De Navo is immers overal waar Albanezen zijn; in Macedonië, in Albanië en straks ook in Kosovo. De Navo is het machtige bindmiddel tussen de Albanezen geworden. Ook al heb ik geen Albanees openlijk een Groot-Albanië horen bezingen, een stap in die richting wordt wel gezet dank zij de rol die de Navo speelt. Een adviseur van de Macedonische regering onderstreepte 'het gevaar' door erop te wijzen dat onder de vluchtelingen zich 35 000 zwangere vrouwen bevinden. Over een paar maanden heeft Macedonië er dus nog eens vele tienduizenden Albanezen bij.

Verontwaardigd wezen mijn Macedonische gesprekspartners het verwijt van de hand dat zij de vluchtelingen niet ruimhartig hadden opgevangen. Moesten ze dan hun eigen toekomst op het spel zetten door iedere Albanees zomaar binnen te laten. En hoeveel Albanezen waren de westerse landen zelf bereid geweest op te nemen? Een paar duizend op z'n hoogst! Ook kreeg ik te horen dat de Navo – al dan niet onbewust – dag in dag uit bijdraagt aan het beeld dat Macedonië geen bestaansgrond heeft. Heeft Jamie Shea, de woordvoerder van de Navo uit Brussel, het niet voortdurend over FYROM: de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië. Alsof Macedonië slechts een restant uit het verleden is.

In de jaren '80 kon je een geleidelijke toename van de spanning tussen de verschillende etnische groeperingen in (ex-)Joegoslavië waarnemen. Het duurde evenwel meer dan tien jaar voor het tot een gewelddadige uitbarsting kwam. In Macedonië wordt de film nu versneld afgedraaid; de confrontatie voltrekt zich veel sneller. Het proces leidt tot grote eensgezindheid onder de Albanezen en tot grote verdeeldheid onder de Macedoniërs. Een deel van de Macedoniërs keert zich af van het Westen en betuigt zijn verbondenheid met de Slavische volkeren, met de Serviërs, de Russen en de Wit-Russen. Bij hen groeien de anti-Navo-gevoelens. Een ander deel hoopt nog steeds op een toekomst voor Macedonië binnen de EU en de Navo. Maar de hoop wordt met de dag geringer. Want de EU heeft nog immer niet het voornemen geuit om met Macedonië een associatieverdrag te sluiten. En de Navo peinst er evenmin over om Macedonië op te nemen in haar gelederen of tenminste in de eerste rij van de kandidaat-leden te plaatsen. Westerse bedrijven investeren ook niet meer in Macedonië, men trekt eerder weg. Want het klimaat is slecht, je ruikt de oorlog al.

Macedonië is dikwijls als voorbeeld aangehaald van een succesvolle interventie van de internationale gemeenschap. Dankzij de ontplooiing van een VN-vredesmacht kon een uitbreiding van de Balkanoorlog naar Macedonië worden voorkomen. Die vredesmacht is er niet meer. De Chinezen hebben hun steun eraan ingetrokken, vanwege de handelsrelaties die Macedonië met Taiwan is aangegaan. Maar, zo riepen velen, de Navo heeft haar plaats ingenomen en garandeert nu de vrede in het land. Helaas, het tegendeel is eerder het geval.

Het optreden van de Navo voedt de tegenstellingen in Macedonië. Net zoals de Navo-bombardementen op Montenegro de democratische ontwikkeling in dat land verstoren. En zoals de bombardementen op Servië Milosevic een alibi verschaften om de etnische zuiveringen tot gruwelijke hoogte op te voeren. Het is echt de hoogste tijd om de strategie die het Westen heeft ontwikkeld in zijn strijd voor het behoud van mensenrechten, democratie en vrede in de Zuidelijke Balkan, te heroverwegen. Nederland moet daarom zowel in de EU als in de Navo het voortouw nemen om een reddingsplan voor Macedonië op te stellen. Wachten kan niet meer.

Miënt Jan Faber is algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV)

Macedonië op rand van afgrond

19-5-99

In Macedonië lopen de spanningen op door de toestroom van Kosovo-Albanezen. De aanwezigheid van de Navo verergert de zaak, want die kiest de kant van de Albanezen. Het is hoog tijd voor een reddingsplan voor Macedonië, waarvoor Nederland het voortouw moet nemen.

Kosovo-crisis

Miënt Jan Faber

Waarom is de Navo niet in staat de vrede in Macedonië te handhaven? Er zijn ruim 14 000 zwaarbewapende Navo-soldaten in het land, zeer zichtbaar aanwezig. Waarom functioneert die macht niet als een 'stabilisation force', een soort Sfor voor Macedonië? Het antwoord is betrekkelijk eenvoudig. De Navo is partij in het conflict. Ze staat aan één kant, die van de Albanezen.

Nu geen van beide partijen op het slagveld de overwinning lijkt te kunnen behalen is de oorlog tussen Milosevic en de Navo bovenal een propagandaoorlog geworden. Zoals Milosevic de Serviërs achter zich poogt te verenigen, zo doet de Navo dat met de Albanezen. Tot nu toe met succes. De Albanese leiders die ik vorige week ontmoette, spraken in koor hun vertrouwen uit in de Navo. Bovendien onderstreepten zij het feit dat zij, de Albanezen, eindelijk een machtige bondgenoot gevonden hadden die hen in zekere zin verenigde. En die hun bescherming zou bieden tegen de volkeren rondom die hen al jarenlang als 'Untermenschen' behandelden. Voor de Navo is het van groot belang dat de Albanese bevolking in de gehele regio achter de bombardementen op Joegoslavië blijft staan. Want als de Albanezen gaan twijfelen aan de bedoelingen van de Navo dan is de nederlaag (voor de Navo) nabij.

Is de Navo daarmee tegen de Macedoniërs? Nee, zal ze zelf zeggen. Maar de Macedoniërs voelen nattigheid. Zij vrezen dat ze een tijdbom in huis hebben. Een dubbele zelfs. Enerzijds de honderdduizenden Albanese vluchtelingen uit Kosovo, die als ze niet snel vertrekken de wankele balans tussen de Slavische Macedoniërs en de Albanezen in het land zullen verstoren ten gunste van de laatsten. De Albanezen zullen de meerderheid gaan vormen.

Anderzijds, zo kreeg ik her en der te horen, heeft de steun van de Navo de droom van een Groot-Albanië doen ontwaken. De Navo is immers overal waar Albanezen zijn; in Macedonië, in Albanië en straks ook in Kosovo. De Navo is het machtige bindmiddel tussen de Albanezen geworden. Ook al heb ik geen Albanees openlijk een Groot-Albanië horen bezingen, een stap in die richting wordt wel gezet dank zij de rol die de Navo speelt. Een adviseur van de Macedonische regering onderstreepte 'het gevaar' door erop te wijzen dat onder de vluchtelingen zich 35 000 zwangere vrouwen bevinden. Over een paar maanden heeft Macedonië er dus nog eens vele tienduizenden Albanezen bij.

Verontwaardigd wezen mijn Macedonische gesprekspartners het verwijt van de hand dat zij de vluchtelingen niet ruimhartig hadden opgevangen. Moesten ze dan hun eigen toekomst op het spel zetten door iedere Albanees zomaar binnen te laten. En hoeveel Albanezen waren de westerse landen zelf bereid geweest op te nemen? Een paar duizend op z'n hoogst! Ook kreeg ik te horen dat de Navo – al dan niet onbewust – dag in dag uit bijdraagt aan het beeld dat Macedonië geen bestaansgrond heeft. Heeft Jamie Shea, de woordvoerder van de Navo uit Brussel, het niet voortdurend over FYROM: de Voormalige Joegoslavische Republiek Macedonië. Alsof Macedonië slechts een restant uit het verleden is.

In de jaren '80 kon je een geleidelijke toename van de spanning tussen de verschillende etnische groeperingen in (ex-)Joegoslavië waarnemen. Het duurde evenwel meer dan tien jaar voor het tot een gewelddadige uitbarsting kwam. In Macedonië wordt de film nu versneld afgedraaid; de confrontatie voltrekt zich veel sneller. Het proces leidt tot grote eensgezindheid onder de Albanezen en tot grote verdeeldheid onder de Macedoniërs. Een deel van de Macedoniërs keert zich af van het Westen en betuigt zijn verbondenheid met de Slavische volkeren, met de Serviërs, de Russen en de Wit-Russen. Bij hen groeien de anti-Navo-gevoelens. Een ander deel hoopt nog steeds op een toekomst voor Macedonië binnen de EU en de Navo. Maar de hoop wordt met de dag geringer. Want de EU heeft nog immer niet het voornemen geuit om met Macedonië een associatieverdrag te sluiten. En de Navo peinst er evenmin over om Macedonië op te nemen in haar gelederen of tenminste in de eerste rij van de kandidaat-leden te plaatsen. Westerse bedrijven investeren ook niet meer in Macedonië, men trekt eerder weg. Want het klimaat is slecht, je ruikt de oorlog al.

Macedonië is dikwijls als voorbeeld aangehaald van een succesvolle interventie van de internationale gemeenschap. Dankzij de ontplooiing van een VN-vredesmacht kon een uitbreiding van de Balkanoorlog naar Macedonië worden voorkomen. Die vredesmacht is er niet meer. De Chinezen hebben hun steun eraan ingetrokken, vanwege de handelsrelaties die Macedonië met Taiwan is aangegaan. Maar, zo riepen velen, de Navo heeft haar plaats ingenomen en garandeert nu de vrede in het land. Helaas, het tegendeel is eerder het geval.

Het optreden van de Navo voedt de tegenstellingen in Macedonië. Net zoals de Navo-bombardementen op Montenegro de democratische ontwikkeling in dat land verstoren. En zoals de bombardementen op Servië Milosevic een alibi verschaften om de etnische zuiveringen tot gruwelijke hoogte op te voeren. Het is echt de hoogste tijd om de strategie die het Westen heeft ontwikkeld in zijn strijd voor het behoud van mensenrechten, democratie en vrede in de Zuidelijke Balkan, te heroverwegen. Nederland moet daarom zowel in de EU als in de Navo het voortouw nemen om een reddingsplan voor Macedonië op te stellen. Wachten kan niet meer.

Miënt Jan Faber is algemeen secretaris van het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV)

NAVO wint alleen met grondtroepen

Zonder een spoedige inzet van grondtroepen zal de NAVO haar doeleinden in Kosovo nooit bereiken, meent A. van Staden. Als het Westen geen grondoorlog aandurft, zal het een flinke scheut water in de diplomatieke wijn moeten doen.

In de oorlogvoering is de verhouding tussen doeleinden en middelen van kardinale betekenis. Het gaat daarbij om een tweeledige vraag: welke doelen rechtvaardigen welke middelen en welke middelen leiden tot het bereiken van welke doelen. Legitimiteit en effectiviteit derhalve. Tussen beide factoren blijkt een duidelijke wisselwerking te bestaan. De oorlog in Vietnam heeft bijvoorbeeld laten zien dat gerechtvaardigde doelen (zelfbeschikking van de bevolking van Zuid-Vietnam; *voorkomen van communistische usurpatie van macht) kunnen worden geperverteerd door een dracoonisch en tegelijk ineffectief gebruik* van middelen. Hetzelfde dreigt thans in Kosovo.

Over de redelijkheid van de door de NAVO nagestreefde politieke doeleinden kan geen twijfel bestaan; over het beoogde resultaat van de door het bondgenootschap toegepaste militaire middelen des te meer. De succesverhalen uit het NAVO-hoofdkwartier maken een geforceerde indruk. Ze kunnen niet verhullen dat de geallieerde luchtaanvallen tot dusver slechts een beperkte uitwerking op het weerstandsvermogen van het Joegoslavische leger hebben gehad. Volgens de laatste berichten is hooguit een kwart van de zware wapens waarover de Servische strijdkrachten in Kosovo beschikken uitgeschakeld: de verliezen onder de Servische militairen zijn nog veel geringer. Hoe lang blijft het politieke draagvlak voor de door de NAVO-landen gevolgde weg nog bestaan?

Het is al eerder geconstateerd: westerse democratieën zijn niet toegerust voor een militaire strijd zoals die thans tegen het regime in Belgrado wordt gevoerd. Het politieke uithoudingsvermogen in onze landen is bij krachtmetingen als de onderhavige nu eenmaal zeer beperkt. Dit komt enerzijds door een steeds terugkerend ongeduld over het uitblijven van politieke 'doorbraken' en anderzijds door snel opkomende gevoelens van schuld en wroeging ten aanzien van het vallen van burgerslachtoffers. Een kind kan aanvoelen dat de NAVO zich niet meer zoveel 'misslagen' kan veroorloven voordat de stemming onder de bevolking in West-Europa met betrekking tot de luchtbombardementen omslaat in afkeer. Nog enkele misstappen en de alliantie vormt een onderdeel van het probleem in plaats van de oplossing. De crisis in Kosovo is een toetssteen genoemd voor het vermogen van de NAVO-nieuwe-stijl om conflicten buiten het verdragsgebied (maar in Europa) te bedwingen. Deze opvatting is op zichzelf juist. Maar nog erger dan een situatie waarin de NAVO om welke reden ook niet in actie komt wanneer tegen een bevolkingsgroep van een niet-lidstaat ernstige misdaden worden gepleegd, is de bestaande situatie waarin hetzelfde bondgenootschap wél tot handelen overgaat maar niet in staat blijkt Kosovaren tegen Servische terreur te beschermen en zich meer en meer kwetsbaar maakt voor – overigens onverdiende – verwijten zelf onmenselijke acties te ondernemen. Dan komt de geloofwaardigheid van de NAVO eerst goed op het spel te staan.

De NAVO *nadert in de strijd tegen de Serviërs een beslissend moment: er resten nog slechts één tot twee weken om een besluit te nemen over de inzet van landstrijdkrachten*, teneinde het Joegoslavische leger uit Kosovo te verdrijven. Zou een dergelijk besluit later worden genomen dan is het gezien de voorbereidingstijd die nodig is om een omvangrijke strijdmacht ter plekke bijeen te brengen (zes tot acht weken), praktisch onmogelijk operaties op de grond nog voor het eind van de zomer met succes te bekronen. Het zal duidelijk zijn dat niemand zit te wachten op een landoorlog die veel langer dan één of twee maanden zou duren. Niet het voortzetten van de huidige luchtacties maar het *voortzetten* daarvan gekoppeld aan een geloofwaardig dreigement van inzet van landstrijdkrachten lijkt de beste waarborgen te bieden om Milošević alsnog op de knieën te krijgen. Daarom is het geboden dat de regeringen van de NAVO-landen op zeer korte termijn de verantwoordelijke militaire bevelhebbers opdracht geven een invasiemacht in de omgeving van Kosovo te formeren.

Het is denkbaar dat deze regeringen (in meerderheid) de militaire risico's en politieke nadelen van een landoorlog te groot blijven vinden. In dat geval dienen zij zich de vraag te stellen of de westerse landen er niet verstandig aan doen een flinke scheut water in de diplomatieke wijn te doen. Dit geldt in het bijzonder voor de eis van de NAVO het hoofdaandeel te leveren in de leiding en samenstelling van de vredesmacht die na de totstandkoming van een politiek akkoord in Kosovo moet worden gelegerd. Het alternatief voor concessies aan de onderhandelingstafel is nog slechter: het vervolgen van een weg die nauwelijks perspectief biedt op een terugkeer van de Kosovaren naar hun land en die het aanzien van de NAVO onherstelbaar kan schaden.

Dr. A. van Staden is directeur van het Instituut Clingendael te Den Haag en deeltijdhoogleraar aan de Universiteit Leiden.

Het alternatief voor concessies is nog slechter

[redacted]

Bosnisch Servië levert geen olie

BANJA LUKA – De stabilisatiemacht in Bosnië (Sfor) heeft gisteren met de lokale autoriteiten een akkoord gesloten dat de doorvoer van brandstof naar Joegoslavië moet beletten. De Bosnische Serviërs blijven zo niet verstoken van brandstof. Vorige maand blokkeerde Kroatië enkele dagen de uitvoer van petroleum naar de Bosnische Serviërs. 19-5-99

Het parlement van de Bosnische Serviërs heeft gisteren de regeringsbegroting aangenomen. Die komt vlak voor de internationale donorconferentie over Bosnië, morgen in Brussel.

De begroting had eigenlijk in december al klaar moeten zijn. Maar de slepende politieke crisis in Bosnisch Servië vertraagde het aannemen van de begroting van 630,7 miljoen mark.

Vredesbeweging

19-5-99

Sylvain Ephimenco verwijt in *Trouw* van 8 mei 'de vredesbeweging' die pleit voor beëindiging van de bombardementen door de Navo, kortzichtigheid. Vredesorganisaties als Vrouwen voor Vrede waarschuwden lang van tevoren dat geweld steeds nieuw geweld oproept. Ik denk dat wij verder terugkijken dan gisteren, naar de oorzaken van het conflict, en verder vooruitzien dan de meeste regeringen. Vrouwen voor Vrede heeft zich, samen met anderen, al vroegtijdig ingezet voor die krachten die ondanks alles met elkaar wilden blijven samenwerken, Servische, Kroatische en Bosnische vrouwen. Vrouwen voor Vrede ondersteunt vrouwentherapie-centra in Tuzla en Zenica, waar getraumatiseerde vrouwen en hun kinderen worden behandeld. Er zijn andere, betere mogelijkheden dan bombardementen om geweld in een vroeg stadium te stoppen. Mensen aan de basis weer met elkaar in contact te brengen, vijandsbeelden helpen afbouwen, en dat op grote schaal, zou dat niet een betere investering zijn dan gewapende interventie? Wie is hier kortzichtig?

Henny Smoes,
Vrouwen voor Vrede
Wierden

Ondanks geschillen

Rusland-EU: samenwerken in 'Kosovo'

Door onze correspondent

BRUSSEL, 18 MEI. De EU en Rusland blijven het oneens over de crisis in Kosovo. Ze willen samenwerken om de crisis op te lossen, maar Rusland acht een oplossing uitgesloten zolang de NAVO de luchtacties tegen Joegoslavië voortzet.

De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Igor Ivanov, zei gisteren na overleg met zijn EU-collega's in Brussel dat Rusland ondanks de eis over het staken van de luchtacties bereid is mee te werken aan een resolutie van de Veiligheidsraad. „Het werk verloopt niet op de best mogelijke manier als er bommen worden gegooid", aldus Ivanov.

De EU-ministers spraken gisteren hun steun uit voor de inspanningen van de Finse president Ahtisaari om een oplossing voor het conflict in Kosovo te zoeken. Eerder gisteren had Ahtisaari de steun gekregen van de Duitse bondskanselier Gerhard Schröder. Ahtisaari praat vandaag met de Russische Kosovo-gezant Viktor Tsjernomyrdin en de Amerikaanse onderminister Strobe Talbott. Later reist hij met Tsjernomyrdin naar Belgrado.

Schröder sprak gisteren in het Italiaanse Bari met de Italiaanse premier Massimo D'Alema, auteur van een plan dat voorziet in een tijdelijke pauze in de bombardementen en een resolutie van de V-raad waarin, met steun van Rusland en China, de NAVO-eisen aan Belgrado worden verwoord. Als Belgrado negatief zou reageren zou de NAVO grondtroepen naar Kosovo moeten sturen. Hoewel een Duitse woordvoerder liet doorschemeren dat men er sceptisch over is, spraken Schröder en D'Alema vandaag af samen te ijveren voor een resolutie van de Veiligheidsraad.

NAVO-woordvoerder Jamie Shea maakte gisteren nog eens duidelijk dat het bondgenootschap geen inzet van grondtroepen voorziet. Schröder noemde vandaag de optie van grondtroepen zelfs „ondenkbaar". Maar de Britten blijven weigeren die optie uit te sluiten. Minister Robin Cook zei dat de NAVO geen inval van grondtroepen in Kosovo voorziet, maar bereid is ze in te zetten zodra „het georganiseerde verzet" van het Joegoslavische leger is gebroken.

Onze correspondent in Rome voegt hieraan toe: De NAVO heeft toegegeven dat de Italiaanse regering onvoldoende op de hoogte is gebracht van de gewoonte om bommen te droppen in de Adriatische Zee na acties boven Joegoslavië. Voor Italië is hiermee het diplomatieke incident afgesloten. Een woordvoerder van premier Massimo D'Alema zei dat deze na een gesprek met secretaris-generaal Solana tevreden was over de opheldering. In Rome was grote irritatie ontstaan over uitspraken van NAVO-woordvoerder Shea, die had gezegd dat Italië op de hoogte was. Gisteren moest Shea dat terugnemen. Vliegtuigen werpen bommen in zee als zij door schade minder veilig kunnen landen, als er problemen zijn geconstateerd met het lanceringsmechanisme of als zij zich wegens brandstofgebrek lichter moeten maken.

De twee Joegoslavische soldaten, die eerder in Kosovo gevangen zijn genomen door het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK, worden vandaag in Hongarije vrijgelaten. Het Rode Kruis zal hen repatrieren.

Soldaten van het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK zwaaien naar achterblijvende familieleden en vrienden als ze van Kukës in Noord-Albanië vertrekken naar de strijd in Kosovo. (Foto AP)

Intellectueel Frankrijk ruziet over Kosovo

De Franse ex-revolutionair Régis Debray liet na een bezoek aan Kosovo weten dat er van etnische zuiveringen in het gebied geen sprake is en dat Milošević geen dictator is. Heel intellectueel Frankrijk is over hem heengevallen.

Door onze correspondent

de zwakke en de sterke en verondersteld dat een arm en geïsoleerd land met tien miljoen inwoners, zonder ambities buiten zijn grenzen, kan worden vergeleken met het veroveringszuchtige en overbewapende Duitsland van Hitler."

Op Debray's ontboezeming is een storm van protest gevolgd. Het concurrerende dagblad *Libération* publiceerde een dag later een 'dossier' van vijf pagina's over 'Het geval Régis Debray'. In *Le Monde*

dat moed, stijl en zwier omvat) en hij bezat 'noblesse', aldus BHL, die zich destijds inspande voor een ongezuiverd Bosnië en nu behoort tot de Franse intellectuelen die de NAVO-acties steunen om de Albanezen in Kosovo autonomie te bezorgen.

Dat Debray de laatste jaren steeds meer vervalt tot een soort 'republikeins nationalisme', credo van Jospins minister van Binnenlandse Zaken Jean-Pierre Chevè-

zelfmoord van een intellectueel, live". Vandaar: Adieu. Jammer maar helaas.

Sindsdien is de stroom ingezonden brieven niet te stelpen. De meesten nemen met verbijstering kennis van Debray's als deviant ervaren rapportage, en vragen of doodzwijgen niet beter was geweest. Enkelen steunen de underdog die het waagt af te wijken van 'het laffe consensus-denken bij de pers, de politiek en de publieke opinie'. *Libé* krijgt van een paar le-

heid van die feiten.

Debray's eigen reportage stelt teleur en onderstreept zijn onervarenheid en naïveteit. Hij moet het hebben van een vraaggesprek met 'de enige Westerse journalist die al die tijd in Kosovo is gebleven': Paul Watson, een Canadese verslaggever van *The Los Angeles Times*. Die is duidelijk, mét een Servische correspondent van Agence France Presse, een sleutelbron van Debray geweest. Watson heeft geen massamoorden en ver-

Joegos avie op termijn EU-lid'

Door onze correspondent
BEN VAN DER VELDEN

BRUSSEL, 18 MEI. De Europese Unie wil op langere termijn alle landen van de Balkan, met inbegrip van Joegoslavië, als lidstaten opnemen. Dit staat in een 'stabiliteitspact' voor Zuid-Oost-Europa dat de vijftien Europese ministers van Buitenlandse Zaken gisteren hebben vastgesteld.

Om lid van de EU te worden moeten de betrokken landen aan dezelfde democratische eisen als andere lidstaten voldoen. „Op middellange termijn moet het pact stabiliteit in alle Balkanlanden brengen", zei de Duitse onderminister voor Europese Zaken, Verheugen, gisteren. De Oostenrijkse minister Schüssel zei dat de bedoeling van de toezegging aan de Balkanlanden is om te zeggen: „Als jullie het willen, is er over twintig, dertig of veertig jaar het uitzicht op toetreding tot de EU." Eerder pleitte de voormalige Duitse bondskanselier Kohl in deze krant voor toetreding van Joegoslavië tot de EU.

Volgens het stabiliteitspact moet de EU beginnen met verdragen met de betrokken landen te sluiten. Die moeten leiden tot intensievere betrekkingen tussen de EU en de Balkanlanden.

De Europese Commissie waarschuwde echter vorige week tegen het scheppen van verwachtingen waaraan niet voldaan kan worden. Maar minister Van Aartsen wimpelde gisteren die bezwaren af: „Elke tekst schept verwachtingen. Ik denk dat het goed is."

De bedoeling van het stabiliteitspact is om in de Balkan zowel democratische als economische hervormingen tot stand te brengen. Volgens de ministers van Buitenlandse Zaken kan de EU dit onder andere om financiële redenen niet alleen realiseren. Daarom gaat het pact ook uit van steun van onder andere Rusland, Turkije, de Verenigde Staten, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Raad van Europa, de Verenigde Naties, de NAVO, de Wereldbank, het Internationaal Monetaire Fonds en de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling. De Russische minister van Buitenlandse Zaken, Ivanov, die gisteren zijn EU-collega's bezocht, heeft inmiddels de steun van zijn land voor het stabiliteitspact toegezegd.

Het is de bedoeling dat hoge ambtenaren van de betrokken landen en organisaties het pact op 27 mei in Bonn verder uitwerken. Daarna zou het pact in juni tijdens een speciale ministersconferentie over Zuid-Oost-Europa aan de orde moeten komen. De EU wil in overleg met de OVSE voor de uitvoering van het stabiliteitspact een speciale coördinator benoemen.

De EU-ministers van Buitenlandse Zaken overlegden gisteren over de situatie in Kosovo met de president van Montenegro, Djukanović. Deze drong er bij de EU op aan om snel financiële hulp aan zijn land te geven.

De EU-ministers overlegden ook met de Albanees-Kosovaarse leider Ibrahim Rugova. Volgens de Franse minister Védrine heeft Rugova gezegd een onafhankelijk Kosovo te willen. Rugova zou het akkoord van Rambouillet, dat voorzag in een autonoom Kosovo binnen Joegoslavië, slechts als een tussenfase beschouwen op weg naar onafhankelijkheid.

PARIJS, 18 MEI. Régis Debray heeft het met eigen ogen gezien: er zijn in Kosovo geen etnische zuiveringen en verkrachtingen. Milošević is misschien een autocraat en fraudeur, maar geen dictator, want hij is drie keer democratisch gekozen en respecteert de Joegoslavische grondwet. Debray: „Een dictator laat zich maar één keer kiezen."

Net terug van een reis van een week door Servië en Kosovo heeft de Franse ex-revolutionair een open brief (*Le Monde* 13 mei) aan president Chirac geschreven: U en Uw NAVO-partners vergissen zich deerlijk. Milošević vergelijken met Hitler is onrecht: „Dat is de verhouding omdraaien tussen

de Franse intellectueel, Bernard-Henry Lévy, een dodelijke reactie onder de kop 'Adieu Régis Debray', waarin met respect wordt gesproken over de oude strijdmakker van Che Guevara – Debray werd in 1967 in Bolivia opgepakt wegens verboden revolutionaire activiteiten, Guevara werd datzelfde jaar geëxecuteerd, Debray drie jaar later vrijgelaten.

„Régis Debray had vroeger moed en talent", is BHL's dodelijke openingszin. Volgens Lévy was Debray een van de laatste linkse schrijvers die de daad bij het woord voegden en opkwam voor zijn idealen. Daarbij maakte hij beoordelingsfouten, maar hij had 'panache' (het onvertaalbare woord van Cyrano de Bergerac

'Régis Debray had vroeger moed en talent'

nement én een aantal Franse communisten, wil BHL zijn oude strijdmakker nog wel vergeven. Maar wat hij Debray, die zich 'mediakenner' noemt, niet vergeeft is dat hij zich tijdens een reisje van een week heeft laten inpakken door de Servische propaganda, „met – in de juiste proporties gezien – dezelfde gretigheid als van degenen die in de jaren dertig naar Berlijn of Moskou waren geweest". Het is volgens BHL „de

rikaanse heksenjacht op Debray. In een hoofdartikel had de krant Debray verweten verblind door anti-Amerikanisme te zijn en Milošević op de koop toe te nemen.

Het weekblad *Marianne*, de eigenlijke opdrachtgever van Debray's reis, stond intussen wat beteuterd aan de zijlijn. Het blad kwam pas gisteren weer uit. Dit meest zuivere republikeins-nationalistische blad zag de primeur van de hele discussie naar de grote jongens gaan. De publiciteit is misschien toch goed voor de oplage van een betrekkelijk nieuw weekblad, moet hoofdredacteur Jean-François Kahn hebben gedacht. Hij wijst erop dat het om de feiten gaat, zonder met zoveel woorden in te staan voor de juist-

zijn *ook* voor de bommen vlucht. Hij vindt het te vroeg over genocide te spreken.

„Ik ben er maar als toerist weest", erkent Debray. Zonder beseffen wat het impliceert ervolgens over Milošević te note ren: „Op terrassen in Belgrado ka men rustig kritisch over hem spre ken. En dat gebeurt ook vrijuit." Verschillende briefschrijvers hebben het vastgesteld: Régis Debray wist wat hij vond vóór hij op reis ging. „Jammer voor de feiten en de 900.000 vluchtelingen", aldus Jacques Amalric in Libération.

• DEBRAY-DEBAT:
www.liberation.com/quotidien/debats/index.html
en www.lemonde.com

Joegoslavische soldaten bezetten stad Montenegro

PODGORICA, 18 MEI. In Montenegro, de zusterrepubliek van Servië in de Joegoslavische federatie, is een explosieve situatie ontstaan nadat gisteren honderden militairen van het federale leger neerstreken in de stad Cetinje.

De Montenegrijnse vice-premier Dragiša Buržan zei dat het leger wil demonstreren dat het de baas is in Cetinje, en daarmee in heel Montenegro. Hij tekende aan dat de inwoners van Cetinje bewapend zijn en dat de kans op een explosie groot is. Om die explosie te voorkomen heeft de regering in Podgorica besloten geen politie naar Cetinje te sturen en de bevolking van de stad opgeroepen zich niet te laten provoceren. In Cetinje zouden zich rond zeshonderd federale militairen bevinden.

Cetinje is de oude, historische hoofdstad van Montenegro. De stad was eeuwenlang de zetel van de Montenegrijnse prins-bisschoppen en de enige koning die het land regeerden tot 1918, toen Montenegro opging in het nieuwe Joegoslavië en de Montenegrijnse monarchie werd afgeschaft. De bevolking is radicaal-nationalistisch en separatistisch.

Montenegro wordt geregeerd door president Milo Djukanović, een van de felste critici van de Joegoslavische president Milošević en voorstander van samenwerking met Europa en de NAVO. Djukanović adviseerde gisteren in Brussel de EU-ministers van Buitenlandse Zaken geen afspraken met Milošević te maken. Met wie de EU dan wel zou moeten onderhandelen zei hij er niet bij.

De Montenegrijnse televisie maakte gisteren melding van rellen in twee steden in Servië in verband met de oorlog in Kosovo. In Aleksandrovac, in het zuiden van Servië, zou de bevolking in opstand zijn gekomen tegen het federale leger, dat plaatselijke recruten naar de oorlog in Kosovo wilde sturen. Op een afscheidsbijeenkomst in het station van de stad zou de bevolking van de burgemeester hebben geëist het vertrek van de recruten te verhinderen. Toen dat niet gebeurde, werd de man gedood, aldus de tv-Podgorica. In de Servische stad Kruševac zouden vijfduizend inwoners de terugkeer van 'hun' soldaten uit Kosovo hebben geëist, met leuzen als 'We willen zoons, geen doodkisten'.

Een Servische krant heeft gisteren Servische journalisten die werken voor buitenlandse radiostations uitgemaakt voor „de mediasoldaten van de NAVO" en voor „verraders". *Politika Ekspress* noemde niet de namen van journalisten, wel die van de media waarvoor ze werken: Radio Vrij Europa, de Voice of America en de Deutsche Welle. „Al die glorieuze Servische 'onafhankelijke' en 'vrije' journalisten dragen op hun eigen miserabele wijze het hunne bij. Maar het is wel verraad waar we het over hebben", aldus het blad. (Reuters, AP)

Kok en de zeven senatoren

Mr. ir. H. H.

J.A. van Graafeiland (61)

Dr. W.F. van Eekelen (68)

Plan ontruiming asielzoekers na Friese moord

Door onze correspondent

KOLLUM, 18 MEI. Het asielzoekerscentrum 'De Poelplaats' in Kollum heeft naar aanleiding van de moord op de 16-jarige Marinus Vaatstra uit Zwaagwesteinde een ontruimingsplan gereed liggen in verband met mogelijke

The Guardian: Censorship in Britain

May 18, 1999

London, May 18, 1999 (Tanjug) - "Minimising the culpability of the British state when it is engaged in criminal action is normal; censorship is by omission and misuse of language", warns the British public which is not informed well enough about what has been going on in Yugoslavia, one of the most renowned British war reporters John Pilger in his article in the Guardian today.

Pointing out that the aggression has been largely created by the government of Tony Blair, Pilger stresses that it is the reason why the media are hiding its tragic consequences, in order to protect politicians responsible for this tragedy.

"Anyone scrutinising the unpublished list of targets hit by NATO is left in little doubt that a deliberate terror campaign is being waged against the civilian population of Yugoslavia", Pilger writes pointing out that media have been exclusively conveying the statements of the politicians, and lies of their spokesmen.

Pilger stresses that the British media do not mention "eighteen hospitals and clinics and at least 200 nurseries, schools, colleges and students' dormitories destroyed or damaged, together with housing estates, hotels, libraries, youth centres, theatres, museums, churches and 14th-century monasteries on the World Heritage list". It has not been published that "the appendix pages of the Rambouillet 'accords', which had not been published in Britain, show NATO's agenda was to occupy not just Kosovo, but all of Yugoslavia", and that the Yugoslav parliament proposed a UN force to monitor a peace settlement.

That has been hidden from the public because if revealed, people would ask why the aggression took place at all. "Protests reverberate around the world; thousands in Greece and Germany, protests taking place every night in colleges and town halls across Britain. Almost none of it is reported", writes Pilger.

There are no news about NATO losses, reminds Pilger, referring to his own reliable sources in Washington which say that NATO has lost at least 38 aircraft so far.

Pilger directly accuses the government of Tony Blair and reminds that "in the last 18 months, the Blair government has dropped more bombs

Publicatie : Friesch Dagblad
Datum : 18/05/1999
Pagina : 5
Oplage : 22803
Frequentie : dagelijks
Advertentiewaarde : 1133,66
Regio : Friesland

50

Hervorming van Servië tot democratische rechtsstaat uiteindelijk doel

De gerechtvaardigde oorlog

Een oorlog begint men niet zomaar. Daarover wordt uitvoerig nagedacht. Is oorlog gerechtvaardigd? Deze vraag wordt sinds eeuwen altijd weer gesteld. Uit die traditie is zelfs een christelijk gemotiveerde leer ontstaan. Het is een leer die de oorlogvoering zoveel mogelijk inperkt. Ook bij de militaire inzet tegen het moorddadige regime van Milosevic is deze leer van de gerechtvaardigde oorlog een goed kompas. Volgens Arie Oostlander gehoorzaamt het NAVO-optreden een aantal belangrijke criteria van de gerechtvaardigde oorlog.

ARIE OOSTLANDER

Het gaat om de volgende vragen: zijn de geweldloze middelen uitgeput; komt de omvang van het geweld overeen met de ernst van het te bestrijden kwaad; kan het geweld tot het gestelde doel leiden; is de rechtsbasis voldoende; biedt de te bereiken toestand betere perspectieven dan de huidige; blijft men open voor diplomatieke actie.

Het huidige NAVO-optreden gehoorzaamt een aantal belangrijke criteria van de leer van de gerechtvaardigde oorlog. Bijvoorbeeld: de eis dat eerst alle vreedzame middelen benut moeten zijn.

Een tiental jaren lang heeft de Kosovaarse bevolking, onder leiding van hun president Rugova, alle mogelijke geweldloze actie gevoerd om onder de onderdrukking door het regime van Milosevic uit te komen. Er zijn vele gesprekken geweest tussen Rugova en zijn Servische kwelgeest. Vervolgens heeft de VS-diplomaat Holbrooke zijn tanden stukgebeten op de harde Milosevic. Daarna is een reeks van westerse politici in Belgrado langs geweest. Uiteindelijk zijn Serviës beste vrienden uren lang wezen praten. Eerst de zeer intelligente premier Primakov, vervolgens de zwaargewicht Tsjernomyrdin. Zij keerden steeds met lege handen terug. De NAVO-actie beantwoordt aan het principe van de proportionaliteit. Zij is in zijn gevolgen lang niet zo ernstig als de verwoesting en ellende die door Milosevic in Kosovo werd en wordt aangericht. In Servië worden honderden mensen onbedoeld slachtoffer van de NAVO. In Kosovo gaat het minstens om tienduizenden, en hun dood is zelfs een belangrijk deel van de etnische zuiveringen.

Op de derde plaats moet het resultaat van de actie een duidelijke verbetering van de situatie zijn. Naar mijn mening is daaraan pas voldaan als het agressief misdadige bewind van Milosevic is verdwenen. Immers, na de oorlogen tegen Slovenië, Kroatië, Bosnië – alsmede de daar gepleegde etnische verdrijvingen en genocide – en na de oorlog tegen de Kosovaren, is nu het lot van de minderheden in de Vojvodina en de Sandzjak in het geding. Datzelfde geldt voor de zelfstandigheid van Montenegro alsmede de stabiliteit van Macedonië en Albanië. Tevens zal Milosevic er zeker niet voor terugschrikken om nog eens in Bosnië te beginnen als hij de kans krijgt. En tijdens de Bosnische oorlog heeft het regime in Belgrado al eens opgemerkt dat zelfs de Italiaanse hoofdstad Rome binnen het bereik van zijn Scud-raketten ligt.

Zo blijven Milosevic c.s. ook voor de toekomst een enorm gevaar voor de vrede en veiligheid. De NAVO-actie is niet als alleen maar humanitair te betitelen. Het gaat er nu om de oorzaken van het kwaad van de etnisch gemotiveerde agressie eens en voorgoed de kop in te drukken. Vandaar dat het hele Joegoslavische machtsapparaat van leger, militair relevante industrie en infrastructuur, alsmede de haatfabrieken (televisie-installaties) onder vuur liggen.

De etnische verdrijvingen en moordpartijen in Kosovo zijn allang niet meer de enige reden voor de toepassing van NAVO-geweld. Maar ook wie het zuiver humanitaire tot het enige doel verheft, kan nauwelijks concluderen dat de bombardementen disproportioneel zijn. We zien echter dat de uitdrukking capitulatie van Servië in de doelomschrijvingen voorkomt. De effectiviteit is een politiek, maar vooral een militair probleem.

Ruimer mandaat

Eigenlijk had men van meet aan een ruimer mandaat aan de militairen moeten geven, omdat zo de effectiviteit direct meer aandacht had kunnen krijgen. De moeizame besluitvorming binnen de NAVO is een zware handicap. Politiek was het bijvoorbeeld begrijpelijk dat ministers riepen dat een grondoorlog uitgesloten was; militair gezien is het erg onverstandig om zoveel over je strategie te publiceren.

De eventuele benutting van het UÇK-potentieel zou nog een extra mogelijkheid kunnen bieden. Maar die troepen zouden dan wel stevig onder controle moeten worden gehouden. We hebben niets aan een tegen Serven gerichte bijltjesdag.

De eis betreffende de aanwezigheid van een volkenrechtelijke basis is een serieuze kwestie op zich. Het Handvest van de VN stelt dat de internationale gemeenschap verplicht is tot ingrijpen als er sprake is van genocide. Omdat er geen regeringen waren die zin hadden in een optreden in Rwanda werd de aanduiding genocide toen geheel ten onrechte vermeden(!). De etnische verdrijving in Kosovo is wel met (massa-)moorden gepaard gegaan. Maar Milosevic heeft blijkbaar – waarschijnlijk om puur praktische, logistieke redenen – van genocide afgezien. Vanuit zijn cynische standpunt is destabilisering van Albanië en Macedonië door de onvoorstelbare toevloed van vluchtelingen politiek interessanter. Zo wordt in zulke kringen gedacht. Grootscheepse schending van de menselijkheid schept weliswaar geen plicht tot, maar wel een erkende rechtvaardiging van buitenlands ingrijpen. En zo'n schending kan men de etnische verdrijvingen, met alles wat daar bij hoort, wel terdege noemen.

De rechtsgrond is er dus zeker. Maar het is het mandaat van de VN dat ontbreekt. China, dat daarbij uiteraard aan Tibet denkt, hanteert zijn veto daartegen. Dat veto heeft, op z'n zachts gezegd, weinig morele waarde. Maar een formeel probleem is het wel. Bovendien kan de NAVO-actie niet als een zuiver humanitaire interventie worden opgevat. De bedoeling gaat veel verder dan een compromis over Kosovo.

Definitieve verandering

Zal de oorlog duidelijk betere perspectieven scheppen voor de Balkan? Dat is het doel waarin de NAVO gelooft. Daarom werkt men nu, met militaire en diplomatieke middelen, aan een definitieve verandering op de Balkan en dus aan het verdwijnen van het Milosevic-regime. De UNHCR klaagt er al vele jaren over dat zonder de uitschakeling van de oorzaak van het kwaad, alle humanitaire hulp dwei-

Vervolg op pag 51

Onderwerp: IKV - INTERKERKELIJK VREDESBERAAD

Vervolg v. pag 50

len met de kraan open is.

De situatie lijkt op die van 1940-'45; een compromis met Hitler werd niet meer nagestreefd. Het ging toen om capitulatie en een definitieve verandering van het karakter van Duitsland. Dat streven heeft succes gehad. Iedereen is nu dankbaar met de democratische rechtsstaat Duitsland, steunpilaar van de internationale rechtsorde in ons deel van Europa. De inval in Normandië is, om zo te zeggen, gerechtvaardigd geweest.

Diplomatiek overleg

Ten slotte bevat de leer van de gerechtvaardigde oorlog de eis dat op elk moment bereidheid moet bestaan tot diplomatiek overleg. Welnu, aller aandacht is gericht op de verschillende bemiddelingspogingen. Als blijkt dat het regime in Belgrado bereid is om aan de doelstellingen van de NAVO-landen toe te geven, dan kan de militaire actie stoppen en kan men via diplomatiek overleg een en ander afronden. Door ervaring geleerd, weigert de alliantie om op beloften te vertrouwen. Die zijn in de afgelopen tien jaar door Milosevic en zijn trawanten vele, vele malen geschonden. Het is zoals de Duitse minister Fischer van Buitenlandse Zaken het zei: waar halen jullie dat vertrouwen in Milosevic vandaan?

Maar stel eens dat er een regeringswisseling in Belgrado plaats vindt, waarbij tevens een zichtbare terugtrekking van Servische troepen uit Kosovo te constateren is. In dat geval kunnen Servië (of Joegoslavië inclusief Montenegro) weer met de alliantie om de tafel gaan zitten. Want als het doel (een vreedzame democratische rechtsstaat Joegoslavie) langs niet-militaire weg bereikt kan worden dan heeft dat altijd de voorkeur. Men bedenke daarbij dat het militaire middel nooit de definitieve regeling kan inhouden, maar wel het succes van de diplomatie kan bepalen.

De inzet van de NAVO voldoet dus in hoge mate aan de principiële eisen die we daaraan moeten stellen. Het debat gaat nog over de betekenis van het Chinese (en eventueel Russische) veto en het daardoor ontbrekende VN-mandaat. Ook de effectiviteit van het luchtwapen is omstreden. Groenen en IKV-woordvoerders pleiten voor de inzet van grondtroepen en onderstrepen daarmee het humanitaire aspect. Naar mijn mening reikt het doel echter verder: een definitief einde aan de Servische dreiging en een hervorming van Servië tot een vreedzame en democratische rechtsstaat.

Drs Arie M. Oostlander is CDA-lid van het Europees Parlement en was rapporteur van het Europees Parlement voor de relaties met (ex-)Joegoslavië

Vredesconferentie worstelt met oorlog

De Volkskrant 17 mei 1999

Van onze verslaggever

DEN HAAG

De Haagse conferentie over vrede had het moeilijk met de oorlog. Het K-woord, al dan niet uitgesproken, was hoorbaar in alle toespraken waarmee zaterdag *The Hague Appeal for Peace* werd afgesloten. En VN-secretaris-generaal Kofi Annan werd van het podium in het Congrescentrum weggeroepen voor spoedberaad over Kosovo nog voor hij de Haagse Agenda voor Vrede en Rechtvaardigheid in ontvangst had kunnen nemen.

De ruim achtduizend activisten uit alle continenten, die vier dagen hebben gepraat over vrede, namen geen gemeenschappelijk standpunt in over Kosovo. Wel leek punt 5 van de Haagse Agenda op de oorlog toegespitst. 'De wereld kan niet aan de kant blijven staan bij humanitaire crises. Alle creatieve diplomatieke middelen moeten worden uitgeput voordat – onder gezag van de Verenigde Naties – geweld wordt gebruikt.'

Zo'n formule is voor meer dan één uitleg vatbaar. Niet aan de kant blijven staan, dat is precies wat de NAVO nu doet. Geweld wordt niet uitgesloten. Maar aan het gezag van de VN onttrekt de NAVO met zijn bombardementen zich nu juist. 'Verenigd voor vrede, verdeeld over Kosovo', kopte *Terra Viva*, de conferentiekrant.

Die verdeeldheid klonk door in de toespraak van Kofi Annan. Behendig slalomde hij langs de vlaggetjes 'voor' en 'tegen' de bombardementen waarmee de NAVO Annans eigen VN buiten spel heeft gezet. 'Wie van ons brandt niet van verontwaardiging over de onmenselijke taferelen in Kosovo', vroeg Annan. 'Wie had niet het gevoel dat er iets moest gebeuren? Maar ook: wie deelt niet de zorg om de internationale orde en het VN-systeem?'

Aan de politieke oplossing die hij zei na te streven, werd afgelopen weekeinde ook in Den Haag en Noordwijk gewerkt. Kofi Annan, de Finse president Ahtisaari en premier Kok spraken daar met elkaar over de oorlog. Wat het spoedberaad behelsde waarvoor Annan opeens het podium moest verlaten, werd niet duidelijk.

Het applaus voor mensen als de Zweedse Europarlementariër Maj Britt Theorin ('de VN zijn het enige orgaan dat vrede kan afdwingen' en 'het is voor alle partijen tijd om het internationaal recht weer te respecteren') maakte duidelijk dat het anti-bommensentiment zaterdag in het Congrescentrum overheerste.

Kofi Annan weggehaald voor spoedberaad

Kok, premier van een oorlogvoerend NAVO-land, kreeg niettemin een welwillend onthaal. Slechts een enkeling ging zich tijdens zijn deels aan Kosovo gewijde toespraakje te buiten aan een boos 'boe, bommen!'.

Echt moeilijk met de oorlog kregen de vredesactivisten het pas aan het einde van de zitting. De Haagse Oproep voor Vrede werd afgesloten door een jonge, emotionele Kosovo-Albanees, die als een Tony Blair in het kwadraat de gruwelen schilderde die in de provincie worden bedreven door Milosevic, 'een man die al vier oorlogen heeft veroorzaakt'. Met deze 'fascist', zei hij, moeten we niet meer praten, want 'met genocide is geen compromis mogelijk'.

Ylbar Bajraktari

De aarzeling in de zaal was voelbaar. Moeten we deze jongen het open doekje geven dat hij voor zijn sprekersmoed verdient? Praten en diplomatie werden vorige week in Den Haag nu juist volop verdédigd als zijnde beschaafder middelen om vrede te bewerkstelligen dan bommen.

Maar misschien was het probleem vooral dat de Haagse Agenda wel gereedschap biedt om oorlogen te voorkomen, maar niet om reeds begonnen oorlogen te beeindigen. De lijst actiepunten omvat beperking van de handel in kleine wapens, een snelle komst van het Internationaal Strafhof, vredesonderwijs, snelle uitvoering van het anti-landmijnverdrag en een oproep aan alle parlementen ter wereld om, naar Japans voorbeeld, in de wet vast te leggen dat het de regering verboden is een oorlog te beginnen.

Nederlan dwarsboomt klimaatbeleid

18-5-99

Nederland heeft de EU in de gordijnen gejaagd met z'n berekening hoeveel ons land moet verminderen aan CO_2-uitstoot. Ontwikkelingslanden zijn boos omdat Nederland bezuinigt op subsidies aan milieuprojecten daar. Die woede is terecht; het beleid moet worden bijgesteld.

Milieu

Ophelia Cowell en Wiert Wiertsema

De milieuministers van de EU-lidstaten komen vandaag bijeen om te proberen afspraken te maken over een klimaatbeleid. Vooral Nederland heeft bij de internationale discussies over dit onderwerp de laatste tijd dwarsgelegen. Een dezer dagen moet de langverwachte klimaatnota van Vrom-minister Pronk verschijnen.

Het kabinet worstelt zichtbaar met een aantal kwesties. Bijvoorbeeld met de vraag hoe vorm gegeven moet worden aan de afspraken van de grote VN-klimaatconferentie in Kyoto. Toen is overeengekomen dat alle industrielanden aan het einde van de periode van 1990 tot 2010 acht procent minder CO_2 moeten uitstoten dan aan het begin. In maart stelde Duitsland in de EU-ministerraad voor dat de helft daarvan in eigen land zou moeten worden gerealiseerd. De andere helft zou mogen worden gerealiseerd door het verwerven van emissierechten van landen die relatief veel minder CO_2 uitstoten – vooral ontwikkelingslanden. De meeste EU-landen steunden dit voorstel.

Nederland was ertegen omdat het waarbij [illegible] andere berekening uitgaat, [illegible] 990, maar 2010 als peildatum wordt ge[illegible]nen. Den Haag stelt dat de CO_2-emissies in ons land met 17 procent zouden groeien als we niets zouden doen. Door maatregelen te treffen komen we dus tot een vermindering van 17 procent. Omdat bovendien in Kyoto is toegezegd 8 procent ten opzichte van 1990 te verminderen, is de redenering dat ons land in totaal 25 procent minder CO_2 zou moeten realiseren. Als we daar dan de helft van nemen komen we op 12,5 procent, die we in het buitenland mogen realiseren. De andere 12,5 procent blijft over voor maatregelen in eigen land. Maar we hadden al gepland 17 procent te beperken. Aldus blijft er door de huidige Nederlandse opstelling feitelijk 4,5 procent ruimte om meer CO_2 te blijven uitstoten dan was afgesproken. Met name het bedrijfsleven kan daardoor rustiger aandoen met energiebesparing en andere maatregelen.

Nederland heeft hiermee andere EU-lidstaten tegen zich in het harnas gejaagd, en een constructieve opstelling van de EU ernstig ondermijnd. Bovendien is daardoor het tegenwicht van de EU tegen de conservatieve opstelling van de VS in internationale klimaatonderhandelingen aanzienlijk verzwakt. Nederland vergroot bovendien het gevaar dat ontwikkelingslanden niet langer mee zullen werken aan maatregelen om de emissies van industrielanden buiten de eigen grenzen te beperken. Internationaal afgesproken reductiedoelstellingen zouden in dat geval volstrekt onhaalbaar worden.

In het Kyoto-verdrag is de mogelijkheid vastgelegd om emissierechten van landen te verhandelen. Landen die relatief weinig CO_2 uitstoten, kunnen een deel van hun rechten verkopen aan industrielanden met een veel te hoge uitstoot. Ook kunnen industrielanden met ontwikkelingslanden boomplantprogramma's overeenkomen. Verder zijn er afspraken gemaakt over een Schoon Ontwikkeling Mechanisme (afgekort tot CDM) dat vanaf 2000 moet worden uitgevoerd.

Hierbij gaat het om investeringen van de geïndustrialiseerde landen in projecten in ontwikkelingslanden die bijdragen aan de vermindering van CO_2-uitstoot. Deze vermindering kan op rekening van de investerende landen worden geschreven. Ontwikkelingslanden krijgen het voordeel dat ze over relatief schone en moderne technologie kunnen beschikken. De gedachte is dat aldus op mondiaal niveau een netto beperking van de totale CO_2 uitstoot wordt gerealiseerd, terwijl ontwikkelingslanden bovendien in staat worden gesteld een grote inhaalslag te maken op het vlak van technologische ontwikkeling.

Het internationale bedrijfsleven toont grote belangstelling voor dit CDM, omdat het hun een mogelijkheid biedt toegang te krijgen tot nieuwe markten in ontwikkelingslanden. Het Kyoto Protocol beoogt nadrukkelijk het bedrijfsleven bij de uitvoering van het CDM te betrekken. Deze projecten moeten leiden tot extra emissie-reducties. De gedachte hierachter is dat ook aanvullende financiële middelen worden gegenereerd, zowel van de zijde van overheden als van de particuliere sector.

In het regeerakkoord heeft de regeringscoalitie vorig jaar vastgelegd op een geheel eigen manier vooruit te lopen op een definitieve regeling van het CDM. Op de begroting van ontwikkelingssamenwerking is voor de jaren 2001 en 2002 respectievelijk 200 en 300 miljoen gulden gereserveerd. Deze bedragen worden geheel ten laste gebracht van het budget dat beschikbaar is voor internationaal milieubeleid. In de praktijk betekent dit dat geen aanvullende, doch bestaande budgetten zullen worden ingezet voor Nederlandse CDM-inspanningen.

Als gevolg daarvan zullen in 2001 en 2002 voor genoemde bedragen bezuinigingen moeten plaatsvinden op gangbare milieuprogramma's. Hierbij gaat het om zaken als stedelijke milieuproblemen, organische landbouw en bodembescherming, milieubewustwordingsprogramma's, maar ook gewoon om steun aan milieuorganisaties in ontwikkelingslanden. Een en ander komt erop neer dat ontwikkelingslanden financieel opdraaien voor beleid dat Nederland extra ruimte verschaft voor vermindering van de CO_2-emissies. Deze opstelling werd afgelopen december bevestigd in de Tweede Kamer. Een motie van het GPV en Groen Links om geen ontwikkelingsgeld voor het CDM te gebruiken haalde het niet. Kort daarna besloot de Europese Raad van milieuministers dat de EU-lidstaten geen ontwikkelingsgeld voor het CDM zouden gebruiken. In strijd met zijn eigen regeerakkoord, besloot minister Pronk toen daarmee in te stemmen. Het kabinet worstelt hier met een probleem. Het hoeft nauwelijks te verbazen dat de klimaatnota van minister Pronk inmiddels drie maanden vertraging heeft opgelopen.

Nederland dreigt zich, zowel op het vlak van de berekening van reducties van CO_2-emissies als op het vlak van de financiering van CDM, te vervreemden van de overige EU-lidstaten en de ontwikkelingslanden. De opstelling van het kabinet leidt onvermijdelijk tot grote vertraging in het moeizame proces van de internationale klimaatonderhandelingen. Bovendien wordt de kans getorpedeerd om voor het eerst het bedrijfsleven constructief te betrekken in de vormgeving van klimaatbeleid. Vanuit deze zorg hebben tal van buitenlandse milieuorganisaties een dringend beroep op de Nederlandse regering gedaan haar opstelling te herzien.

Gehoopt mag worden dat de komende klimaatnota uitzicht biedt op een meer constructieve houding. Mocht dat toch niet het geval zijn, dan dient de Tweede Kamer haar verantwoordelijkheid te nemen. Zeker Nederland heeft veel te verliezen bij het uitblijven van effectieve internationale maatregelen die het broeikaseffect moeten tegengaan.

Ophelia Cowell en Wiert Wiertsema zijn beleidsmedewerker klimaat en beleidscoördinator bij Both Ends, een steunorganisatie voor milieugroepen in ontwikkelingslanden

P O D I U M

Redactie: Joost Divendal, Leonoor Kuijk en Judit Neurink

Podium is een vrijplaats voor artikelen en ingezonden brieven die de redactie belangwekkend vindt. De redactie behoudt zich het recht voor bijdragen te weigeren, te redigeren of in te korten. Artikelen mogen maximaal 1000 woorden bedragen. Inzending geeft de redactie het recht een bijdrage ook via Internet, databank of anderszins openbaar te maken. Eventuele auteursrechten blijven berusten bij de schrijver. Ingezonden bijdragen worden niet geretourneerd en over weigering wordt niet gecorrespondeerd. Bijdragen kunnen per post, faxen e-mail worden ingezonden, steeds onder vermelding van 'Podium', voorzien van naam, postadres en telefoonnummer van de afzender (ook bij e-mail).

Postadres: Podium-redactie Trouw, Postbus 859,1000 AW Amsterdam.
Faxnummer: 020-6680389. E-mail: redactie@trouw.nl

Kosovo brengt krijgsmacht en de kerken dichter bij elkaar

Van onze correspondent

SCHAARSBERGEN – Zelfs de erkende gewetensbezwaarde van de doopsgezinde vredesgroep ('Ik voel me hier als een kat in een vreemd pakhuis') stelde de deelname van Nederland aan de Navo-operatie 'Allied Force' niet ter discussie.

Niet-militaire middelen hebben de voorkeur, maar als het niet anders kan, dan toch maar bommen gooien om de Serviërs uit Kosovo te verjagen de de etnische Albanezen een veilige terugtocht te bieden. Rechtvaardige oorlog of niet, het lot van de vluchtelingen vereist krachtig ingrijpen. De ontmoeting gisteren in Schaarsbergen van vertegenwoordigers van de Nederlandse kerken met de top van de krijgsmacht vond formeel plaats in het kader van het 'strategisch toekomstdebat defensiebeleid'. Dat moet minister De Grave helpen bij het invullen van de jaarlijkse 375 miljoen gulden bezuinigingen en bij zijn nieuwe defensienota.

Een werkgroep van kerkgenootschappen, IKV, Pax Christi en de Raad van kerken heeft als bijdrage aan het toekomstdebat een brochure gemaakt over veiligheidsrisico's, rechtvaardiging en draagvlak van de krijgsmacht en 'Vrede is vrucht der gerechtigheid'. Logischerwijs spitste het debat zich gisteren al snel toe op de actuele Kosovo-crisis. „Nederland ligt er vredig en zonnig bij, terwijl Nederlandse militairen op de Balkan oorlogshandelingen uitvoeren", zette De Grave de toon.

Deelname aan de Navo-operatie speelt de Nederlandse krijgsmacht in zoverre in de kaart dat nut en noodzaak volstrekt niet ter discussie staan, ook niet bij de kerken. Eind jaren zeventig, begin jaren tachtig zakten de betrekkingen tussen krijgsmacht en kerken naar een dieptepunt vanwege de plaatsing van Amerikaanse kruisraketten op Nederlands grondgebied. Na de val van de Muur in 1989 raakten de land-, luchtmacht, marine en marechaussee steeds meer betrokken bij VN-operaties om in gebieden vrede af te dwingen en bij humanitaire hulpverlening. De waardering voor de krijgsmacht nam navenant toe.

Dat de Navo nu militair ingrijpt in Joegoslavië (ironisch genoeg onder meer met de destijds zo vurig bestreden kruisraketten), heeft ook in kerkelijke kringen brede instemming.

Tenminste, zolang het om humanitaire operaties gaat. Die vormen volgens secretaris dr. M. J. Faber van het Interkerkelijk Vredesberaad het bestaansrecht van de krijgsmacht. Faber vindt dat de kerken „gezien hun christelijke mensbeschouwing" een actieve bijdrage moeten leveren aan de discussie over de krijgsmacht. De aalmoezeniers en dominees hebben de zendende kerken gevraagd om meer betrokken te zijn bij de discussie over ethische vragen.

Algemeen secretaris Ineke Bakker van de Raad van kerken nam daar gisteren een voorschot op. Kerken moeten volgens haar een 'antenne' ontwikkelen voor vragen over rechtvaardiging en macht. „Bij het uitgangspunt: wij zijn goed en de anderen zijn een bedreiging, komt de vraag op of het Westen met zijn economische overmacht, milieuvervuiling en wapenproductie en -handel zelf een bedreiging is. De Navo is zo machtig dat het kan leiden tot machtsmisbruik."

Een krijgsmacht (vrijwel) uitsluitend voor humanitair optreden is de bevelhebber van de landmacht, luitenant-generaal Schouten, 'een gruwel' omdat zijn mensen in het veld dan kansloos zouden zijn als een conflict uit de hand loopt. Oorlog voeren is de hoofdtaak waarop het leger moet zijn voorbereid; andere taken zijn afgeleide. Volgens de plaatsvervangend luchtmachtbevelhebber, generaal-majoor De Jong, moeten uitvoerende militairen „onvoorwaardelijke, heldere, werkbare en duidelijke politieke steun" voor hun optreden hebben. Die steun is de vertaling van de wil van de samenleving om aan een gewapend conflict deel te nemen. „Pas als de geloofwaardigheid wordt aangetast, ontstaat een discussie over slachtoffers. Het gaat niet om de sneuvelbereidheid, maar om de gevechtsbereidheid van militairen."

Met dat laatste zit het volgens luchtmachtbevelhebber Droste wel goed, maar dat laat vragen naar de ethiek van oorlog voeren onverlet. „Dat geldt voor de onderofficier die op Amendola de bommen aan de vliegtuigen hangt net zo goed als voor de officier in de cockpit van een F-16. Dat laat ze niet ongemoeid, kan ik u verzekeren. Wat hen drijft is dat er na de oorlog een betere wereld in de Balkan kan ontstaan. Dat is absoluut hun motivatie."

Het maatschappelijk draagvlak voor de krijgsmacht en specifiek voor deelname aan 'Allied Force' stelt volgens minister De Grave onvermijdelijk beperkingen aan wat toelaatbaar is. „Het is begrijpelijk dat media vragen stellen over burgerslachtoffers. Maar we mogen van de samenleving wel vragen dat als het besluit om mee te doen eenmaal is genomen, je het de militairen niet kunt aandoen om elke drie dagen de vraag te stellen of we er wel mee moeten doorgaan."

Raad van kerken verwacht oproep bij Kosovo-wakes

AMERSOORT – De Raad van kerken in Nederland verwacht zaterdag massale deelname aan de vredeswakes voor Kosovo. De raad heeft de plaatselijke kerken gevraagd om zeven uur 's avonds de klokken te luiden. Tegelijk beginnen dan in kerkgebouwen en op pleinen en markten oecumenische gebedsdiensten.

„Steeds meer mensen voelen een sterke behoefte om hun bezorgdheid, hun verbondenheid met de slachtoffers en hun verlangen naar vrede tot uitdrukking te brengen en die met anderen te delen", aldus secretaris Ineke Bakker van de Raad van kerken. Daarom beveelt de raad aan veel ruimte te scheppen voor stilte en gebed. Ook wordt een collecte voor giro 555 gehouden.

Voor de plaatselijke organisatoren heeft de raad inmiddels suggesties op papier gezet. Samenwerking met andere gemeenten en parochies wordt aanbevolen. Als het mogelijk is, moeten ook vertegenwoordigers van andere religies worden uitgenodigd. Zij moeten de gelegenheid krijgen uit hun heilige boeken een toepasselijk gedeelte te lezen. Als joden mee willen doen, moet pas na het verstrijken van de sabbat worden begonnen.

Geef alle aanwezigen aan het begin van de dienst een kaars, luidt een aanbeveling. Die kan worden aangestoken als teken van verbondenheid met alle slachtoffers en als teken van verlangen naar vrede. Ook kunnen aanwezigen de kaars aansteken bij een hoop stenen die de puinhoop op de Balkan symboliseert, of kunnen zij linten van licht vormen.

De internationale oecumenische en confessionele organisaties in Genève wilden wakes met brandende kaarsen op bruggen laten houden, in navolging van de Serviërs die op die manier hun bruggen tegen Navo-bombardementen proberen te verdedigen. De Raad van kerken heeft hiervan afgezien.

Voor de tweede keer sinds de bombardementen begonnen gaat een delegatie van de Wereldraad van kerken in Genève naar de Balkan. In april waren ze al in Servië, nu wordt een bezoek gebracht aan Macedonië en Albanië. Na het eerste bezoek toonde de delegatie veel begrip voor de houding van de Servisch-orthodoxe kerk. Er was veel kritiek op de bommen, maar over de etnische zuiveringen in Kosovo en over het optreden van het Servische leger zwijgt de Wereldraad. Onder meer de Nederlandse Samen-op-Weg-kerken hebben kritiek op de pro-Servische houding van de Wereldraad, die ook al is gehekeld ten tijde van het conflict in Bosnië. De Servisch-orthodoxe kerk is de enige lidkerk van de Wereldraad in de regio.

buitenland dinsdag 18 mei 1999

'Navo wacht hel in Kosovo'

Serviërs dreigen met bloedbad bij geallieerd grondoffensief

BELGRADO – Als de Navo grondtroepen stuurt naar Kosovo, wacht de geallieerden daar volgens het Joegoslavische leger 'een hel'. De Servische generaal Pavkovic, commandant van de Joegoslavische troepen in Kosovo, dreigt daarmee.

„De eersten die proberen ons gebied binnen te gaan, zullen merken dat ze in de hel op aarde zijn terechtgekomen", zei de generaal gisteren.

Het was een reactie op berichten uit de Verenigde Staten. Daar gaan steeds meer stemmen op om grondtroepen te sturen. Het tijdschrift *Newsweek* meldde gisteren dat de top van het Amerikaanse leger vindt dat een grondoorlog onvermijdelijk is. Al een paar weken geleden zou het Pentagon de Amerikaanse regering hebben gewaarschuwd dat de Navo haar politieke doelen alleen nog kan bereiken in een grondoorlog. Die zou op zijn laatst in augustus moeten beginnen, ruim voor het invallen van de winter. Er zouden 200 000 Navo-militairen nodig zijn voor een succesvol verloop. Maar de Amerikaanse minister Cohen van defensie ontkende gisteren dat de chefs van staven hem een brief hebben gestuurd. De Navo zelf zou trouwens onlangs hebben berekend dat 50 000 militairen ook al genoeg zijn om een offensief te beginnen. Er zijn nu 16 000 Navo-militairen in Macedonië gestationeerd.

Groot-Brittannië, binnen Europa een van de meest uitgesproken voorstanders van een grondoffensief, hield zich gisteren op de vlakte. Minister Cook van buitenlandse zaken zei dat de Navo op dit moment geen volledige grondoorlog overweegt.

Maar een beperkte militaire actie over land staat volgens hem wel op de agenda. Voorwaarde is dat de Navo eerst het Joegoslavische leger in Kosovo heeft murw gebeukt. Cook ontkende dat er in de Navo onenigheid is over de te volgen tactiek. Vorige week waren er berichten dat de Amerikanen weigeren hun Apache-helikopters in te zetten, omdat ze niet willen dat er ook maar één piloot sneuvelt.

In Den Haag spraken VN-secretaris-generaal Kofi Annan en premier Kok gisteren over de Kosovo-crisis. Zij menen dat de komende week zeer belangrijk wordt voor het vinden van een diplomatieke oplossing, maar Annan wilde niet speculeren over de vraag of er „morgen of deze week" al de nodige consensus kan zijn voor een resolutie van de Veiligheidsraad. Annan vindt dat de „aanwezigheid van een geloofwaardige militaire strijdmacht onderdeel moet zijn van een oplossing".

De Finse president Ahtisaari praat vandaag in Helsinki met de Russische gezant Tsjernomirdin en de Amerikaanse minister Talbott over een diplomatieke oplossing voor Kosovo. De Europese Unie geeft de missie van Ahtisaari „volledige steun", zei de Duitse premier Schröder.

Bij de Albanese stad Vlorë zijn de eerste vluchtelingen gearriveerd in een door Nederlandse militairen gebouwde kamp van het Rode Kruis. Later deze week komen nog eens ruim duizend ontheemden naar Vlorë.

Opnieuw vluchtelingen uit Kosovo in Nederland

DEN HAAG – Vanaf morgen komen opnieuw Kosovaarse vluchtelingen vanuit Macedonië naar Nederland. Het kabinet besloot begin mei dat Nederland nog eens 2000 Kosovaren zal opvangen, naast de 2040 vluchtelingen die al in Nederland worden opgevangen.

Een Nederlandse missie in Macedonië helpt de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR sinds maandag met het selecteren van vluchtelingen die naar Nederland mogen komen. De Kosovaren komen aan op vliegveld Eindhoven. Vandaar gaan zij naar de opvangcentra in Ter Apel, Ermelo, Raamsdonksveer en Arnhem.

BUSSUM VOOR KOSOVO. De Bussumse burgemeester W. Holthuizen roept organisatoren van inzamelingsacties voor Kosovo in zijn regio op het geld niet te storten op giro 555. De gemeente wil het geld liever zelf besteden, samen met de stichting Kinderen in Nood van raadslid J. Heerschop.

PvdA-kamerlid haalt uit naar de Navo

Van onze redactie politiek

DEN HAAG – Het PvdA-Tweede-Kamerlid Apostolou verzet zich steeds feller tegen de aanhoudende Navo-bombardementen op Servische doelen en de steun die het kabinet-Kok daaraan geeft.

„De regeringen steunen een Navo die een nieuw strategisch

Zijn eerste boek wordt gretig gelezen door Kosovo-Albanezen die net in Nederland zijn aangekomen. In de opvangcentra gaan beduimelde kopieën van hand tot hand. Het woordenboek Nederlands-Albanees/Albanees-Nederlands is – cynisch genoeg – door de vluchtelingenstroom in korte tijd een bestseller geworden.

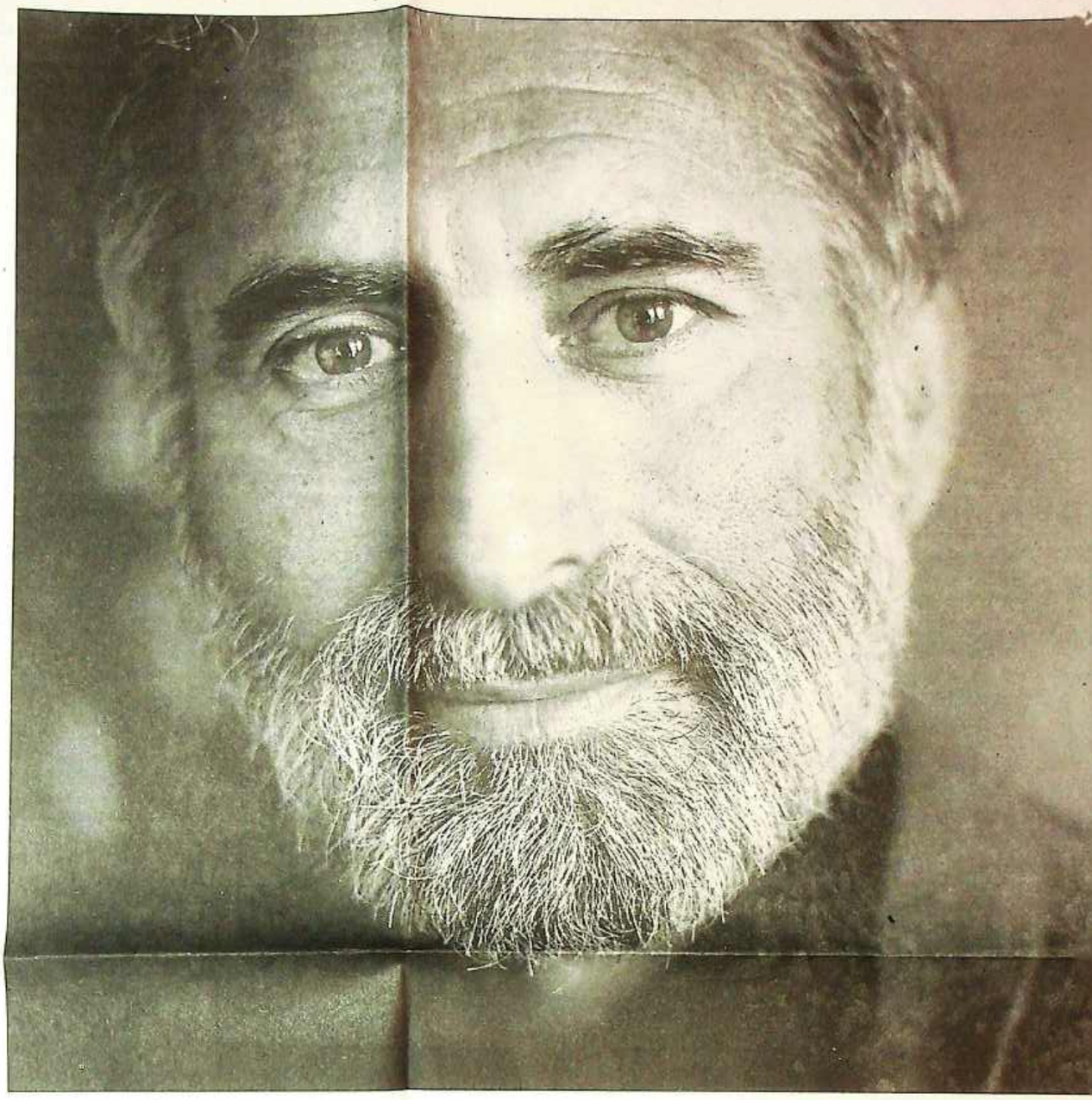

Tuna Prekpalaj: 'Nederlanders zijn heel beschaafde mensen die andere mensen, vreemdelingen, willen begrijpen.' FOTO MAARTJE GEEL

Met taal een kloof overbruggen

Albanees schrijver

George Marlet

Tuna Prekpalaj (50) heeft gemengde gevoelens over het succes van zijn woordenboek: blij dat vluchtelingen er nut van hebben, maar bedroefd dat de vlucht uit Kosovo de aanleiding is. Met zijn nieuwe boek 'Kosova: Een schreeuw van Ilir', heeft Prekpalaj eenzelfde bedoeling.

„Ik ben tevreden als deze roman, net als het woordenboek, een kloof helpt overbruggen en dat mensen zich van hun eigen situatie bewust worden. Dat mensen weten hoe laat het is, maar ook hoe het horloge in elkaar zit."

De in het Nederlands geschreven roman is actueel en tegelijk tijdloos. Actueel omdat het verhaal gaat over een Kosovo-Albanees, Ilir, die vlucht voor het geweld in zijn vaderland; tijdloos vanwege de ethische en filosofische principes die Ilir houvast bieden en de lezer aan het denken moeten zetten.

Tuna Prekpalaj („Een katholieke naam: Antonius Petrus Paulus") woont en werkt al ruim twintig jaar in Nederland. Hij bleef hier bewust vanwege het onderwijs voor zijn kinderen Konstantin en Stefania, nu 16 en 13 jaar. „In Kosovo is het onderwijs niet voldoende om je goed te kunnen ontwikkelen. En als het onderwijs niet goed is, bouw je de maatschappij op zand."

Prekpalaj is verbonden gebleven met zijn geboortestreek Has en de stad Ferizaj, waar hij opgroeide met zijn ouders en broer en zus. „We woonden eerst in Zym, een dorpje vlakbij de Albanese grens. Twee broers werden ziek en stierven omdat er geen arts in de buurt was. We zijn toen naar de stad verhuisd, dat vonden mijn ouders veiliger."

Over zichzelf praten doet Prekpalaj niet graag. Hij is bescheiden, op het verlegene af. Zijn leven moet „een beetje een enigma" blijven. De roman geeft ook geen antwoord op alle vragen die Ilir zichzelf en anderen stelt. Het boek bevat wel autobiografische elementen.

In zekere zin is Ilir het alter ego van Tuna. De liefde voor een meisje brengt Ilir naar Nederland, net zoals dat bij Tuna gebeurde in 1977. Ilir en Tuna hebben allebei filosofie gestudeerd en literatuur bestudeerd en putten daar veel inspiratie uit. Maar waar Ilir „een wereld vol eenzaamheid, criminaliteit en een tweedeling tussen Nederlanders en allochtonen" aantreft, heeft Tuna Prekpalaj niets dan lof voor zijn tweede vaderland. „Nederland heeft een niveau van menselijkheid en beschaving bereikt dat andere landen niet hebben. Nederlanders zijn heel beschaafde mensen die andere mensen, vreemdelingen, willen begrijpen."

Prekpalaj baseert zijn oordeel op ervaringen die hij onder meer als tolk heeft opgedaan. Daardoor weet hij ook dat het heel moeilijk, zo niet onmogelijk is om aan te voelen wat vluchtelingen hebben doorstaan. „Een hongerige wordt nooit begrepen door iemand met een volle maag." Hij maakt dat nu zelf mee met zijn naar Kroatië gevluchte familie. Je kunt nog zoveel meeleven, ervaren heb je het zelf niet en dat schept een zekere afstand.

„Mijn moeder, 88 jaar oud, is verdreven uit haar huis. Ze had geen tijd om schoenen aan te doen. Op sloffen heeft ze dertig kilometer over de treinrails moeten lopen. Mijn schoonzus zei: je moeder heeft helemaal niet gezeurd, ze is dapper vooropgegaan. Kort na haar vlucht uit Kosova was mijn moeder blij en enthousiast, in de zin van: we leven nog. De laatste tijd begint ze na te denken over alles wat ze achter heeft gelaten. De Albanezen zijn beroofd van elementaire geestelijke en menselijke bezittingen. Dat is voor hen een grote ramp. Weer beleven we het trauma van de eeuwenlange onderdrukking."

Prekpalaj heeft de recente gebeurtenissen in Kosovo zien aankomen. „Ik ben vier jaar geleden met de roman begonnen. Scènes

'Albanezen hoopten altijd op een normaal leven'

uit het boek worden nu realiteit", stelt hij bitter vast. De kiem van het etnische conflict ligt in het collectieve en individuele verleden. Op het gymnasium in Kroatië kon Tuna accentloos een lang epos in de Kroatische taal reciteren. In plaats van hem te prijzen, zei de leraar tegen de Kroatische uitblinker van de klas: „Kijk, die Albanees weet meer dan de beste van de klas."

Prekpalaj: „De Kosovo-Albanezen in het voormalige Joegoslavië werden en worden nog steeds afgeschilderd als agressief en onderontwikkeld. Terwijl onze cultuur teruggaat tot de Illyriërs, het oudste volk van de Balkan. En vergeet niet dat na de Tweede Wereldoorlog Tito aan Enver Hoxa heeft gezegd dat als de tijd rijp is, Kosovo naar Albanië overgaat. Albanezen hebben altijd de hoop gehad op een normaal leven, als volwaardige mensen in de eigen cultuur."

Haat jegens de Serviërs is begrijpelijk, maar lost niets op. Met instemming haalt Prekpalaj een Albanese schrijver, Giergi Fishta, aan die zijn volk voorhoudt dat ze buitenlanders moeten helpen, hen brood moeten geven. „De ethiek van een Albanees is: als iemand je broer heeft vermoord en die moordenaar komt bij jou thuis, moet je hem eren als een broer. Dat is ook een christelijke stelling, die tevens onder de Albanese moslims leeft."

Zijn – in eigen beheer uitgegeven – roman is voor Prekpalaj de bekroning van een lange en soms moeizame weg. De Nederlandse taal is „verschrikkelijk moeilijk", maar uiteindelijk mondeling en schriftelijk bedwongen. Het woordenboek, het eerste in zijn soort, was monnikenwerk dat vijf jaar vrije tijd kostte voordat het in 1990 uitkwam. De vloer van de woonkamer lag bezaaid met kaartjes met woorden. Met een geleende computer lukte het om de 11 000 woorden te ordenen. „Ik heb geprobeerd een overbrugging te maken met taal. Als mensen kunnen communiceren, komen mooie dingen naar voren."

In de roman 'Kosova: Een schreeuw van Ilir' staan in het Nederlands vertaalde Albanese uitdrukkingen, zoals 'hij graasde met zijn ogen naar de schoonheid van een meisje' en 'twee konijnen in één schot' (twee vliegen in één klap). Daarmee wil Prekpalaj zijn eigen kleur aan de taal geven. De lezer stuit ook af en toe op ongewone en beeldende formuleringen. „Foutloos Nederlands schrijven is voor mij onmogelijk. Ik heb me expres niet altijd aan de grammatica gehouden. Dat beschouw ik als kunst, net zoals je naar eigen idee een schilderij maakt." Lachend. „Maar het is goed Nederlands, hoor. Het is geen Italiaanse minestrone geworden."

'Kosova: Een schreeuw van Ilir', ƒ 30 (exclusief verzendkosten) is schriftelijk te bestellen via postbus 6048, 3503 PA Utrecht.

Serviërs houden een trein vol Albanezen tegen

Reuters, AFP

BLACE/BRUSSEL

Servische troepen hebben maandag een trein met naar schatting tweeduizend vluchtelingen uit Kosovo tegengehouden voordat die Macedonië bereikte. De trein werd gedwongen terug te rijden. Korte tijd later klonk het geluid van explosies, wat volgens een woordvoerder van de VN-vluchtelingenorganisatie Unhcr aanleiding geeft tot ongerustheid.

Ron Redmond van de Unhcr vertelde dat er ook maandagochtend weer een trein met vluchtelingen werd verwacht in de grensplaats Blace. Maar er arriveerde alleen een tiental oudere mannen te voet, die de trein hadden mogen verlaten. 'Zij zeggen dat er vier of vijf wagons zijn die tjokvol zitten. We hebben het dus over meer dan duizend, misschien vijftienhonderd of tweeduizend vluchtelingen', zei Redmond.

De Albanese mannen hadden van een stel zigeuners gehoord dat de trein met alle inzittenden was teruggereden naar het noorden. 'Meer weten we niet. We kunnen de grens niet over en we maken ons ernstig bezorgd', zei Redmond. De trein was afkomstig uit Pristina, maar de meeste reizigers waren onderweg ingestapt in Urosevac. Daar stonden nog veel meer vluchtelingen te wachten, maar de trein was al overvol.

De NAVO probeert enkele grote groepen ontheemden in Kosovo in de gaten te houden. Ten westen van Urosevac bevinden zich naar schatting zeventigduizend mensen, die proberen naar Albanië te komen. Drie groepen bevinden zich in de omgeving van Junik, in het uiterste westen van de provincie. En tussen Urosevac en Gnjilane zouden veertigduizend etnische Albanezen worden tegengehouden door de Servische politie.

Wel heeft het Joegoslavische leger maandag 106 Albanese Kosovaren vrijgelaten die dit weekeinde in Montenegro gevangen waren genomen. De regering van Montenegro had geprotesteerd tegen de gevangenname van de Kosovaren, die het beschouwt als een inbreuk op zijn soevereiniteit. Montenegro vormt samen met Servië de Joegoslavische federatie, maar beide republieken onderhouden een gespannen relatie. Eind vorige week hebben Joegoslavische troepen een aantal grensposten afgesloten om te verhinderen dat een zending meel Montenegro bereikt.

De Unhcr probeert de vluchtelingen in Noord-Albanië ervan te overtuigen dat ze voor hun eigen veiligheid beter kunnen verhuizen. De NAVO voert vlak over de grens luchtaanvallen uit op het Servische leger. Veel vluchtelingen weigeren te vertrekken. Sommigen wachten nog op familieleden uit Kosovo, anderen willen niet nog verder van huis. In het zuiden van Albanië, heeft het Nederlandse Rode Kruis een kamp gebouwd voor 3500 Albanezen.

Een etnisch Albanese vluchteling uit Kosovo rijdt zijn moeder en zijn kind op een kruiwagen door het opvangkamp Stankovac, nabij de Macedonische hoofdstad Skopje. FOTO AP

Kritiek op luchtaanvallen neemt toe

Na 53 dagen van NAVO-bombardementen geeft de Joegoslavische president Milosevic nog geen krimp. Maar over een grondoorlog bestaat geen eenstemmigheid binnen de NAVO – en zelfs niet binnen de Verenigde Staten.

Van onze correspondent
Bert Lanting

WASHINGTON

De luchtoorlog tegen Joegoslavië begint steeds meer verdeeldheid te zaaien in de tot nog toe gesloten rangen van de NAVO.

Volgens Britse kranten is premier Tony Blair geïrriteerd over de weigering van de Verenigde Staten serieus te praten over het inzetten van grondtroepen in Kosovo. Hij wees erop dat de VS al het leeuwendeel van de bombardementsvluchten voor hun rekening nemen. 'Er moet wat respect getoond worden voor de vastberadenheid die Amerika toont', zei hij.

Ook binnenslands is er kritiek op de houding van president Clinton, minister van Buitenlandse Zaken Albright en minister Cohen van Defensie, die vinden dat een invasie onnodig is omdat president Milosevic uiteindelijk wel zal buigen onder de NAVO-bombardementen.

De voormalige chef van de generale staven Colin Powell zei dit weekeinde dat de bombardementen mogelijk wel zullen werken, maar dat het het nog steeds president Milosevic is die uitmaakt 'wanneer hij met de ogen knippert'. Het lijkt erop dat dat moment is uitgesteld door het onfortuinlijke weer. De militaire top waarschuwde hem verder dat vliegtuigen de problemen die de naar schatting achthonderdduizend ontheemden in Kosovo deze winter te wachten staan niet kunnen oplossen.

Dat wil overigens niet zeggen dat de Amerikaanse militaire top voor het binnenvallen van Kosovo is. Nu zij Cohen uitdrukkelijk hebben gewaarschuwd, is het een politieke zaak geworden waarvoor de hoogste militairen achteraf niet verantwoordelijk kunnen worden gesteld.

Hoe voorzichtig de Amerikaanse regering is, blijkt wel uit het feit dat zij nog geen toestemming wil geven voor het inzetten van de 24 Apache-helikopters. Generaal Clark, de opperbevelhebber van de NAVO, wil de helikopters graag gebruiken om de Joegoslavische troepen in Kosovo aan te vallen. De helikopters zijn vooral geschikt om de vijandelijke tanks aan de zijde van de NAVO schat hij op vier- tot vijfhonderd, waarvan natuurlijk slechts een deel Amerikanen zouden zijn. Dat is minder dan tijdens de operatie Desert Storm tegen Irak, rekent hij voor.

NAVO-planners zijn al bezig plannen te ontwikkelen voor het geval er toch een troepenmacht ingezet moet worden in Kosovo. Maar het accent ligt op de plannen voor een vredesmacht, als president Milosevic eindelijk door de knieën gaat.

Minister van Defensie Cohen zei dit weekeinde nog eens dat er binnen het bondgenootschap geen eenstemmigheid is over het sturen van grondtroepen. Zeker is dat er in de VS een omslag nodig is in de publieke opinie. Een maand geleden was de publieke verontwaardiging zo groot dat de steun voor het inzetten van grondtroepen aan het groeien was, maar

Turkse luchtmacht neemt deel aan NAVO-aanvallen

Reuters, AFP

BRUSSEL/BELGRADO

Turkse F16-gevechtsvliegtuigen doen niet alleen mee aan patrouillevluchten boven Joegoslavië en Kosovo, zij nemen nu ook deel aan de luchtaanvallen. Dat heeft de Turkse missie bij de NAVO maandag bevestigd. Nog vorige maand had premier Ecevit zich

vaardbaar, zei de minister van Defensie gisteren.

Ook NAVO-bondgenoot Canada voelt niets voor het inzetten van grondtroepen. 'Er worden alleen grondtroepen naar Kosovo gestuurd als er een of ander vredesakkoord bestaat', verklaarde brigade-generaal Jurkowski.

De commandant van het Derde Joegoslavische Leger, generaal

Zelfs Joegoslavië is op den duur welkom in Europa

Van onze correspondent
Geert-Jan Bogaerts

BRUSSEL

De Europese Unie stelt de Balkanlanden het lidmaatschap van de EU in het vooruitzicht. Albanië, Macedonië, Kroatië en Bosnië kunnen rekenen op 'een nieuw soort contractuele relatie' met de EU, die uiteindelijk moet leiden tot 'de volle integratie van deze landen in de structuren' van de EU.

Ook voor Joegoslavië wordt de deur opengezet, mits dit land voldoet aan 'de eisen van de internationale gemeenschap'.

De ministers van Buitenlandse Zaken van de EU legden zich gisteren vast op deze beloften in een concept-akkoord. Het concept, 'Stabiliteitspact voor Zuidoost-Europa', vormt de basis voor brede besprekingen op ministersniveau, volgende maand of in juli, waar onder andere de landen in de regio, de VS, Rusland, Turkije, en meer dan tien internationale organisaties voor worden uitgenodigd.

In het pact wordt geen datum genoemd voor de toetreding van de landen in het oorlogsgebied van de Balkan. Ook op andere vlakken blijft het plan vaag. 'Het vergt nogal wat uitwerking', erkende minister Van Aartsen na afloop van het EU-overleg. 'Maar het is belangrijk dat we deze stap hebben gezet.'

Van Aartsen voorziet een belangrijke rol voor de internationale financiële instellingen, zoals het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank. 'Zonder hen komen we nauwelijks vooruit', zei hij. Deze organisaties zullen het leeuwendeel van de kosten op zich moeten nemen, door de nieuwe voorzitter van de Europese Commissie Romano Prodi voorlopig geschat op ruim tien miljard gulden per jaar.

Enkele ministers erkenden ook dat het Stabiliteitspact problemen kan opleveren bij de andere kandidaat-leden. Vooral Roemeense en Bulgaarse diplomaten zouden zich al ongerust hebben getoond dat de royale houding van de EU ten koste gaat van de perspectieven van hun landen.

'Je kunt de Albanezen en de Roemenen niet het zelfde perspectief bieden', zei de Franse minister van Buitenlandse Zaken Védrine. 'We moeten de uitbreiding van de Unie wel op beheerste wijze laten verlopen.' Ook zijn Duitse collega Fischer erkende dat sommige kandidaten wantrouwen zouden kunnen koesteren jegens het Stabiliteitspact. 'Maar ik heb de mensen in Sofia juist verteld dat hun kansen er niet slechter op worden', zei hij.

Achter de schermen bagatelliseerde een Franse diplomaat de betekenis van het Pact. 'De EU vindt dat ze het voortouw moet nemen. Dat doen we nu met deze mooie woorden', zei hij. 'In de praktijk stelt het niet zoveel voor. Want deze landen krijgen het zelfde perspectief op toetreding als bijvoorbeeld Turkije. En dat land wordt de komende dertig jaar geen EU-lid.'

Kofi Annan verheugd over bemiddeling door Ahtisaari

Van onze verslaggever

DEN HAAG

Secretaris-generaal Kofi Annan is verheugd over de bemiddelingspoging van de Finse president Ahtisaari. Annan, die gisteren in Den Haag met premier Kok sprak, hoopt dat Ahtisaari's ontmoeting met de Russische bemiddelaar Viktor Tsjernomyrdin en de Amerikaanse onderminister Strobe

de vluchtlingen niet naar Kosovo zullen durven terugkeren.

Annan zei het plan van de Italiaanse premier D'Alema niet voldoende te kennen om zich erover uit te laten. D'Alema stelt een pauze voor in de NAVO-bombardementen zodra China en Rusland akkoord zijn gegaan met een VN-resolutie die de voornaamste NAVO-eisen onderschrijft.

D'Alema besprak zijn plan giste-

rol voor Turkije zou kunnen leiden tot een uitbreiding van de oorlog op de Balkan.

Turkije heeft al sinds jaar en dag een gespannen relatie met zijn buurland Griekenland, dat sterk pro-Servisch is. Griekenland is, net als Turkije, lid van de NAVO, maar het is tegen de luchtaanvallen op Joegoslavië. Het idee van een grondoorlog is voor de Griekse regering al helemaal onaangisteren dat de NAVO in 'een hel op aarde' belandt als ze voetvolk naar Kosovo stuurt. Hij zei dat de Joegoslavische grenzen stevig zijn vergrendeld en dat de genie er aan het werk is geweest. 'De eerste mensen die dat aan den lijve zullen ondervinden zijn degenen die proberen binnen te dringen op ons grondgebied', zei generaal Pavkovic volgens de Joegoslavische zender Studio B.

dreiging gebruiken om president Milosevic onder druk te zetten als de luchtoorlog geen vruchten afwerpt.

De Britse minister van Buitenlandse Zaken, Robin Cook, sprak meteen tegen dat er scheurtjes in de alliantie waren. Volgens hem heeft de NAVO juist de meest geslaagde week uit de luchtcampagne tegen Joegoslavië achter de rug.

en de politieke chaos in Rusland. Daardoor is de politieke druk op Joegoslavië aanzienlijk afgenomen.

Volgens *Newsweek* heeft de militaire leiding van het Pentagon minister Cohen gewaarschuwd dat er geen garantie bestaat dat de NAVO-campagne tegen Joegoslavië succes zal hebben zolang er geen grondtroepen worden inge-

menwerpers moeilijk te raken b ijken.

Volgens Michael O'Hanlon, defensie-expert bij het Brookings Instituut in Washington, zou de NAVO tamelijk snel een grondoperatie in Kosovo kunnen beginnen. Voorwaarde is dat het bondgenootschap vooral gebruik maakt van lucht-mobiele eenheden. Het te verwachten aantal do-

men leiden met het Congres, waar een flinke weerzin tegen de oorlog bestaat. Er was onlangs zelfs geen meerderheid voor de NAVO-bombardementen te vinden in het Huis van Afgevaardigden. Het Huis waarschuwde dat het de geldkraan zal dichtdraaien als Clinton probeert op eigen houtje troepen te sturen.

een belangrijke week voor Kosovo', zei hij.

Annan riep de Joegoslavische president Milosevic op 'te denken aan zijn volk, aan de vernietiging van zijn land en open te staan voor een oplossing'. Hij wil dat een internationale militaire troepenmacht een toekomstig vredesakkoord afdwingt, omdat anders

lier Schröder, de huidige voorzitter van de EU. Deze was eerder op de dag al naar Finland gevlogen voor overleg met Ahtisaari. Finland is wel lid van de Europese Unie maar niet van de NAVO. Om die reden zou president Ahtisaari ook voor Joegoslavië aanvaardbaar kunnen zijn als bemiddelaar.

Advertentie

Buitenlandse bladen

'Und als der Krieg im vierten Lenz keinen Aussicht auf Frieden bot/ Da zog der Soldat seine Konsequenz/ Und starb den Heldentod.' ('En toen de oorlog die vierde lente geen uitzicht op vrede bood/ Trok de soldaat daaruit zijn conclusie/ En stierf de heldendood.')

Waarom komt dit begin van een ballade van Brecht over de Eerste Wereldoorlog ineens bovenborrelen, bij het doorbladeren van de internationale pers?

De Kosovo-oorlog is pas aan z'n 56ste dag toe. Maar veel uitzicht op een spoedig einde is er niet. Sommige buitenlandse weekbladen doen daarom een manmoedige poging om over te gaan tot de orde van de dag. De 'Kosovo-moeheid' begint toe te slaan. *Der Spiegel* zet 'het wonder' van vijftig jaar Bondsrepubliek op de cover, de *Nouvel Observateur* belicht de terugkeer van de filosofen (want ook de Fransen zijn op zoek naar de zin van het leven) en het Duitse blad *Focus* waagt zich maar meteen aan een pikant geïllustreerd lexicon van de moderne seksualiteit.

Ironisch genoeg laat Focus over Kosovo ook de schrijver Christoph Hein (voorzitter van de Duitse PEN-afdeling) aan het woord. Hij ergert zich aan de schijnbare normaliteit, die 'ons in staat stelt zo te leven alsof alles gewoon is. Na de meldingen over de successen van de NAVO kunnen we op de tv genieten van het gebruikelijke entertainment'.

Naast het gegeven dat de oorlog blijkbaar tot de routine van alledag begint te horen, valt nog een ander element op: het feit dat een conflict dat zich op een beperkt terrein (Kosovo en Servië) afspeelt, elders in de wereld zulke heftige en onverwachte implicaties heeft. Zowel *The Economist* als *Newsweek* gaan grondig en uitvoerig in op de uitbarsting van nationalisme in China (na de bommen op de Chinese ambassade in Belgrado) en op de jongste crisis in Moskou. Die is weliswaar niet door de NAVO, maar door Jeltsin veroorzaakt, maar kan – samen met de Chinese boosheid – wel een storend effect hebben op de pogingen om (via een resolutie van de Veiligheidsraad) een politieke uitweg uit de crisis te zoeken.

Zowel Chinezen als Russen stellen sinds vo-

Alle wegen leiden naar Kosovo

rige week harder dan tevoren de eis dat de NAVO eerst de bombardementen moet staken, vóór ze aan een VN-resolutie willen meewerken. Hoe zwaar dit punt precies voor Moskou weegt, is overigens niet zo duidelijk, evenmin als de positie van de thans demissionaire minister van Buitenlandse Zaken Ivanov of het mandaat van Balkan-gezant Tsjernomyrdin.

Toch maakt de diplomatie geen pas op de plaats. Met name de Duitse regering, die het Groenen-congres te Bielefeld tamelijk glansrijk heeft doorstaan, blijft op dit front actief. 'Als er ergens nog een beetje hoop op vrede leeft, dan komt die uit Duitsland', verzucht innig tevreden Der Spiegel.

Wie op zoek is naar een sprankje hoop, moet zeker het interview in Der Spiegel met de Servische oppositieleider Zoran Djindjic lezen. Djindjic is weliswaar uitgeweken naar Montenegro, omdat hij vreesde in Belgrado te worden vermoord ('de aanvallen die de Servische tv op mij deed, waren een uitnodiging tot lynchjustitie'), maar hij is ervan overtuigd dat de Servische bevolking in grote meerderheid teleurgesteld is in Milosevic en tot elke prijs een einde aan de oorlog wil. 'Milosevic zou het vredesplan van de G-8 rustig kunnen ondertekenen. Iedereen zou dankbaar zijn.'

Ook Djindjic' antwoord op de vraag of Milosevic' positie niet wordt versterkt als hij in staat is een akkoord met de NAVO te sluiten, is interessant. 'Vóór al het andere moet er eind aan de oorlog komen. Wie het akkoord ondertekent, doet er niet veel toe. Meteen daarna zal de vraag worden gesteld, wie verantwoordelijk is. Milosevic had dit militaire conflict met alle middelen moeten zien te voorkomen.'

Alle wegen, alle vragen leiden naar Kosovo. Michael Ignatieff schrijft een mooi essay over mensenrechten in *The New York Review of Books*. 'De uitdaging waarvoor wij staan, is het definiëren van het recht op interventie in een ander land. Die definitie mag niet zo ruim zijn, dat ze een vrijbrief wordt voor Amerikaans imperialisme, en niet zo beperkt dat we gedwongen worden werkeloos toe te zien als er gruwelijke misdaden worden gepleegd.'

Anet Bleich

Alcoholische hangere

Kohnstamm voorgedragen als burgemeester van Utrecht

Van onze verslaggeefster
Elaine de Boer

DEN HAAG

Oud-staatssecretaris Kohnstamm (D66) is door de Utrechtse commissaris van de koningin B. Staal, ook D66, aan burgemeester Peper van Binnenlandse Zaken voorgedragen als beste kandidaat voor het burgemeestersschap van Utrecht. Staal neemt daarmee de meerderheid van de vertrouwenscommissie. Die heeft een voorkeur voor PvdA-kandidate A. Brouwer-Korf. Zij is burgemeester van Amersfoort.

Volgende week vrijdag buigt de ministerraad zich over de voordracht van minister Peper, die naast de voorkeur van Staal het advies van de vertrouwenscommissie meewoog.

Het is niet de eerste keer dat een D66-commissaris van de koningin de nummer één en twee op het voorkeursblijstje van de gemeenteraad omdraait.

Commissaris De Jager in Flevoland negeerde enkele maanden geleden de prioriteit die de raad van Almere gaf aan H. Ouwerkerk (PvdA), oud-burgemeester van Groningen, en droeg een VVD'er voor aan Peper. Het kabinet koos Ouwerkerk.

De voorganger van Peper, de huidige VVD-fractievoorzitter Dijkstal in de Tweede Kamer, vond dat de commissaris van de koningin een te grote stempel op de burgemeesterbenoemingen kan drukken.

Dijkstal stelde voor de commissaris te verplichten het meerderheidsadvies van de vertrouwenscommissie zonder meer door te geven aan de minister van Binnenlandse Zaken.

De commissaris speelt immers al een rol bij de eerste selectie van kandidaten die bij de vertrouwenscommissie solliciteren. De kwestie ligt voor bij de staatscommissie onder leiding van de Groningse hoogleraar Elzinga. Die

'Overlast alleen van junks met lage tolerantie'

Eric, een van hen, meldt dat ze hun vaste plek kwijt zijn. De politie heeft enkelen verboden zich binnen een straal van honderd meter van De Beverhof op te houden. Sommigen verblijven in een afkickcentrum en een paar andere zitten in de gevangenis.

Het zijn geen zwervers. Eric en Martin wonen in pensions. Sinds enkele maanden zit Martin weer op zijn vertrouwde bankje bij De Beverhof. Eric vertelt dat op deze plek een groepje van een man of acht bijeen kwam om bier te drinken. 'Alcoholist zijn we niet,' oordeelt Martin, 'dat is ook een rotwoord, ik drink wel elke dag'

Volgens de gemeente geven de 'hangers' het winkelende publiek een onbehaaglijk gevoel. Winkeliers klagen over overlast. Ze zouden serieus hebben gesproken over een knokploeg om de hangers met geweld buiten de deur te zetten.

Het groepje volwassen hangers laat zich op het openbaar nauwelijks zien.

Een hangplek voor alcoholisten, de woordvoerder van de gemeente Beverwijk had er ook niet eerder van gehoord: 'Wij zijn de eerste.' Het gemeentebestuur trekt 20 duizend gulden uit voor een 'ontmoetingscontainer voor volwassen hangers'.

Voor dat bedrag komt er op een parkeerplaats een, esthetisch verantwoorde, verplaatsbare container met (olie)verzetting en vullisbak'. De opengewerkte container is het antwoord van de gemeente op klachten van bewoners over een groepje alcohol- en drugsverslaafden dat zich al jaren ophoudt in en rond winkelcentrum De Beverhof.

BEVERWIJK

Van onze verslaggever
Weert Schenk

17-5-99

‘Geen zege in Kosovo zonder grondtroepen’

LONDEN, ROME, 17 MEI. De Amerikaanse legerleiding heeft het Pentagon gewaarschuwd dat de oorlog om Kosovo niet te winnen is zonder inzet van grondtroepen. De verenigde chefs van staven hebben – volgens het weekblad *Newsweek* – minister van Defensie Cohen laten weten dat de oorlog om Kosovo niet zonder grondtroepen te winnen is. Ze deden dat enkele weken geleden in een brief waarin ze uiting gaven aan hun gevoel dat „de tijd dringt”, omdat een grondoffensief vanaf augustus pas kan plaatsvinden als de troepen al in juni naar de Balkan worden overgebracht.

De waarschuwing, zo voegt onze correspondent in Londen toe, kan een steun in de rug betekenen voor de Britse premier Tony Blair. Volgens bronnen binnen de Britse regering voelt de premier „een diepe frustratie” over het uitblijven van Amerikaanse steun voor een grondoffensief in Kosovo. Blair pleit sinds eind april voor het opbouwen van landstrijdkrachten in de regio als een geloofwaardig dreigement om Belgrado te dwingen zijn troepen terug te trekken. Als het huidige luchtoffensief niet effectief is, moet die legermacht volgens Blair een invasie uitvoeren. Volgens *The Sunday Telegraph* heeft de premier daartoe plannen goedgekeurd om 20.000 reservisten op te roepen.

Blair en minister van Buitenlandse Zaken Cook zouden de afgelopen week dagelijks telefonisch hebben geprobeerd om Washington voor hun standpunt te winnen maar stuitten daarbij steeds op Amerikaanse „onverzettelijkheid”. Een hoge Britse defensiebron zei in *The Sunday Times* dat „we klaar zijn om te gaan”, maar dat alles afhangt van politieke beslissingen die zonder de Amerikanen niet genomen kunnen worden.

Blair en Cook hebben tegengesproken dat er een meningsverschil is met de Amerikanen. De premier prees Clinton voor het Amerikaanse leiderschap, „ook al is Kosovo een eind weg van Kansas”. Blair begint vandaag aan een reis naar Bulgarije en Albanië om zich te verzekeren van steun van die landen voor de NAVO-operaties.

Premier D’Alema van Italië heeft, zo zei hij tegen het blad *La Repubblica*, een pauze in de NAVO-bombardementen tegen Joegoslavië voorgesteld als Rusland en China in een resolutie van de Veiligheidsraad akkoord gaan met de vijf eisen die de NAVO aan Belgrado heeft gesteld. [• *Vervolg* KOSOVO: pagina 5]

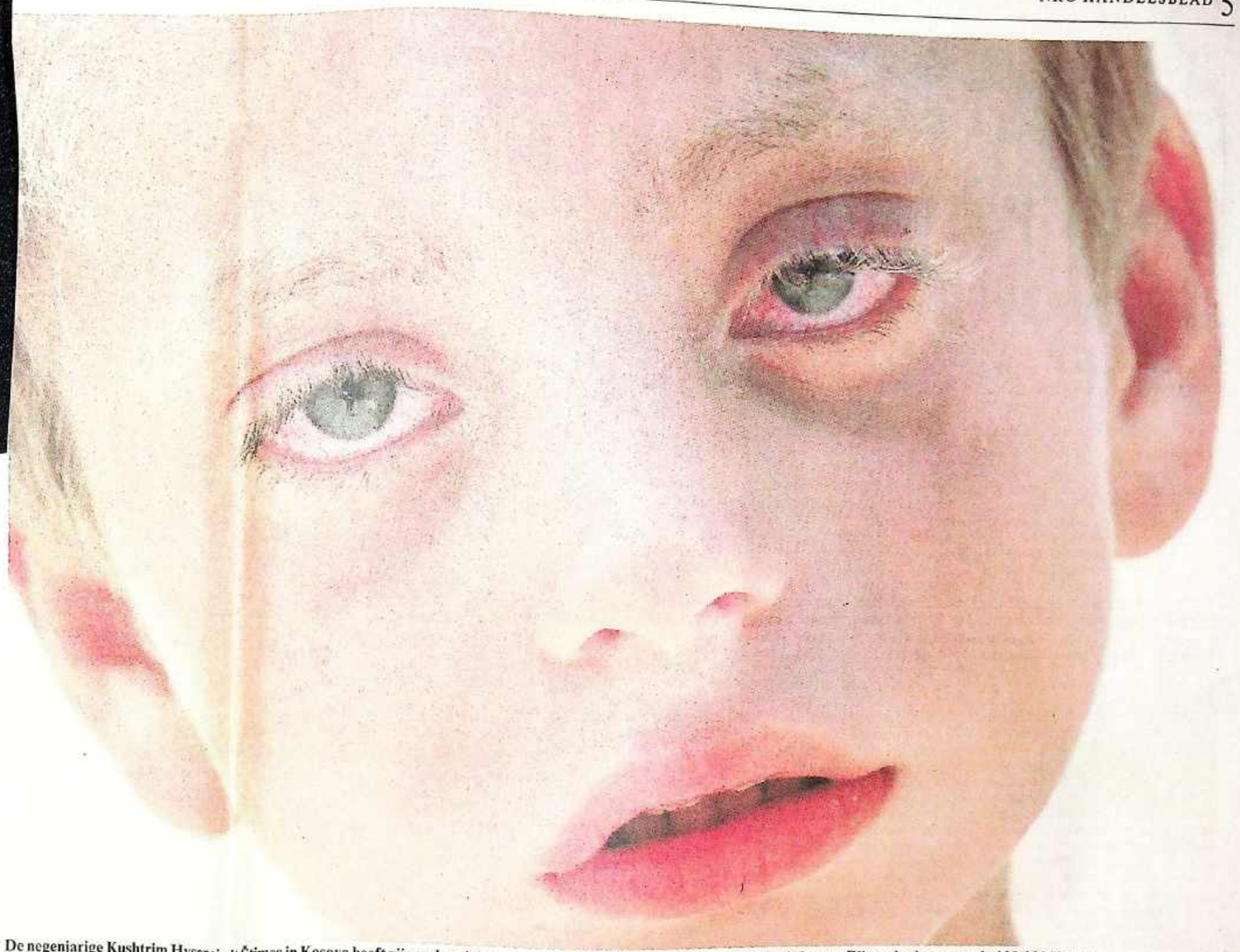

De negenjarige Kushtrim Hysenaj uit Štimes in Kosovo heeft zijn vader niet meer gezien sinds hij begin april naar Macedonië kwam. Zijn vader is een van de 100.000 Kosovaarse mannen die volgens Amerikaanse woordvoerders niet met hun gezinnen zijn gevlucht en die worden vermist. Kushtrim is een van de duizenden vluchtelingen in de opvangkampen. (Foto AP)

‘Na de Albanezen zijn de moslims aan de beurt’

17-5-99

„Als de Serviërs klaar zijn in Kosovo zijn wij aan de beurt”, vrezen de moslims uit de Servische regio Sandžak. Velen vluchten naar Bosnië, waar ze – niet tot wederzijds genoegen – kampen delen met gevluchte Kosovaren.

Door onze redacteur
PETRA DE KONING

SARAJEVO, 17 MEI. In het vluchtelingenkamp Rakovica 1, net buiten de Bosnische hoofdstad Sarajevo, wordt iedere nacht gevochten. Vluchtelingen slaan, schoppen, steken met messen. Albanezen uit Kosovo en moslims

tanks daar neergezet omdat het leger vreesde dat het materieel door de NAVO zou worden vernietigd als het in de barakken bleef staan. En misschien concentreerden de

nische regering is nu van plan om de vluchtelingen uit Kosovo en de Sandžak onder te brengen in aparte kampen.

Maar ambtenaar Bošnjovic

reizen. Uit de Sandžak komen nog wel iedere dag bussen met moslimvluchtelingen naar Sarajevo.

Rasim Ljajić, leider van de moslim-partij ‘Coalitie Sandžak’, zegt door de telefoon vanuit Novi Pazar dat de vluchtelingen uit de Sandžak zich wel erg makkelijk bang hebben laten maken. Er waren vluchtelingen die aan VN-medewerkers vertelden dat ze, net als de Albanezen in Kosovo, door Servische politie en militairen uit hun huizen waren gezet, dat ze werden bedreigd, dat huizen in brand werden gestoken. Maar volgens Ljajić zijn dat leugens. „Er waren geen concrete bedreigingen, er zijn de afgelopen weken ook geen ernstige incidenten geweest waarvan moslims het slachtoffer waren. Ik denk

Apaches maken zich zeer nuttig in Albanië

De Amerikaanse gevechtshelikopters in Albanië zouden volgens het Pentagon te kwetsbaar zijn voor de Servische luchtverdediging. Maar

hielden er in de strijd tegen de Sovjet-helikopters in hun land in de jaren tachtig precies dezelfde tactiek op na.

De aanwezigheid van de helikopters heeft dus als resultaat dat Joegoslavische eenheden mét

Italianen boos: bommen gedumpt in zee

Door onze correspondent
MARC LEIJENDEKKER

De Amerikanen willen vandaag de twee Joegoslavische militairen die in de loop van het conflict om Kosovo krijgsgevangen zijn gemaakt, vrijlaten. De twee werden in Kosovo opgepakt door het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK en overgedragen aan de Amerikanen. Ze worden in Duitsland gevangen gehouden.

NAVO-woordvoerder Shea verklaarde dat gisteren ongeveer duizend Kosovaarse vluchtelingen Macedonië zijn binnengekomen. Zij moesten volgens hem 200 mark betalen om de grens te kunnen oversteken. Ook zouden nu veel vluchtelingen uit Montenegro naar Albanië gaan, waarbij opvalt dat er nauwelijks mannen tussen 18 en 65 jaar bij zijn. NAVO-secretaris-generaal Solana verklaarde gisteren dat de NAVO-luchtaanvallen niet zullen voortslepen tot volgend jaar. Tegen CNN zei hij dat de Kosovaarse vluchtelingen in ieder geval voor de winter kunnen terugkeren. Vandaag hebben de Serviërs tweeduizend vluchtelingen aan de Macedonische grens teruggestuurd.

e schade toe, k.b. 4.10.1994, Stb. 720.

am bij de Wilde Cigarillos van La Paz.

avanas heeft La Paz nu ook een roestvrijstalen kokertje voor de La Paz Wilde Cigarillos kun je rijdelijk met bijbetaling van s bestellen. En net als de vorige keer kun je je naam erin laten enlijkheb ber. Het bestelformulier vind je bij je sigarenadviseur.

00 . zonder gevechtsmissies uit te voeren, maken ze zich nuttig.

Door MENNO STEKETEE

ROTTERDAM, 17 MEI. Wanneer worden toch de Apaches, die sinds meer dan drie weken als onderdeel van *Task Force Hawk* in Albanië zijn gestationeerd, ingezet tegen de Joegoslavische troepen in Kosovo?

NAVO-opperbevelhebber Wesley Clark vroeg al op 26 maart om hun inzet en met veel fanfare werden de aankomst van twee dozijn van de 'vliegende tanks' op Albanees grondgebied, nu bijna vier weken geleden, door de NAVO aangekondigd. Ze zouden korte metten maken met de ingegraven tanks, die de NAVO-gevechtsvliegtuigen van vijf kilometer hoogte niet kunnen vinden. Maar sindsdien zijn de toestellen niet één keer ingezet.

Aanvankelijk heette het dat de aanvoer van de benodigde voorraden vertraging had opgelopen. Toen luidde de verklaring dat de piloten het lastige vliegen bij nacht en ontij over onbekend terrein nog moesten oefenen. En het neerstorten van twee van de helikopters bewees dat dat inderdaad hard nodig was.

Nu meldt *The New York Times* dat de Apaches van het Pentagon niet *mogen* vliegen, omdat de Servische luchtafweer voorlopig nog te sterk is. De NAVO-luchtaanvallen zijn namelijk tot nu toe vooral gericht geweest tegen de radar-geleide luchtafweerraketten van het type SAM-3 en SAM-6 en niet tegen de kleine, van de schouder te lanceren SAM-7 en SAM-16, waarvoor de Apaches vooral kwetsbaar zijn. Maar dat is volgens de Amerikaanse krant slechts de officiële verklaring. De werkelijke reden zou zijn, dat de inzet van de laag vliegende helikopters teveel weg heeft van een grondoffensief. En daar hebben sommige 'duiven' in het Pentagon, althans tot op heden, geen trek in.

Maar er is nog een andere mogelijkheid: het is helemaal niet de bedoeling om de Apaches in te zetten. Ze vormen onderdeel van een misleidingsoperatie die schaarse Servische luchtafweereenheden bindt. Deze kunnen hierdoor niet op NAVO-gevechtsvliegtuigen worden gericht.

De Apaches maken gebruik van nachtzichtapparatuur om op boomtophoogte en optimaal gebruik makend van het heuvelachtige terrein het doel te bereiken. De Serviërs kunnen zich het beste verdedigen door zich, uitgerust met nachtzicht- en luisterapparatuur en handzame SAM-raketten, bovenop heuvels langs de meest waarschijnlijke aanvliegroutes te posteren. De Afghaanse guerrilla's pig – niet-bestaande dreiging proberen te keren. De Joegoslavische troepen kunnen zich in en om Kosovo niet vrijelijk bewegen, dus versterkingen om gaten in de luchtafweer te dichten, kunnen niet eenvoudig worden aangevoerd. Het is niet ondenkbaar dat, wanneer het 'Apache-gevaar' lange tijd niet materialiseert, de SAM-raketten alsnog op de NAVO-jachtbommenwerpers worden gericht. Maar dan is de Joegoslavische luchtafweer al lange tijd verzwakt geweest – en bovendien kunnen de Apaches dan toch worden ingezet.

Het Pentagon heeft er al die tijd werkelijk alles aan gedaan om de gevechtskracht van de Apaches te onderstrepen. Het Pentagon wijdde een speciale 'briefing' aan de capaciteiten van het toestel en nodigde het hele perskorps in Washington uit om op een nabij gelegen vliegbasis een ingevlogen exemplaar te bezichtigen. Het neerstorten van twee Apaches tijdens nachtelijke oefenvluchten mag een tegenslag zijn geweest, maar in-

Misleiding hoort bij de oorlogsvoering

middels zijn de overgebleven helikopters al een hele tijd „klaar om te worden ingezet", aldus een in herhaling vallende woordvoerder van het Pentagon. Wanneer dat precies gebeurt „zullen de Serviërs het eerst aan de weet komen." Vliegtuigen werpen boven Kosovo zelfs pamfletten af met afbeeldingen van de gevaarlijk ogende helikopters. „Wacht niet op ons", staat er bij.

Het zou niets nieuws zijn, wanneer eenheden waarover de eigen partij hoog opgeeft, worden ingezet om de vijand zand in de ogen te strooien. Misleidingstactieken, *deception*, horen bij oorlogvoeren. Tijdens de Golfoorlog (1991) koersten tienduizenden ingescheepte Amerikaanse mariniers maandenlang door de Golfwateren. Talloze cameraploegen stonden vooraan bij levensechte landingsoefeningen die de mariniers met veel fanfare op stranden in Oman uitvoerden. Vlak voor het grondoffensief begon, 400 kilometer ten westen van Koeweit, deden marinierseenheden een schijnaanval op de kust van Koeweit. Later bleek dat het Iraakse opperbevel twee divisies naar de 'bedreigde' plekken had gedirigeerd. Ze konden niet worden ingezet tegen de tankeenheden van de anti-Iraakse coalitie die vanuit het westen aanvielen.

Adriatische Zee door de luchtacties tegen Joegoslavië in een vat vol bommen?

In Italië is grote onrust ontstaan nadat de NAVO heeft bevestigd dat regelmatig bommen in zee worden gedropt waarmee niet veilig meer kan worden geland.

Vorige week raakten drie vissers uit Chioggia, iets ten zuiden van Venetië, gewond toen een bom ontplofte die zij in hun netten hadden opgehaald. Aanvankelijk dacht men dat het om een bom uit de Tweede Wereldoorlog ging, maar nader onderzoek maakte duidelijk dat het recente NAVO-bommen waren.

De NAVO blijkt vijf tot zes gebieden in de Adriatische Zee te gebruiken als een stortplaats. Het gaat om gebieden langs heel de Adriatische kust, met een doorsnee van zo'n vijftien kilometer en in de internationale wateren. Ze liggen voor de kust van Chioggia, bij Ancona, en in het zuiden bij het schiereiland Gargano (waarvandaan de Nederlandse F-16's vliegen), bij Brindisi en bij Otranto.

De centrum-linkse regering in Rome heeft de NAVO geïrriteerd om opheldering gevraagd. Volgens NAVO-woordvoerders in Brussel waren de bevoegde autoriteiten op de hoogte gesteld, maar premier D'Alema, burgemeesters van de kustplaatsen en organisaties van vissers zeggen dat ze van niets wisten.

„De Italiaanse regering was niet geïnformeerd over het lossen van bommen in de Adriatische Zee tot na de bewijzen daarvoor van de laatste dagen. En alleen op een schematische manier," aldus een regeringsverklaring zaterdag.

De voorzitter van de nationale visserscoöperatie Federcoopesca, Enzo Fornaro, zei nog nooit te hebben gehoord van speciale gebieden in zee waar bommen gedropt kunnen worden. „Het zou hoe dan ook absurd zijn, want als de explosieven in het water zijn gedropt, bestaat het risico dat ze naar andere gebieden van de zee drijven", zei hij.

Hoeveel bommen er in zee liggen, is onduidelijk. De NAVO blijkt al sinds 1992, toen de acties boven Bosnië begonnen, gebieden in de Adriatische Zee te hebben aangewezen als plaats om gevaarlijke bommen te droppen. Een Italiaanse mijnenveger probeert nu bij Chioggia vast te stellen hoeveel bommen er in zee liggen.

Om veiligheidsredenen geldt bij Chioggia voorlopig een beperkt visverbod. Er wordt nog onderzocht in hoeverre dat moet worden uitgebreid.

De ontdekking van de gewoonte om bommen te droppen heeft het groeiende verzet in Italië tegen NAVO-acties versterkt. Wegens de gebrekkige informatie hierover bestaat de indruk dat de Amerikanen, als belangrijkste land binnen de NAVO, doen waar ze zin in hebben.

KOSOVO

D'Alema komt met plan

[• *Vervolg* van pagina 1] Als de Joegoslavische leider Milošević na zo'n pauze weigert te voldoen aan die eisen, zou de NAVO moeten overwegen in Kosovo grondtroepen in te zetten. D'Alema heeft zijn voorstel besproken met NAVO-chef Solana en met de Franse leiders en zal het nog voorleggen aan de Duitse bondskanselier Gerhard Schröder. Hij wil dat zijn voorstel in reserve wordt gehouden in afwachting van de inspanningen van de Russische gezant Viktor Tsjernomyrdin en de Finse president Martti Ahtisaari.

Schröder praat vandaag in Helsinki met Ahtisaari, die zelf de afgelopen dagen heeft overlegd met premier Kok en met de secretaris-generaal van de VN, Kofi Annan. Later vandaag ontmoet Schröder D'Alema in Bari en woensdag praat hij met NAVO-chef Solana. Ahtisaari zei gisteren „de zegen" van Annan te hebben in zijn po-

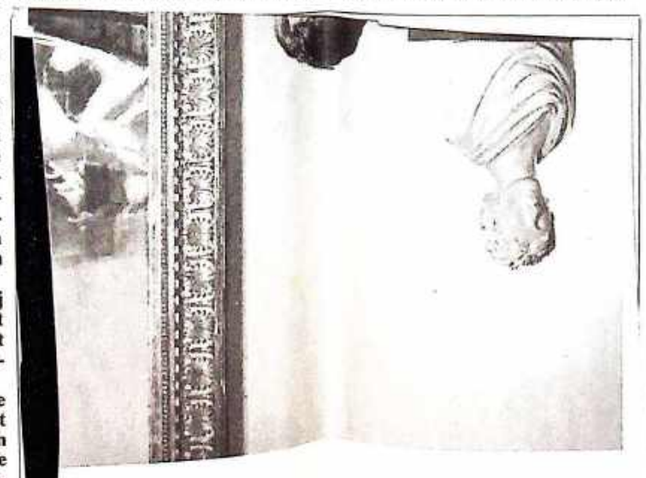

is slechts een

BUITENLAND

kanten van de grens tussen Servië en de zusterrepubliek Montenegro. De ruzies gaan over eten, over wie televisie en verwarming in de tent heeft en wie niet, over huilende kinderen die anderen wakker houden, over wie er het eerst onder de douche mag.

Maar eigenlijk is het angst en gaat het om wie er het ergst aan toe is, de Albanezen of de Sandžak-moslims.

Meer dan 20.000 moslims uit deze regio in Joegoslavië zijn sinds het begin van de NAVO-luchtaanvallen naar Bosnië gevlucht. Niet omdat ze, zoals de Albanezen uit Kosovo, door Serviërs zijn verjaagd en vervolgd, maar omdat ze dachten dat dat zou kúnnen gebeuren, en er niet op wilden wachten.

Een dag nadat de eerste NAVO-bommen vielen, trokken Servische militairen en politie-eenheden de dorpen en steden van de Sandžak in. In de Sandžak wonen zo'n 300.000 moslims. Resad Hadžibulić, eigenaar van een spijkerbroekenfabriek, zag dat tanks posities innamen rond zijn woonplaats Novi Pazar, hoofdstad van de Sandžak. Misschien werden die perfecte uitvalsbasis is om Kosovo te verdedigen tegen een NAVO-grondoffensief.

Maar de inwoners van de Sandžak waren bang. Hadžibulić zit nu voor een barak in het Bosnische kamp Rakovica. „Milošević haat moslims. Als hij klaar is met de Albanezen in Kosovo, komen wij aan de beurt."

Na het begin van de NAVO-aanval vluchtten ook 5500 Albanezen uit Kosovo naar Bosnië, en Albanezen die in Belgrado en andere delen van Joegoslavië woonden. Al eerder waren 13.000 Albanezen in Bosnische kampen ondergebracht. De Albanezen uit Kosovo zelf vinden dat zij de meeste rechten hebben in die kampen, daarna komen de andere Albanezen, en die twee groepen weigeren om ook de moslims uit de Sandžak vluchtelingen te noemen. Wat er daar gebeurt, zeggen ze, is niet te vergelijken met de gruweldaden in Kosovo. Maar die moslims bezetten wel plaatsen in de overvolle opvangkampen in Bosnië. Rakovica I is bedoeld voor 550 vluchtelingen. Er zitten er nu meer dan vijftienhonderd.

Maar ook de moslims uit de Sandžak zijn kwaad. Omdat ze, zeggen ze, nauwelijks aandacht krijgen van de Bosnische regering en de internationale hulporganisaties. Die vinden de Albanese vluchtelingen zieliger. En daarom vechten ze, 's nachts, in de kampen.

„Die ruzies zijn nu ons grootste probleem", zegt Naris Bošnjovic. Hij is namens het Bosnische Ministerie voor Burgerzaken en Communicatie belast met de opvang van vluchtelingen. „Je kunt die mensen niet zomaar in de gevangenis zetten. Ze zijn vluchteling, ze zijn beschermd." De Bosden zelfs afschaft van dat politiek – en er trad een nieuwe centrum-rechtse regering aan. Begin dit jaar besloot het parlement de grondwet te veranderen en voortaan de president direct door het volk te laten kiezen.

Zowel Schuster, burgemeester van de Oost-Slowaakse industriestad Košice, als Mečiar, de autocratische oud-premier, deed het beter dan de opiniepeilers hadden voorspeld. Het dagblad *Sme* trekt daaruit de conclusie dat Mečiars rol nog lang niet uitgespeeld is. De politieke verhoudingen zijn volgens de krant stabiel verdeeld tussen regeringscoalitie en oppositie. De regering-Dzurinda heeft de afgelopen maanden een aantal impopulaire maatregelen moeten nemen voor dat moest presidentiële al meer dan een jaar vacant. In de beslissende ronde.

De opkomst in deze eerste directe presidentsverkiezingen in Slowakije was hoog, bijna 74 procent. Het voormalig ceremoniële ambt van president is in Slowakije was hoog, bijna 74 procent. Het voormalig ceremoniële ambt van president is in Slowakije al meer dan een jaar vacant. In maart volgend jaar moest president Rudolf Schuster, de kandidaat van de regeringscoalitie die sinds enige jaar regeert, haalde net geen absolute meerderheid en bleef steken op 47,38 procent van de stemmen. Oud-premier Vladimir Mečiar haalde niet meer dan 6,6 procent. Schuster en Mečiar nemen het op tegen actrice Magda Vašaryová voor ver achter. Zelfs de zeer populaire actrice Magda Vašaryová haalde niet meer dan 6,6 procent. Schuster en Mečiar nemen het op 29 mei tegen elkaar op in de tweede, beslissende ronde.

Door onze correspondent RENÉE POSTMA

Presidentsverkiezingen Schuster net geen winnaar in Slowakije

BRATISLAVA, BOEDAPEST, 17 MEI. Slowakije moet nog twee weken wachten op een nieuwe president. De eerste ronde van de presidentsverkiezingen heeft gisteren geen overwinnaar opgeleverd.

Dat is niet alleen maar omdat de economie van Joegoslavië verwoest is door de NAVO-bommen. Veel Sandžak-moslims hebben eigen textielbedrijven en schoenfabriekjes waar vooral grote buitenlandse merken worden nagemaakt. Die ondernemingen begonnen ze vaak omdat ze geen ander werk meer kregen. Begin jaren negentig werden moslims op belangrijke posities bij de lokale overheid en staatsbedrijven ontslagen. Bij mensenrechtenorganisaties kwamen meldingen binnen van vervolging en onderdrukking van moslims door de Servische politie.

De inwoners van de Sandžak wisten wat er in Kosovo gebeurde, ze zagen ruim zeven weken geleden opeens Servische troepen hun gebied binnenkomen, en dat was genoeg om ze op de vlucht te jagen. Ljajić: „Moslims hier worden geïntimideerd, de spanning wordt opgevoerd. Maar er gebeurt niets dat zo ernstig is dat de internationale gemeenschap ingrijpt. Dat noem ik stille etnische zuivering."

Uit Kosovo komen nu nog maar weinig vluchtelingen naar Bosnië, ze durven niet meer door Montenegro of Servië naar het noorden te

de internationale gemeenschap gaat nu alleen naar Macedonië en Albanië. Natuurlijk hebben wij minder vluchtelingen. Maar onze regering heeft geen budget voor de opvang. We zijn ons land nog aan het opbouwen, we hebben niet eens geld voor onze eigen, interne vluchtelingen die bijna vier jaar na de oorlog nog steeds niet terug kunnen naar hun vroegere woonplaats in bijvoorbeeld de Servische Republiek in Bosnië."

Alle kosten voor de vluchtelingen worden nu betaald door de VN-hulporganisatie UNHCR. De UNHCR zegt dat één vluchteling in Bosnië zestig mark per maand kost. En volgens Wendy Rappeport, woordvoerder van de UNHCR in Sarajevo, komen de vluchtelingen niets te kort. Maar Bošnjovic van het Bosnische ministerie weet zeker dat een vluchteling per maand tweehonderd mark kost. Hij zucht nog eens diep. „We hebben niet genoeg eten voor de vluchtelingen."

Tegenstanders van de Navo-bombardementen in bijvoorbeeld de PvdA en GroenLinks zien meer in contacten met Joegoslavische zusterpartijen. Maar heeft de democratie nog een kans? 'De Serviërs hebben een dodelijke haat ontwikkeld tegen de Navo en alles wat daarmee te maken heeft. Wederopbouw kun je wel vergeten.'

'Iedereen in Servië staat nu achter Milosevic'

12-4-99

Joegoslavische oppositie is

VERSPLI

Dat de oppositiepartij GroenLinks openlijk verdeeld zou zijn over de Navo-aanval op de federale republiek Joegoslavië, viel te verwachten. De pacifistische, anti-Amerikaanse en anti-Navo-sentimenten zijn wezenlijke bestanddelen van deze partij. Toen het vorig jaar oktober al bijna tot bombarderen kwam, openbaarde zich een tegenstelling tussen zogenaamde realo's ('bombarderen!') en fundi's ('praten!').
De laatsten zijn niet domweg alleen 'tegen', ze noemen ook alternatieven. Om Milosevic en zijn bewind op de knieën te krijgen, zien ze meer in het steunen van de Servische oppositie, de radio (zoals B-92) en de illegale pers. Uiteindelijk zal er toch een parlementaire democratie in Joegoslavië moeten worden gevestigd.
Ook de grootste regeringspartij heeft haar verdeeldheid over de bombardementen en raketaanvallen nu publiek gemaakt. En ook hier bleken op een partijbijeenkomst, vorige week in Utrecht, nog sterke anti-Amerikaanse sentimenten te leven. Nadat fractievoorzitter Ad Melkert het partijstandpunt had toegelicht, reageerde een betrokken PvdA'er: 'Ik had verwacht dat we hier objectief zouden worden voorgelicht. Maar we krijgen alleen het Navo-standpunt te horen. Sinds 1988 zijn de Verenigde Staten bezig de Balkan te destabiliseren. Het laatste restje socialisme moest worden opgeruimd.'
Net als bij GroenLinks is men bij de PvdA, tot op bestuursniveau toe, bang door de bombardementen nog verder van huis te geraken. Het grootste bezwaar tegen de bombardementen is de destabilisatie van het land en de regio. Over één ding zijn ze het eens in de PvdA. Melkert verwoordde het in Utrecht duidelijk: 'Het regime van Milosevic moet vallen, daar draait 't om'.
De vraag is echter: en wat dan? Kennelijk willen we Joegoslavië democratischer inrichten, maar is dat wel mogelijk in een kapotgeschoten land? Zijn alle zorgvuldig gespannen netwerken van democratische partijen en groepen niet doorgeknipt?

Visa

De Alfred Mozerstichting van de PvdA – genoemd naar een uit Hitler-Duitsland naar Nederland gevluchte Hongaarse Duitser die de eerste internationaal secretaris van die partij werd – onderhoudt al sinds 1994 contacten met oppositionele groepen in Servië, met name Belgrado. Ze stelt zich ten doel democratische partijen op te richten en te ondersteunen en eerlijke verkiezingen te laten plaatsvinden. Ook Kamerleden doen mee aan dergelijke projecten. Gerrit Valk bijvoorbeeld, jarenlang Oost-Europa-woordvoerder in de fractie, is wel eens mee gereisd. Een andere betrokkene is André Gerrits van het Oost-Europa Instituut (Universiteit van Amsterdam).
Het is niet eenvoudig als democratische, westerse partij het land binnen te komen. Arjen Berkvens, project-manager van de Mozerstichting en lid van het internationaal partijsecretariaat (PvdA) vertelt: 'Het is moeilijk om visa te krijgen. De Joegoslavische ambassade moest steeds toestemming vragen aan het ministerie van binnenlandse zaken in Belgrado. Pas na een paar weken hoorde je dan of dat was gelukt. Dan konden er ook nog eens vertragingen optreden.' Maar eenmaal binnen, had de partijdelegatie weinig te vrezen. Berkvens: 'We hebben nooit het idee gehad dat we door de Servische politie in de gaten werden gehouden.'

De bevolking van Joegoslavië is sinds Tito en Milosevic niet gewend aan democratie. Berkvens: 'Wij geven er trainingen in het houden van verkiezingen en het oprichten van politieke partijen. Dat wordt Kamerbreed gedaan, samen met andere partijen. In 1994 zijn we met D66 en het CDA naar Belgrado geweest. Het probleem is dat veel intellectuelen aan het begin van de Joegoslavische burgeroorlog uit Belgrado zijn gevlucht. In totaal zijn zeker 100.000 mensen naar Canada en West-Europa uitgeweken. Een klein aantal groepen is actief gebleven, zoals de *Belgrade Circle of Independant Intellectuals*.'
De Nederlandse partijdelegaties richten zich op de democratische politieke partijen aldaar. Overigens niet geheel kritiekloos. Berkvens: 'Wij hebben nooit samengewerkt met de oppositiepartij van Vuk Draskovic, omdat die aan het begin van de oorlog in 1992 zeer nationalistische trekjes vertoonde. Wel met de *Civil Alliance of Serbia*. Dat is een kleine partij

Foto EPA

N T E R D

waarin zo'n beetje alle oppositiegroepen waren vertegenwoordigd.'
Berkvens realiseert zich hoe moeilijk het is met zo'n splinterpartij iets te bereiken. Maar alternatieven zijn er niet of nauwelijks. 'Velen waren al gevlucht. Milosevic had natuurlijk heel veel macht, er is geen vrije pers. Bovendien is de partij ontzettend verdeeld, ze heeft zichzelf opgesplitst. De laatste twee jaar hebben we ons ook op een andere groep gericht: het Democratisch Centrum, een ngo (nongouvernementele organisatie). Ons beider doelstelling is: democratisering van de samenleving. Samen met D66 hebben we projecten uitgevoerd, zoals de organisatie van het lokaal bestuur in Subotica (een stad in het uiterste noorden van het land, aan de grens met Hongarije). De meeste andere activiteiten zijn geheel op Belgrado gericht, daarom wilden wij ons op de regio richten.'

Wederopbouw

Vanzelfsprekend liggen alle activiteiten nu stil. Wat moet er na de bombardementen gebeuren? Berkvens: 'Op 't moment dat deze crisis achter de rug is, zullen we moeten helpen met de wederopbouw, investeren. Het Westen is daartoe moreel verplicht. Het ligt voor de hand, dat we daarbij de democratische oppositie steunen. We hebben al besloten om dan aan tafel te gaan zitten met andere partijen, CDA, GroenLinks, D66, VVD. In andere landen richten partijen zich nogal eens uitsluitend op zusterpartijen, maar in Joegoslavië ligt 't voor de hand dat we alle democratische partijen steunen. We komen overigens wel vaker samen. We steunen ook gezamenlijk democratische partijen in Roemenië.'

Andere Nederlandse groeperingen met politieke contacten in Servië zijn een stuk minder optimistisch sinds de bombardementen. Mient Jan Faber (IKV): 'Als de aanvallen op Servië zijn gestopt, is Milosevic dan op de knieën gebombardeerd? Is het Servische bewind dan uit Kosovo verwijderd? Stel dat dat zo zou zijn, dan blijf je zitten met de Serviërs, die een dodelijke haat hebben ontwikkeld tegen de Navo en alles wat daarmee te maken heeft. Dan kun je het wel vergeten om aan wederopbouw te beginnen. Een oppositie is daar nog nauwelijks. De Civil Alliance of Serbia bestaat uit anderhalve man en een paardekop. Die stelt nog nauwelijks iets voor. Drie, vier jaar geleden had ze nog enige relevantie. Als de Navo ophoudt met bombarderen, zal de dictatuur nog bestaan. Zelfs indien Belgrado zou worden bezet door een Navo-troepenmacht, waag ik te betwijfelen of een democratisch regime in Servië nog mogelijk is.'
Toch ziet Berkvens (PvdA) democratische tendensen in het autoritair geregeerde land. 'Servië was niet zó dictatoriaal dat er geen verkiezingen waren. De lokale partijen hebben zelfs de verkiezingen gewonnen. Al waren er wekenlange demonstraties voor nodig. Wij hopen dat die democratische beweging de overhand krijgt, ondanks haar verdeeldheid. We hebben te maken met een versplinterde oppositie, maar wel een oppositie.'
Zelfs dat klinkt het IKV te optimistisch in de oren. Milosevic heeft immers zijn volk achter zich gekregen. Maar die gemeenteraadsverkiezingen dan? Faber: 'Dat was twee jaar geleden. Inmiddels is er het een ander veranderd. Die oppositiepartijen zitten nu allemaal in de coalitie met Milosevic. Ze zijn misschien niet voor Milosevic, maar dan in elk geval voor Servië. In wezen verschilt het democratische denken daar niet veel van hier. Ngo's, *civil society*, mensenrechten, dat soort jargon kennen ze daar heus wel. Maar de condities om een democratie op te bouwen ontbreken. Een grondwet bestaat alleen in theorie.'
Het IKV is erg teleurgesteld over de opstelling van het Nederlandse parlement in de Balkancrisis. De huidige aanval is ondoordacht. Hebben de partijen te weinig naar de lange termijn gekeken, dat wil zeggen de democratisering van Servië? Faber: 'Je moet mij de eerste politicus nog aanwijzen, die vooruit denkt. Er is geen serieus debat in de Kamer geweest. Alleen de SP is tegen deze aanpak en GroenLinks plaatst kanttekeningen. Denken over hoe het verder moet, is niet zichtbaar. 't Is helaas niet anders. Je ziet het ook met de vluchtelingen die naar Macedonië worden gestuurd. We hebben altijd gezegd dat we dat land stabiel moesten houden. De vluchtelingenstromen leiden tot destabilisatie. Er is geen visie. Maak je geen illusies over de Nederlandse politiek.'

Economische gevolgen

De positie van het kleine Macedonië, dat zich afscheidde van de Joegoslavische federatie, kan van cruciale betekenis zijn in de Balkanoorlog. Ook daar bestaan contacten met Nederlandse partijen, zoals PvdA en D66. De democraten hebben een zusterpartij in Macedonië, de Liberale Democratische Partij (LDP). Ze roept, net als alle democratische partijen er doen, om een politieke oplossing van het conflict.
Marianne Douma van het Internationaal Democratisch Instituut (IDI) van D66 ontving een persoonlijke brief van de LDP. De partij spreekt daarin haar zorg uit over de bombardementen, die grote economische gevolgen voor Macedonië kunnen hebben, aangezien de infrastructuur in Joegoslavië wordt vernietigd. De im- en export stagneert. Een verzwakt Joegoslavië kan Macedonië meesleuren naar de afgrond.
Douma: 'De stabiliteit in de regio is het belangrijkst. Macedonië is een wankel evenwicht tussen Macedoniërs, Serviërs en Albanezen. Het ligt precies tussen Griekenland en Servië in. Daarbij komt dat Griekenland en Turkije geen grote vrienden zijn. Macedonië wil daarbuiten blijven. Het is met niemand in oorlog. In Macedonië weet men dat iedereen in Servië nu achter Milosevic staat.'
De LDP spreekt zich ook in een officiële resolutie uit tegen de Navo-bombardementen. Ze pleit voor stabiliteit en democratie. Ze is tegen handel in en bezit van illegale wapens: Macedonië mag niet als uitvalsbasis tegen Servië worden gebruikt. Het landje wil ook niet door Navo-strijdkrachten onder de voet worden gelopen. De LDP ziet Macedonië niet als verblijfplaats, maar als doorstroomgebied voor vluchtelingen. De Navo heeft er nogal haastig vluchtelingenkampen laten bouwen, mensen liggen er in de modder. Er zijn nu 135.000 vluchtelingen, terwijl er plaats is voor 20.000. Douma: 'Al met al een zeer penibele situatie. Maar voor een politiek standpunt over Macedonië verwijs ik u naar de Tweede-Kamerfractie.'
De LDP pleit niet voor een militaire, maar politieke oplossing omdat men bang is dat de in Macedonië gelegerde Navo-troepen zullen worden aangevallen door Servië. Daardoor zou Macedonië niet alleen economisch, maar ook daadwerkelijk bij de oorlog worden betrokken. De LDP vraagt de liberale fracties in het Europees Parlement een betere spreiding van de vluchtelingen, om de etnische stabiliteit in het land te waarborgen.

Reindert Brongers

Foto Dijkstra

Arie Oostlander

Kan geweld geen vrede brengen?

Europarlementariër Arie Oostlander betichtte vorige week in HN de Wereldraad van kerken van collaboratie in de Balkanoorlog. Een reactie van Wies Houweling, lid van het Centraal Comité van de Wereldraad.

17-4-99

Oorlog, geweld en honderdduizenden mensen op de vlucht, in Europa, op nog geen 2000 kilometer afstand. Hoe gedraag je je als kerken in deze situatie? Voor sommige nationalistische kerken in de Balkan is dat geen vraag. Maar de meeste kerken zijn zoekende. Allereerst gaat natuurlijk de zorg uit naar de slachtoffers, maar voor een oplossing is meer nodig. Is het gebruik van geweld, zijn bombardementen op Servië nu de oplossing? Kerken hebben daar moeite mee, en terecht.

Arie Oostlander ging daar in HN van vorige week kritisch op in. Volgens hem staat de Wereldraad van kerken te eenzijdig aan de kant van de Servische-orthodoxe kerk en van de agressor. Zo wijst de Wereldraad geweld als middel af. Hij betreurt de militaire acties van de Navo, vooral omdat men machtsverlies vreest als de orthodoxen zouden vertrekken. De Wereldraad wil schone handen volgens Oostlander en maakt van het afzien van geweld een soort *status confessionis*. Oostlander gebruikt zelfs de term collaboratie.

Terecht heeft Oostlander en hebben ook anderen in Nederland teleurgesteld gereageerd op de brieven van de Wereldraad aan de Servisch-orthodoxe kerk waarin met geen woord gerept wordt over de genocide tegen de Kosovaren. Persberichten en brieven in Nederland zijn gelukkig anders. Een verklaring van de Raad van Kerken in Nederland spreekt over 'de duizenden mensen die lijden onder zeer ernstig geweld in Kosovo en de wijdere regio'. En de raad roept niet alleen de Navo, maar alle bij het conflict betrokken partijen op te zoeken naar vreedzame middelen om uit het conflict te komen. Enkele lidkerken van de raad gaan nog wat verder. In een persbericht van de samen op wegkerken wordt de opstelling van de Wereldraad in het Kosovo-conflict betreurd en gesteld 'dat om etnische zuiveringen te stoppen, gewapend ingrijpen gerechtvaardigd kan zijn. De internationale gemeenschap heeft zeker de plicht een einde te maken aan deze genocide'. Zij betreuren het dat de Wereldraad in haar verklaringen onvoldoende oog heeft voor de slachtoffers van de genocide. 'Het geweld op de Balkan is een nederlaag voor de mensheid en een schande voor Europa', schrijven de Nederlandse rooms-katholieke bisschoppen in een perscommuniqué. Zij noemen 'het uitmoorden van de Albanese bevolking in Kosovo' met zoveel woorden, hebben begrip voor de Navo, maar dringen erop aan dat de westerse landen iedere mogelijkheid aangrijpen om aan het geweld een einde te maken.

Europees antwoord

Violence cannot bring peace, stelt de Wereldraad. Is dat waar? Dat is een moeilijk punt en terecht zet Oostlander daar vraagtekens bij. Kun je een Milosevic zijn gang laten gaan, kun je een etnische zuivering op de Balkan zo maar laten gebeuren? Nee, dat kan niet, dat mag natuurlijk niet. Wij hebben al eens een etnische zuivering laten gebeuren in Europa, dat nooit weer. Terecht. Dus we gebruiken geweld, maar in hoeverre ligt daarin een oplossing?

Het militaire ingrijpen van de Navo is een Europees antwoord op een Europees conflict. De Wereldraad is een wereldorgaan en is het dan vreemd dat zij zich voor haar standpunt eerder oriënteert op de Verenigde Naties dan op de Navo? De eenzijdige houding van de Wereldraad zou ook te maken hebben met de angst voor machtsverlies. Als de oosters orthodoxen de Wereldraad verlaten, boet hij aanzienlijk aan aanzien en macht in. Dat is waar, maar de realiteit is ook dat de Wereldraad een democratisch samengestelde raad is en een derde van de achterban is orthodox.

Is de Wereldraad werkelijk eerder met machtsstreven bezig dan met verzoening? Op de laatste assemblee in Harare is nog eens met nadruk in het beleid voor de toekomst het programma *To overcome violence* aangenomen. Het zoeken naar een wereld zonder geweld is geen eenvoudige weg. De Wereldraad pleitte steeds voor initiatief van de VN. Ligt de verantwoordelijkheid ook niet allereerst bij de VN en de Ovse?

Te ver

Natuurlijk is het een ingrijpende zaak voor de Wereldraad om zich tegen eigen lidkerken uit te spreken. Het is echter niet zo dat de Raad dit nooit doet. In Zuid-Afrika is dat wel gebeurd in de strijd tegen apartheid. Is de etnische zuivering van Kosovo door de Serviërs niet deel van een veel omvangrijker Balkanproblematiek waarin nationalisme al veel langer een enorme rol speelt? De Serviërs zijn schuldig aan etnische zuivering op grote schaal, maar welke geschiedenis is daar allemaal aan vooraf gegaan? Nog altijd is de overwinning op de Turken een nationale feestdag in dat gebied. Soms lijkt het wel een andere wereld, een ander Europa dan waarin wij wonen. De Serviërs zijn echt niet de enige extreem nationalisten op de Balkan. Kunnen wij die nationalistische gevoelens begrijpen? Ik begrijp er af en toe niets van. Maar ik weet wel dat extreem nationalisme mensen kapot maakt, juist omdat het steeds weer geweld oproept.

Is het geweld van de Navo hier het juiste middel? Op het juiste tijdstip? Wij geven de Navo graag het voordeel van de twijfel. Maar heeft de Wereldraad niet op z'n minst ook gelijk met: *The use of force and intimidation cannot secure a lasting and just solution to this complex and painful conflict*? Komen met elke dag van bombardementen het nationalisme en een opnieuw verdeeld Europa niet dichterbij. Welke mogelijkheden zijn er nog voor een politieke oplossing?

We zijn bezig met het oplossen van een Europees conflict. Een beschamend conflict dat ons doet beseffen dat racisme, het grijpen naar geweld, het 'eigen volk eerst', dicht onder de oppervlakte leven. Dat de Wereldraad een wereldwijd orgaan is en zich dus meer op de Verenigde Naties oriënteert dan op de Navo is haar niet kwalijk te nemen. De Wereldraad is fel tegenstander van alle geweld dat mensen aangedaan wordt, ook van dat wat de Kosovaren aangedaan wordt. Dat had duidelijker gezegd kunnen worden. Maar haar van collaboratie beschuldigen, gaat mijns inziens toch echt te ver. Misschien is het voor europarlementariërs helemaal niet zo slecht om af en toe eens met Genève te bellen.

Wies Houweling

Monday, May 17, 1999

DISPATCH FROM KOSOVO

In One Village, Albanian Men Are Everywhere

By PAUL WATSON, Times Staff Writer

SVETLJE, Yugoslavia--Something strange is going on in this Kosovo Albanian village in what was once a hard-line guerrilla stronghold, where NATO accuses Serbs of committing genocide.

An estimated 15,000 displaced ethnic Albanians live in and around Svetlje, in northern Kosovo, and hundreds of young men are everywhere, strolling along the dirt roads or lying on the grass on a spring day.

So many fighting-age men in a region where the Kosovo Liberation Army fought some of its fiercest battles against Serbian forces are a challenge to the black-and-white versions of what is happening here.

By their own accounts, the men are not living in a concentration camp, nor being forced to labor for the police or army, nor serving as human shields for Serbs.

Instead, they are waiting with their families for permission to follow thousands who have risked going back home to nearby villages because they do not want to give up and leave Kosovo, a province of Serbia, the main Yugoslav republic.

"We wanted to stay here where we were born," Skender Velia, 39, said through a translator. "Those who wanted to go through Macedonia and on to Europe have already left. We did not want to follow."

A foreign journalist spent two hours in Svetlje over the weekend, his second visit in less than a week, without a police or military escort or a Serbian official to monitor what was seen or said.

The closest Serbian security forces were two policemen sitting at a checkpoint half a mile up the dirt road, who weren't pleased to see so many refugees moving back into the Podujevo area.

Just as NATO accuses Yugoslav forces of using ethnic Albanian refugees as "human shields," the Serbs say KLA fighters hide among ethnic Albanian civilians to carry out "terrorist attacks."

But Velia and other ethnic Albanians interviewed in Svetlje said they haven't had any problems with Serbian police since the police allowed them to come back.

"For the month that we've been here, the police have come only to sell cigarettes, but there hasn't been any harassment," Velia said.

CRISIS
TIMES COVERAGE
RELIEF TO MILITARY
SUPPORT
TOOLS
TIMES STORIES
Ongoing Coverage
Kosovo Refugees
Returning to Lasva
Valley
U.S. Seeks 40,000
for Peacekeeping
Force
WIRE REPORTS
TIMES STORIES
KOSOVO DISPATCH
COMMENTARY
VIDEO
TIMELINE
BACKGROUND
KEY PLAYERS
WEAPONS
REFUGEES
MAPS
DIAGRAMS
WRITE CONGRESS
HOW TO HELP
CLINTON

The Death of Belanica

SPECIAL REPORT

ONLINE TALK
"The U.S. is guilty of blunder akin to entering into war with Yugoslavia. It's turning out to be another Vietnam." - P.H.

JOIN THE DISCUSSION!

more evidence of "ethnic cleansing" in the province to emerge once the war is over. "You don't see males in their 30s to 60s," he said.

And on CBS-TV's "Face the Nation" on Sunday, Defense Secretary William S. Cohen said that as many as 100,000 ethnic Albanian men of fighting age have vanished in Kosovo and may have been killed by Serbian forces.

The claims and counterclaims are only part of the tangled web that threatens to trap NATO after nearly two months of bombing intended to make peace here.

Kosovo Albanians continue to flee Yugoslavia, often with detailed accounts of atrocities by Serbian security forces or paramilitaries.

Yet thousands of other ethnic Albanians are coming out of hiding in forests and in the mountains, hungry and frightened, and either going back home or waiting for police permission to do so.

While Serbian police seize the identity documents of Kosovo Albanians crossing the border into Albania or Macedonia, government officials in Pristina, Kosovo's provincial capital, issue new identity cards to ethnic Albanians still here.

The Kosovo Democratic Initiative, an ethnic Albanian political party opposed to the KLA's fight for independence, is distributing relief aid, offering membership cards and gathering the names of Serbs accused of committing atrocities.

"As an Albanian, I am convinced that the Serbian governmental and security forces are not committing any kind of genocide," Fatmir Seholi, the party's spokesman, said in an interview Sunday.

"But in a war, even innocent people die," Seholi said. "In every war, there are those who want to profit. Here there is a minority of people who wanted to steal, but that's not genocide. These are only crimes."

As an Albanian, Seholi also knows the risks of questioning claims that Yugoslavia's leaders, police and military are committing crimes against humanity in Kosovo.

His father, Malic Seholi, was killed Jan. 9, 1997, apparently for being too cooperative with Serbian authorities. The KLA later claimed responsibility for the slaying in a statement published in Bujku, a local Albanian-language newspaper, his son said.

There are pressures to toe the party line in villages like Svetlje too, where a man who overheard Velia speaking with a Serbian correspondent for Agence France-Presse told him to stop.

"Don't talk to the Serbs," the man said angrily in Albanian. "They are to blame for everything that is happening."

Velia, his wife, Hajiri, their three children and his mother, Farita, 56, were among as many as 100,000 Kosovo Albanians who fled the northern city of Podujevo in the early days of NATO's air war.

Some said Serbs drove them from their homes, while others said they were simply scared and left on their own. But they all

ended up moving from one village to another, trying to escape fighting between KLA guerrillas and Serbian security forces.

Now they must live with another danger--the NATO bombs

that fall ever closer to Svetlje as the alliance intensifies its attacks on Yugoslav forces across Kosovo.

Last week, a bomb exploded just 200 yards from the five-room school that currently houses about 60 refugees. The explosion killed an ethnic Albanian man named Bashota, who was about 22 years old and from nearby Lapastica, Velia said.

When the foreign visitor asked Velia whether he thought NATO's bombing was helping or hurting, he shifted at the wooden desk where he was sitting in one of the school's classrooms.

"My blood is the same as yours," he said. "I just want the situation stabilized. People are not very interested in what is going on with big [political] discussions here and there. They are just interested in going home."

Despite the mass exodus of Kosovo Albanians during the NATO bombing, several hundred thousand remain in the province, many of them still hiding without proper food, medicine and shelter.

After waves of looting, arson, killings and other attacks turned many of Kosovo's cities into virtual ghost towns, the government took steps to restore order, and ethnic Albanians began to move back, often under police protection.

Of an estimated 100,000 people living in Pristina, roughly 80,000 are ethnic Albanians and a quarter of those are displaced people from the Podujevo area living with relatives, friends or in abandoned homes, Scholl said.

An additional 32,000 ethnic Albanians are living in and around Podujevo itself, he added.

A total of 120,000 ethnic Albanians are waiting to return to their homes in four areas--near Podujevo, Pristina, Stimlje and Prizren--while another 350,000 have proper homes, Scholl estimated.

Home for Zajda Hasani, 76, and 10 others in her family is a classroom and an adjoining storage room, where the shelves are stacked with books by writers such as Twain and Tolstoy.

"I have no problems at all," Hasani said between long draws on a cigarette. "I'm relaxed."

In Svetlje, the biggest problem is getting enough to eat. None of the foreign relief agencies delivering food to refugees outside Kosovo has been able to come to feed those ethnic Albanians left behind.

Agencies such as the Office of the U.N. High Commissioner for Refugees are negotiating with Yugoslav authorities about security guarantees and other matters as a prelude to resuming work in Kosovo.

On Friday, the International Committee of the Red Cross sent

Podujevo for police permission to enter the town and visit the hospital.

The refugees have started a small, roadside market in Svetlje that sells pasta, coffee, onions, rubber sandals, cigarettes and a few other assorted items. But in the absence of any jobs, few people can afford to buy much.

"The entire day, we just sit here or walk and wander around," Velia said. Although no one in Svetlje has been forced to work for the police or military, "Who knows what may happen tomorrow?" he added.

Just a few minutes' walk away, there was a horrible reminder of just how uncertain the future is.

It was a human skull, partly charred by fire. It lay in the grass outside a one-story building where refugees once were sheltered in about half a dozen rooms that were previously municipal offices.

The floors were covered with hay, where families slept, and the clothes and other belongings they left behind were scattered everywhere.

A single, burned corpse lay in the middle of one room, not proof of genocide, but a hint of the dark mystery that is Kosovo.

Copyright Los Angeles Times

www.serbia-info.com/news

heard at west advocating the establishing of a kind of protectorate until the order and peace are deployed again.

http://www.serbia-info.com/news/1999-05/16/11873.html

NEWS
CIVIL ISSUES
POLITICS
MILITARY
KOSOVO AND METOHIA
ECONOMY
CULTURE AND RELIGION
SPORT

GUIDE THROUGH KOSOVO & METOHIA

"Globe and Mail": Albanians rob refugees and journalists

May 16, 1999

Kukes, Albania, May 16 (Tanjug - abridged) - Numerous refugees from Kosovo and Metohia who found their temporarily sanctuary in the north Albania while fleeing from the NATO bombs and missiles are faced with the robberies and other kinds of misbehavior by their compatriots who are not hesitating from the opportunity to get rich by night on the suffering of the refugees.

Many Albanians have opened their hearts and homes to the Kosovo refugees. But others are more interested in extracting as much profit as possible from the human misery on their doorstep, reporter of the Canadian daily "Globe and Mail" says in his report from Kukes, small place on the north of Albania where many of the poor people from Kosovo and Metohia have temporarily escaped.

Refugees from Kosovo and Metohia, trying to save themselves from the NATO bombing are faced with humiliations and pressure in the neighboring country. They are often robbed to the bare skin by the Mafia ruling in the north of Albania, where police and army are not capable to keep public order and peace for two years, i.e. since the chaos which was spread around the country in 1997 because of the malversation with the citizens' bank accounts.

The north Albania is being inspected by some sort of missionaries of the terrorist Kosovo Liberation Army, violently mobilizing grown men among the refugees. In that way, they are trying to fill up the lines of that separatist group, pushed into the disaster by the ones who are protecting them on the west by forcing them to open a "ground front" in Kosovo.

Due to that reason, NATO is arming and training them although Brussels officially denies the cooperation with Hashim Thaqi and his followers, faced with the heavy losses in the clashes with the Yugoslav Army and police forces.

The hosts, allegedly proud of their patriotism, are trying to make profit out of their brothers from the other side of the border in every corner. That is in the best manner illustrated by the report of the Canadian journalist who says:

"Food prices have soared. Apartment and hotel rents have doubled an

tripled. Many refugees have been obliged to pay more than $400 monthly rent for a small flat in a squalid apartment block. One refugee was coolly informed that his $300 monthly rent would be increased to $1,500 next month

In the refugee camps, scalpers are selling telephone cards at 20 or 40 per cent above the official price to refugees who are desperate to call their relatives in foreign countries.

Relief agencies have been gouged too. A hotel owner burst into the room of a United Nations relief agency and announced that the price of the room had just doubled. "This is a crisis where people are trying to make a quick buck," one of the agency's staff said.

Crime is endemic. Three tones of food have been pilfered from the humanitarian supplies at one refugee camp near Kukes. Many people, including members of crime gangs, are infiltrating the camps at night. Some refugees have had to swat away hands that reach into their tents.

Stolen and misdirected humanitarian aid is already showing up in the markets at Kukes. One street kiosk is selling donated packages of diapers. At the Albania-Kosovo border, child thieves hang around the food trucks and swipe cartons of rations.

Even the most impoverished refugees have been stripped of their last belongings. Tractors and horses have been stolen from them, sometimes even while their refugee owners are sleeping in wagons on the back. One "tractor theft ring" is rumored to be headed by the Kukes police.

Crime against the refugees is even worse in the smuggling territory of the Albanian mountains, where bandits roam freely.

Journalists also have been the victims of Kalashnikov-toting bandits, who halt their cars in remote mountain roads and steal their money and television cameras. Some news agencies have lost as much as $400,000 in equipment and money. In some cases, the bandits have turned around and tried to sell the cameras back to the same media agencies - for a bargain price, of course".

Analyses confirm what was suspected before: relief aid coming in Albania from all around the world most often ends up in the wrong hands. It is the similar thing to what happened two years ago in the time of people's rebellion against the government of Sali Berisa when more than 2000 persons were killed and the military storages, supermarkets and all what came into the hands of the wild citizens was robbed.

Albania falls apart, which is confirmed by the present malversations with food and medicines aimed to the homeless refugees from Kosovo. An independent sources claim that only few out of ten shipments reach their destinations. The initiatives could already be

Pag 3-leg

Navo-bombardementen zijn laffe agressie

16 - 9 95

Ik schaam mij diep voor de bombardementen op het Servische deel van Bosnië door Navo-vliegtuigen. Hier wordt laffe agressie gepleegd door een westerse militaire organisatie tegen een van de partijen in een deel van voormalige Joegoslavië dat door een burgeroorlog wordt verscheurd.

De sinds de Golfoorlog gebruikelijke kille en afstandelijke commentaren van de betrokken militairen en politici maken mijn boosheid alleen nog maar erger. Laat men nu niet aankomen met de verontschuldiging dat de 'bad guys' het er zelf naar hebben gemaakt. Hier treden alle betrokken partijen op gruwelijke wijze tegen elkaars burgerbevolking op. De partij die zoveel procent meer slachtoffers maakt dan de andere, is daarom niet de hoofdschuldige.

De westerse bemoeienis heeft de ellende alleen maar verergerd. Door vanaf het begin de partij te kiezen van de Moslims, heeft het Westen het conflict laten voortduren. Door de westerse steun hebben de Moslims de oorlog kunnen rekken en de bevolking in het door hen beheerste gebied jarenlang gegijzeld.

Het verbaast mij al lang niet meer dat in de westerse landen niet massaal tegen de bombardementen wordt geprotesteerd. Sinds het begin van de burgeroorlog zijn wij langzamerhand zo door media en politici gemdoctrineerd, dat de meeste mensen ofwel absoluut niet meer weten wat er eigenlijk in dat deel van de Balkan aan de hand is, ofwel zich gewoon niet meer durven uit te spreken.

Bij de hersenspoeling hanteren de media allerlei irrationele argumenten, zoals 'de geloofwaardigheid of de eer van de Navo staat op het spel', de 'Navo dreigt te worden vernederd', 'we mogen niet buigen voor Servische agressie', of 'beloofd is beloofd'.

Zijn we weer terug in de middeleeuwen? Minister Voorhoeve van defensie heeft het vorige maand ongeveer aldus geformuleerd: wij weten best dat alle partijen beestachtig optreden, maar dat kunnen we tegen het publiek niet zeggen, want dan verliezen wij de steun van onze achterban.

Wat zijn dan de werkelijke motieven van het Westen om nu zo geweldadig op te treden? Voor de Duitsers is het de kans om te laten zien dat zij vijftig jaar na de Tweede Wereldoorlog in Europa eindelijk de baas zijn. Zij hebben eerst van Kroatië een vazalstaat en bruggehoofd op de Balkan gemaakt, en willen met behulp van hun luchtmacht ook in Bosnië hun invloed veilig stellen.

Voor de Amerikanen speelt de binnenlandse situatie een hoofdrol: de presidentsverkiezingen zijn in aantocht en Clinton wil ten behoeve van zijn herverkiezing door middel van een succesje in de buitenlandse politiek zijn Republikeinse uitdagers de wind uit de zeilen nemen. En succesjes in de buitenlandse politiek bestaan voor Amerikaanse politici nu eenmaal altijd uit militaire avonturen tegen ongevaarlijke tegenstanders: Libië, Grenada en nu de Bosnische Serviërs. Mogelijk wordt de steun aan de Bosnische Moslims ook nog ingegeven door het idee dat de Amerikanen daardoor de olielanden in het Midden-Oosten te vriend houden.

Voor de Navo is het bombarderen van Servisch gebied een buitenkansje: nog nooit eerder in haar bestaan heeft deze organisatie zo naar hartelust kunnen oefenen. Zij weet werkelijk van geen ophouden meer. Na munitieopslagplaatsen en kazernes worden nu wegen en bruggen verwoest en het zal niet lang meer duren of dorpen en steden zijn aan de beurt. Elke dag zal het conflict verder escaleren, net zolang tot de Amerikanen en de Navo Bosnië hebben gezuiverd van elke Servische inwoner.

Amsterdam ERIK NEUTEBOOM

Zwartepiet

Het is diep treurig te zien hoe een aantal politici hun verantwoordelijkheid voor het optreden in Bosnië tracht te verdoezelen. Onze soldaten worden beschimpt. Hetzelfde is gebeurd na de Indië-affaire. Steeds wordt het leger de zwartepiet toegespeeld en een politieke rol versluierd. Hiervoor heb ik maar één woord: schande!

Leeuwarden J.R. BIJKERSMA

Minister van oorlog

De Oost-Europadeskundige René Does mag in Het Parool van 12 september geheel overbodig de mythe van de Russisch-Servische solidariteit ontzenuwen. Dat is geheel overbodig, want als die echt bestond, had Rusland zijn veto wel gebruikt toen de Verenigde Naties sancties tegen Servië en Montenegro instelden, in plaats van zich met wat dollars en marken te laten afkopen.

Veel belangrijker is de vraag of de Navo wel het morele recht heeft de Serviërs te bombarderen. De Bosnisch-Servische leiders Mladic en Karadzic beschermen de Servische burgers in Bosnië tegen gecombineerde Moslim-Kroatisch agressie en voeren geen aanvallen uit tegen een Navo-lidstaat. Dat de VN de bombardementen goedkeuren, is slechts een formeel argument, geen inhoudelijk.

De aanvallen met kruisraketten zijn helemaal het summum. Daarmee werden volkomen onnodig Servische luchtverdedigingswapens uitgeschakeld rond de belangrijke Servische stad Banja Luka. Die ligt ver weg van de 'veilige gebieden', dus die wapens kunnen daarvoor geen bedreiging vormen.

Nadat de grote aanval van de Moslims op het Servische deel van Sarajevo een aantal maanden geleden jammerlijk mislukte, gaat de Navo de Serviërs zodanig verzwakken dat het de volgende keer wel lukt. Ook de Kroaten maken al gebruik van de bombardementen door in West-Bosnië gebieden te veroveren.

Ook bij de Kroatische herovering van Krajina heeft de Navo een handje geholpen, en niet alleen met 'gepensioneerde generaals'. Nadat een Kroatisch oorlogstoestel door de Serviërs was neergehaald, hebben Amerikaanse vliegtuigen de Servische luchtafweer onschadelijk gemaakt, met de smoes dat Amerikaanse toestellen werden bedreigd. Er woedt een oorlog van honderdduizend Kroatische soldaten, ondersteund door vliegtuigen, tegen Krajina, de Amerikanen vliegen daar tussendoor en zijn dan verontwaardigd dat er op ze wordt geschoten.

In mijn ogen zijn de Serviërs 'freedom fighters', een term van Reagan, die daarmee burgers bedoelde die zich gewelddadig tegen een onderdrukkende regering verzetten. De Navo houdt zich bezig met 'staatsterrorisme', een door een regering gesteunde militaire operatie in een ander land.

Voorhoeve kan een oude titel in ere herstellen en zich tooien met de titel 'minister van oorlog', want dat is waarmee hij zich bezig houdt.

Amsterdam G.J. ZIJLSTRA

Dag Kico, bedankt voor de Stukken via Reza. Gisteren hard gewerkt samen! Ja, in Den Haag geweest. Hierbij aanal + kleine bijdrage: Min. oorlog = een echte parallel! Groetjes Jenny

Bijeenkomst zaterdag 15 mei

De NAVO-oorlog tegen Joegoslavië

De NAVO voert een bloedige oorlog tegen de soevereine staat Joegoslavië. In de media gaat het vooral om de etnische tegenstellingen in Joegoslavië als argument voor de NAVO om de oorlog te starten. Over de werkelijke achtergronden heeft men het meestal niet. Om die achtergronden van de oorlog en de strategieën van het VS- en West-Europese imperialisme en de antwoorden van de vredesbeweging te bediscussiëren wordt op **15 mei** in Den Haag een openbare bijeenkomst georganiseerd.

Het programma:

Michel Collon - over de achtergronden van de oorlogen in Joegoslavië
Sarah Flounders - de strategie van de NAVO
Lenora Foerstel - wat volgt na Joegoslavië?
Discussie

Pauze

Predrag Vitkovic - de actuele situatie in Joegoslavië
Hans de Ruijter - welke perspectieven voor de vredesbeweging?
Discussie

De bijeenkomst vindt plaats op **zaterdag 15 mei** en begint om **14.00 uur** (einde ca. 17.30 u) in **Buurthuis Boerenplein, Mandelaplein 1 in Den Haag**.

Buurthuis Boerenplein is goed bereikbaar met openbaar vervoer: vanaf station Den Haag CS bereikbaar met tram 6 (richting De Uithof) of bus 25, vanaf station Den Haag HS met tram 11 of 12 (richting Duindorp). Voor alle lijnen geldt: uitstappen bij Hobbemaplein, in zuidelijke richting het plein oversteken de Kempstraat in, derde zijstraat links, na ongeveer 200 meter komt men dan bij het Mandelaplein.

De sprekers

Michel Collon is journalist van Solidair, het weekblad van de PVDA-België. Hierin schrijft hij - naast o.a. over de strijd van de arbeiders van Clabecq - tal van artikelen over de oorlog(en) op de Balkan. In zijn boek *Poker Menteur* (binnenkort onder de titel *Blufpoker* in Nederlandse vertaling verkrijgbaar) geeft hij een uitgebreide analyse van het uiteenvallen van Joegoslavië en de achtergronden daarvan.
Sara Flounders is een van de coördinatoren van het International Action Center in New York. Ze is initiatiefneemster van het Anti-Sancties Project van het IAC, dat in 1996 het boek *The Children are Dying* publiceerd. In dit boek worden economische sancties beschreven als een massavernietigingswapen. Zij coördineerde verder onder meer het Internationale Oorlogsmisdaden Tribunaal dat in dertig VS-staten en twintig landen hoorzittingen hield over de VS-oorlogsmisdaden in de Golf. Zij heeft verzet georganiseerd tegen de VS-interventies in Bosnië, Panama en Somalië.
Lenora Foerstel is de coördinator voor Noord-Amerika van de internationale organisatie Women for Mutual Security, en bestuurslid van Women Strike for Peace. Foerstel heeft talrijke artikelen geschreven en meegewerkt aan boeken zoals *Creating Surplus Populations: The Effects of Military and Corporate Policies on Indigenous People.*
Predrag Vitkovic is secretaris van de Servische Vriendschapsvereniging in Rotterdam. Daarnaast studeert hij in Amsterdam Oost-Europastudies.
Hans de Ruijter is redacteur van Manifest, de tweewekelijkse krant van de NCPN.

Gevraagd, maar nog niet zeker of hij kan komen, **Michel Chossudovsky**. Chossudovsky is een Canadees econoom die een scherpe economische analyse heeft gegeven van de IMF- en VS-politiek bij de ontbinding van Joegoslavië.

De bijeenkomst wordt georganiseerd door de NCPN in samenwerking met het comité "NAVO is oorlog, dus weg ermee". Meer informatie: tel. 070-3211283 of 015-2624725.

Milosevic staat op winst

Het is makkelijker een oorlog te beginnen dan hem te beëindigen. Er zijn grofweg twee manieren waarop een oorlog eindigt: door wederzijdse instemming op basis van een compromis of door een totale militaire overwinning. Het vervelende is dat soms een tegenstander de strijd niet opgeeft, zelfs wanneer volstrekt duidelijk is wie op den duur zal winnen.

Dat gebeurde bijvoorbeeld in de Tweede Wereldoorlog. Na 1943 geloofde geen Duitse of Japanse generaal nog in een goede afloop. Toch zetten zij de strijd voort, waardoor de geallieerden gedwongen werden door een totale oorlog waarin bevolkingscentra directe doelwitten van bombardementen waren, de vijand volledig te verslaan.

KOCH

Kiest men voor de weg van het compromis, dan moet men bereid zijn ook zelf wat toe te geven. Dat kan heel pijnlijk zijn, vooral wanneer men eerder op hoge toon verkondigd heeft dat alle eisen onvoorwaardelijk ingewilligd moeten worden.

Het probleem waar de Navo-landen nu mee worstelen begint duidelijk te worden. De luchtacties, die al bijna twee maanden duren, zijn mislukt: Milosevic heeft de Navo-eisen niet ingewilligd, de etnische zuiveringen zijn niet verhinderd, de buurlanden Albanië en Macedonië in de grootst mogelijke problemen gebracht, de betrekkingen met Rusland en China zeer verstoord. En dit is nog lang niet alles. Het ligt dus meer dan voor de hand dat het vertrouwen in de effectiviteit van de militaire acties daalt en de roep om de 'diplomatie' een kans te geven luider wordt.

Het probleem hier is alleen dat de Navo-landen zich zelf de mogelijkheid om de diplomatie een kans te geven goeddeels ontnomen hebben. Een tijdlang is Milosevic vooral door junior-havik Tony Blair en zijn buiksprekers als oorlogsmisdadiger afgeschilderd die in Den Haag voor het gerecht zou moeten worden gesleept. Maar met een oorlogsmisdadiger mag en kan men niet onderhandelen en door met hem een akkoord ('vredesregeling') te sluiten legitimeert en versterkt men juist de positie van Milosevic.

Dat was ook bij het Dayton-akkoord het geval toen hij immers smakelijk van de vredeschampagne meenipte. Zelfs als Milosevic alle Navo-eisen zou inwilligen en plechtig een Kosovo-regeling zou ondertekenen, is dat een overwinning voor hem, een nederlaag voor de Navo. De Navo erkent dan immers dat zij een niet-veroordeelde oorlogsmisdadiger nodig heeft om zich uit het moeras van Kosovo te redden. Bovendien, 'diplomatie' vereist geven en nemen. Dat betekent dat de Navo van de onvoorwaardelijke inwilliging van haar eisen moet afzien. Ook dat is na twee maanden bombarderen ernstig gezichtsverlies. Van de 'diplomatie' is helaas dus niet zo veel te verwachten. Dat heeft niets te maken met het onvermogen of de onwil van Rusland om als intermediair op te treden. Dat heeft te maken met de positie waarin de Navo zich gemanoeuvreerd heeft.

Vluchtelingen schuilen in westen Kosovo

Van onze redactie buitenland

AMSTERDAM - De meeste Albanese vluchtelingen van Kosovo houden zich schuil in het westen van de provincie. Daar zwerven nog 250 000 etnische Albanezen rond. Dat blijkt uit gegevens die de Navo heeft vrijgegeven. In totaal verblijven nog 590 000 Albanese vluchtelingen in Kosovo. Meer dan een op de vijf mensen zijn dus omgekomen of gevlucht.

PAGINA 5: VLUCHTELINGEN IN KOSOVO IN KAART GEBRACHT

Citaten uit een oorlog

In de eerste twee weken van de crisis hebben Navo-militairen voor vluchtelingen 129 000 maaltijden met onder andere 46 000 gebraden kippen bereid, en 20 000 zuigflessen voor baby's en 35 000 stukken zeep geleverd.
Pamflet van de Britse regering ter gelegenheid van de vijftigste dag van de bombardementen.

Verschillende snackbareigenaren hebben besloten om de naam van het patatje oorlog te vervangen door een 'frietje feest'. Dit in verband met de oorlog in Joegoslavië. Leo Steenbergen van Cafetaria Havenkwartier Vis en Snackhal in Harlingen, vindt het maar onzin. „Laat die cafetariahouders maar een inzameling houden. Ik vind het een cynisch initiatief."
Bericht in het Friesch Dagblad

De geschiedenis kent geen voorbeelden van een oorlog die alleen met luchtaanvallen gewonnen werd. Je hebt een of andere vorm van bezetting nodig om de vijand uit zijn schuilplaats en uit het land te jagen. Nog niet eerder is geprobeerd een luchtcampagne te verkopen als dé manier om dat effect te bereiken.
Piloot 'Eric' in de Washington Post

De Serviërs weten niet wat er met hen gebeurt. Zij weten niet wat er werkelijk hier gebeurt. En zij weten ook niet waarom ze worden gebombardeerd.
Meli, een 21-jarige Albanese vrouw uit Pristina in de New York Times

Ik ben er onder de indruk van, hoeveel mensen (in Servië) sinds mijn aankomst hier tegen me hebben gezegd: „U moet onze positie goed begrijpen, we zijn door dit alles geen aanhangers van Milosevic geworden, we zijn alleen maar tegen de bombardementen."
Mary Robinson, Hoge Commissaris voor de rechten van de mens

Vijftienjarige Milan zoekt zijn familie

COMMENTAAR UIT AMSTERDAM

In Amsterdam gaat het leven zijn gewone dagelijkse gang terwijl steden in Servië en Kosovo in brand staan. Sommige Amsterdammers zijn zich meer bewust van de nabijheid van deze oorlog dan anderen, zoals de vijftienjarige Milan die naar Joegoslavië vertrok om familie te zoeken en mogelijk mee terug te nemen. Zijn stiefvader Marcel maakt zich zorgen.

MARCEL BELEEFT de oorlog in voormalig Joegoslavië van heel dichtbij. Elf jaar geleden leerde hij zijn Servische ex-vrouw Slavica kennen. Een jaar later kwam haar zoon Milan over. Marcels pleegzoon van bijna zestien vertrok twee weken geleden naar zijn geboorteland. Tot nu toe heeft hij niets van Milan vernomen. „Mijn ex-vrouw en haar moeder gingen er als eersten heen. In de hoop familie mee terug te kunnen nemen. Toen Milan hoorde dat ze het gebied niet meer uitkonden, stond zijn besluit vast. Hij moest en zou erheen. Het probleem is dat mensen met een Joegoslavisch paspoort het gebied niet of heel moeilijk uitkomen. Uitgangspunt, in dit geval een brug, wegen, in de hoop familie mee terug te kunnen nemen. Toen Milan hoorde dat ze het gebied niet meer de kamer. Er werd geschreeuwd, ruzie gemaakt. Na een half uur ben ik weggegaan, weg uit de heksenketel."

Marcel is dj. De muziek is zijn manier om oorlogsslachtoffers uit voormalig Joegoslavië te helpen. Samen met een Nederlander, twee Serven en een Albanees heeft hij een paar cassettes samengesteld die volgende week naar het oorlogsgebied gaan. Rustige klanken uit de *new age*-hoek vermengd met klassieke muziek, bedoeld om mensen te [illegible]spannen.

gen. Maar om toch *up to date* te blijven volg ik zoveel mogelijk nieuwszenders. Servische, Italiaanse en Engelse."

Wie denkt dat Marcel partij kiest, heeft het mis. In deze waanzin kan hij dat niet. In zijn ogen vechten beide partijen voor een verkeerd doel. De nationalistische militairen noemt hij doorgedraaide moordenaars en plunderaars. In Amsterdam heeft hij Servische en Kosovaarse vrienden. Hoewel ze elkaar nog steeds bezoeken, kan de sfeer soms gespannen zijn. „Een paar dagen geleden ging ik bij een vriend op bezoek. Twee Kroaten, drie Serven en twee mensen uit Kosovo zaten in dezelfde kamer. Er werd geschreeuwd, ruzie gemaakt. Na een half uur ben ik weggegaan, weg uit de heksenketel."

Marcel is dj. De muziek is zijn manier om oorlogsslachtoffers uit voormalig Joegoslavië te helpen. Samen met een Nederlander, twee Serven en een Albanees heeft hij een paar cassettes samengesteld die volgende week naar het oorlogsgebied gaan. Rustige klanken uit de *new age*-hoek vermengd met klassieke muziek, bedoeld om mensen te [illegible]spannen.

papieren te regelen zodat ze toch het land uitkunnen. Milan heeft gelukkig een Nederlands paspoort.

Zijn besluit stond vast. Tegen houden kon ik hem niet. Ik kan alleen maar zeggen dat de jongen goed over zijn keuze heeft nagedacht. Daarbij komt dat hij gelukkig een Nederlands paspoort heeft. Als ik over een paar dagen nog steeds niets van ze heb gehoord, stap ik in mijn auto en reis ze achterna. Dat heb ik ook ook."

Zijn stem wordt zachter als hij over zichzelf begint te praten. „Eigenlijk probeer ik er zo min mogelijk bij stil te staan. Ik kan niet leven met oorlog in Joegoslavië van heel dichtbij. Elf jaar geleden leerde hij zijn Servische ex-vrouw Slavica kennen. Een jaar later kwam haar zoon Milan over. Marcels pleegzoon van bijna zestien vertrok twee weken geleden naar zijn geboorteland. Tot nu toe heeft hij niets van Milan vernomen. „Mijn ex-vrouw en haar moeder gingen er als eersten heen. In de hoop familie mee terug te kunnen nemen. Toen Milan hoorde dat ze het gebied niet meer

de verdieping

Trouw ZATERDAG 15 MEI 1999

Een marineman van de Navo (links) en een Joegoslavische soldaat (rechts). FOTO'S REUTERS

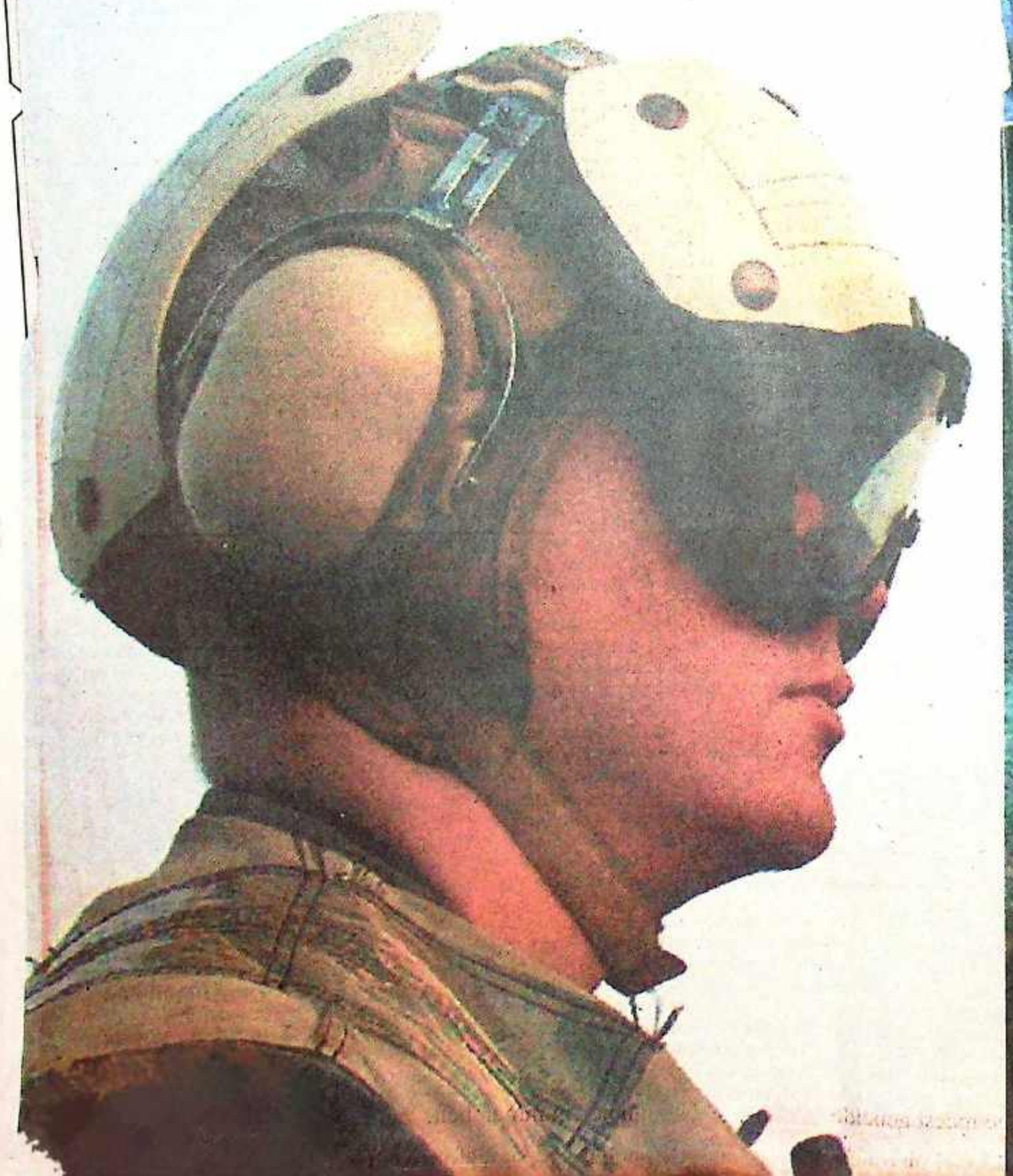

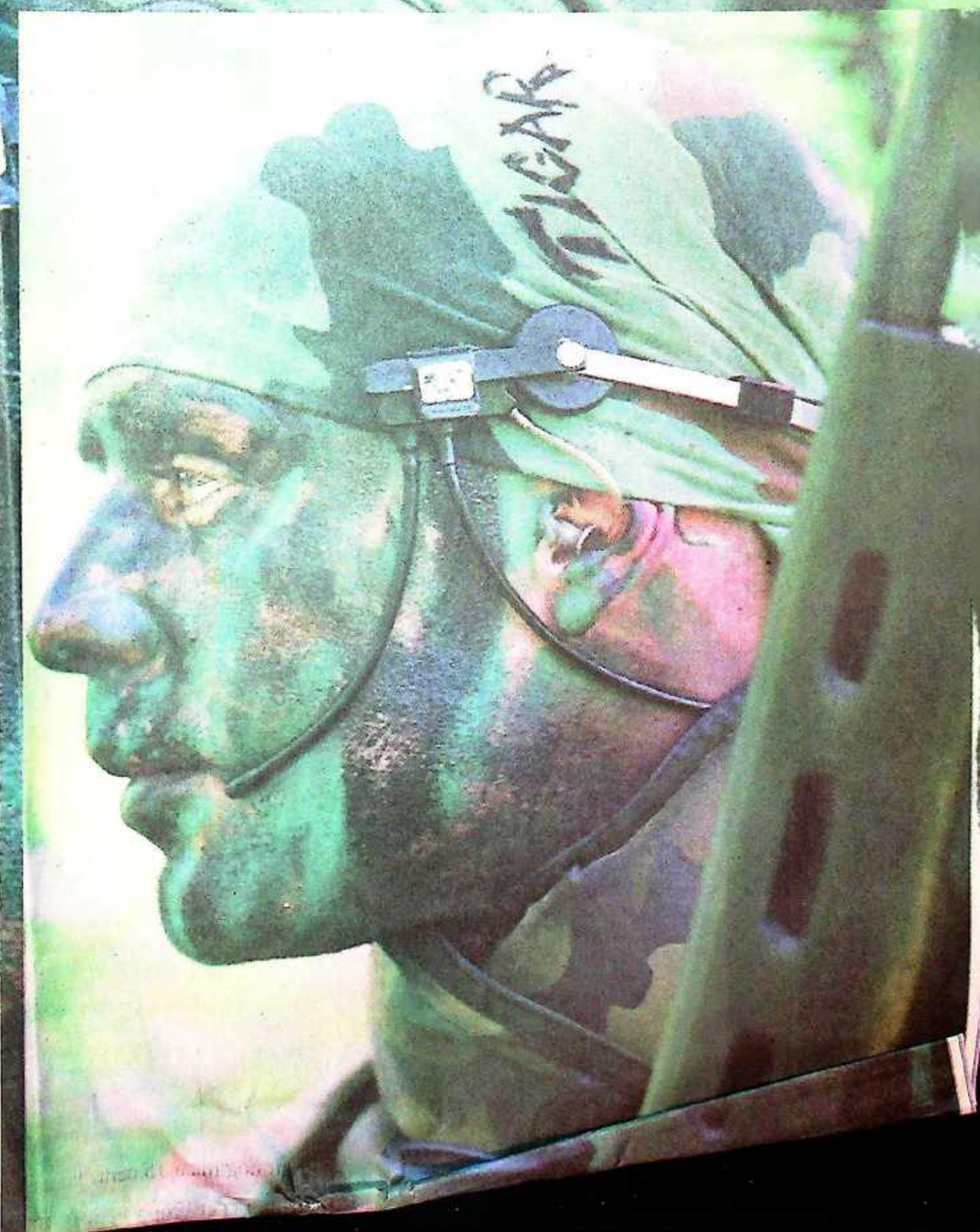

Navo, blijf volhouden!

"Het liefst ga ik er zelf op af", roept Roel van Duijn. De fractievoorzitter van Amsterdam Anders/De Groenen noemt zich sinds de Navo-bombardementen op Joegoslavië begonnen een overtuigd lid van de Navo. En hij staat vierkant achter Joschka Fischer, de Duitse minister van buitenlandse zaken die het op zijn eigen congres van de Groenen zo voor zijn kiezen kreeg. Als kenner van de Balkan vertelt Van Duijn – hij is er vele malen geweest – ook waarom hij de Navo-acties rechtvaardigt.

Kosovo

el van Duijn

ij houden van jullie", riep ik, toen eindelijk de stem van onze ndin uit Pristina door de tele- klonk. Onmiddellijk na het be- an de bombardementen was zij gemaskerde mannen uit haar erdreven. Vier dagen lang had- ij, haar man en twee dochters en. Slachtpartijen had zij op veg gezien. Niets hadden die en op hun vlucht te eten ge- lles was hen afgenomen.

llen naar huis", antwoordt zij Debar, in westelijk Macedonië, in een uitpuilend huis van een te is ondergebracht. Maar wat is ver van hun huis? En wanneer – ker nog – zal de politieke situ- tten dat de vluchtelingen terug- ekluisterd aan het televisietoe- k sinds het begin van de oorlog sdroom ik steeds dat ik de pre- e van Tanjug in onberispelijk atisch hoor zeggen dat Joego- troepen nu echt terugtrekt en vluchte Kosovaren weer welkom

Nog niet zo lang geleden hebben mijn vriendin en ik een week lang bij het gezin in Pristina mogen logeren. Het heette vrede, maar zij nam ons mee naar het kantoor van de Raad voor de verdediging van de mensenrechten en daar zagen wij albums vol foto's van vermoorde Kosovaren. Kinderen nog vaak. Er waren zelfs gifgassen tegen kinderen ingezet. In één geval had men de moordenaar, een politie-agent, aangeklaagd bij de rechter met als resultaat dat de man niet bestraft maar bevorderd werd. De Kosovaren werden, dat sprak uit alles, behandeld als rechteloze barbaren, zeker sinds de afschaffing van de autonomie in '89.

Spresa, onze vriendin, was de redactrice van een Albaneestalig damesblad. Een unicum voor Kosovo, waar voor de traditionele vrouwen lezen en schrijven geen gewone bezigheid is. Spresa's man was docent aan de ondergrondse, Albanese Universiteit van Pristina. Spresa deed alles om het ons aangenaam te maken. Toen er op een dag geen water was nam zij ons, samen met hun twee beeldschone dochters, mee naar een restaurant. Wij waren daar de enige gasten – niemand in Pristina had een cent.

Ondanks haar aanmoedigingen bestelden wij niets meer dan een slaatje: bevreesd dat zij zelf de rekening wilde betalen. En inderdaad. Toen de ober kwam afrekenen voer zij tegen mij uit dat ik m'n portemonnee trok: „Jullie geld uitgeven voor ons? Kom nou!" Ook de ober trilde van verontwaardiging bij de gedachte dat de gast betaald zou hebben. Godzijdank kon zij mij nu, vanuit Debar, verklaren dat haar dochters geen lijfelijke problemen met de Servische soldaten hebben gehad. Hoewel ik daarover nog niet gerust ben, want hoe geëmancipeerd Spresa ook is, over een verkrachting van je eigen dochter zwijg je in Kosovo als de dood.

Op de dag dat Spresa en haar gezin vluchtte, ben ik lid van de Navo geworden. Lang geleden was ik, uit protest tegen de overvloedige atoombewapening, eruit gegaan. Maar toen de Navo op 24 maart '99 besloot om in actie te komen vóór de terugtrekking van de Servische troepen uit Kosovo en voor herstel van de autonomie, toen stal deze Navo mijn hart. Dit is verstandig, legde ik mijn vrienden uit, omdat de Navo dit nu eens niet doet vanwege een materieel belang, maar omdat zij nu met de allerbeste redenen voor de mensenrechten opkomt.

Gloeiend was ik het eens met de herhaalde aandrang van Joschka Fischer op de Servische regering om het Rambouilletverdrag te ondertekenen; in hem herkende ik mijn eigen enthousiasme voor een gemengde samenleving. Want dat is het waarom ik ooit een liefde voor het toen nog onbekende kosmet *(Kosovo i Metchija)* had opgevat: een land vol Albanezen, Serviërs, Turken, zigeuners en vreemde bergvolkeren. Zij spraken alle talen en probeerden – ondanks de nauwelijks onderdrukte aversie van de Ser-

Op de dag dat Spresa vluchtte,ben ik lid van de Navo geworden

viërs tegen de Sjiptaren (etnische Albanezen) en de Roma, de zigeuners al van oudsher – zo goed mogelijk met elkaar om te gaan. Zo ervoer ik het in Tito's tijd.

Na de coup van Milosevic tegen de betrekkelijke zelfstandigheid van Kosovo binnen Servië (het had het recht z'n eigen wetten te maken, maar niet om zich af te scheiden) heb ik er verscheidene malen op aangedrongen dat het Westen de vertrapte Kosovaren hulp zou bieden. Bij de eerste berichten over bommen op Servische militaire doelen vond ik dat niet te snel. Had de Navo niet al na de verraderlijke breuk met het Holbrooke-akkoord, doordat Milosevics na een schijnterugtocht tóch weer meer moordende troepen zond, onmiddellijk het recht gehad gewapend in te grijpen? Was de hele dans in Rambouillet niet een onverdiende toegift aan de nationalisten in Belgrado?

Een linkse vriend vroeg me hoe ik achter een politiek improductief bombardement kon staan: het dreef Milosevic tegenstanders zichtbaar in zijn kamp en het bood hem de gelegenheid zijn etnische zuiveringen achter een rookgordijn te verstoppen. „Dit is de inleiding tot de gewapende bevrijding van Kosovo", antwoordde ik, „hoe zou het anders?" Grondtroepen zouden, wedde ik, spoedig de terugkeer van de vluchtelingen mogelijk maken. Zonder grondtroepen zouden de Serviërs immers alleen maar hun woede koelen op de Kosovaren en dan zou alles tevergeefs zijn.

Nee, zei hij, zij durven daarvoor geen westerse levens op het spel te zetten. Wij wedden om een etentje dat uiterlijk op 1 mei Navo-troepen via Albanië of Macedonië, desnoods Bulgarije, de Joegoslavische grens zouden overschrijden om de Kosovaren te hulp te snellen. Ook zonder toestemming van Milosevic. Dat was begin april. Een kleine maand leek me voor een supermacht een veilige termijn. „Een gewapende Navo-invasie!" riep een ander, die evenals ik z'n wortels in het anarchisme heeft. „Hoe durf je daarvoor te pleiten." Ik herinnerde hem eraan dat onze gemeenschappelijke grootvader Peter Kropotkien zich, anders dan bijvoorbeeld Domela Nieuwenhuis, zich in de Eerste Wereldoorlog aan de kant van de geallieerden had geschaard. En hoe zou Hitler verslagen zijn zonder legers en bombardementen? „Boycot Milosevic", riep de ander, terwijl ik m'n schouders ophaalde.

De eerste dagen voelde ik ervoor om nog veel meer gasten voor het etentje uit te nodigen. Het Britse weekblad *The Observer* meldde dat het Pentagon een geheim plan voor de inzet van grondtroepen had. Tony Blair sprak zich er eenmaal openlijk voor uit.

Kosovo is niet alleen etnisch, maar ook religieus gemengd. het is het kruispunt, al minstens sedert 1912 toen het Osmaanse rijk op de Balkan bijna de doodsklap kreeg, waar de godsdienstoorlog tussen islam en christendom het gemakkelijkst tot een uitbarsting komt. Oost-west, langs de lijn van Istanbul naar Tirana, zitten de moslims, met een uitstulping naar het zuiden van Bulgarije (de Pomaken) en Bosnië, waar de oorspronkelijke Bogomielen (die evenals de Katharen in reïncarnatie geloofden) eerst door de Byzantijnen tot het christendom en later tot de islam werden bekeerd.

Noord-Zuid loopt de lijn van het christendom, dat eerst door het Byzantijnse en later door het Habsburgse rijk, als bestaansreden aangevoerd is. Sinds wij in Nederland niet meer knipperen met de ogen wanneer een katholiek met een protestant trouwt, kunnen wij ons niet goed voorstellen wat een godsdienstoorlog is. Toch bestaat die niet alleen sinds de inname van Constantinopel, in 1453, door de Turken op de Balkan, maar hij woedt er ook onverminderd.

Griekenland, Macedonië, Bulgarije, Roemenië en Servië zetten er de lijn voort van het Byzantijnse christendom, waarbij zeker ook nog Montenegro genoemd moet worden. Turkije en Albanië, hoewel officieel seculiere staten, zijn er de staatkundige dragers van de islam. Het snijpunt heet Kosovo en dat wordt sinds de dagen van de slag om het Merelveld (1389) betwist. „Hier is het", wijst de geweldige vinger van de Montenegrijnse

Wie Kosovo beheerst, bepaalt de toekomst van de Balkan

priester en dichter Njegosj midden in Pristina, „deze grond!" Het is het standbeeld van de door Servische en Montenegrijnse christenen vereerde profeet uit de eerste helft van de vorige eeuw.

Spresa liet het ons zien, vlakbij de uitsluitend door Serviërs bezochte officiële Universiteitsbibliotheek van Pristina. Zij waarschuwde voorzichtig te zijn met foto's maken; de 'politie' kon moeilijk gaan doen. (Niet ten onrechte, want een kwartier later ontkwam mijn vriendin ternauwernood aan inbeslagname van haar toestel, omdat zij een militair object zou hebben gefotografeerd.)

Waarom hebben Njegosj en de christenen Kosovo altijd als heilige grond beschouwd, waar het deugdzaam kloosters stichten was? Waarom die onvoorstelbare mythe rond de slag bij het Merelveld? Omdat Kosovo de beslissende schakel is in de islamitische keten op de Balkan. Als in dit geo-religieuze middelpunt van de Balkan de islam verjaagd kan worden, dan is de ruggegraat van de islam gebroken. Dan daagt het herstel van het Byzantijnse christendom, waarnaar Grieken, Bulgaren en Serviërs vijf lange eeuwen van Turks-islamitische overheersing verlangen.

Je kunt de identificatie met de Servisch-christelijke prins Lazarus, die aantrad tegen de Turken bij het Merelveld, een anachronisme noemen: niet van deze tijd. Maar het is wel dezelfde onwaarschijnlijke tijdssprong als die onze Abraham Kuyper, de held van de gereformeerden, aan het eind van de vorige eeuw maakte toen hij en zijn ARP zich vereenzelvigden met de geuzen en de andere calvinisten van die verre eeuw. Kuyper zag in de katholieken de nazaten van de Spanjaarden, zoals Milosevic in de islamitische Kosovaren de nazaten van de Osmanen ziet.

Wie de Balkan beheersen wil, moet Kosovo beheersen. Want wie Kosovo beheerst, bepaalt de toekomst van de godsdienst op de Balkan. Niemand weet dit beter dan Milosevic, de zoon van een Montenegrijnse priester; een overdrachtelijke kleinzoon van Njegosj dus.

Tussen het orthodoxe Byzantijnisme van de Serviërs en Grieken en anderzijds de orthodoxe islam van sommige Albanezen en Turken is geen vergelijk mogelijk. Met Kroatië is Milosevic tot een compromis bereid, zoals het Dayton-akkoord laat zien. Hij en Tudjman zouden het in de toekomst, als het aan hen ligt, makkelijk eens kunnen worden over een deal in Bosnië. Maar over Kosovo niet, omdat Milosevic over de Balkan wil heersen en daarvoor het christelijke, anti-islamitische visioen nodig heeft.

Dat geldt ook voor dr. Vojislav Seselj, die in zijn jeugd in Sarajevo de moslims heeft leren haten en in Servië veel meer macht heeft dan hier bekend is. Voor de fascist Seselj geldt dat er zelfs met Kroatië geen compromis mogelijk is, want hij wil Servië niet alleen tot de heersende mogendheid in de Balkan maken, maar ook in midden-Europa. Volgens hem hoort Servië in het noorden te grenzen aan Duitsland.

Het is daarom dat de Serviërs alles op alles zetten in Kosovo en dat is ook de reden waarom de verdrijving van de grotendeels islamitische Kosovaren in principe de sympathie heeft van christelijke volkeren in het midden en het zuiden van de Balkan. Daarbij komt dat Albanezen en Kosovaren over het algemeen geen geld hebben: een zonde die op de Balkan in ernst wedijvert met de islam.

Vervolg op pagina 19

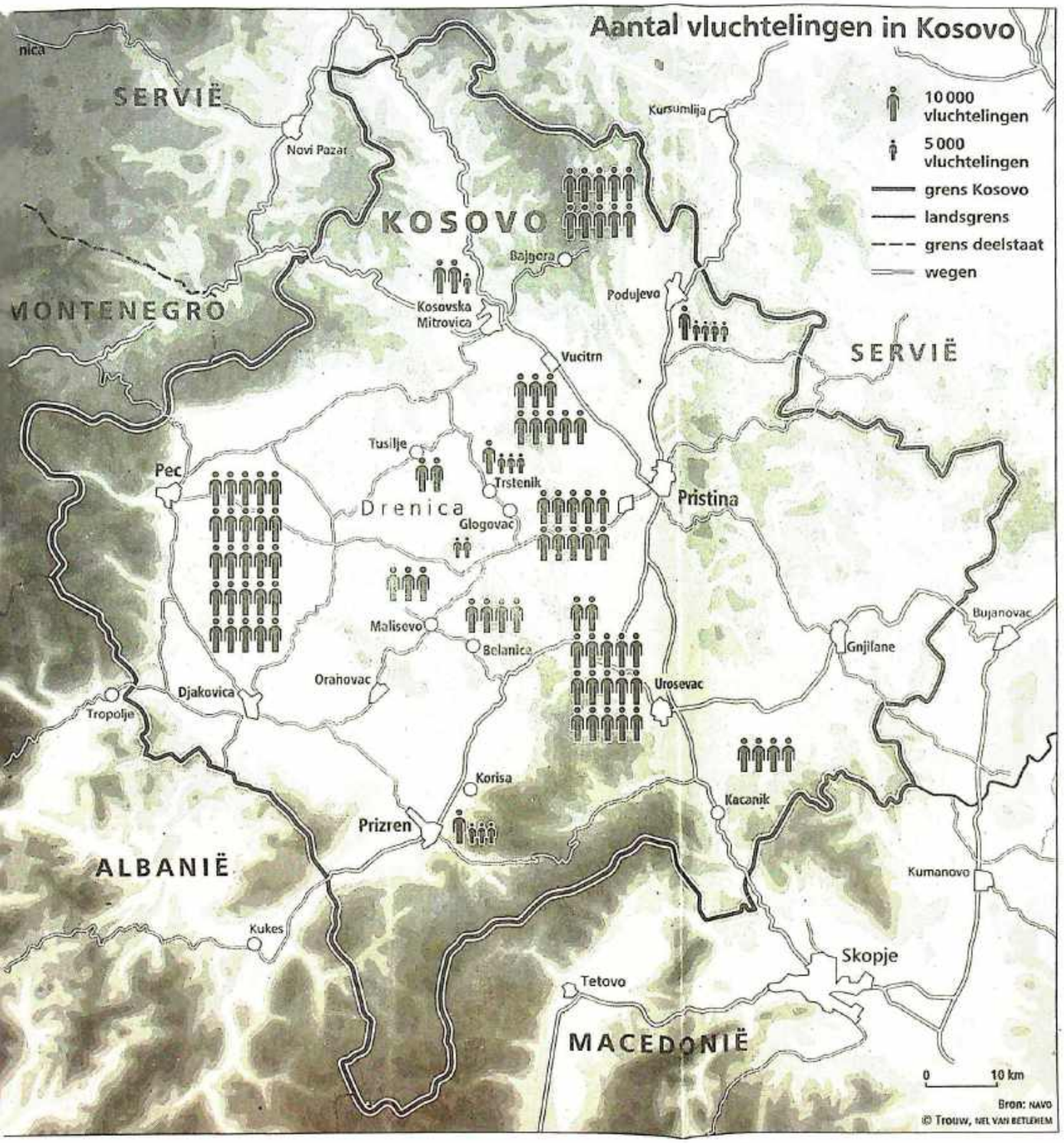

Nog bijna zeshonderdduizend vluchtelingen in Kosovo

15-5-99

olgens Navo-gegevens, deze week publiek emaakt, zwerven er nog ongeveer 590 000 lbanese vluchtelingen door Kosovo. Uit ichtfoto's en andere militaire informatie- ronnen kan, alweer volgens de Navo, worden fgeleid dat een groot deel van deze massa oortvluchtigen, te weten 453 000 mensen, zich in de veertien op bovenstaande kaart weergegeven concentratiegebieden bevindt. *Trouw* kon dit materiaal niet op juistheid controleren. Het dorpje Korisa, waar in de nacht van donderdag op vrijdag honderd mensen zouden zijn omgekomen, ligt ten noordoosten van Prizren.

Wat de vluchtelingen búiten Kosovo betreft; volgens opgaven van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR bevinden zich in Albanië nu ongeveer 431 500 Albanese vluchtelingen uit Kosovo, in Macedonië 233 000, in Montenegro 64 300, in Bosnië 18 500, in andere landen (Italië, Duitsland, Turkije) meer dan 168 000.

China blijft dwarsliggen in Veiligheidsraad

NEW YORK – De Verenigde Staten en China zijn elkaar gisteren genaderd over een resolutie van de Veiligheidsraad over de Navo-aanval op de Chinese ambassade in Belgrado. Maar een resolutie over VN-optreden in de Kosovo-crisis is niet naderbij gekomen.

De resolutie die China wilde laten aannemen in de VN-Veiligheidsraad 'veroordeelde' in eerste instantie de Navo-aanval op de ambassade. Bij die actie kwamen drie Chinezen om. Peking heeft 'veroordelen' inmiddels veranderd in 'betreuren', aldus een Amerikaanse functionaris. Washington heeft de eis laten vallen dat in de resolutie de Navo-aanval een vergissing wordt genoemd.

China, dat een vetorecht heeft in de Veiligheidsraad, blijft medewerking weigeren aan een resolutie over Kosovo die gebaseerd is op het vredesplan van de G-8 – de zeven grootste industrielanden plus Rusland. De Chinezen eisen dat eerst „alle militaire acties worden beëindigd", en willen de verwijzing naar de voorwaarden van de G-8 schrappen.

In het resolutievoorstel wordt Belgrado opgeroepen de VN en andere hulporganisatie toe te laten in Joegoslavië. Het recht van de vluchtelingen om 'veilig en waardig' naar huis terug te keren wordt nog eens bevestigd. Aan de tekst is inmiddels de verklaring toegevoegd dat „de humanitaire situatie blijft verslechteren zolang er geen politieke oplossing is voor de crisis".

Een van de voorwaarden van de G-8 is dat de Joegoslavische strijdkrachten zich uit Kosovo moeten terugtrekken. Verder dient Belgrado akkoord te gaan met een „effectieve internationale civiele en veiligheidsaanwezigheid" (dat wil zeggen: een gewapende internationale vredesmacht) om de veilige terugkeer van de vluchtelingen te waarborgen.

Secretaris-generaal Kofi Annan van de Verenigde Naties zal volgende week een bezoek brengen aan Macedonië en Albanië om zich op de hoogte te stellen van de situatie.

Publicatie : HN Magazine
Datum : 15/05/1999
Pagina : 39
Oplage : 10506
Frequentie : wekelijks
Advertentiewaarde : 980,79
Regio :

102.-

15-5-99

Werken aan een rechtvaardige wereldgemeenschap?

Radiodebat

De beelden van de NAVO-bombardementen en vluchtelingenstromen stonden nog maar nauwelijks op ons netvlies. Op dag 5 van de NAVO-bombardementen discussieerden Frank de Grave, nog ongemakkelijk in zijn nieuwe rol als Minister van Oorlog, en Mient Jan Faber over de definitie van een humanitaire operatie en de nadruk die dit (niet) heeft in de *Hoofdlijnennotitie Defensienota 2000*.

Mient Jan Faber: "Ik zie drie soorten operaties waar je de krijgsmacht in deze tijd voor zou kunnen gebruiken. Ten eerste zijn dat de crisisoperaties, zoals de bombardementen op Joegoslavië en op Irak. Daarnaast zijn er de vredesoperaties, bijvoorbeeld Bosnië, waar een vredesaccoord is getekend. Een derde soort operatie is de humanitaire operaties. Dat betekent dat je ingrijpt wanneer er zich in een land een humanitaire ramp voltrekt, bijvoorbeeld een grootschalige schending van mensenrechten, genocide of etnische zuiveringen. Wij doen mee aan crisisoperaties. Maar ik vraag me af wat we daarmee oplossen. Na jaren van bombarderen onderdrukt Saddam Hoessein nog steeds zijn volk. (...) In Joegoslavië werken de bombardementen op dit moment ook averechts. Het woord 'humanitaire operatie' staat nergens in de *Hoofdlijnennotitie*. We zijn niet bereid om in situaties zoals Rwanda of Kosovo op te treden. En dat is denk ik toch precies dè ultieme rechtvaardiging voor het hebben van een krijgsmacht anno het jaar 2000. (...) U heeft zo-even gezegd dat we ons het meest druk maken om de binnenlandse oorlogen, want dat zijn de oorlogen waarvan de burgers het slachtoffer worden. Die burgers moet je bescherming bieden."

Minister de Grave: "Dat zijn ook de meest lastige conflicten."

Mient Jan Faber: "Ja, dat zijn de lastigste conflicten. Ik mag dus hopen dat de Nederlandse krijgsmacht en de NAVO zich hierop hebben voorbereid. Het lijkt erop dat de NATO een klassieke oorlog prefereert waarbij we vanuit de lucht opereren, omdat dat de minste risico's voor onszelf oplevert. Maar het probleem zelf, namelijk de manier waarop zo'n schurk met zijn burgers omgaat, wordt er eerder door verergerd dan opgelost."

Minister de Grave: "Nederland is volop bereid ook aan *peace-enforcing* operaties, dus het afdwingen van de vrede, mee te werken, op basis van internationale uitspraken van de VN-Veiligheidsraad. De Nederlandse defensie is daarvoor getraind en beschikbaar. Iets anders is in welke omstandigheden dat kan. Laten we wel wezen: dit is een buitengemeen nieuw fenomeen! Het is een enorme omslag in het denken: van de klassieke oorlogssituatie, waarbij oorlog een verlengstuk is van de politieke, economische en geografische belangen, naar het optreden van defensie als een soort politieagent van de internationale wereldgemeenschap. En die wereldorde is nog erg in ontwikkeling, de instrumenten zijn nog zwak en moeizaam toe te passen. Daar moeten we de komende jaren aan werken."

Vredesweek.

103

PAX CHRISTI

De Bisschop van Rotterdam, mgr.A. van Luyn, gaat als voorzitter van Pax Christi Nederland dit jaar naar Indonesië, speciaal naar Oost-Timor om verbondenheid te tonen met de mensen daar, die zich blijven inzetten voor dialoog, gerechtigheid en verzoening.

Samen met het Interkerkelijk Vredesberaad (IKV) gaat Pax Christi tijdens de Vredesweek bijzondere aandacht schenken aan de realisatie van 'kiemen van vrede', die vanuit gelovige overtuiging de waan van het geweld willen trotseren. Ook zal Pax Christi meewerken aan de inrichting van 'vredeszones' in Colombia, 'vredesdorpen' in Sudan, de herintegratieprojecten voor voormalige kindsoldaten, alsmede de dialoog van jongeren in Kosovo.

Tevens bestaan er plannen om hulp te bieden aan het ministerie van defensie bij de ethische training van toekomstige VN-militairen. Verder wil Pax Christi nog ondernemers zien te overtuigen van de noodzaak om hun bijdrage te leveren aan de handhaving van de mensenrechten in heel de wereld.

Pax Christi Internationaal organiseert in juni de tweejaarlijkse ontmoeting van alle nationale secties in Amman en Jeruzalem. Uitgelezen plaatsen voor bezinning op het komende millennium.

De Zuid-Limburger
10-3-'99

Skarsterlân wil structurele band met Zuid-Afrika

JOURE - Het Interkerkelijk Vredesberaad, het Vredesplatform Skarsterlân en de Stichting Wereldwinkel Joure willen een blijvende (wederkerige) relatie met Zuid-Afrika.

Ook de mogelijkheid om persoonlijke contacten op te bouwen en projecten te ondersteunen zijn wenselijk. De drie organisaties stellen de gemeente voor om naast de vriendschapsbanden ook structurele gemeentelijke contacten aan te gaan met Zuid-Afrika. Dit door aan te sluiten bij het Samenwerkingsverband Noord-Nederland-Transvaal en de Stichting Kopano. Tot nu toe zijn de provincies Drenthe en Groningen en een zevental gemeenten bij het samenwerkingsverband betrokken. De Stichting Kopano heeft in Zuid-Afrika al een aantal succesvolle projecten en doet veel aan voorlichting en bewustwording. Bovendien zijn via deze organisatie persoonlijke contacten mogelijk.

Het verzoek om een structurele band aan te gaan is diverse malen aan de orde geweest bij de werkgroep Internationale betrekkingen. De werkgroep heeft al een aantal keren een gesprek gehad met vertegenwoordigers van de organisaties en ook met mensen van Kopano en het Samenwerkingsverband Noord-Nederland-Transvaal.

De Stichting Wereldwinkel, Vredesplatform en IKV willen onder andere door middel van de verkoop van producten uit Zuid-Afrika en het organiseren van voorlichtings- en bewustwordingsactiviteiten het draagvlak van de bevolking van Skarsterlân verbreden. Zij hebben in 1998 al een aantal voorlichtingsactiviteiten georganiseerd en daar was ruime belangstelling voor van de bevolking. Ook voor de toekomst zijn voldoende ideeën. De drie organisaties stellen het gemeentebestuur van Skarsterlân voor om aan te sluiten bij hun activiteiten en ook een band met Zuid-Afrika aan te gaan. Dit geeft meerwaarde aan hun bezigheden en schept bovendien ruimte voor meer en grotere activiteiten. Het aansluiten bij het Samenwerkingsverband betekent naast het gebruikelijke overleg ook het uitwisselen van bestuurders en ambtenaren. Er is namelijk een groot gebrek aan kennis en ervaring op bestuurlijk terrein in Zuid-Afrika. Ook wordt er van de gemeente een financiële bijdrage gevraagd van ƒ 0.18 per inwoner. Dit is in totaal ongeveer ƒ 4.800,–.

Joustar Courant
1-4-'99

Vredesdiscussie in Vredeskerk

LEIDEN - Op 7 april gaan Frank de Grave, minister van Defensie, en vredesactivist Miguel van Faber met elkaar in discussie over het onderwerp 'Vredesstrategie'. De bijeenkomst vindt op initiatief van het International Christian Fellowship plaats in de Vredeskerk aan de Van Vollenhovelaan. Aanvang 20.00 uur. Toegang gratis.

Leidsche Post
31-3-'99

Groenen zijn nu eenmaal niets zonder Fischer

Partijcongres

Co Welgraven

BIELEFELD – Met overslaande stem probeert Joschka Fischer boven het gejoel van zijn opponenten uit te komen. „Fluiten jullie maar zoveel jullie willen", zegt hij provocerend. „Maar ik heb geleerd dat je je tegenstanders met argumenten moet proberen te overtuigen. Met geschreeuw bereik je zo weinig."

Tijdens een ordedebatje heeft het congres van de Groenen in een sporthal in Bielefeld uitgebreid gediscussieerd over de vraag hoelang de minister van buitenlandse zaken en partijleider het woord mag voeren: een kwartier of een half uur? De meeste afgevaardigden zijn in een ruimhartige bui, maar Fischer blijkt de hem toegemeten dertig minuten lang niet nodig te hebben.

'Oorlogshitser, oorlogshitser!', roepen een paar partijgenoten als de bewindsman naar het spreekgestoelte loopt. Hij geeft ze onmiddellijk van katoen: „Ja, ja, hier spreekt een oorlogshitser. En straks dragen jullie Milosevic nog voor de Nobelprijs voor." Fischer smijt z'n woorden de hal in, zwaait met z'n armen, balt de vuisten en richt zich voortdurend tot de congresgangers die van de Navo-luchtaanvallen op Joegoslavië niets moeten weten: „Noem mij één regering die meer politieke initiatieven heeft ontplooid dan deze. Noem mij één regering!"

Een handjevol nerveuze lijfwachten blikt de zaal in, op zoek naar afgevaardigden die kwaad in de zin hebben. Ze hebben eerder op de dag niet kunnen verhinderen dat Fischer een lading rode verf over zich heen kreeg. Tijdens zijn toespraak zijn de rode strepen op de rechterkant van zijn strakgesneden colbertje nog goed te zien. Na afloop gaat hij even naar het plaatselijke ziekenhuis om zich te laten onderzoeken. Het verfbommetje dat vlakbij zijn rechteroor uiteenspatte, heeft het trommelvlies beschadigd. Een uurtje later is de politicus weer terug.

Het is een bizarre vergadering. Vijftienhonderd agenten moeten kaderleden bewaken van een partij die uit de vredesbeweging voortkomt maar die nu onder vuur ligt omdat ze deel uitmaakt van een regering die de aanvallen op Joegoslavië steunt. De sporthal van Bielefeld is een vesting. Bij de dranghekken jouwen honderden demonstranten Fischer uit. Een handjevol Serviërs scandeert 'Fischer, moordenaar'.

Fischer heeft het nog even opgezocht: „Sinds 1993 zijn er achttien wapenstilstanden geweest en 73 resoluties van de Verenigde Naties, inclusief de resolutie die Srebrenica tot veilige zone verklaarde. U weet hoe het daar afgelopen is. Als we niets gedaan hadden, zou het in Kosovo net zo gegaan zijn als in Srebrenica."

De voorman van de Groenen is de afgelopen weken fel aangevallen vanwege zijn vergelijking tussen de gruwelen op de Balkan en de misdaden van de nazi's. Met zijn opmerking 'Nooit meer Auschwitz' heeft Fischer een gebrek aan historisch besef aan de dag gelegd, luidde de kritiek.

Hij geeft nu toe dat hij met deze parallel misschien iets te ver gegaan is: „Natuurlijk is Auschwitz onvergelijkbaar. Maar ik heb een paar principes die ik nooit los zal laten: Nooit meer oorlog, nooit meer Auschwitz, nooit meer volkenmoord, nooit meer fascisme. Dáárom ben ik lid van deze partij geworden." Opnieuw daagt hij z'n criticasters uit: „Ik ben van de week in Macedonië en Albanië geweest. Ik heb de vluchtelingenkampen bezocht, met de verdrevenen gesproken. Ga met uw standpunt naar die landen toe, en praat met de vluchtelingen. Dan kunt u horen hoe zij erover denken."

Fischer waarschuwt de partijgenoten die de Navo-acties willen stoppen, zonder voorwaarden vooraf. „Dan zou Milosevic door kunnen gaan met zijn misdadige politiek. Na Kosovo volgt Montenegro, en misschien ook Macedonië. De etnische zuiveringen zouden alleen maar erger worden."

Fischer zal zo'n congresuitspraak niet uitvoeren, waarschuwt hij. „Steek mij geen stok tussen de benen." Hij krijgt een donderend applaus, een groot deel van de afgevaardigden komt uit het klapstoeltje omhoog. Oc uren later, bij de stemming, laat het congres de partijleider niet vallen. De Groenen zonder Fischer, dat zou ook het einde van de partij hebben betekend.

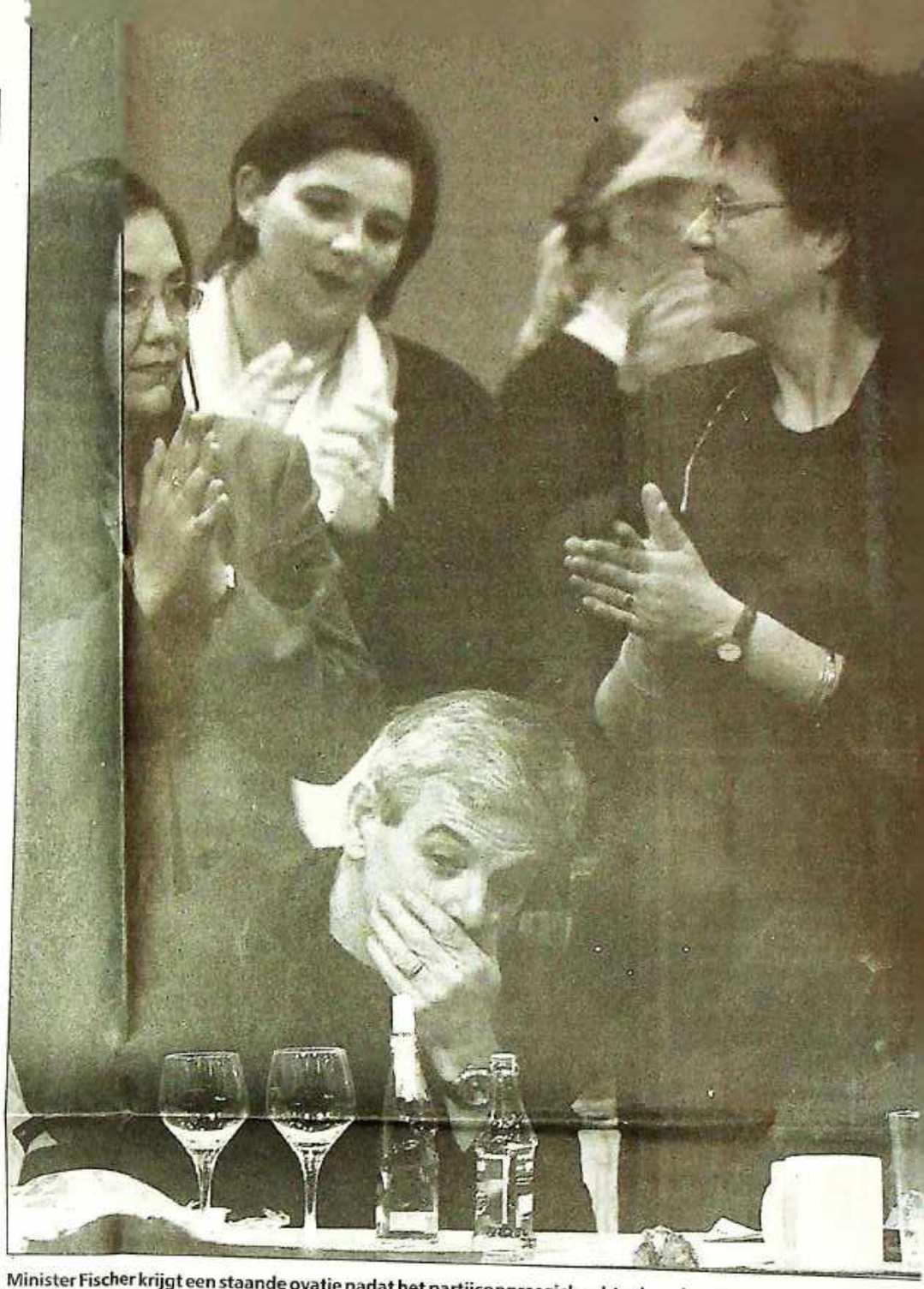

Minister Fischer krijgt een staande ovatie nadat het partijcongres zich achter hem heeft geschaard. FOTO

Voors en tegens van Navo-aanvallen

door Mirjam Hagen

DEN HAAG – De Kosovo-crisis is het gespreksonderwerp op de internationale vredesconferentie die deze week in Den Haag wordt gehouden. Buitenlandse stemmen over de Navo-aanvallen op Joegoslavië.

Volgens Dmitri Kiseler, uit Rusland, is Milosevic slecht, maar hebben de Verenigde Staten niet het recht bommen te gebruiken om het probleem op te lossen. „Het geweld moet gestopt worden."

Zijn landgenoot Maxim Prokofjev vindt dat de Serviërs niet zo goed bezig zijn dat Rusland ze moet beschermen. „Maar het is moeilijk", meent hij.

Felix Nicolai uit Duitsland: „Het is jammer dat iedereen er in mee gaat dat alleen zo een humanitaire ramp voor de Albanezen uit Kosovo kon worden voorkomen. Ik ben bezorgd, omdat geen van die hoge, goed opgeleide Navo-generaals een alternatieve manier om in te grijpen heeft kunnen bedenken."

Volgens Beyond Joy uit Californië had het geld dat de VS aan de oorlog hebben besteed beter aan training van burgers voor een vredesmacht gespendeerd kunnen worden. „Op die manier had de oorlog opgelost kunnen worden."

Rebecca Joshua Okwaci uit Soedan: „De Navo voelde dat er ingegrepen moest worden. Ik vind ook dat er iets moest gebeuren en daarbij moeten er risico's worden genomen. Maar als ik me voorstel hoe de bommen daar vallen, dan voel ik me er naar over. Een echte oplossing kan je niet met geweld bewerkstelligen. In Somalië heeft de VN-interventie niet geholpen. Daarom denk ik dat ook deze aanvallen geen succes zullen brengen."

Laura Paide uit Estland vindt het goed dat de Navo de etnische zuiveringen in Kosovo wil stoppen, maar denkt niet dat bommen de goede manier zijn. „Geweld lost niets op, maar aan de andere kant konden ze de mensen in Kosovo niet zomaar aan hun lot overlaten."

Gyung-Ian Jang uit Zuid-Korea is namens de complete delegatie faliekant tegen de Navo-aanvallen. „De Navo en de VS hebben het recht niet om in te grijpen, dat heeft alleen de VN. We accepteren de zuiveringen van Milosevic niet. Maar ook al zuivert hij, er moet een diplomatieke en vreedzame oplossing komen", vindt de Zuid-Koreaan.

Het laatste woord is aan Gent Bajrami, die vanuit Kosovo met zijn familie naar Macedonië is gevlucht. Iedereen is heelhuids aangekomen. Over de Navo-aanvallen zegt hij: „Dit moest gebeuren. Er was geen andere weg. Ik weet dat geweld niet goed is, maar de onderhandelingen brachten niets op en het moorden ging door. We willen onafhankelijkheid en dezelfde rechten als iedereen. Bijvoorbeeld normaal onderwijs in plaats van ondergronds. Zoiets kan alleen als we onafhankelijk zijn."

MEER OVER DE CONFERENTIE
IN DE VERDIEPING

'Waar blijf je nou met je democratie'

Vraaggesprek met Joegoslavisch juristen-echtpaar

15-5-99

Hij is betrokken bij verschillende mensenrechtenorganisaties, zij werkt op de Joegoslavische ambassade in Den Haag. Branko en Sanja Milinković, over de oorlog in Kosovo.

Door onze redacteur
YASHA LANGE

DEN HAAG, 15 MEI. Het geloof in westerse waarden onder Serviërs is volledig afgebroken, zegt hij. Hij kijkt naar de tafel en wacht op de voorzet van zijn vrouw. Zij kijkt naar hem, laat een stilte vallen en zegt: „Bij jou toch ook." Hij knikt.

Branko Milinković: „Het lijkt wel of alle normen en waarden die ik jarenlang heb uitgedragen in elkaar zijn geklapt. Ik voel mij verraden door het Westen. Wat moet ik nu zeggen tegen al mijn vrienden, nadat ik jarenlang heb gepleit voor integratie van Joegoslavië in de Raad van Europa en de OVSE? Nadat ik jarenlang heb geschreven over mensenrechten. 'Waar blijf je nou, met je mensenrechten en je democratie?', vragen vrienden die in de schuilkelder zitten in Belgrado. Die vragen doen pijn."

Branko en Sanja Milinković wonen ruim een jaar in Den Haag. Met hun zoon Miroslav, wat vrij vertaald 'de brenger van vrede' betekent. Hij is kort voor het Daytonakkoord geboren. Branko (38) groeide op in Belgrado. Zijn vader was architect, zijn moeder docent literatuur. Hij studeerde internationaal recht en schreef jarenlang voor de *Review of International Affairs*. Hij publiceerde boeken over de Raad van Europa, over de NAVO, over Europese Instituties en zit in de redactieraad van de *Helsinki monitor*, een blad over mensenrechten. „In '91 schreef ik dat Joegoslavië lid zou moeten worden van de Raad van Europa. Dan had Europa invloed kunnen uitoefenen. Dat is niet gebeurd, ik beschouw het nog steeds als een gemiste kans. Ik heb altijd een vreedzame transitie naar een democratischer Joegoslavië gewild."

Sanja (37) studeerde ook internationaal recht in Belgrado. Sinds 1988 werkt ze als jurist op het Joegoslavische ministerie van Buitenlandse Zaken. Haar vader was ook diplomaat, onder andere in Moskou en Peking. Sanja maakte de afscheiding van Slovenië en Kroatië mee, was lid van een onderhandelingsdelegatie aan het begin van de burgeroorlog en was betrokken bij rechtszaken voor het *International Court of Justice* en het Joegoslavië-tribunaal. Vorig jaar verhuisde ze naar de ambassade in Den Haag. „Een logische stap." Al zegt Sanja ook: „Ik voel mij meer jurist dan diplomaat."

Tijdens de onderhandelingen in Rambouillet voelden ze de bombardementen aankomen. Sanja: „Ik had er een slecht gevoel over. Het was te kort, te haastig. Er is niet genoeg tijd ingeruimd om zo'n lastig probleem op te lossen. Kijk naar Noord-Ierland of het Israelisch-Palestijnse conflict. Die onderhandelingen duurden veel langer." Branko: „Het was goed dat de partijen werden samengebracht." Sanja: „Maar ze zaten niet samen, dus het was zinloos." Branko: „De wil van de internationale gemeenschap om een overeenkomst te bereiken ontbrak. De Verenigde Staten wilden het oplossen met een ultimatum."

Vervolgens is er geïntervenieerd zonder VN-mandaat. Een doorn in het oog van beide experts in het internationaal recht. Branko: „Een interventie om humanitaire redenen is te begrijpen. Maar in dit geval is het heel fout geweest. Dit is niet de manier om met dit conflict om te gaan." Sanja: „Ik had toch verwacht van de westerse, democratische parlementen dat ze van beide kanten goed geïnformeerd zouden zijn toen ze de beslissing namen. Dat waren ze niet. De media ook niet. Dat is allemaal erg frustrerend."

Servisch protestsymbool

Branko en Sanja kijken naar de BBC en CNN, naar de Servische televisie (de ambassade heeft een schotel), bellen met vrienden en familie in Belgrado en volgen de oorlog op Internet.

Over het lot van de Albanese vluchtelingen uit Kosovo verschillen Sanja en Branko van mening. Sanja: „Ik kan niet ontkennen dat het een tragedie is. Maar de Kosovaren vluchten voor de bombardementen van de NAVO. Ik geloof niet dat het plan bestond om ze te verdrijven, de vluchtelingenstroom begon een paar dagen na de bombardementen. Ik geloof ook niet zo in de verhalen over misdaden. Die werden tijdens de oorlog in Bosnië ook verteld, maar dat bleek later overtrokken." Branko: „Ik sluit het geweld van Joegoslavische kant niet uit. Maar de vluchtelingen zijn het gevolg van de oorlog. Niet alleen Albanezen verlaten Kosovo, ook Serviërs." Het wordt ook steeds moeilijker voor de vluchtelingen om terug te keren, zegt Branko. Sanja: „De NAVO is met een foute aanname begonnen met bombarderen. Ze dachten dat het in een paar dagen afgelopen zou zijn, net als in '95." Branko: „Een enorme miscalculatie. De omstandigheden waren anders, toen was Milošević allang klaar om te praten."

[redacted]

Wat moet er gebeuren? Branko: „De NAVO moet accepteren dat Rusland niet alleen een postbode is die boodschappen overbrengt. Dat vernedert Rusland en toont de koppigheid van de NAVO. Rusland moet meer ruimte krijgen om te onderhandelen. Sanja: „Servië begint troepen terug te trekken, heeft drie gevangenen vrijgelaten, wil autonomie voor Kosovo. In plaats van te reageren, verhevigt de NAVO de bombardementen." Branko: „De NAVO zou ook concessies moeten doen. Een internationale troepenmacht hoeft geen NAVO-troepenmacht te zijn."

Hij was jarenlang pleitbezorger van democratie, Europese instituties en mensenrechten. Nu is hij gedesillusioneerd. „Alle pogingen om door een dialoog dichter bij elkaar te komen zijn in één klap vernietigd door haastig en gewelddadig optreden. Elke dag scheld ik tegen de televisie, als ik de *statements* van de NAVO hoor."

Tegen trauma is geen medicijn

Kosovaarse vluchtelingen zitten al vele weken in kampen. Trauma's komen aan de oppervlakte.

Door onze redacteur
YAEL VINCKX

SKOPJE, 15 MEI. De Amerikaanse psychiater Kenneth Fligsten heeft gisteren een bijzonder 'geval' gezien. Een jonge vrouw werd binnengebracht, volkomen verstijfd. De armen, de benen – ze wilden niet meer bewegen, konden niet meer bewegen. Fligsten gaf haar valium. De vrouw kwam na 20 minuten weer bij. „Wonderlijk, zulke aanvallen kwamen in de jaren '50 en '60 wel eens voor", zegt de psychiater peinzend. Hij lurkt aan zijn koffie en deelt gedachteloos Amerikaansje biscuitjes uit. 'Cookie?' Maar sinds de jaren '70 had hij geen 'bevriezingen' meer waargenomen. Kenneth Fligsten is niet de enige verbaasde dokter in de Macedonische vluchtelingenkampen Stanković I en II. Eerder had Susan Prosser, een Canadese psycholoog van Artsen zonder Grenzen, hetzelfde verteld. De afgelopen week had ze zeven 'bevroren' vrouwen behandeld. Hun ledematen kon ze niet meer bewegen – dat moest ze ook niet proberen, anders brak ze hun botten. Wat had Prosser dan gedaan? Masseren, strelen en veel praten, zegt ze. Soms wel anderhalf uur lang. „Het belangrijkste is een lieve, bezorgde stem."

Dysenterie leek de ergste vijand te worden van de Kosovaarse vluchtelingen in de Macedonische kampen, gevolgd door cholera, mazelen, hersenvliesontsteking en geelzucht. Goed sanitair en tijdige inentingen hebben die vijand bezworen. „Twee weken geleden had ik zulk weer gevreesd", zegt dokter Thomas Mydler van het International Medical Corps. Het is bijna 30 graden; zakten de mensen eerst tot hun enkels in de modder, nu waait het stof door de vluchtelingenkampen. De mensen lijden nu aan hoge bloeddruk en ze hebben hoofdpijn.

Die kwalen worden veroorzaakt door trauma, oordelen de Amerikaanse en de Canadese dokters eensgezind. De mensen zijn hun eigen vijand geworden, zegt Susan Prosser. De eerste behoeften zijn bevredigd: de vluchtelingen zijn veilig, ze krijgen eten en drinken en hebben onderdak. In die volgorde. Na circa vier weken komt de bezorgdheid om anderen en om zichzelf. Dan krijgen de vrouwen een epileptische aanval, worden de mannen agressief of raken ze buiten zinnen, gaan de kinderen stotteren. Sommigen zitten al acht weken in een opvangkamp.

[• *Vervolg* TRAUMA'S: pagina 5]

Italianen vissen Navo-bommen op

12-5-99

ROME – Italiaanse vissers zijn boos op de Navo omdat ze al zo'n tweehonderd Amerikaanse bommen hebben opgevist. Navo-toestellen zouden ongebruikte bommen in de Adriatische Zee droppen bij hun terugkeer. Maandag raakte een visser zwaargewond. De Navo heeft toegegeven dat bommen in zee worden gedumpt, maar die zouden eerst onschadelijk zijn gemaakt.

● **Burgemeesters:** De burgemeesters van twee Servische steden hebben gisteren het bewind van de Joegoslavische president Milosevic gevraagd in te binden om een eind te maken aan de NAVO-bombardementen. Zoran Zivkovic, burgemeester van Nis en vice-voorzitter van de oppositionele Democratische Partij, vroeg het bewind de G8-eisen te onderschrijven. Velimir Ilic, burgemeester van Cacak en voorzitter van de oppositionele partij Servië Samen, heeft Belgrado opgeroepen 'alles te doen om de bombardementen te stoppen'.

● **Spionage:** De twee Australische medewerkers van de hulporganisatie CARE, die al meer dan zes weken worden vastgehouden in Joegoslavië, zijn formeel aangeklaagd wegens spionage. Steve Pratt en Peter Wallace hielpen vluchtelingen in Kosovo. Zij werden op 31 maart gearresteerd. De Joegoslavische televisie liet Pratt op 12 april zien. Hij zei toen gegevens te hebben doorgespeeld aan de NAVO, maar aangenomen wordt dat Pratt tot die 'bekentenis' is gedwongen. 15-5-99

● **Apaches:** Na herhaaldelijk uitstel lijkt het erop dat de Amerikaanse Apache-gevechtshelikopters dan toch worden ingezet in de NAVO-campagne. De artillerie-eenheden die het Apache-eskader ondersteunen hebben gisteren hun eerste oefening met echte, scherpe munitie gehouden. De artillerie moet de vijandelijke luchtverdediging zodanig verzwakken dat de gevechtshelikopters een vrije doorgang krijgen.

● **Holocaust:** De Amerikaanse president Bill Clinton trekt een vergelijking tussen wat de Joegoslavische president Milosevic in Kosovo aanricht en wat Hitler heeft gedaan tijdens de holocaust. Joodse leiders vinden echter dat deze vergelijking niet deugt. Niets, zeggen zij, valt te vergelijken met Hitlers 'Endlösung'. In een toespraak tot 200 veteranen noemde Clinton donderdag beide zaken in één adem.

● **India:** Een speciale gezant van de Russische president Boris Jeltsin is gisteren naar India afgereisd voor overleg over de crisis rond Kosovo. Sergej Prichodko zal met Indiase leiders werken aan een diplomatieke oplossing voor het conflict, meldde het Kremlin. In een kennelijke poging de Amerikaanse suprematie te doorbreken zoekt de voormalige wereldmacht Rusland steun in de niet-Westerse wereld. India oefende al kritiek op de NAVO omdat de alliantie geweld gebruikte zonder mandaat van de Verenigde Naties.

VAN DE WEEK

Elsbeth Etty

Geen Pontius Pilatus

15-5-99

De spreekkoren in Bielefeld op het congres van de Duitse Groenen tegen minister van Buitenlandse Zaken Joschka Fischer waren verzengend bedoeld, maar ik kreeg er koude rillingen van. 'Huichelaar, huichelaar! Moordenaar, moordenaar! Oorlogshitser, oorlogshitser!'

Wat ik er van de Duitse televisie van meekreeg, was verkillend en tegelijk onthullend. De hysterisch aandoende scheldpartijen verrieden bij een deel van de afgevaardigden eenzelfde mentaliteit als die van de knokploegen voor de ingang van de congreszaal. Was dit de pacifistische vleugel? Moeilijk voorstelbaar, een pacifist gooide een verfbom naar Fischer.

Des te bewonderenswaardiger, dat de Groenen er in deze omstandigheden en onder politiebewaking in slaagden toch een ernstige discussie te voeren over de verantwoordelijkheid die zij als regeringspartij bereid zijn te dragen voor de militaire actie van de NAVO in Joegoslavië. Ondanks twijfels en dilemma's besloten zij op grond van de gewisselde argumenten niet voor die verantwoordelijkheid weg te lopen. Wellicht zouden de generaals en diplomaten er niet wakker van hebben gelegen als de 'pacifistische' vleugel het pleit had gewonnen.

Bondskanselier Schröder – waar blijft trouwens het buitengewone congres van de SPD en waarom houdt de PvdA geen congres over de oorlog? – vond het zo ongeveer een bagatel waar de Groenen zich over opwonden. Ach wat, het zijn welgeteld niet meer dan tien van de 900 NAVO-vliegtuigen waarmee Duitsland aan de oorlog op de Balkan deelneemt, betoogde hij in *Der Spiegel*, en van dat beetje worden er hooguit vier ingezet, nu en dan. „Hoe kan men dan zeggen dat wij oorlog voeren?" Het is nogal curieus, schamperde hij: „Wij zetten het kleinste contingent in en discussiëren niettemin op het hoogste morele niveau."

Nou, dat kan geen kwaad, lijkt me. Als deze oorlog niet is wat de fanatieke linkervleugel van de Groenen denkt, 'imperialistische Amerikaanse agressie zoals in Vietnam', maar een humanitaire interventie om paal en perk te stellen aan een misdaad tegen de menselijkheid, dan moet de besluitvorming erover inderdaad 'op hoog moreel niveau' plaatshebben. Zo ooit, dan geldt in dit geval het aloude adagium dat oorlog een te ernstige zaak is om aan generaals te worden overgelaten. Zo ooit, dan is het een oorlog van dit nieuwe type, niet gericht op machtsuitbreiding maar op verdediging van mensenrechten, die voortdurende, openbare verantwoording vergt.

Parlementen, politieke partijen en kiezers mogen, nee moeten, vragen stellen aan de regeringen: of het gebruikte geweld proportioneel is, of het doel de middelen nog heiligt, of de NAVO verborgen nevendoelen najaagt (strategische calculatie, prestige-overwegingen?) en welke perspectieven er op langere termijn worden geboden voor wederopbouw en stabiliteit op de Balkan.

Dit politieke – en jazeker, morele – debat behoort dag-in, dag-uit te worden gevoerd. Al wil dat niet zeggen dat parlementen of partijcongressen kunnen pretenderen in staat te zijn tot beslissingen op het terrein van de militaire tactiek. Zo is mij niet duidelijk of het aandringen van de Duitse Groenen, en in Nederland van GroenLinks, op een tijdelijke stopzetting van de bombardementen getuigt van inzicht in de oorlogssituatie, of dat dit toch meer bedoeld is om een symbolisch gebaar te maken naar het pacifistische deel van de eigen aanhang. Als verklaarde leek denk ik dat een pauze Miloševič goed zou uitkomen om zijn eenheden in Kosovo te hergroeperen of te verversen, maar ik geef nogmaals toe dat ik er waarschijnlijk even weinig verstand van heb als Frank de Grave of Marijke Vos.

Het eigenlijke debat gaat natuurlijk ook niet over militair stratego, maar over de vraag wat regeringen, parlementen, partijen voor hun rekening en verantwoording willen nemen. Hetzelfde geldt voor iedereen individueel. Je wilt niet de ogen sluiten voor de deportaties, de moorden, de verkrachtingen, geen afzijdigheid, geen zogenaamd schone handen, geen appeasement. Je wilt evenmin het risico lopen dat straks in een nieuwe Excessennota wordt toegegeven dat ook uit jouw naam, door de NAVO, oorlogsmisdaden zijn gepleegd die nu nog afzwaaiers en missers worden genoemd.

Het congres van de Duitse Groenen werd beheerst door een peilloze angst – zowel van de meerderheid die de NAVO-interventie steunt als van de minderheid die haar afwijst – om aan de verkeerde kant terecht te komen, fout te zijn. Joschka Fischer heeft geprobeerd dat onder woorden te brengen, toen hij vertelde niet alleen te zijn opgegroeid met de les '*Nie wieder Krieg*', maar ook met '*Nie wieder Auschwitz*' en nu het gevoel te hebben voor de keuze te staan tussen het een of het ander, hetzij oorlog voeren, hetzij genocide dulden.

Zijn generatie politici heet in Duitsland die van de '68-ers', de voormalige anti-autoritaire actievoerders, degenen die niet hebben gezwegen over de bewapeningswedloop tijdens de Koude Oorlog, die gedemonstreerd hebben tegen de oorlog in Vietnam, tegen Pinochet, de Westerse steun aan de apartheid. Als exponent van deze protestgeneratie is Fischer ertoe bereid zijn lelieblanke staat van dienst op het spel te zetten uit dezelfde gezindheid als voorheen en in de overtuiging dat de verdediging van mensenrechten niet altijd met pacistische zuiverheid te verenigen is. 'Oorlogshitser', schreeuwden zijn opponenten. Hij riposteerde: 'Willen jullie soms Miloševič de Nobelprijs voor de vrede geven?'

Ik stel op grond van zijn politieke *Werdegang* een zeker vertrouwen in iemand als Fischer, in elk geval meer dan in zijn belagers. Hij argumenteert tenminste, is niet te beroerd zijn ministerspost in de waagschaal te stellen en weigert de houding van Pontius Pilatus aan te nemen. De openbare worsteling van de Groenen met hun regeringsdeelname en hun geweten is leerzaam. Mij helpt het in ieder geval enigszins om me te oriënteren in een episode die barstensvol dilemma's zit. Hoe gecompliceerder en ondoorzichtiger het conflict, hoe groter de behoefte vertrouwen te kunnen houden in een politicus als Fischer. Onbeperkt en ongeclausuleerd is dat vertrouwen niet. Eén les hebben alle '68-ers' van Bob Dylan geleerd: '*Don't follow leaders*'.

De Duitse minister van Buitenlandse Zaken, Joschka Fischer, veegt de resten weg van een verfbommetje. Sommige van zijn *Grüne* partijgenoten waren het niet eens met de Kosovo-politiek van de regering
Foto Reuters

Uitnodiging lidmaatschap

EU opent deur voor Balkan

Door Marc Peeperkorn

Brussel – De Europese Unie wil de Balkanlanden als nieuw lid opnemen om de conflicten in de explosieve regio te beteugelen. De EU-ministers van buitenlandse zaken zullen maandag de betrokken landen - inclusief Joegoslavië - er expliciet op wijzen dat het Unie-lidmaatschap voor hen open staat.

15-5-99

De EU belooft verder de benodigde financiële, technische en bestuurlijke steun te geven voor de wederopbouw van de Balkan.

Staatssecretaris Benschop (buitenlandse zaken) zei eerder deze week al dat de huidige Kosovo-crisis de discussie over de toetreding van de Westelijke Balkan tot de EU 'met tien jaar heeft versneld'. Oud-bondskanselier Kohl verklaarde eveneens dat inniger banden met de landen als Albanië, Bulgarije, Roemenië en Macedonië onmisbaar zijn voor het oplossen van de conflicten. Nauwere samenwerking en op den duur het EU-lidmaatschap moeten de welvaart en politieke rust in woelige regio bevorderen.

In een verklaring waar de ambassadeurs van de EU-landen gisteren vrijwel overeenstemming over bereikten staat dat de regio een duidelijker uitzicht krijgt op 'volledige integratie in de structuren van de Unie'. De verklaring wijst vervolgens expliciet op de mogelijkheid voor de Balkanlanden om zich aan te melden als nieuw lid. De EU-landen beloven de verzoeken bereidwillig te behandelen. De kandidaatleden moeten voor het lidmaatschap wel voldoen aan de EU-wetten en de internationale verdragen over mensenrechten en goed nabuurschap.

Alleen Frankrijk en Spanje toonden enige reserve uit angst dat de deur al te snel en al te wijd wordt opengezet. De Unie kan dat financieel en bestuurlijk op dit moment niet aan. Daarnaast vrezen Parijs en Madrid voor geruzie met de reeds uitverkoren zes kandidaatlanden (Hongarije, Polen, Estland, Tsjechië, Slovenië, Cyprus) wiens toetreding vertraging kan oplopen als de groep gegadigden fors toeneemt. Andere geïnteresseerden als Turkije die eerder door de Unie in de wachtkamer werden gezet, zullen zich gepasseerd voelen.

De verwachting onder Brusselse diplomaten is dat de ministers van buitenlandse zaken de ontwerpverklaring desalniettemin op hoofdlijnen zullen overnemen. Naast het wenkende perspectief van het lidmaatschap, wordt de Balkan ook een pot met geld in het vooruitzicht gesteld. Over bedragen is nog niet gesproken, behalve dat het om vele miljarden gaat die niet alleen de Unie maar ook het IMF, de Wereldbank, de Oost-Europabank en de Verenigde Staten zullen verstrekken.

De verklaring - officieel het Stabiliteitspact voor Zuid-Oost Europa - krijgt de steun van de VS, Canada, Japan, de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR, de Navo en de internationale financiële instituten. De EU wil de voortrekkerrijn bij de wederopbouw van de Balkan. Daartoe benoemt zij een speciale coördinator die als eerstverantwoordelijke op de uitvoering van het Stabiliteitspact toeziet. Naast economische hulp gaat het om het voorkomen van nieuwe oorlogen in de regio en de opbouw van een democratische rechtsstaat.

Eind mei bespreken topdiplomaten het Stabiliteitspact in Bonn. Eind juni of begin juli moeten de ministers van buitenlandse zaken het Pact dan tijdens een speciale bijeenkomst omzetten in praktische maatregelen met de bijbehorende harde guldens.

'Constructief' gesprek

Clinton biedt Jiang zijn excuses aan

WASHINGTON, 15 MEI. Voor het eerst sinds het NAVO-bombardement op de Chinese ambassade in Peking, een week geleden, hebben de Chinese president Jiang Zemin en zijn Amerikaanse ambtgenoot Bill Clinton elkaar gisteravond telefonisch gesproken.

In het gesprek, dat een half uur duurde, heeft Clinton opnieuw zijn „oprechte verontschuldigingen aangeboden en zijn medeleven betuigd aan president Jiang en aan het Chinese volk voor het tragische ongeluk", aldus de woordvoerder van het Witte Huis, Joe Lockhart. Hij omschreef het onderhoud als „constructief"; uit Peking was gisteravond nog geen reactie bekend.

De NAVO-aanval op de ambassade in Belgrado heeft geleid tot heftige nationalistische en anti-Amerikaanse reacties in China. Eergisteren nog, tijdens een herdenkingsbijeenkomst voor de slachtoffers, riep president Jiang „alle landen ter aarde" op „de tirannie van de Verenigde Staten te weerstaan. Maar op dezelfde dag bracht ook de Chinese ambassadeur in Washington, Li Zhaozing, de boodschap over aan Clinton dat president Jiang niet langer zou volharden in zijn weigering hem te woord te staan.

Volgens de woordvoerder van het Witte Huis hebben Clinton en Jiang ook kort gesproken over toetreding van China tot de wereldhandelsorganisatie WTO. De onderhandelingen daarover zijn sinds de aanval op de Chinese ambassade bevroren; Peking heeft te kennen gegeven dat het niet van plan is nieuwe concessies te doen, na eerdere toegevingen die premier Zhu Rongji vorige maand al in Washington had gedaan. Gisteren waarschuwde de president van de Chinese centrale bank, Dai Xianglong, dat China niet in de hoek moet worden gedreven. En de voorzitter van het Chinese parlement, Li Peng, zei dat China niet bereid is toetreding tot de WTO te accepteren in ruil voor het laten vallen van de eis dat degenen worden gestraft die verantwoordelijk zijn geweest voor de NAVO-aanval op de Chinese ambassade in Belgrado. „Degenen die dergelijke vreemde praatjes verspreiden, onderschatten de Chinese regering en het volk."

China wil zijn boosheid over de NAVO-actie en zijn eis tot een diepgaand onderzoek vervatten in een verklaring van de Veiligheidsraad. Volgens diplomaten is gisteren vooruitgang bereikt in de onderhandelingen over de tekst, maar blijven de VS zich verzetten tegen passages, die de indruk zouden kunnen wekken dat de NAVO er doelbewust op uit was de Chinese ambassade te treffen. (Reuters, AFP)

Simitis populair, ondanks woede over NAVO

Griekenland is massaal tegen de NAVO-luchtacties. Maar toch wordt de man die ze namens Grieklenland binnen de NAVO goedkeurt, premier Simitis, steeds populairder.

DOOR F.G. VAN HASSELT

ATHENE, 15 MEI. „De Balkan heeft na deze crisis behoefte aan een locomotief, die de ontwikkeling zal trekken. Griekenland kan die locomotief worden en wij willen een wagon zijn aan de trein", aldus de ooit fel nationalistische Ljubčo Georgijevski, premier van Macedonië, tijdens het zesde Balkanforum dat deze week in Thessaloniki werd gehouden en was gewijd aan de wederopbouw van de Balkan. De Albanese premier Pandeli Majko was daarbij aanwezig, terwijl ook de Portugese eerste minister Antonio Gutierres in Noord-Griekenland op bezoek was. Met hun Griekse collega Kostas Simitis waren de drie regeringsleiders het erover eens dat Thessaloniki na het eind van de oorlog 'hoofdstad' moet worden van het gebied dat zich bezighoudt met de wederopbouw van de Balkan.

Het Atheense dagblad *Eleftherotypia* kwam met de woedende kop 'Daar bloed, hier geld'. Maar de preoccupatie met 'de dag erna' is wel een van de factoren die bijdragen tot het verschijnsel dat de positie van premier Simitis in deze moeilijke periode eerder wordt versterkt dan verzwakt.

Op zichzelf zou verzwakking in de lijn der dingen hebben gelegen. Op het eerste gezicht lijkt de situatie voor de Griekse regering immers al onhoudbaar. Er woeden bombardementen op een bijna verafgood 'broederland', bombardementen waartegen 96 procent van de bevolking zich fel keert, maar die al enkele malen door de regering met handtekeningen zijn gesanctioneerd, evenals het ermee samengaande olie-embargo.

Premier Simitis heeft het voortdurend over Griekenlands 'dubbelidentiteit'. Hij betreurt keer op keer de bombardementen, registreert openlijk dat ze niet werken en richt zich de laatste dagen tegen de suprematie van de Verenigde Staten, maar laat de kans liggen, een veto in de NAVO uit te spreken. Nog dezer dagen heeft minister van Defensie Tsochatzópoulos zich uitgesproken voor voortzetting van de 'noodzakelijke' oorlog.

Maar in plaats dat men Simitis dubbelhartigheid verwijt en de val van zijn regering eist, stijgt zijn populariteit, zodat zijn socialistische partij PASOK, blijkens opinieonderzoek, inloopt op de rechtste oppositiepartij Nieuwe Democratie, die een voorsprong van acht procent leek te hebben. Zelfs de Europverkiezingen van 13 juni worden door de regering nu weer met voorzichtig optimisme tegemoet gezien.

'Griekenland vóór alles' werkt als motto heel goed

Hoe dit alles te verklaren? De woede over de bombardementen is ongetwijfeld oprecht, maar daarnaast bestaat bij de bevolking de vrees, op de een of andere manier rechtstreeks bij het conflict betrokken te worden. Simitis staat voor een zekere veiligheid. Bij het oversteken van de rivier moet men niet van paarden wisselen. En zijn argumentatie – als we uit de NAVO en (uit de EU) treden, raken we geïsoleerd – gaat niet in dovemansoren. Wat de NAVO betreft, preekt hij succesvol dat als Griekenland uittreedt Turkije van dit vacuüm misbruik zal maken door zich daar extra breed te maken.

In 1974 is Athene al eens onder de conservatieve regering-Karamanlis, uit boosheid over de Atlantische passiviteit inzake Cyprus, uit het militaire verband van de NAVO getreden. Drie jaar later heeft het zich veel moeite getroost, daar in weer terug te komen. Daaraan worden de Grieken nu weer keer op keer herinnerd. Zelfs de componist Theodorakis, die de belichaming is geworden van het verzet tegen de bombardementen, vindt dat zijn land in de NAVO moet blijven.

Wat de EU betreft, de Grieken betonen zich teleurgesteld over de slaafsheid danwel machteloosheid van de EU („Waar zijn de grote Europese leiders gebleven?") maar zij willen, na zo veel offers, de trein naar de Europese Monetaire Unie (EMU) toch niet missen nu het eindstation zo dicht is genaderd. Bij het vooruitzicht hierop – en op de economische hausse rondom het herstel van de Balkan waarbij Griekenland voorop zal lopen – worden op de Atheense beurs steeds nieuwe records gebroken. Er wordt al druk gesproken over een officieuze, Simitis-gezinde 'partij van de beurs', te weten degenen die zich met aandelen bezig houden, nu rond tien procent van de bevolking. Wat hier wordt genoemd de 'Agora' (Maagd) stemde bij de laatste parlementsverkiezingen al op Simitis.

In zittingen van het Griekse parlement, gewijd aan de crisis, kon men vrijwel uitsluitend woedende klanken opvangen, niet het minst van voorzitter Kaklámanis, die verklaarde „zich te schamen Europeaan te zijn". Maar het kwam niet tot een resolutie, laat staan tot een motie van wantrouwen.

In het parlement van Griekse-Cyprus, dat met hetzelfde gewetensprobleem worstelt, lag dit anders. Hier werd, nadat ook Nicosia zich bij het embargo had aangesloten, met klein verschil een resolutie aangenomen waarin wordt betoogd dat deze 'politiek van het brave jongetje' nationaal schadelijk is. De regering van president Kliridis voert aan dat zij zonder meer moet afstevenen op aansluiting bij de EU, en dat alle andere gevoeligheden daarbij in het niet dienen te vallen. In Athene roept Simitis ten aanzien van de EMU praktisch hetzelfde – hij vat dit, tot nu toe succesvol, samen in zijn leus 'Griekenland vóór alles'.

'VS wil Internet niet afsluiten voor Joegoslavië'

WASHINGTON, 15 MEI. De Amerikaanse regering is niet van plan om het Internet af te sluiten voor gebruikers in Joegoslavië. Het Amerikaanse satellietbedrijf Loral Orion zei donderdag dat de connecties met Joegslavische Internetaanbieders mogelijk verbroken dienden te worden, omdat, op bevel van president Clinton, Amerikaanse bedrijven geen goederen en diensten mogen leveren aan Joegoslavische ondernemingen. Gisteren zei de woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, James Rubin, dat de VS het Servische volk juist aanmoedigt om het Internet te gebruiken. Het Internet stelt het Servische volk in staat om achter de „lelijke waarheid" te komen over de „misdaden tegen de menselijkheid die door het regime van Milošević worden begaan in Kosovo", aldus Rubin. (AP)

TRAUMA'S

Dokter Kenneth zal kijken wat hij kan doen

Vervolg van pagina 11 *Veel mensen denken terughlikken. „Nooit sies in de zandafgraving, even ver-*

Het vluchtelingenkamp voor Kosovaren bij Cegrane in Macedonië. De NAVO zegt dat de capaciteit voor de opvang van Kosovaren in Macedonië op dit moment voldoende is. Een week geleden werd nog gewaarschuwd voor rebellie en onrust als gevolg van de tekortschietende capaciteit. (Foto AP)

Een voltreffer in eigen doel

De diplomatie liep in de Kosovo-crisis een voltreffer op, in de vorm van Chinese en Russische woede over het NAVO-bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado.

Door onze redacteuren
BIRGIT DONKER
EN PETER MICHIELSEN

BRUSSEL, ROTTERDAM, 15 MEI. De Serviërs maakten gisteren melding van een nieuwe misser bij de NAVO-luchtacties: clusterbommen zouden een dorp in Kosovo hebben geraakt, met honderd doden als gevolg. Als de melding blijkt te kloppen – en een journalist van het Franse persbureau AFP heeft hoe dan ook 48 verminkte lijken geteld in het mortuarium van het nabijgelegen Prizren, waarbij veel lichamen van kinderen – is het de bloedigste NAVO-misser in de bombardementscampagne.

WEEKOVERZICHT KOSOVO

De NAVO moest deze week nog een schot in eigen doel incasseren: de bommen die vorige week zaterdag de Chinese ambassade in Belgrado troffen, troffen deze week óók het diplomatieke proces. China was razend, eiste (en kreeg) excuses, zette in eigen land massabetogingen op touw en boycotte elke poging de zaak via de Veiligheidsraad van de VN op te lossen zolang de bombardementen voorduren. De Russen, even woedend, schoven op hun beurt op en eisten eveneens een stopzetting van de luchtacties als voorwaarde voor verdere bemiddeling.

Het diplomatieke proces kwam niet geheel tot staan. Kanselier Gerhard Schröder ging op boetetocht naar Peking en de Franse president Chirac toog naar Moskou. Tsjernomyrdin en de Amerikaanse onderminister Strobe Talbott zochten de diplomatiek ervaren Finse president Martti Ahtisaari als bemiddelaar aan, de vierde speciale gezant al na Tsjernomyrdin en het VN-duo Bildt en Kukan. Ahtisaari gaat dinsdag met Tsjernomyrdin naar Belgrado. Maar al met al is het diplomatieke proces door het fatale bombardement wel drastisch gecompliceerd.

Rusland en de NAVO verschillen nog steeds heftig van mening. Rusland eist een stopzetting van de NAVO-acties en is het ook niet eens met de NAVO-eisen dat Belgrado alle troepen uit Kosovo moet terugtrekken en dat de voorgestelde vredesmacht onder NAVO- in plaats van onder VN-bevel moet staan.

Belgrado toont nog steeds geen bereidheid te zwichten voor enige van de vijf NAVO-eisen, al meldde *Le Monde* wel, op basis van Russische bronnen, dat Belgrado instemt met een VN-macht in Kosovo, zij het op voorwaarde dat president Milošević juridische immuniteit krijgt. De 'etnische zuivering' van Kosovo gaat intussen door en de humanitaire crisis blijft nijpend. In totaal zijn volgens de VN sinds maart vorig jaar 790.000 Kosovaren naar buurlanden gevlucht of verdreven. Belgrado trok enkele honderden leden van zijn speciale politiemacht uit Kosovo terug – te weinig om de NAVO te vermurwen. Die blijft ook na ruim vijftig dagen de frequentie van de luchtaanvallen opvoeren. Wederom werd deze week gemeld dat het grootste aantal missies tot nu toe werd uitgevoerd: ruim zeshonderd waren het er woensdag, waarvan 327 bombardementsvluchten. De NAVO maakte ook bekend dat bases in Hongarije en Turkije gebruikt zullen worden voor de luchtacties, om het net rond Joegoslavië aan te halen. Tot nu toe vertrokken de vliegtuigen van bases in West-Europa en de VS en van vliegdekschepen in de Adriatische Zee.

De NAVO houdt vol dat de luchtaanvallen effect hebben op het militaire potentieel van Joegoslavië. Dat de Joegoslavische luchtafweer relatief weinig actief was is „een teken van verzwakking", zei de Duitse generaal Jertz. Hij zei verder dat bijna veertig procent van het aantal Joegoslavische vliegtuigen (ruim honderd) is vernietigd, evenals 432 tanks en artilleriestukken, tweederde van de productiecapaciteit van munitie en de helft van de opgeslagen munitie. Ook het Servische moreel zou inmiddels zijn aangetast. De eerste erkenning deze week van de Joegoslavische president Milošević dat veel soldaten en leden van de speciale politie zijn gedood, werd door NAVO-woordvoerder Shea uitgelegd als een teken van barsten in het moreel.

De defensiestaf van het Belgische leger maakte deze week evenwel cijfers bekend die de NAVO-successen aanzienlijk nuanceren. Zo zou slechts twaalf procent van de mobiele luchtafweer zijn vernield, terwijl opperbevelhebber Wesley Clark onlangs zei dat de helft van de luchtafweer is uitgeschakeld. Voorts is volgens de Belgen niet twintig maar slechts zes procent van de Servische tanks vernietigd en zou nog twintig procent van de raffinagecapaciteit functioneren, terwijl de NAVO vorige week nog zei dat deze volledig is uitgeschakeld. Ook zouden wapen- en munitievoorraden van depots zijn overgebracht naar ziekenhuizen, kerken en moskeeën. De Belgische chefstaf zei zich te baseren op dezelfde inlichtingsdiensten als de NAVO. Maar deze zou termen als 'geraakt', 'beschadigd' en 'vernietigd' door elkaar gebruiken waardoor de zegebulletins gunstiger lijken dan ze zijn.

Milošević liet zich deze week niet de les lezen door de Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de VN, Mary Robinson. De ex-president van Ierland zei in Belgrado „zeer ongerust" te zijn over de NAVO-acties die leed berokkenen en levens eisen; volgens Belgrado zijn er tot nu toe 1200 burgers gedood. Maar Robinson hekelde ook de 'etnische zuivering' en had aangekondigd die bij Milošević aan de kaak te stellen. Die evenwel verkoos het geen tijd voor haar te hebben.

De NAVO kondigde aan dat haar soldaten in Albanië tweeduizend opvangplaatsen voor vluchtelingen per dag bouwen, „tijdelijke" opvang, want de vluchtelingen zullen terugkeren onder bescherming van een internationale troepenmacht. Er werken nu 20.000 NAVO-soldaten aan de opvang van vluchtelingen. Woordvoerder Shea zei dat Kosovaren bij een bezoek van NAVO-chef Solana aan enkele kampen scandeerden: „NAVO-NAVO." Belgrado blijft echter bij de standaardmelding dat de Kosovaren voor de NAVO-bommen naar de buurlanden vluchten.

Ingezonden mededeling

Protocole

18 k yellow gold,
chronograph,
electronic movement.

sp

EXCL

6 NRC HANDELSBLAD

Jaap Boerdam

Als we het civilisatieproces er werkelijk vooruit willen helpen, moeten we dieper in de buidel tasten en *auto's* sturen. Honderdduizenden gratis auto's. Liefst van een Duits merk. Audi's, Mercedessen, BMW's, Porsches, dat spul

Er kon eindelijk gesteld worden aan een echte auto, aan een echte droom. Eentje die je nooit meer in de steek zou laten. Zo begon de pacificatie van het Oosten en verzanderde de wereld.

Ik geef het toe, het is een wat ongematerialistische kijk op de geschiedenis, maar het valt niet te ontkennen dat de gebieden op aarde waar de minste gewapende conflicten voorkomen, ook net die

to's naar de Balkan

ZATERDAG 15 MEI 1999

Paul de Waart

Advocaat van de duivel

Profiel

Peter van Deutekom

Het was wel even knipperen met de ogen om professor Paul de Waart plots te zien optreden als pleitbezorger voor Belgrado, voor de Servische zaak, nu Joegoslavië bij het Internationaal Gerechtshof in Den Haag een klacht heeft gedeponeerd tegen de Navo-landen.

Immers, de 66-jarige emeritus-hoogleraar volkenrecht aan de Vrije Universiteit had zich destijds bij het proces tegen de van oorlogsmisdaden verdachte Bosnische Serviër Dusko Tadic voor het Joegoslavië-Tribunaal nogal druk gemaakt om de berechting van deze 'kleine vis'. De echt grote jongens, de foute dan, met hen moest het Tribunaal zich bezig houden, lieden als Karadzic, en Mladic. En Milosevic bovenal.

Hoogst opmerkelijk dus dat diezelfde De Waart nu in het krijt wenst te treden voor diezelfde Milosevic. En tégen het oorlogvoerende Atlantisch bondgenootschap waarvan ook Nederland actief deel uitmaakt. Paul de Waart die een jaar of vijf geleden in deze krant nog een gedragscode voorstelde voor het recht op zelfbeschikking van volken. Een code waarbij een volk geen agressie mag plegen jegens andere volken, ook niet binnen eigen grenzen, waarbij het recht op ontwikkeling van andere volken binnen een staat niet mag worden geschonden, waarbij de positie van de individuele mensenrechten wordt versterkt.

Allemaal prachtige voorstellen en voorwaarden, die als muziek in de oren zullen klinken bij de Albanese Kosovaren. Voorwaarden ook die juist in Kosovo verbrijzeld worden onder de Servische militaire laars, door het regime van Milosevic. Een regime dat in Paul de Waart nu een eminente volkenrechtelijke medestander lijkt te hebben. Paul de Waart, advocaat van de duivel? Stellig worden dat nog interessante sessies, daar voor het Internationaal Gerechtshof te Den Haag.

De als journalist bij De Gelderlander begonnen Amsterdammer Paul Jacobus Ignatius Maria de Waart, roepnaam Paul, promoveerde in 1971 aan de Universiteit van Amsterdam cum laude tot doctor in het Nederlands recht op een dissertatie met de titel 'Het onderhandelingselement in de vreedzame regeling van geschillen tussen staten'. Waarna hij drie jaar later tot buitengewoon hoogleraar volkenrecht aan de Vrije Universiteit werd benoemd, en weer vier jaar daarna tot gewoon hoogleraar, tot zijn emeritaat in 1997. In zijn bemoeienissen met het volkenrecht, in schrifttuur, bij forums, in interviews, komen steeds weer de thema's uit zijn dissertatie aan de orde: onderhandeling, vreedzame regeling.

En zijn bemoeienissen zijn vele. Er zijn maar weinig terreinen waarover Paul de Waart zijn licht niet heeft laten schijnen. Beter gezegd, weinig kwesties die op zijn volkenrechtelijk terrein liggen, ontsnappen aan zijn vaak eigenzinnig oordeel. De Waart heeft dat terrein steeds zo breed mogelijk geïnterpreteerd, en is daarmee dankbaar gesprekspartner voor de media. Zo wierp hij zich in de strijd rond de gedwongen uitzetting van de Turks-Amsterdamse kleermaker Zekeriya Gümüs en zijn gezin. De Waart vond dat de familie het recht aan haar kant had, en haalde daarvoor het Europese Vestigingsverdrag uit 1955 van stal. Tevergeefs overigens.

Ook het terugsturen van Somalische asielzoekers door de Nederlandse overheid kon een kleine drie jaar geleden op zijn toorn rekenen. Hoe kon Den Haag nu zaken doen met een land waar elk centraal gezag ontbrak, hoe kon het in vredesnaam onderhandelen met een aantal zeer omstreden warlords, krijgsheren van het niveau Siad Barre of Aideed, met bloed aan de handen. De Waart vond dat maar „een stap terug in de Middeleeuwen".

'Provide Comfort', de Amerikaanse humanitaire acties voor Iraakse vluchtelingen in het Turkse grensgebied, kreeg wel De Waarts zegen. Het besluit van het Israëlisch Hooggerechtshof in 1993 om honderden gedeporteerde Palestijnen de terugkeer naar hun woongebied te beletten kon niet bepaald op zijn instemming rekenen. 'Volkenrechtelijk onbevoegd' vonniste De Waart het Hof.

En ook de opgelegde doodstraf aan de Nederlander Van Damme, in Singapore veroordeeld wegens drugssmokkel, ontkwam niet aan De Waarts volkenrechtelijke weging. De Nederlandse overheid heeft de morele plicht om alles te doen om hem van de galg te redden, verkondigde De Waart, zeker gezien Van Damme's beweerde informantenrol voor de CRI, de centrale recherche-informatiedienst. Helaas, ook hier zonder succes.

En dan natuurlijk het Joegoslavië-Tribunaal. Van meet af zag De Waart daar weinig heil in, dwars tegen het gejuich van de Nederlandse overheid, die in de keuze van de Verenigde Naties voor het Vredespaleis een bewijs zag van de status van Den Haag als 'juridische hoofdstad' van de Verenigde Naties.

Volgens De Waart was de Veiligheidsraad in 't geheel niet bevoegd tot het instellen van een dergelijk tribunaal en getuigde het van grove willekeur. Bovendien, vond De Waart, was het afschrikkingseffect nihil, er zou er toch niemand komen opdagen. En: „Vele oorlogsmisdadigers hebben onlangs zomaar vrij kunnen rondlopen in Genève en New York. Daar werden ze niet opgepakt." Dat was in mei 1993, precies zes jaar geleden, en de oorlogsmisdadigers waarop De Waart doelde, heetten Karadzic en Milosevic. Het kan verkeren.

Bij zijn afscheid als gewoon hoogleraar volkenrecht aan de VU, in 1997, maakte De Waart nog eens duidelijk waar hij met zijn kritiek op het Joegoslavië-Tribunaal heen wilde. Het ad hoc-karakter van het Hof zat hem nog het meest dwars. Dan liever, véél liever, een permanent strafhof waar ieder die zich schuldig had gemaakt aan oorlogsmisdaden of misdrijven tegen de menselijkheid, zich vroeg of laat zou moeten verantwoorden.

Tenzij. Tenzij de snoodaard in kwestie van onontkoombaar belang zou zijn voor vrede en veiligheid in de desbetreffende regio. De Waart: „Soms moet je zeggen: vrede sluit je meestal met schurken." Tja. Zou dat dan wellicht de drijfveer zijn om het voor het Internationaal Gerechtshof op te nemen voor Milosevic en consorten?

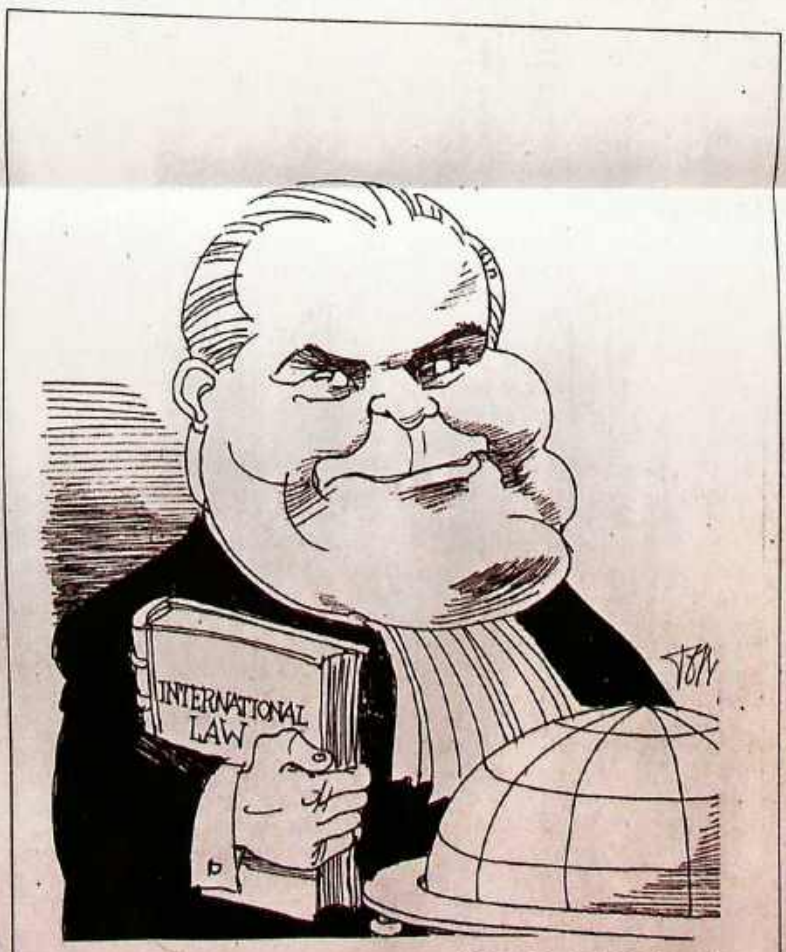

ILLUSTRATIE TOM JANSSEN

'Uiteindelijk schaden wapens je eigen zaak'

Vredesconferentie

Mirjam Hagen

Het Congresgebouw in Den Haag is vanaf woensdag tot en met morgen gevuld met vooral veel 'gewone' mensen die allemaal werken voor hun eigen stukje vrede op aarde.

„We zijn hier om meer Kosovo's te voorkomen", opent Cora Weiss, de drijvende kracht achter de vredesconferentie en vice-president van het Internationaal Vredesbureau. „Waarom is er wel een oorlog tegen drugs en niet tegen wapens? Het internationaal gerechtshof moet een echt instituut worden. Vrouwen en jongeren uit oorlogsgebieden moeten een plek aan de onderhandelingstafel krijgen", vat ze in sneltreinvaart een paar belangrijke agendapunten van de conferentie samen.

Achter haar op het podium zit een bonte verzameling vredesstrijders. De zo Nederlands uitziende, wat grijze en serieuze minister Van Aartsen van buitenlandse zaken (de enige die zich voor de Navo-aanvallen uitspreekt), tussen een meisje dat de Colombiaanse kinderen voor de vrede vertegenwoordigt en de kleurrijk geklede Guatemalteekse Rigoberta Menchu, winnares van de Nobelprijs voor de vrede in 1992.

„Een wereld zonder kernwapens is een veiligere wereld", zegt Lena Hjelm-Wallem, plaatsvervangend premier van Zweden. „De enige oplossing voor kernwapens is ze te elimineren." De Oost-Timorees José Ramos Horta, winnaar van de Nobelprijs voor de vrede in 1996, is in zijn toespraak vooral fel op de verkoop van wapens: „We hebben geleerd dat je geen dictators moet steunen en geen wapens moet verkopen. Uiteindelijk zullen wapens ook je eigen voordeel schaden."

De Zuid-Afrikaanse aartsbisschop Desmond Tutu weet met zijn charme en humoristische manier van doen de hele zaal te mobiliseren. „Laat iedereen nee tegen oorlog zeggen."

's Middags verspreiden de bezoekers zich door het gebouw. Opvallend is dat er veel jongeren zijn. De zaal waar de bijeenkomst over voormalig Joegoslavië en Kosovo wordt gehouden, is binnen een mum van tijd vol. Ook de ruimte waar de toekomst van de waarheidscommissies wordt besproken, is afgeladen. Mensen zitten op de grond en in de vensterbanken en ook in de deuropening verdringen zich belangstellenden.

Rigoberta Menchu

Vooral veel jonge Latijns-Amerikanen zijn geïnteresseerd. Dat is niet verwonderlijk, want in zowel Chili, El Salvador als Guatemala moesten deze commissies proberen de waarheid van de oorlog te achterhalen. De Zuid-Afrikaanse ambassadeur voor Nederland, de Guatemalteekse Rigoberta Menchu en andere afgevaardigden vertellen over hun ervaringen met hun waarheidscommissie. Al snel wordt duidelijk dat niet elke waarheidscommissie evenveel informatie boven tafel heeft weten te krijgen en dat elke commissie moet worden afgestemd op het desbetreffende land en de politieke situatie. Maar over het belang ervan, vooral voor slachtoffers, is iedereen het eens.

De conferentie heeft veel bezoekers uit oorlogsgebieden getrokken. In de meeste gevallen willen ze hun verhaal graag kwijt. Dat geldt ook voor de Soedanese Rebecca Joshua Okwaci. Samen met vertegenwoordigers van de verschillende bevolkingsgroepen in haar land, brengt ze achter een kleurrijk stalletje een project onder de aandacht dat de deelname van Soedanese vrouwen aan het vredesproces mogelijk moet maken. De deelname van de vrouwen is volgens Okwaci minimaal. „De echte vrede zal niet komen, zolang maar een deel van de bevolking erover spreekt. Daarom moeten er vrouwen meedoen."

Okwaci is ook op de vredesconferentie om er op te wijzen dat er een vergeten oorlog gaande is in Soedan. „Het is de langste oorlog, al meer dan 43 jaar lang. Nog voor de onafhankelijkheid is de strijd begonnen. Dat geeft aan dat er fundamentele problemen zijn."

Een paar kraampjes verderop staat de Zuid-Koreaanse delegatie, die zeventien organisaties vertegenwoordigt. Veel van die bewegingen strijden tegen de afscheiding van Noord-Korea, omdat die volgens hen de oorzaak is van het geweld in het land. Ze zijn vooral naar Den Haag gekomen om te netwerken, vertelt Mihui Sung. „Hier kunnen we samenkomen en samenwerken. Daarna moeten we verder gaan met onze specifieke doelen."

Buiten in de zon zit de 20-jarige Gjent Bajrami uit Kosovo. Hij is samen met zijn familie naar Macedonië gevlucht en is via de jongerenorganisatie van de VN op de conferentie terechtgekomen. Het is de vraag of hij terug kan naar het vluchtelingenkamp waar zijn ouders nog zijn. Toch is hij naar de conferentie gegaan. „Ik vind het belangrijk om hier te zijn. Ik kom uit een land in oorlog. Nu kan ik zien hoe de jeugd uit de rest van de wereld erover denkt."

Bajrami, zijn zwarte sikje in een vlecht, wil vooral contact maken met andere jongeren. „Het is leerzaam. Je ziet bijvoorbeeld dat je altijd eenzelfde taal vindt om problemen op te lossen, tegen wie je ook praat. Dat geeft hoop en dat laat het belang van deze conferentie zien."

Amerika bepaalt de marsroute

J.H. Sampiemon

De buitenlandse politiek van de VS beweegt zich over twee velden die de Amerikanen graag zo ver mogelijk van elkaar gescheiden houden: de driehoeksverhouding met de twee andere wereldmachten en de vaste bondgenootschappen. De driehoeksverhouding dateert van 1972, toen president Nixon en zijn veiligheidsadviseur Henry Kissinger de opening naar China tot stand brachten en de detente begonnen met de Sovjet-Unie. Deze diplomatieke nieuwigheden hadden onmiddellijk effect op Amerika's traditionele bondgenootschappen met West-Europa en Japan. Daar stimuleerden zij de drang naar eigen, van de Amerikanen onafhankelijke, betrekkingen met de andere twee supermogendheden. Zo ontstond in het internationale systeem een dynamiek die tot de dag van vandaag voortduurt.

De Amerikaanse bedoeling met de opening naar China en de detente met de Sovjet-Unie was, zoals het destijds werd geformuleerd, de afstand tussen Amerika en de beide andere polen korter te laten zijn dan de afstand tussen die polen onderling. In feite kan de Amerikaanse politiek nog altijd in die termen worden verklaard. Althans, zolang Rusland en China niet volledig in een nieuwe politieke en economische wereldorde zijn opgenomen, zoals de regering-Clinton die voor de 21ste eeuw wil gaan afgenomen. Nog vorig jaar had het staatsbezoek van president Clinton in het teken gestaan van Amerikaanse dankbaarheid voor het feit dat China zich had weten af te schermen van Azië's financiële crisis. Clinton sprak over de status van Taiwan, de mensenrechten en de Amerikaans-Chinese relaties woorden die de gastheren zo welgevallig waren dat hem de gelegenheid werd geboden de Chinezen via de televisie te onderhouden over de voordelen van de democratie. Maar een onlangs aan het licht getreden spionage-affaire uit de jaren tachtig heeft de betrekkingen vertroebeld. Tijdens het recente bezoek van premier Zhu Rongji aan de vs weigerde Clinton de aangeboden concessies te aanvaarden en China uitzicht te geven op het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie.

China's toenadering tot Amerika van bijna dertig jaar geleden was ingegeven door vrees voor de Sovjet-Unie. Van de oorspronkelijke communistische broederschap was in het begin van de jaren '70 niets meer over. Er waren heftige ideologische tegenstellingen en er hadden bloedige incidenten plaats aan de gemeenschappelijke grenzen – waar de Russen volgens China een miljoen man hadden geposteerd. Van een Russische bedreiging van Chinees grondgebied is nu geen sprake. En achtereenvolgens Gorbatsjov en Jeltsin hebben zich *ingespannen de afstand tot Peking te verkleinen, een ontwikkeling die Washington voor lief neemt zolang Moskou en Peking* ieder voor zich, *in de ban blijven* van de attracties van de wereldmarkt en goede betrekkingen met het Westen voorrang geven.

Zo kon het gebeuren dat ex-premier Tsjernomyrdin zich deze week als *positieven d'amour* van het Westen naar Peking haastte om daar de scherpste kanten van de reactie op het bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado weg te slijpen. De Russen hadden een dag voor die luchtaanval een beginselakkoord met het Westen gesloten waarin zij hun eis hadden laten vallen dat eerst de bombardementscampagne moest worden gestopt alvorens er verdere diplomatieke stappen konden worden gezet. Maar in Peking zei Tsjernomyrdin dat Chinezen en Russen eensgezind van mening waren dat stopzetting van de bombardementscampagne voorwaarde bleef voor onderhandelingen. De onderlinge afstanden in de driehoek zijn grote landen leken deze week even van elastiek.

De Amerikaanse reactie op de jongste gebeurtenissen bleef zelfverzekerd. Fouten werden toegegeven, excuses gemaakt, maar de regering-Clinton bleek niet bereid zich in het stof te werpen. Zij rekent erop dat in laatste instantie zowel China als Rusland zijn economische belangen laat prevaleren en dat zijzelf, dankzij de kracht van de Amerikaanse economie, de sterkste troeven in handen houdt om in de driehoek de marsrichting te bepalen.

Ook in de betrekkingen met de bondgenoten telt Amerika's autonome macht, economisch en militair. Al het gepraat en geschrijf van het afgelopen decennium over een Europese Veiligheids en Defensie Identiteit heeft niet kunnen verhullen dat Europa voor zijn veiligheid volstrekt afhankelijk is gebleven van Amerika. Zozeer zelfs dat Europa geen eigen politiek kan ontwikkelen. Zoals met de mislukking van de door Europa gewilde conferentie van Rambouillet ten overvloede is gebleken.

De ruimte voor vernieuwing in de betrekkingen met China was de laatste maanden ook al zienderoogen afgenomen. Nog vorig jaar had het staatsbezoek van president Clinton in het teken gestaan van Amerikaanse dankbaarheid voor het feit dat China zich had weten af te schermen van Azië's financiële crisis. Clinton sprak over de status van Taiwan, de mensenrechten en de Amerikaans-Chinese relaties woorden die de gastheren zo welgevallig waren dat hem de gelegenheid werd geboden de Chinezen via de televisie te onderhouden over de voordelen van de democratie. Maar een onlangs aan het licht getreden spionage-affaire uit de jaren tachtig heeft de betrekkingen vertroebeld. Tijdens het recente bezoek van premier Zhu Rongji aan de vs weigerde Clinton de aangeboden concessies te aanvaarden en China uitzicht te geven op het lidmaatschap van de Wereldhandelsorganisatie.

China's toenadering tot Amerika van bijna dertig jaar geleden was ingegeven door vrees voor de Sovjet-Unie. Van de oorspronkelijke communistische broederschap was in het begin van de jaren '70 niets meer over. Er waren hefti

China en Rusland geven voorrang aan de economie

voorziet, lijkt dat oude streven actuele betekenis te moeten worden oegekend. Maar de werkelijkheid an alledag is weerbarstig, zoals de afgelopen week heeft aangetoond.

De ruimte voor vernieuwing in de betrekkingen met Rusland is uiterst beperkt gebleken, doordat het land sociaal-economisch ernstig is verzwakt en politiek is verdeeld. Van de weeromstuit zwakt ook de politiek van Amerika en van de Navo tussen twee elkaar logisch uitsluitende uitgangspunten: Enerzijds heet het dat duurzame veiligheid in Europa niet kan worden bereikt zonder en zeker niet tegen Rusland, anderzijds accepteert de Navo geen Russisch veto over haar handelen. In de kwestie-Kosovo heeft dit geleid tot een opeenvolging van elkaar tegenstrijdige ontwikkelingen. Onder auspiciën van de Contactgroep, waarin Rusland lid is, werd in Rambouillet onderhandeld over een politieke regeling van het conflict. Maar toen Milošević niet wilde toehappen en Rusland militaire interventie bleef afwijzen, besloot de Navo dan toch maar eenzijdig tot bombarderen van Joegoslavië over te gaan. Na gedurende enkele weken de Russen te hebben geneegerd, keerde het Westen terug op zijn schreden en kwam alsnog tot het inzicht dat de hulp van de Russische diplomatie bij het zoeken naar een oplossing voor Kosovo niet kon worden gemist. Toen die goed en wel was verkregen, vielen de bommen op de Chinese ambassade in Belgrado. De Navo bleek niet over zoiets vanzelfsprekends te beschikken als een lijst van in geen geval te bombarderen objecten.

J.H. Sampiemon is commentator voor NRC Handelsblad.

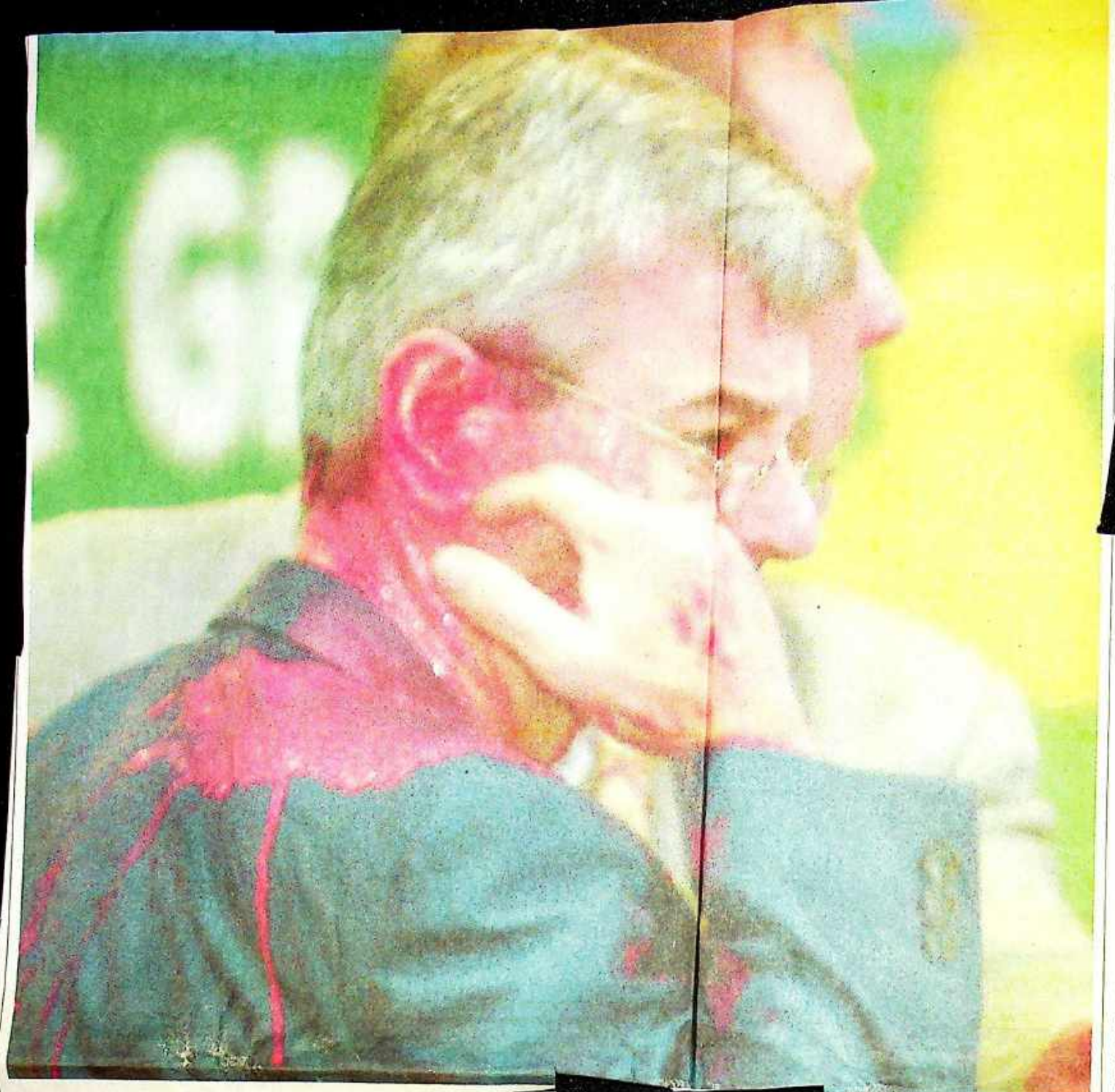

Joschka Fischer kreeg tijdens het congres van de Groenen over Kosovo een rode verfbom tegen [illegible] Reuters)

Groen congres steunt Fischer

Door onze correspondent
MICHÈLE DE WAARD

BIELEFELD, 14 MEI. Joschka Fischer, de Duitse minister van Buitenlandse Zaken, heeft het partijcongres van de Groenen in Bielefeld over de Kosovo-oorlog overleefd. Een meerderheid van de Groenen schaarde zich achter Fischers vredespolitiek inzake Joegoslavië. Daarmee is de roodgroene coalitie van kanselier Gerhard Schröder gered.

Na een zenuwslopende dag waarbij de emoties hoog opliepen, en de minister een verfbommetje tegen het oor kreeg, stemde uiteindelijk een meerderheid van de gedelegeerden in met een compromisvoorstel van het bestuur, dat aanstuurt op een „onderbreking" van de NAVO-bombardementen.

Van de gedelegeerden kozen 444 voor deze tijdelijke wapenstilstand om ruimte te geven aan een politieke oplossing. De pacifisten die, onder leiding van de Berlijner Hans-Christian Ströbele, in een motie een onmiddellijk einde van de oorlog eisten, kregen 318 stemmen. Tientallen hebben verklaard de partij te willen verlaten. Bij het hoofdkantoor van de Groenen waren vanmorgen evenwel geen opzeggingen binnengekomen.

Fischer had in zijn toespraak indirect met aftreden gedreigd en verklaard niet mee te zullen werken aan een directe, eenzijdige stop van de bombardementen. Na de stemming was hij zichtbaar opgelucht. Nog nooit in de twintigjarige geschiedenis van de Groenen was een congres zo turbulent verlopen als gisteren. Nog nooit ook was de partijleiding zo bevreesd voor de eigen basis, waartoe zij nog niet zo lang geleden zelf behoorde.

Duizenden agenten waren opgetrommeld om de *Seidenstickerhalle* in Bielefeld te beschermen tegen honderden protesterende chaoten, punkers, linksradicalen en vredesactivisten. Zelf hadden de Groenen 120 particuliere bewakers ingezet. Maar die konden niet verhinderen dat Fischer kort na het begin van het congres werd bestormd door een langharige man met een rok aan en een wollen maillot, die een rode verfbom naar zijn hoofd gooide. Fischer liep daarbij een scheurtje in zijn trommelvlies op.

Toch hield hij eerst zijn toespraak alvorens naar het ziekenhuis te gaan. Vurig verdedigde Fischer de NAVO-politiek tegen het regime van Miloševič. Hij wees erop dat Europa, na het einde van de Koude Oorlog, met nationalisme en volkerenmoord wordt geconfronteerd. „Als dit wordt geaccepteerd, krijgen we hier een Europa dat niemand meer herkent", waarschuwde Fischer. Met zijn speech oogstte hij een staande ovatie.

De Russische Kosovo-gezant Viktor Tsjernomyrdin en de Finse president Martti Ahtisaari gaan volgende week samen naar Belgrado om het diplomatieke proces in de Kosovo-crisis weer op gang te brengen. De reis is het resultaat van overleg in Helsinki, gisteren, tussen Ahtisaari, Tsjernomyrdin en de Amerikaanse onderminister Strobe Talbott. De NAVO overweegt Ahtisaari, een man met veel diplomatieke ervaring (onder andere op de Balkan), aan te zoeken als formeel bemiddelaar in de crisis. De Finse president ontmoet vandaag secretaris-generaal Kofi Annan van de VN.

Het Kosovo-overleg maakte de afgelopen dagen weinig vorderingen. Rusland blijft dreigen zijn bemiddelingspogingen te staken als de NAVO de Russische voorstellen „niet serieus" neemt, zoals president Jeltsin en minister van Buitenlandse Zaken Ivanov verklaarden. Volgens Rusland moet de NAVO haar bombardementen staken voordat de bemiddeling iets kan opleveren. Jeltsin herhaalde dat gisteren tegenover de bezoekende Franse president Chirac.
[• *Vervolg* KOSOVO: pagina 5]

De Groenen verlenen Fischer oorlogskrediet

De Groenen in Duitsland moesten gisteren compromissen met zichzelf smeden, en daarmee een normale politieke partij worden. Dat lukte over Kosovo, althans, voorlopig. Maar nieuwe problemen zoals over de sluiting van atoomcentrales, liggen op de loer.

Door onze correspondent
MICHÈLE DE WAARD

BIELEFELD, 14 MEI. Op de vroege morgen van Hemelvaart hangt onheil in de lucht boven Bielefeld. De *Seidenstickerhalle* waar de Groenen over Kosovo gaan debatteren, lijkt een belegerde vesting. Een cordon van enkele duizenden agenten heeft zich rondom het gebouw geschaard om verontwaardigde demonstranten in bedwang te houden.

Angstig houden twee Groenen de wacht bij een glazen deur. Buiten staat de radicale eco-socialist Jutta Ditfurth („Ik wil de laatste uren van de Groenen meemaken"), die jaren geleden uit de partij is gezet en nu met een randgroepje communisten het gebouw dreigt te bestormen. De 120 zwarte sherrifs, particuliere bewakers die door de Groenen zelf zijn ingehuurd, hebben elders hun handen vol.

Een van de 'chaoten' houdt een bord omhoog waarop Joschka Fischer, de groene minister van Buitenlandse Zaken, met een Hitler-snor is afgebeeld. *'Fischer muss weg! Stoppt den 3. Weltkrieg!*, luidt de tekst. 'Bommen zijn geen oplossing', hebben een paar Nederlandse demonstranten op een laken geschreven. 'Wij zijn woedend, we willen naar binnen', schalt het uit een megafoon. Enkele activisten doen een vergeefse poging naar binnen te rennen. Nog net weten ze een handvol stinkbommen naar binnen te gooien waardoor de lucht de hele dag naar zure boter ruikt.

Onrustig kruipen de groene partijbestuurders en de drie ministers Joschka Fischer, Jürgen Trittin (Milieu) en Andrea Fischer (Gezondheidszorg) op het podium achter de tafel. Fischer, wiens politieke toekomst die dag op het spel staat, kijkt hoofdschuddend de kolkende zaal in. Hij had „niet kunnen dromen", dat bij uitstek de Groenen onder politiebewaking een partijcongres moesten houden.

Terwijl nog over de agenda wordt gesteggeld en de zaal net heeft gestemd over een motie of Joschka Fischers spreektijd niet moet worden gehalveerd, ontstaat paniek. Een jongeman met lang haar en in een grijze fok heeft de minister een verfbom naar het hoofd gegooid. Verward en pijnlijk getroffen grijpt Fischer naar zijn oor: zijn trommelvlies blijkt gescheurd. Zijn zwarte t-shirt en colbert onder de rode verf. Andrea Fischer barst geschrokken in tranen uit, Trittin slaat zijn lange arm om haar heen.

Intussen rent een [illegible]

nen aan de macht zijn. De diepe scheur, die in de partij loopt tussen fundamentalistische pacifisten en pragmatische Realos, is de hele dag voelbaar.

„Onze droom van een civiele wereldorde is ruw verstoord", roept Antje Radke, een van de twee partijvoorzitters en ze verwoordt daarmee de gevoelens van een belangrijk deel van de zaal. „We moeten dringend een eind maken aan de militaire escalatie met een staakt-het-vuren", zegt Radke en probeert de onmogelijke spagaat te maken tussen oorlog en vrede.

Met veel pathos en moralistische waarschuwingen losten pacifisten en niet-pacifisten elkaar af. Het goede geweten en de groene illusies lieten zich moeilijk verenigen met de alledaagse politieke werkelijkheid, die compromissen verlangt. „Het is bitter, dat het Duitse oorlogskabinet uitgerekend door SPD en Groenen wordt gevormd, die toch zijn gekozen om vredespolitiek te maken", wierp vredesactivist Uli Cremer de Realos voor de voeten.

Maar hoe een vredespolitiek eruit ziet als in een land sprake is van verdrijvingen, massamoorden en verkrachtingen, daar waagde geen groene fundamentalist (Fundi) zich gisteren aan. Fischer maakte duidelijk „werkelijk alles" te doen om vrede in Joegoslavië te bereiken. De 18 wapenstilstanden die er sinds 1993 zijn geweest, heeft Milosević evenwel allemaal aan zijn laars gelapt – op die in Bosnië-Herzegovina na.

De groene Euro-parlementariër Daniel Cohn-Bendit toonde zich naast Fischer de enige *Realpolitiker*, die moeilijke vragen niet uit de weg ging. Om de groene 'identiteit' te redden, moeten de Kosovaren worden opgeofferd, merkte Cohn-Bendit snerend op. Hem had het gestoord dat elke keer als 'Joschka' over vluchtelingen en hun ellende sprak, de fluitconcerten luider werden. De waarheid is bitter, zei Cohn-Bendit. Als enige nam hij het woord grondtroepen in de mond, dat bij de Groenen al helemaal taboe is. Als de vluchtelingen niet voor de winter in hun land terug zijn, komen ze nooit meer terug, waarschuwde hij.

Aan het eind van een lange dag keerde de rust terug en bleek de regie van het partijbestuur vruchten af te werpen. De meerderheid van de Groenen bekende zich tot het compromis van een tijdelijke wapenstilstand en wilde de koers van de regering en Fischer niet torpederen. Maar of Fischer werkelijk door de achterban wordt gesterkt zal zich moeten bewijzen. Als de diplomatie op de Balkan mislukt, kan hij uiteindelijk nog als verliezer te boek staan; laat staan als er over de inzet van grondtroepen moet worden beslist.

In Bielefeld hebben de Groenen vooral voor behoud van de coalitie gekozen. De romantici in de partij rest vertrek of ze zullen eraan moeten geloven dat ook de Groenen een heel normale partij zijn geworden, die compromissen moet sluiten wil ze aan de macht blijven. In het buitenland mogen de idealistische Groe-

Toespraak: Zuiver geweten is niet ons doel

Hieronder de belangrijkste passages uit de rede die Joschka Fischer, de Duitse minister van Buitenlandse zaken, gisteren hield voor de Groenen. De toespraak werd onderbroken door gefluit en gejoel.

„Lieve vrienden, lieve tegenstanders, geliefde tegenstanders. Een half jaar zitten we nu in de Bondsregering. Een half jaar - (gejoel) ja, daar komen jullie maar, hier heb ik op gewacht: 'oorlogshitser'. Hier staat een oorlogshitser en de heer Milošević wordt door jullie voorgedragen voor de Nobelprijs voor de vrede. Maar waarom weigeren jullie elke discussie?(-)

Met spreekkoren en verfbommen wordt deze kwestie echter niet beslist. (-) Ik had er nooit van kunnen dromen dat wij, Groenen, nog eens onder politie-begeleiding een partijcongres zouden moeten houden.(-)

Ik was bij Milošević, en heb tweeëneenhalf uur met hem gediscussieerd. Ik heb hem gesmeekt te voorkomen dat er met geweld opgetreden zou worden in Kosovo. Toch is het nu oorlog, en ik had niet kunnen dromen dat 'rood-groen' mede in oorlog is.(-)

Voor mij spelen in deze kwestie twee beslissende punten. Het eerste heeft te maken met Solingen waar die vreselijke moordaanslag op een Turkse familie plaatsvond. De inbreuk op de vrijheid door racisten, het neonazisme, de skinheads (-). Ik vraag me af, als we die punten steeds weer binnenlands-politiek naar voren hebben gebracht, waarom dan niet als in Europa verdrijving en etnische oorlogsvoering plaatsvinden, en zich inmiddels een bloedige oogst aftekent. Zijn we dan bezig ons oorlogspotentieel teveel op te voeren, overkill te plegen?

Ten tweede: Auschwitz mag dan onvergelijkbaar zijn met wat er nu gebeurt, maar toch heb ik in dit opzicht twee drijfveren: nooit weer oorlog, maar ook: nooit weer Auschwitz, nooit weer volkerenmoord, nooit weer fascisme. Bij mij gaan die dingen samen. Daarom ben ik lid van de Groenen geworden.(-)

Ik was afgelopen zondag in een vluchtelingenkamp in Macedonië. Ga daar met jullie mening eens heen en praat met de mensen daar. Ik wil wel eens zien wat die over jullie positie te zeggen hebben. Dat zijn degenen om wie het gaat. Dat zijn de verdrevenen.(-)

We streven ernaar de Verenigde Naties eindelijk weer een beslissende rol te geven. We heben ons voorgenomen Rusland aan boord te trekken, hetgeen met de G8 is gelukt.(-)

Ons doel is niet met een zuiver geweten thuis te komen. De vraag is niet of we verfbommen naar onszelf hebben gegooid. De vraag is of we politieke beslissingen kunnen nemen die de terugkeer van die verdrevenen mogelijk maakt. Ja of nee, dat is de maatstaf, ook in moreel en vredespolitiek opzicht.(-)

Ik ben er blij om wanneer gezegd wordt, dat Christian Ströbele en anderen willen dat Joschka Fischer minister van buitenlandse zaken blijft. Maar jullie moeten wel de voorwaarden scheppen dat ik een succesvol minister kan zijn. Jullie motie verzwakt mijn positie, versterkt haar niet. Een eenzijdige beëindiging van de bombardementen zoals die jullie die willen, vind ik het fundamenteel verkeerde signaal. Milošević wordt daardoor versterkt, niet verzwakt.(-)

Wat ik als minister van Buitenlandse zaken van jullie vraag, is dat jullie me helpen en ondersteunen, geen stok tussen mijn benen steken, ervoor zorgen dat ik niet verzwakt, maar versterkt uit dit congres kom, en onze politiek kan voortzetten.„

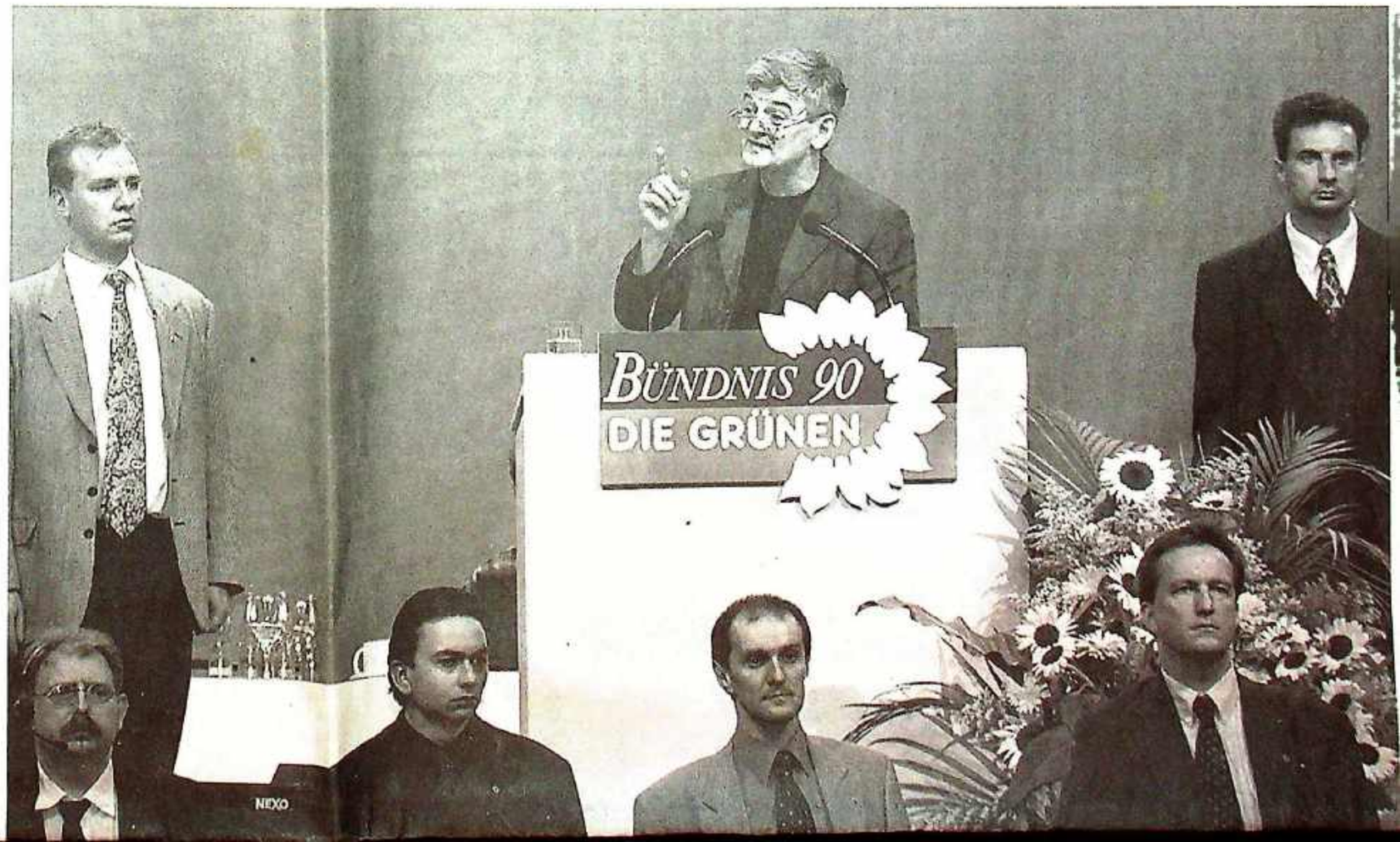

14-5-99

In Merdare, veertig kilometer ten noorden van de Kosovaarse hoofdstad Pristina, maakten 250 Joegoslavische militairen zich gisteren gereed voor de terugtocht. FOTO AP

Duitse Groenen bezweren crisis

Minister Joschka Fischer krijgt op tumultueus partijcongres alsnog steun voor Kosovo-beleid

Duitse coalitie

van onze correspondent

BIELEFELD – Het congres van de Duitse Groenen, de kleinste regeringspartij, heeft met een vrij ruime meerderheid het Kosovo-beleid van minister van buitenlandse zaken Joschka Fischer gesteund. Daarmee is een crisis in de roodgroene coalitie van bondskanselier Gerhard Schröder voorkomen.

Na een emotionele en tumultueuze bijeenkomst in het stadje Bielefeld, aan de rand van het Ruhrgebied, schaarde een kleine zestig procent van de 750 afgevaardigden zich achter een motie van het partijbestuur waarin weliswaar opgeroepen wordt tot een tijdelijke stopzetting van de Navo-luchtacties tegen Joegoslavië, maar die toch ook gezien kan worden als een steun in de rug voor minister Fischer.

De bewindsman, die in de motie lof krijgt toegezwaaid voor zijn politieke initiatieven in het Kosovo-conflict, had intern al laten weten dat hij met deze uitspraak kan leven.

Een motie van de linkervleugel, waarin opgeroepen wordt tot een definitieve beëindiging van de bombardementen zonder voorwaarden vooraf, kreeg ruim veertig procent van de stemmen. Fischer had het congres vooraf gewaarschuwd dat hij een dergelijke motie ook niet zou uitvoeren, omdat zijn positie binnen de Navo dan ernstig verzwakt zou raken. Volgens hem zou een resoluut einde van de luchtacties alleen maar de Joegoslavische president Milosevic in de kaart spelen: „Dan kan hij de etnische zuiveringen doorzetten en herkennen we over een tijdje de kaart van Europa niet meer."

Indieners van de radicale motie herinnerden de congresgangers aan de wortels van de Groenen, die voor een deel uit de vredesbeweging stammen maar die nu verantwoordelijk zijn voor geweld waarvan ook burgers het slachtoffer zijn geworden. De minister van landbouw van de deelstaat Noordrijn-Westfalen (en mogelijk een van de twee nieuwe Duitse EU-commissarissen) Bärbel Höhn zei onder applaus dat het resultaat van de Navo-acties puur negatief is: „De balans is dat honderdduizenden Kosovaren op drift zijn geraakt, dat Kosovo door oorlog zwaar geteisterd is, dat president Milosovic niet verzwakt is zoals de bedoeling was en dat de Verenigde Naties aan alle kanten gepasseerd zijn."

Maar het congres bleek meer onder de indruk van de argumenten van het kamp-Fischer. Dany Cohn-Bendit, oude strijdmakker van Fischer en lijsttrekker van de Franse Groenen bij de komende Euroverkiezingen, zei bijvoorbeeld dat de Duitse zusterpartij de keus heeft tussen 'geweld en lafheid'.

Gezien de politiek van Milosevic moeten de Groenen in zijn ogen wel voor geweld kiezen: „Of wilt u nu honderdduizenden vluchtelingen uit Kosovo opofferen aan het ideaal van geweldloosheid?"

Fischer dreigde het congres impliciet met aftreden als de radicale motie zou worden aangenomen. Dat zou zeker tot een kabinetscrisis hebben geleid. Aanhangers van Fischer waarschuwden de congresgangers daar ook nadrukkelijk voor. De Groenen zouden dan na zes maanden regeringsdeelname weer de oppositie in moeten.

Vertegenwoordigers van de linkervleugel kondigden aan dat zij zich nu intern gaan beraden of zij na deze nederlaag op een principieel punt in de partij kunnen blijven. „Voor pacifisme is binnen de Groenen geen plaats meer", zei één van hen verbitterd na de uitslag van de schriftelijke stemming.

De afgelopen weken hebben enkele honderden leden het partijlidmaatschap opgezegd uit onvrede over het gevoerde Kosovo-beleid.

MEER NIEUWS OP PAGINA 5

Navo ziet niets van terugtocht

Van onze correspondent

BRUSSEL – Belgrado zegt gisteren zeker 120 militairen uit Kosovo te hebben teruggetrokken. Maar de Navo merkt niets van een gedeeltelijke terugtocht van Servische troepen.

Woordvoerder Jamie Shea zegt de berichten van het Franse persbureau AFP dat een groep van 250 Servische militairen het gebied verlaten hadden, niet serieus te kunnen nemen. „De aantallen zijn te onbeduidend om over te praten. Bovendien hebben we ervaring met eerdere zogenaamde terugtochten van president Milosevic. Hij haalt de troepen aan de ene kant van het land weg en zet ze even later aan de andere kant weer in."

De Navo heeft eerder besloten dat een pauze in de bombardementen mogelijk is als er duidelijke aanwijzingen zijn dat het Joegoslavische leger zich opmaakt om te vertrekken. Hoge Navo-diplomaten in Brussel benadrukten echter dat vanuit militair oogpunt tijdelijk stoppen met bombardementen erg riskant is. Een van hen zei te verwachten dat de Navo-bombardementen over drie tot vier weken hun hoogtepunt bereiken. Het weer boven Joegoslavië wordt steeds beter. Bovendien neemt het aantal vliegtuigen dat deelneemt aan de bombardementen nog altijd toe. Zij krijgen binnen een paar weken ook enkele nieuwe uitvalsbases erbij. Hongarije en Turkije hebben de Navo vliegvelden ter beschikking gesteld.

Volgens Belgrado zijn bij de Navo-campagne tot dusver 1200 doden en 5000 gewonden gevallen in Joegoslavië.

Citaten uit een oorlog

14-5-99

„Als overlevende van de holocaust is me de ware betekenis van 'etnische zuivering' volkomen duidelijk. Uit eigen ervaring weet ik wat het is om vluchteling te zijn en hoe je je voelt als er bommen vallen. Ik herinner me ook levendig de heroïsche strijd van het Servische volk tegen nazi-Duitsland. Ik ben ervan overtuigd dat de Navo-oorlog tegen Servië verschrikkelijk verkeerd is. Het is verkeerd om aan anderen morele waarden op te leggen terwijl we die zelf niet hebben."
Brief van Amerikaan in weekblad Time

„De Navo somt trots op welke vliegvelden, munitieopslagplaatsen, bruggen, wegen, spoorwegen en kazernes (veelal allang verlaten) door Navo-bommenwerpers vernield zijn. Maar de Navo vertelt ons niet hoeveel tanks of artillerie-eenheden er getroffen zijn, deels omdat dat ze dat gewoon niet weet."
Commentator Richard Norton-Taylor in The Guardian

„Er wordt propaganda bedreven door de Serviërs maar helaas ook door de Albanezen. Ik heb nooit gezegd dat ik tegen de bombardementen ben. Nogmaals: dat is propaganda"
Leider Ibrahim Rugova in Le Monde

„Maar een kwart van de luchtmacht die in de oorlog wordt ingezet, is Europees. De les is duidelijk: het ontbreekt Europa, dat nog maar kortgeleden zo magistraal de euro lanceerde, aan een echte gemeenschappelijke defensie."
Alain Frachon in Le Monde

„Ik wil de mensen in Albanië geruststellen dat de Navo geen enkele actie tegen dit land zal tolereren die zou worden veroorzaakt door de aanwezigheid van Navo-troepen."
Navo-secretaris-generaal Javier Solana, Persbureau Reuters

BOMMEN EN GRANATEN

14-5-99

Hypocrisie en Internationaal Recht

In de vorige afleveringen heeft u kunnen lezen hoe grote delen van de planeet onder de voet zijn gelopen door de Europese barbaren, die met 'nieuwe vormen van geweld, waar nog nooit van was gehoord en nog nimmer door een mens werd aanschouwd', (Bartolomeus de las Casas, 1552) de nieuwe wereld de dood inbliezen. Hoe door allerlei opstanden en verzet de mensen hier en daar weer wat waardigheid hebben terugveroverd, en de barbaren hebben teruggedrongen in hun financieel, bureaucratische forten, vanwaar ze de ene plaag na de andere over de aarde loslaten. Nadat eindelijk het grootste dwaallicht op het gebied van vrijheid en democratie door de knieën is gegaan, kunnen de mensen nu daadwerkelijk broederlijk aan het werk om alle onderdrukkende instituten en vormen van dwang, stapje voor stapje af te breken. Vandaag: hoe de kleine Chomsky de hypocriete rechtvaardigingen en manipulaties van de NAVO landen ontrafelt en zijn dappere en grillige reis voortzet die leidt naar een onzekere toekomst...

Er is al een hoop geschreven over de NAVO (dat wil zeggen, voornamelijk VS) bombardementen en de situatie in Kosovo. Ik zou enkele opmerkingen willen plaatsen, waarbij ik me aan algemeen aanvaarde feiten zal houden. Er zijn twee fundamentele kwesties: Wat zijn de geaccepteerde en toepasbare 'regels van de wereldorde' en op wat voor wijze zijn deze of andere overwegingen van toepassing in het geval Kosovo?

Wat zijn de geaccepteerde en toepasbare 'regels van de wereldorde'?

Er is een stelsel van internationaal recht en internationale orde, dat van toepassing is op alle landen, *gebaseerd op het VN Handvest en daaruit volgende resoluties en beslissingen van het Internationaal* Gerechtshof. In het kort komt het erop neer dat geweld of de dreiging met geweld verboden is, tenzij het expliciet wordt gemachtigd door de Veiligheidsraad, nadat is vastgesteld dat vreedzame middelen niet hebben gewerkt. Een andere bepaling stelt dat zelfverdediging is toegestaan tegen 'gewelddadige aanval' (een zeer nauw omschreven concept) totdat de Veiligheids Raad tot een beslissing is gekomen.
Daar is uiteraard niet alles mee gezegd, er is ook nog zoiets als de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de tweede pijler van wereldorde, die op gespannen voet staat met de 'regels van wereldorde' zoals gesteld in het VN Handvest. Het Handvest van de VN verbiedt geweld dat de soevereiniteit van een staat schendt; de Universele Verklaring beschermt de rechten van individuen tegen onderdrukking van staten. De kwestie van de 'humanitaire interventie' is een gevolg van deze spanning. Het is het recht van 'humanitaire interventie' waarop de VS/NAVO aanspraak maakt in Kosovo, hetgeen in het algemeen wordt ondersteund in redactionele commentaren, collumns en nieuwsverslagen (bijna automatisch, als een reflex, zelfs in de gebruikte terminologie).

Deze kwestie kwam aan de orde in een artikel in de *New York Times* van 27 maart, met als kop 'Rechtsgeleerden Ondersteunen het Gebruik van Geweld' in Kosovo. Slechts één voorbeeld werd er gegeven, namelijk van Allen Gerson, die als jurist werkzaam was bij de VS-afvaardiging voor de Verenigde Naties. Twee andere rechtsgeleerden werden geciteerd. De eerste, Ted Galen Carpenter, 'beschimpte de argumenten van de regering' en wees de beweerde rechten voor interventie af.
De andere is Jack Goldsmith, een specialist in het Internationale Recht op het Juridisch Instituut van Chicago. Hij beweert dat de critici van de NAVO-bombardementen 'uitstekende juridische argumenten hebben', maar 'veel mensen denken dat er (een uitzondering is voor humanitaire interventies) als gevolg van gebruik en gewoonte'. Dit is kort samengevat het bewijs dat wordt geleverd ter ondersteuning van de vooruit geschoven conclusie zoals die naar voren kwam in de titel van het artikel.
De opmerkingen van Goldsmith zijn redelijk, wanneer bij het bepalen van 'gebruik en gewoonte' er een overeenstemming is dat feiten van belang zijn. We moeten eveneens nog de triviale waarheid in gedachten houden: het recht op humanitaire interventie, als het bestaat, moet gebaseerd zijn op de 'goede trouw' van hen die interveniëren. Deze aanname moet niet gebaseerd zijn op retoriek, maar op staat van dienst. Specifiek de staat van dienst als het gaat om het in stand houden van de grondslagen van het internationaal recht, beslissingen van het Internationaal Gerechtshof en dat soort zaken. Dat is een waarheid als een koe, in ieder geval als het om anderen gaat.
Neem als voorbeeld het aanbod van Iran om in te grijpen in Bosnië ter voorkoming van moordpartijen, toen het Westen daar nog niets aan deed. Dit aanbod werd als bespottelijk van de hand gewezen (in feite, genegeerd); omdat niet vertrouwd kon worden op de Iraanse 'goede trouw', als er überhaupt al een idee over werd geformuleerd. Een mens met gezond verstand zou zich dan enkele voor de handliggende vragen stellen: is de Iraanse staat van dienst aangaande interventies en terreur erger dan die van de VS?
Of vragen zoals: hoe beoordelen we de 'goede trouw' van het enige land dat een veto uitsprak aangaande een Veiligheids Raadresolutie dat slechts opriep dat 'alle landen zich moeten houden aan het internationaal recht'? En in het algemeen de staat van dienst van de VS in de geschiedenis? Een debat waarin dit soort vragen geen prominente rol spelen, kan door een oprecht persoon niet serieus genomen worden. Het is een nuttige oefening vast te stellen hoe weinig van al het geschrevene, media en anderszins, dit soort elementaire voorwaarden aan de orde stelt.

Hoe zijn deze en andere overwegingen van toepassing in het geval van Kosovo?

Er heeft zich een humanitaire ramp voltrokken in Kosovo in het afgelopen jaar, die in overgrote meerderheid is toe te schrijven aan Joegoslavische militaire eenheden. De belangrijkste slachtoffers zijn de Albanese Kosovaren, die zo'n 90% van de bevolking uitmaken van dit Joegoslavisch gebied. De meest aanvaarde schatting is dat er 2000 doden zijn gevallen en honderdduizenden vluchtelingen.
In zo'n geval hebben buitenstaanders drie keuzes: proberen om de ramp *te laten escaleren*, *niets doen* of proberen om de ramp *te doen verminderen*. Deze keuzes zijn te illustreren met andere hedendaagse *gevallen. We beperken ons tot een handjevol van* vergelijkbare schaal, en proberen te bepalen hoe Kosovo in het patroon past.

COLOMBIA

In Colombia komen de hoeveelheid politieke moorden door de regering en de daarmee verbonden paramilitairen, volgens schattingen van het ministerie van Buitenlandse Zaken, overeen met Kosovo. De hoeveelheid vluchtelingen, primair als gevolg van gruweldaden, is ruim boven een miljoen. Op het Westelijk halfrond is Colombia de belangrijkste afnemer van Amerikaanse wapens en trainingen, terwijl het geweld in de jaren '90 gestaag toenam. Deze ondersteuning neemt nog steeds toe onder voorwendsel van de 'drugs oorlog', die door belangrijke waarnemers niet serieus wordt genomen. De regering van Clinton was in het bijzonder zeer enthousiast in de bewondering voor president Gaviria, die zolang hij het ambt bekleedde verantwoordelijk was voor 'verschrikkelijke hoeveelheden geweld', volgens mensenrechten organisaties, zelfs meer dan zijn voorgangers. Meer informatie en bijzonderheden zijn eenvoudig verkrijgbaar.
In dit geval, is de reactie van de VS *het laten escaleren* van gruweldaden.

TURKIJE

Volgens een zeer conservatieve schatting, komt de Turkse onderdrukking van de Koerden in de jaren '90 in dezelfde categorie als Kosovo. Het hoogtepunt was het begin van de jaren '90; een indicatie is de vlucht van meer dan een miljoen Koerden van het platteland naar de niet-officiële Koerdische hoofdstad Diyarbakir van 1990 tot 1994, terwijl het Turkse leger het platteland verwoestte.
In 1994 vallen er twee records: het was 'het jaar met de ergste onderdrukking in de Koerdische provincies' van Turkije, volgens de verslagen van Jonathan Randal ter plekke, en in hezelfde jaar werd Turkije 'de grootste importeur van Amerikaanse militaire onderdelen en dus ook de grootste wapenimporteur ter wereld'. Toen mensenrechten groeperingen aantoonden dat Turkije Amerikaanse vliegtuigen gebruikt om dorpen te bombarderen, heeft de regering van Clinton manieren gevonden om wetgeving te omzeilen, die bepalen dat er geen wapens mogen worden geleverd, op dezelfde wijze als bij leveranties aan Indonesië en elders.
Columbia en Turkije verklaren hun (door VS-gesteunde) gruweldaden op grond van het feit dat zij hun land verdedigen tegen de dreiging van terroristische guerrilla's. Zo ook de regering van Joegoslavië.
Alweer, het voorbeeld illustreert, probeer de gruweldaden *te laten escaleren*.

LAOS

Ieder jaar worden er duizenden mensen gedood, voornamelijk kinderen en arme boeren, op de Vlakte der Kruiken in het noorden van Laos. Dit is de plek waar de zwaarste bombardementen tegen civiele doelen in de geschiedenis zich heeft voltrokken, en (daar valt over te twisten) het meest gruwelijk: de woeste aanvallen vanuit Washington op een arme boeren samenleving had heel weinig van doen met de oorlogen in de regio. De ergste periode *begon vanaf 1968, toen Washington gedwongen* werd te onderhandelen (onder druk van de bevolking en vanuit het bedrijfsleven), waardoor er een einde kwam aan de bombardementen op Noord-Vietnam. Kissinger-Nixon besloten toen de bombardementen te verleggen naar Laos en Cambodja.
De huidige doden zijn het gevolg van 'bombies'; kleine anti-persoons wapens, veel erger dan landmijnen: ze zijn ontworpen om te doden en te verminken, en hebben geen effect op vrachtwagens en gebouwen, etc. De Vlakte der Kruiken werd verzadigd met honderden miljoenen van deze misdadige apparaatjes, die tussen de 20% en 30% van de gevallen niet ontploffen volgens de fabrikant, Honeywell. Dit getal suggereert een belabberde kwaliteitscontrole of dat er een beleid achter zit, van het vermoorden van burgers met vertraagde werking. Dit is overigens maar een fractie van de technologie die is ontwikkeld, waaronder geavanceerde raketten die grotten binnendrongen waar de families probeerden te schuilen.
De huidige jaarlijkse hoeveelheid slachtoffers van de 'bombies' wordt geschat op honderden per jaar tot 'een jaarlijks over het gehele land genomen hoeveelheid slachtoffers van 20.000', waarvan meer dan de helft doden, aldus de veteraan Azië verslaggever Barry Wain van de *Wall Street Journal* - in de Azië editie. Een conservatieve schatting geeft aan dat de crisis dit jaar ongeveer vergelijkbaar is met Kosovo, hoewel de doden zich veel vaker voordoen bij kinderen -- meer dan de helft, volgens de analyses gegeven door het Centraal Committee van de Mennoniten, die al sinds 1977 in dat gebied behulpzaam zijn om de aanhoudende gruwelen te verminderen.
Er zijn pogingen ondernomen om over de humanitaire catastrofe te publiceren en er een oplossing voor te zoeken. Een uit Groot-Brittanië afkomstige Mijnen Advies Groep (MAG) probeert de dodelijke objecten te verwijderen, maar de VS is 'opvallend afwezig bij het handjevol Westerse organisaties die het voorbeeld volgen van de MAG', vermeldt de Britse media, hoewel het uiteindelijk toegestemd heeft een handjevol Laotiaanse burgers op te leiden. De Britse media vermeldt daarbij ook nog, met wat verborgen woede, de beschuldiging van de MAG specialisten dat de VS hen weigert te voorzien van de 'onschadelijk-maak-procedure' die hun werk 'een stuk sneller en veiliger' zou maken. Deze procedure moet staatsgeheim blijven, zoals de hele affaire onbekend is in de VS.
De media van Bangkok doen verslag van een gelijksoortige aard in Cambodja, voornamelijk in de oostelijke regio's waar de VS bombardementen vanaf

het begin van 1969 het meest intens waren.
In dit geval, is de reactie van de VS dus *niets doen*. De reactie van de media is het simpelweg te verzwijgen, wat eigenlijk al dertig jaar standaard is. Vandaar dat de oorlog in Laos een 'geheime oorlog' wordt genoemd, de feiten zijn bekend, er wordt gewoonweg niet over gepubliceerd. Hetzelfde geldt voor de 'geheime oorlog' in Cambodja vanaf maart 1969. Het niveau van zelf-censuur was toen al uitzonderlijk en gaat onverminderd door. De betekenis van dit schokkende voorbeeld is zo overduidelijk, dat ik me zal onthouden van verder commentaar.

Hoewel er nog genoeg andere voorbeelden van het conflict *laten escaleren* en *niets doen* zijn, zal ik die vooralsnog weglaten, evenals de hedendaagse gruweldaden die een nog grotere vorm aannemen, zoals bijvoorbeeld de gigantische slachtingen van Iraakse burgers door middel van kwaadaardige vormen van biologische oorlogsvoering - "een hele moeilijke keuze", was het commentaar van Madeleine Allbright op de nationale tv in 1996 toen ze werd gevraagd om een reactie te geven op het sterven van een half miljoen Iraakse kinderen in vijf jaar tijd. "Maar", zo vervolgde ze, "we denken dat het het waard is".
Huidige schattingen komen nog steeds op zo'n 5000 stervende kinderen per maand, en er wordt nog steeds gedacht "dat het het waard is". Deze en andere voorbeelden zouden in gedachten moeten worden gehouden wanneer we in de kranten lezen over de alom ontzag inboezemende retoriek over het 'morele kompas' van de Clinton regering dat eindelijk de juiste richting begint op te wijzen, zoals Kosovo duidelijk laat zien.
Maar wat laat het voorbeeld van Kosovo eigenlijk zien? De dreiging van NAVO bombardementen leidde, geheel voorspelbaar, tot een hevige escalatie van gruwelijkheden door het Servische leger en paramilitaire eenheden. Daar bovenop leidde het tot het vertrek van internationale waarnemers met uiteraard hetzelfde effect. Bevelvoerend Generaal Wesley Clark verklaarde dat het "volledig voorspelbaar" was dat Servische terreur en geweld zouden toenemen als gevolg van de NAVO bombardementen, zoals iedereen heeft kunnen zien.
Voor het eerst ook heeft de terreur de hoofdstad Pristina bereikt, en verder komen er geloofwaardige berichten binnen van de grootscheepse vernietiging van dorpen en moorden op grote schaal, met als gevolg een gigantische vluchtelingenstroom, misschien zelfs een poging om de gehele Albanese bevolking weg te jagen - alles bij elkaar consequenties die volledig "volledig voorspelbaar" zijn bij de *dreiging en later het gebruik van geweld, zoals* Generaal Clark terecht observeert.
Kosovo valt daarom in de categorie probeer van het geweld *te laten escaleren*, "volledig voorspelbaar".

Om voorbeelden te vinden die vallen in de derde categorie, *proberen om te ramp te verminderen*, is heel erg eenvoudig, als we ons ten minste beperken tot de officiële retoriek. Er is kort geleden een belangrijke wetenschappelijke studie verschenen over het fenomeen 'humanitaire interventie', door Sean Murphy. Het geeft een overzicht vanaf het Kellogg-Briand pact van 1928, waarmee oorlog officieel buiten de wet werd geplaatst.
In de eerste periode, zo schrijft hij, waren de meest in het oog springende gevallen van 'humanitaire interventie' de aanval van Japan op Manchoerije, Mussolini's invasie in Ethiopië, en Hitler's verovering van delen van Tsjechoslowakije. Dit ging in alle gevallen gepaard met hoogst verheffende humanitaire retoriek, en feitelijke rechtvaardigingen daarbovenop. Japan had het plan een 'aards paradijs' te vestigen terwijl het de Manchoerijnen verdedigde tegen de 'Chinese bandieten', met steun van een vooraanstaand Chinese nationalist. Overigens een veel geloofwaardiger persoon dan waar de VS mee op de proppen kwam bij hun aanval op Zuid-Vietnam.
Mussolini bevrijdde duizenden slaven terwijl hij zijn steentje bijdroeg aan de Westerse 'beschavingsmissie'. Hitler verkondigde Duitsland's intenties een einde te maken aan etnische spanningen en geweld, en 'de nationale individualiteit van Duitse en Tsjechische mensen te waarborgen', door middel van een operatie 'vol met oprechte verlangens om de daadwerkelijke belangen van de mensen die wonen in het gebied te dienen', overeenkomstig hun wensen. De Slovaakse President verzocht Hitler Slovakije tot een protectoraat te benoemen.
Het is een alleraardigste intellectuele oefening om dit soort obscene rechtvaardigingen te vergelijken met rechtvaardigingen voor interventies na WO II in de post-VN Handvest periode, inclusief de 'humanitaire interventies'.
In die periode is waarschijnlijk het meest overtuigende voorbeeld van de categorie *proberen de ramp te verminderen*, namelijk de Vietnamese invasie in Cambodja in december 1978, die een einde maakte aan de gruweldaden van Pol Pot, die toen op hun hoogtepunt waren. Vietnam bepleitte het recht op zelfverdediging tegen een gewapende aanval, een van de weinige post-VN Handvest voorbeelden waarvan het voorwendsel aannemelijk is: het Rode Khmer regime (Democratisch Cambodja) voerde moorddadige aanvallen uit op Vietnam in de grensgebieden.
De reactie van de VS is leerzaam. De media veroordeelden de 'Pruisen van Azië' voor hun ongehoorde schending van het internationaal recht. Ze werden zwaar bestraft voor het begaan van de misdaad een *einde te maken* aan de slachtingen van Pol Pot, allereerst door een (door de VS gesteunde) Chinese invasie, vervolgens door het instellen van extreem zware sancties door de VS. De VS erkende het verbannen Democratisch Cambodja als de officiële regering van Cambodja, door haar 'continuïteit' met het Pol Pot regime, zoals het State Department verklaarde. Op niet al te subtiele wijze steunden de VS de Rode Khmer met de voortdurende aanvallen in Cambodja.
Het voorbeeld geeft iets meer inzicht omtrent 'gebruik en gewoonte' dat ten grondslag ligt aan 'het opkomen van juridische normen voor humanitaire interventies'.

Ondanks de wanhopige pogingen van ideologen te bewijzen dat cirkels vierkant zijn, is er geen enkele aannemelijke twijfel dat de NAVO bombardementen een ondermijnend effect zullen hebben op dat wat er nog over was van de kwetsbare internationale rechtsstructuren. Dat hebben de VS overduidelijk gemaakt in de discussies die leidden tot het NAVO besluit. Behalve het Brits Koninkrijk (dat tegenwoordig ongeveer net zo onafhankelijk is als de Oekraine ten tijde van de Sovjet-Unie), waren de NAVO landen sceptisch ten opzichte van het NAVO beleid, en waren met name geërgerd door het 'wapengekletter' van minister Allbright (Kevin Cullen, Boston Globe, 22 februari).
Het is zelfs zo dat naarmate men het conflictgebied dichter nadert, men zich meer keert tegen Washington's nadruk op geweld, zelfs binnen de NAVO (Griekenland en Italië). Frankrijk had opgeroepen voor een VN Veiligheidsraad resolutie ter machtiging voor het inzetten van NAVO vredesbewaarders. De VS heeft dat botweg afgewezen, vasthoudend aan "de positie dat de NAVO in staat moet zijn te handelen zonder inbreng van de Verenigde Naties", zoals woordvoerders van het State Department verklaarden.
De VS weigerden het zenuwzeurende woord 'machtigen' op te nemen in de uiteindelijke NAVO verklaring, te weerbarstig om iets van gezag te verlenen aan het VN Handvest en internationaal recht; alleen het woord 'onderschrijven' was toegestaan (Jane Perlez, *New York Times*, 11 februari). Op soortgelijke wijze was het bombarderen van Irak een onbeschaamde uitdrukking van minachting voor de VN, zelfs de preciese timing, en dat werd ook zo begrepen.
Uiteraard geldt hetzelfde voor de vernietiging van de halve farmaceutische produktie van een klein Afrikaans land een aantal maanden hiervoor. Een gebeurtenis die ook al geen indicatie is dat het 'morele kompas' zijn rechtschapen spoor bijster is - om het maar niet te hebben over een verleden dat op de voorgrond zou moeten staan als feiten van belang worden geacht bij de beoordeling van 'gebruik en gewoonte'.

Het valt te beargumenteren, op aannemelijke wijze, dat de verdere afbraak van de internationale rechtsorde niet van belang is, zoals het zijn betekenis verloor aan het einde van de jaren '30. De minachting van de Politieman van de Wereld voor de internationale rechtsorde is zo extreem dat er niets meer overblijft om over te discussiëren. Een overzicht van interne beleidsstukken toont aan dat deze houding te herleiden is tot in het allereerste begin, het allereerste memorandum van de zojuist samengestelde Nationale Veiligheids Raad (NSC) in 1947.
Tijdens de Kennedy-jaren komt deze minachting steeds vaker openlijk naar buiten. De belangrijkste bijdrage in de Reagan-Clinton jaren is dat het met voeten treden van het internationaal recht en het VN Handvest op volledig openlijke wijze gebeurt. Het wordt ondersteund met interessante verklaringen, die op alle voorpagina's van de media zouden staan, en een belangrijk onderdeel zouden zijn van school en universiteitsprogramma's, als waarheid en oprechtheid beschouwd werden als belangrijke waarden. De hoogste authoriteiten hebben met onbeschofte duidelijkheid verklaard dat het Internationaal Gerechtshof, de Verenigde Naties, en andere instanties niet meer van belang zijn, omdat ze niet meer de bevelen van de VS uitvoeren, zoals dat duidelijk wel het geval was in de periode na de Tweede Wereldoorlog.
Het zou als oprecht gezien kunnen worden wanneer iemand deze officiële houding ondersteunt, maar dan moet het op z'n minst samengaan met de weigering om op hypocriete wijze te schermen met geminachte principes van internationaal recht als een uiterst selectief wapen tegen allerelei vijanden.
Terwijl de Reaganites een nieuwe weg insloegen, is de minachting voor het internationaal recht onder Clinton zo extreem geworden, dat het zelfs leidt tot bezorgdheid bij havikachtige beleids-analisten. In de laatste editie van een vooraanstaand establishment tijdschrift, *Foreign Affairs*, waarschuwt Samuel Huntington dat Washington een gevaarlijk pad is ingeslagen. In de ogen van velen - waarschijnlijk de overgrote meederheid, suggereert hij - is de VS 'de schurk supermacht geworden', en wordt beschouwd als 'de belangrijkste externe bedreiging van hun samenlevingen'. Hij redeneert dat nieuwe coalities kunnen onstaan om een tegenwicht te bieden aan de 'schurk supermacht'. Daarom is zijn advies dat deze houding, op pragmatische gronden, heroverwogen moet worden. Amerikanen die een ander beeld van hun samenleving voor ogen hebben, zouden zich misschien een heroverweging van het beleid kunnen voorstellen op andere dan pragmatische gronden.

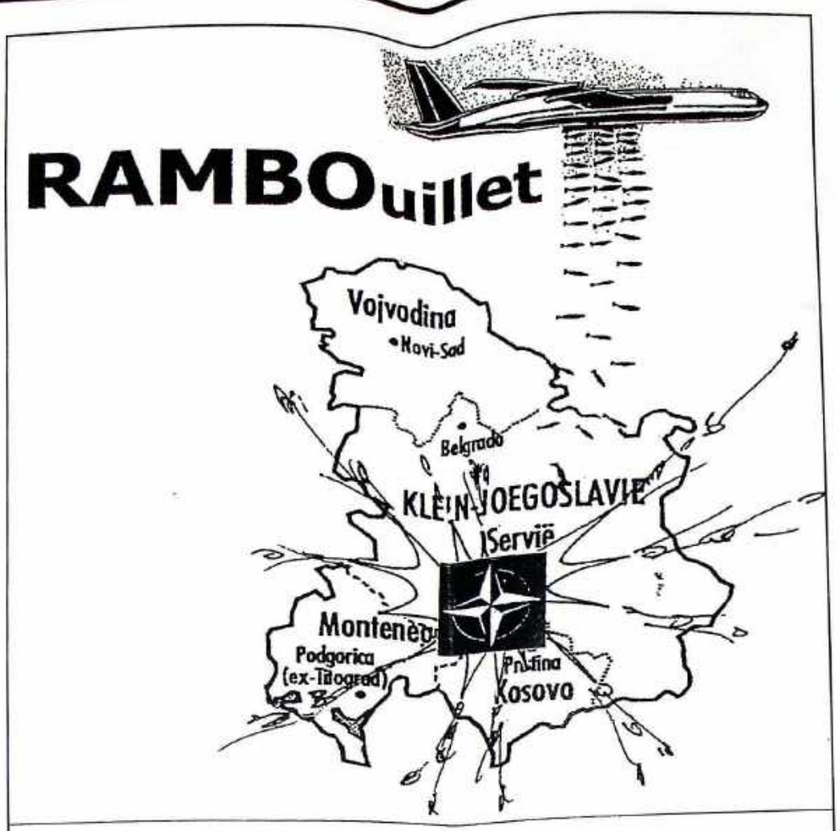

Waar brengt dit alles ons als het er om gaat wat er moet gebeuren in Kosovo? Die vraag is onbeantwoord. De VS hebben de weg ingeslagen, die zoals ze expliciet erkennen, gruweldaden en geweld heeft doen escaleren - "voorspelbaar". Een handelwijze die daarbovenop een slag toebrengt aan het stelsel van internationaal recht, dat in ieder geval de zwakken, iets van bescherming biedt tegen roofzuchtige landen.
Voor de lange termijn zijn de consequenties niet te overzien. Een aannemelijke waarneming is dat 'iedere bom die op Servië valt en iedere etnische moord in Kosovo er toe zal leiden dat het nauwelijks nog mogelijk wordt voor Serven en Albanezen om naast elkaar te wonen in iets dat zal lijken op vreedzame omstandigheden' (*Financial Times*, 27 maart). Een aantal van de mogelijke gevolgen op de lange termijn is zeer gevaarlijk, zoals her en der is opgemerkt.
Het standaard argument is dat we iets moesten doen: we konden niet simpelweg met onze armen over elkaar staan en toekijken, terwijl er zich een catastrofe aan het voltrekken is. Dat is nooit waar. er is altijd de keuze om het hippocratisch principe te volgen: 'allereerst, veroorzaak geen schade'. Als je niets kunt verzinnen dat in overeenstemming is met dat grondprincipe, doe dan niets. Bovendien zijn er altijd andere opties die in overweging genomen kunnen worden. Diplomatie en onderhandelingen zijn zelden of nooit volledig uitgeput.
Het is waarschijnlijk dat men zich in de komende jaren vaker zal beroepen op het recht op 'humanitaire interventie', nu de koude oorlog voorwendselen hun effect hebben verloren. Dat kan terecht of onterecht zijn. Het is in ieder geval raadzaam aandacht te geven aan de ideeën van respectabele commentatoren - om maar niet te spreken van het Internationaal Gerechtshof, die hierover zeer expliciet een uitspraak hebben gedaan dat 'ieder land zich dient te houden aan het internationale recht', een besluit dat door de Verenigde Staten werd verworpen, en waarvan de hoofdzaken worden verzwegen.

In de wetenschappelijke disciplines van internationale betrekkingen en internationaal recht is het moeilijk om respectabelere personen te vinden dan Hedley Bull of Louis Henkin. Bull waarschuwde 15 jaar geleden dat 'bepaalde landen of groepen landen die zichzelf promoten als *de gezaghebbende rechters van het welzijn van de wereld, zonder* acht te slaan op de mening van anderen, in feite een bedreiging zijn voor de internationale orde, en daarmee een belemmering voor doeltreffende stappen op dit gebied'.
Henkin schrijft, in een standaard werk over wereld orde, dat 'het druk uitoefenen om het verbod op het gebruik van geweld uit te hollen betreurenswaardig zijn, (...) dat de argumenten ter legitimering van het gebruik van geweld niet overtuigend zijn en gevaarlijk (...) Schendingen van mensenrechten komen maar al te vaak voor, en maar als het toegestaan was ze hier iets aan te doen door middel van extern gebruik van geweld, dan zou er geen wet meer bestaan die het gebruik van geweld verbiedt voor bijna elk land tegen bijna elk ander land. Mensenrechten, dat geloof ik zeker, die moeten gehandhaafd worden, en andere onrechtvaardigheden verholpen', maar 'door andere, vreedzame methodes, niet door de deur te openen voor agressie en de vernietiging van de belangrijkste vooruitgang in het internationaal recht, het buiten de wet stellen van oorlog en het verbieden van geweld'.
Erkende principes van internationaal recht en wereldorde, plechtige verdragsverplichtingen, beslissingen van het Internationaal Gerechtshof, weloverwogen verklaringen van respectabele commentatoren - dit alles lost niet automatisch allerlei problemen op. Ieder geval moet apart beoordeeld worden op z'n merites. Voor hen die zich niet de principes van Saddam Hoessein willen aanmeten, zullen met heel erg aannemelijke argumenten moeten komen, als ze van plan zijn de principes van het internationaal recht te schenden, door middel van het dreigen met of het gebruik van geweld.
De bewijslast ligt aan hun kant, misschien dat het aannemelijk te maken is, maar dat moet worden aangetoond, niet louter en alleen maar verkondigd worden met hartstochtelijke retoriek. De gevolgen van zo'n inbreuk op de rechtsorde moeten nauwkeurig ingeschat worden - met name, voor wat we begrijpen van wat de "voorspelbare gevolgen" zullen zijn. En voor hen die op z'n minst serieus te nemen zijn, moet eveneens een inschatting worden gemaakt van de redenen - en alweer niet eenvoudigweg door adoratie van onze grote leiders en hun 'moreel kompas'.

Noam Chomsky

Chomsky is een vooraanstaand Amerikaans cultuurfilosoof.

Werkelijkheid is soms niet te beschrijven

12-5-99

Oorlogsverslaggevers proberen de strijd rond Kosovo zo goed mogelijk te verslaan. Maar ze kampen met tegenwerking van autoriteiten, en moeten rekening houden met de emoties van hun publiek. Daardoor kunnen ze niet zo onafhankelijk berichten als ze wel zouden willen.

Kosovo

Diederik Visser

In tijden van oorlog speelt emotie de eerste viool en is de eigen partij concertmeester. Dissonanten krijgen alleen daarom al kritiek. In Engeland kreeg de BBC onlangs de wind van voren omdat haar correspondent in Belgrado niet politiek correct genoeg verslag deed van Navo-aanvallen op een vluchtelingenkonvooi in Kosovo.

Verslaggevers zijn waarnemers en weergevers van geschiedenis in wording. Dat wordt hen niet altijd in dank afgenomen. George Orwell (oorlogsverslaggever in Spanje in 1936) waarschuwde in zijn roman over de Spaanse Burgeroorlog 'Homage to Catalonia' voor partijdigheid, onjuiste feiten en verdraaiingen. Omdat, aldus Orwell, alle waarnemingen per definitie maar van een kant gezien (kunnen) worden. Met een partij meelopen levert verslaggeverskopij op. Met 'de eigen partij' meelopen betekent voor de verslaggever vaak je aanpassen aan de 'eigen' militaire werkelijkheid. Nog erger, het thuisfront accepteert vaak niet dat de 'eigen verslaggever' zich kritisch uitlaat over 'onze jongens'.

De historicus Bossenbroek schreef in 1995 over oorlogsverslaggevers dat deze meer appelleren aan sentiment dan aan ratio. „Juist het primaire zo niet primitieve karakter van de oorlog spreekt tot de verbeelding". Het jaagt volgens hem kijk- en oplagecijfers omhoog; „onderscheid tussen werkelijkheid en fictie doen er minder toe dan de pakkende kop of de foto van een voltreffer". Naar mijn idee een weinig genuanceerd commentaar van iemand die niet aan de journalistieke praktijk van alle dag is onderworpen.

Oorlogsverslaggeving kampt met twee handicaps. Enerzijds is er de gecompliceerde weerbarstigheid van de werkelijkheid. Als de verslaggever feiten en inlichtingen moet veroveren op vriend en vijand lijkt zijn bedrijvigheid zelf op oorlogsvoering. Altijd moet de verslaggever op zijn qui-vive zijn om te voorkomen dat hij gemanipuleerd wordt door een van de beide partijen. Anderzijds is er ook de onvoorspelbaarheid van de afloop. Mensen hunkeren naar zekerheden en de eerste journalist die het einde van de oorlog beschrijft zal een held zijn.

De relletjes in Parijs op 14 juli 1789 zouden de volgende ochtend een kort bericht in de krant hebben opgeleverd maar nooit de kop: 'Franse revolutie begonnen'. Verslaggevers moeten steeds op alle fronten en alle krijgsgebieden proberen tipjes van de sluier op te lichten. Daarbij vangen ze vaak bot en vergissen ze zich ook. „De kortsluiting tussen de bijziendheid van de journalist (iets te veel met zijn neus er dicht bovenop) en de uitkomst van het historisch proces dat we altijd pas achteraf leren kennen, voltrekt zich vaak (maar niet alleen) tegen een decor van oorlog, revolutie, moord en doodslag", constateerde Jan Blokker in 1995.

Het is een klassiek dilemma voor de informatie-voorziener: wat schrijf ik wel en wat niet, wat is echt en wat niet, wat geloof ik en wat niet. Soms is de werkelijkheid onbeschrijfbaar. Naar mijn overtuiging geven de meeste journalisten een goede weergave van de strijd zoals zij die aanschouwen. Het zijn de omstandigheden of de (militaire of sociale) voorschriften, met daarbij soms nog de fysieke omstandigheden die het hun schier onmogelijk maken om beide zijden van het conflict objectief te bedienen. Na de vredesbesprekingen zal de discussie weer losbreken. Het pandemonium van verwijten over en weer tussen media en militairen, tussen media en kritische lezer over de beknotting of overschrijding van bevoegdheden. „De essentie van goede oorlogvoering is geheimhouding. De essentie van goede verslaglegging is openheid". Deze uitspraak in de Britse persvoorschriften voor de Suezcrisis geeft in essentie het fundamentele probleem voor oorlogs-verslaggevers weer.

Tot voor kort controleerden en beheerden de oorlogvoerende krijgsmachten en staten de communicatiemiddelen. Daarmee beschikten zij over toegang tot de communicatiekanalen, de bereikbaarheid van het strijdperk en de berichtgeving (vaak ook censuur) van verslaggevers. Heden ten dage stellen de open democratieën terecht eisen aan de informatie over de oorlog. Militairen, media, burgers en politici hebben een gezamenlijk belang bij een zo goed mogelijk gedocumenteerde en geïnformeerde verslaglegging. Steeds beter en vaker wordt er tussen militairen en media samengewerkt.

In elke oorlog wordt een ieders geduld omtrent de mogelijkheden tot vrije nieuwsgaring en objectieve berichtgeving op de proef gesteld. Een analist van het Britse Ministerie van Defensie relativeerde na de Golfoorlog van 1991 de verhoudingen tussen militairen en media door te stellen dat hij zich geen zorgen maakte over de verschillen van inzicht tussen beide partijen aan deze zijde van de gevechtslinies. Hij zag het hebben van verschillen van inzicht als een noodzakelijk ingrediënt in een democratisch bestel. Pas als militairen en media eensgezind de oorlog in en uit zouden gaan, moest de media-consument zich zorgen maken over de nieuwsanalyse en vrijheid van nieuwsgaring. En daarin had hij in grote lijnen gelijk.

Diederik Visser is kenner van de historie van de oorlogsverslaggeving. Hij is werkzaam als voorlichter bij Defensie

Citaten uit een oorlog

12-5-99

Vluchtelingen uit Kosovo afkomstig uit opvangkampen in Macedonië werden gisteren hartelijk welkom geheten in hun nieuwe woonplaats op het Australische eiland Tasmanië. „Ik weet dat Tasmanië een eiland is", vertelde Bashkim Zeqiri, een achttienjarige student uit Pristina aan Tasmaanse verslaggevers. „Jullie grens is aan het water, wij hebben een grens met vijanden."
Persbureau Reuters

Wat zijn eigenlijk 'etnische Albanezen'? Hoe lang geleden moeten je voorouders in Albanië gewoond hebben? Vóór onze eeuw bestond dat land niet eens. En als je vader Albanees is, maar je moeder niet, ben je dan etnische Albanees? Het zal wel een gepasseerd station zijn, maar ik zou graag zien dat de Navo, de westerse regeringen en de media niet het begrippenarsenaal van Milosevic overnamen.
John Jansen van Galen, columnist Het Parool

In enkele dagen tijd zijn 1500 tot 2000 stuks 'spoorloos verdwenen' eetgerei van de kantine van de Erasmus Universiteit Rotterdam ingeleverd. De cateraar had aangeboden om voor ieder terugbezorgd mes, vork of lepel een dubbeltje te doneren aan gironummer 555 voor Kosovo.
Bericht uit De Telegraaf

lavo moet :oppen'

e Groenen in debat over oorlog, jleider Fischer dreigt met opstappen

congres

aven

– Het speciale congres Duitse Groenen, morgen n Bielefeld, zal hoe dan :oepen tot het stopzet- i de Navo-bombarde- i op Joegoslavië. De is alleen: voor hoelang?

t om een tijdelijke onder- ig van de luchtacties gaat, in de politiek leider van de en, minister van buiten- zaken Joschka Fischer, er- even, al heeft hij in kleine laten weten dat hij een der- e congresuitspraak liever neeft.

at het om een langere en chien wel permanente stop- ing, zoals de linkervleugel , dan is Leiden in last. Als een erderheid van de afgevaardig- i deze eis overneemt, dan is voortbestaan van de regering- röder, een coalitie van SPD en enen, in gevaar en dreigt er endien een splitsing in de ge- ren van de milieupartij.

et partijbestuur heeft op het ste moment het congres ver- tst van het kleine Hagen, lden in het Ruhrgebied, naar *grotere en wat oostelijker ge- en Bielefeld. De Duitse en in-* nationale media bleken zoveel langstelling te hebben voor de jeenkomst waarop beslist kan rden over de toekomst van de odgroene coalitie, dat het hand- vol hotels in Hagen de aanvra- en niet kon verwerken.

ij de voorbereiding van het con- es is gebleken dat de Groenen ftig verdeeld zijn, al is dat ei- lijk geen nieuws, want de inste Duitse regeringspartij is altijd verdeeld. In feite zijn er drie stromingen. De rechtervleugel steunt minister Fischer. De linkervleugel kan het niet verkroppen dat uitgerekend de Groenen verantwoordelijk zijn voor de bombardementen. Ze wil die zo snel mogelijk stoppen, maar ziet ook wel in dat Milosevic niet deugt en geweld tegen deze dictator niet te allen tijde uit te sluiten is. De derde stroming bestaat uit pacifisten, traditioneel sterk binnen de Groenen, die van oorlogsvoering niets willen weten.

Het gevaar voor Fischer schuilt 'm hierin dat de linkervleugel en de pacifisten elkaar gaan vinden en hun moties in elkaar schuiven.

Roodgroene coalitie op het spel

Per saldo kan er dan heel makkelijk een meerderheid ontstaan die het huidige beleid van de Duitse regering afwijst. Het is moeilijk voorstelbaar dat Fischer in zo'n geval, waarbij zijn achterban hem in de steek laat, zijn post in het kabinet behoudt. Al gaan er geruchten dat de bewindsman dan uit zijn partij stapt en lid van *de SPD wordt teneinde maar mi-* nister van buitenlandse zaken te kunnen blijven. In dit (vrij onwaarschijnlijke) scenario zouden de ministers uit het kabinet-Schröder erop gokken dat het rechterdeel van de fractie van de Groenen in de Bondsdag de regering toch blijft steunen, zodat er nog steeds een meerderheid is.

Met een op het eerste gezicht vrij harde en kritische motie probeert het partijbestuur van de Groenen de linkervleugel en de pacifisten de wind uit de zeilen te nemen. In deze tekst, opgesteld voordat de berichten binnenkwamen dat het Joegoslavische leger zich aan het terugtrekken zou zijn uit Kosovo, wordt opgeroepen tot een tijdelijke stopzetting van de bombardementen. President Milosevic zou zijn troepen dan opdracht moeten geven Kosovo te verlaten, en de vluchtelingen zouden moeten kunnen terugkeren. Werkt Milosevic niet mee, dan worden de luchtacties hervat.

In deze motie wordt het werk van Fischer uitbundig geprezen. Hij reist de hele wereld rond, presenteert vredesplannen die aanvankelijk op scepsis stuiten maar die uiteindelijk toch worden aanvaard, en is de man bij uitstek om de vrede dichterbij te brengen, aldus de ronkende tekst van het partijbestuur. Dat weet heel goed dat een kabinetscrisis betekent dat de Groenen voor eeuwig en altijd tot de oppositie worden verdoemd.

Op voorhand is niet te zeggen welke vleugel de overhand krijgt. Toen de ministers van buitenlandse zaken van de G8, inclusief Rusland, het vorige week onder leiding van Joschka Fischer eens werden over Kosovo, ging er in het partijbestuur gejuich op: dat *speciale congres* kon niet meer stuk. Maar twee dagen later, na de blunder met de aanval op de Chinese ambassade in Belgrado, draaide de stemming om: dat congres zou toch heel makkelijk fout kunnen lopen.

Veel zal afhangen van het optreden van de wispelturige Fischer, die arrogant en onverschillig kan zijn, maar ook in staat is met een briljante speech het hele congres in vervoering te brengen.

Hongaren willen zelfbestuur Vojvodina

BOEDAPEST – Hongarije begint openlijk aan te dringen op autonomie voor Vojvodina, in het kader van een algehele vredesregeling voor de Balkan. Etnische Hongaren vormen de belangrijkste minderheid in deze noordelijke provincie van Servië.

De Hongaarse minister van Buitenlandse Zaken Janos Martonyi heeft voor de radio verklaard dat „zelfbestuur van Vojvodina op de agenda moet staan zodra er over een regeling van het conflict in Kosovo kan worden gesproken". De Jonge Democraten, de kern van de partij van premier Viktor Orban, stelden dit weekeinde op een congres dezelfde eis.

In de Servische provincie Vojvodina wonen 300 000 Hongaren. De regio had voor 1989 een grote mate van autonomie. Het was Slobodan Milosevic die daar een einde maakte, toen nog als president van de deelrepubliek Servië. Hij maakte van Vojvodina in 1989 een gewone, Servische provincie, net als hij met Kosovo had gedaan.

De uiterst-rechtse Partij voor Leven en Recht vindt het hoog *tijd tenminste een deel van Vojvo-* dina weer Hongaars te maken, zoals voor de opdeling van het land in 1920. Ook vanuit de Hongaarse gemeenschap in Servië wordt er op aangedrongende 'kwestie van de grenzen' aan te kaarten.

Maar minister Martonyi wijst dat idee pertinent af. „Dat is spelen met vuur, en er zou ook geen internationale steun voor zijn. Bovendien is *zelfbestuur niet slechts* een zaak van de *Hongaren in Vojvodina." Een-vijfde van de inwo-* ners van *de streek is Hongaar.*

Om te onderstrepen dat Boeda- pest zich grote zorgen maakt over deze volksgenoten, trad afgelopen maandag premier Orban persoonlijk naar voren. „Geen minderheid wordt in Servië gespaard", benadrukte hij. „Het wachten is slechts op de vierde oorlog van Milosevic, en zijn derde campagne van etnische zuiveren: onder Hongaren."

Navo omzeilt hamvraag in Haags Kosovo-geding

DEN HAAG – Topjuristen uit tien Navo-landen betoogden gisteren in Den Haag dat het Internationaal Gerechtshof niet bevoegd is om de Navo-bombardementen op Joegoslavië te verbieden. Zij ontweken de kernargumenten uit de aanklacht in het door Joegoslavië tegen hen aangespannen kort geding.

Joegoslavië kan zich niet voor een VN-rechtbank beroepen op VN-verdragen, want het huidige Joegoslavië is helemaal geen lid van de VN, zeggen de Navo-landen. Klein-Joegoslavië beschouwt zich als de wettige erfgenaam van het oude, ongedeelde Joegoslavië van vóór 1992 en weigert daarom opnieuw het VN-lidmaatschap aan te vragen. Die Joegoslavische aanspraken worden internationaal niet erkend.

De Nederlandse delegatieleider, prof. J. Lammers, was niet de enige die er op wees dat de Federatieve Republiek Joegoslavië (FRJ) ook niet op een andere manier partij is in het Statuut van het Internationaal Gerechtshof.

Joegoslavië baseert zich in de klacht onder andere op het verbod op geweld in het verkeer tussen staten (zoals geformuleerd in het VN-handvest) en op de Conventie tegen genocide. Maar een klacht uit een niet-lidstaat is volgens de Navo-landen niet ontvankelijk.

Vandaag krijgt Joegoslavië een uur de tijd voor een weerwoord. Daarna mogen de gedaagde landen elk een kwartier reageren. De uitspraak van de rechters wordt niet voor volgende week verwacht. De Navo erkent wel het recht van Joegoslavië om de Conventie tegen genocide te gebruiken als juridisch wapen. Maar er is van genocide door de Navo geen sprake, zeggen zij. De VS-vertegenwoordiger Andrews noemde het geding 'een voorbeeld van cynisme op Orwelliaanse schaal'.

Serviërs laten Duitse journalist vrij

BELGRADO – De Duitse journalist Pit Schnitzler, die op 16 april in Servië werd aangehouden, is gisteren door de Joegoslavische autoriteiten vrijgelaten. Hij is overgedragen aan de Japanse ambassadeur in Belgrado, die daar de Duitse belangen behartigt. Dat meldde het onafhankelijke Joegoslavische persbureau Beta.

De 56-jarige correspondent van de commerciële televisiezender SAT-1 werd vorige maand, toen hij de Joegoslavische hoofdstad wilde verlaten, gearresteerd op beschuldiging van spionage. Al eerder was Schnitzler door Servische militairen met een pistool bedreigd en waren zijn spullen in beslag genomen. Amnesty International en vele Duitse politici, onder wie de Beierse premier Stoiber, hadden zich voor zijn vrijlating ingezet.

CIJFERS / *Belgen nuanceren Navo-successen*

12-5-99

De defensiestaf van het Belgische leger heeft gisteren cijfers gepresenteerd over de resultaten van de Navo-operaties, die het Navo-beeld van de eigen successen minder florissant maken. De Servische luchtverdediging bijvoorbeeld, is volgens de Belgen nog lang niet uitgeschakeld. Navo-opperbevelhebber Clark beweerde onlangs dat de helft is vernietigd. Maar volgens de Belgische chefstaf is maar 12 procent van de mobiele luchtafweerbatterijen vernield en functioneren de waarschuwingsradars nog volop.

Ongeveer 60 procent van de Mig-29 gevechtsvliegtuigen is beschadigd, een cijfer dat eerder ook de Navo noemde. Maar van de andere types vliegtuigen zou 70 procent nog bruikbaar zijn. Navo-vliegtuigen vuren dagelijks raketten af op vliegvelden. Maar die worden volgens de Belgische generaals even snel weer hersteld. Dat geldt ook voor de communicatienetwerken die geraakt worden.

De wapen- en munitievoorraden zijn vanuit grote – veelal stukgeschoten – depots verplaatst naar kerken, moskeeën, ziekenhuizen en andere civiele gebouwen. Ook zou volgens gegevens van inlichtingendiensten waarop de Belgen zich baseren, nog een-vijfde van de Servische raffinagecapaciteit in tact zijn, waar de Navo vorige week beweerde dat die voor honderd procent vernietigd was.

De Navo heeft gemeld dat 20 procent van de vijandelijke zware wapens, tanks en artillerie, in Kosovo is vernietigd. De Belgen weten dat te verfijnen tot 6 procent van de tanks en 18 procent artillerie. De Belgische legerleiding gaf toe dat de schade vanuit de lucht moeilijk is vast te stellen. De cijfers die zij gisteren vrijgaf, zouden evenwel zijn gecontroleerd.

Bert Schampers

NAVO-acties vanuit Turkije en Hongarije

WASHINGTON, BELGRADO, 12 MEI. De Verenigde Staten hebben de eis van Rusland en China dat de bombardementen op Joegoslavië worden gestaakt naast zich neergelegd. De NAVO breidt de acties uit door ook aanvallen op Joegoslavië te gaan lanceren vanaf bases in Hongarije en Turkije.

In de Veiligheidsraad heeft China vannacht een stap terug gedaan door af te zien van de eis dat de Veiligheidsraad de NAVO veroordeelt wegens haar bombardement op de Chinese ambassade in Belgrado. In plaats daarvan wil China dat de raad het bombardement „diep betreurt". Deze ontwerp-resolutie maakt echter evenmin kans te worden aangenomen, aangezien de vijf leden van de Veiligheidsraad die zelf aan de NAVO-actie deelnemen de formulering nog te ver vinden gaan.

China is nog steeds ontevreden over de excuses die de VS en de NAVO hebben gemaakt. Volgens het Chinese staatspersbureau vormen de excuses „een komedie, opgevoerd onder druk van mensen die rechtvaardigheid willen" en komen ze niet neer op „de openlijke en rechtvaardige excuses die de Chinese regering eist". „Het Chinese volk zal dit soort excuses nooit accepteren."

De Russische Kosovo-gezant Viktor Tsjernomyrdin is gisteren uit Peking in Moskou teruggekeerd met de mededeling dat hij „nieuwe voorstellen" voor een diplomatieke oplossing van de crisis heeft. Welke dat zijn wilde hij niet zeggen. Tsjernomyrdin eiste gisteren dat de bombardementen worden gestaakt om de diplomatie een grotere kans van slagen te geven. Ook China eist dit, en heeft de pauze in de bombardementen als voorwaarde gesteld voor medewerking van China aan een oplossing in VN-verband.

De NAVO wil echter van een pauze niets weten. Gisteren werd gemeld dat bases in Hongarije en Turkije zullen worden gebruikt voor luchtacties. De basis Taszar in Hongarije gaat dienen als thuisbasis voor tankervliegtuigen. Van af Turkse bases zullen aanvalsvluchten worden gelanceerd.

Bij een bombardement van de NAVO op brandstofdepots van het staatsoliebedrijf Jugopetrol in Niš is volgens een melding in Belgrado een vice-voorzitter van de regerende en door president Slobodan Milošević geleide Servische Socialistische Partij SPS, Dušan Matković, gewond. Matković, bij Jugopetrol op bezoek, is ook directeur van de gigantische metaalbedrijven in Smederevo, die dankzij hem een uiterst belangrijk bolwerk van de SPS in Servië vormen.

• DE MARTELAARSROL VAN DE SERVIËRS: pagina 5
• HOOFDARTIKEL: pagina 9
• DOSSIER: www.nrc.nl

Joschka voor groen tribunaal

Joseph (voorheen Joschka) Fischer moet zich morgen voor zijn groene partijgenoten verantwoorden voor zijn Kosovo-politiek.

Door onze correspondent
MICHÈLE DE WAARD

BERLIJN, 12 MEI. Tranen in de ogen had Daniel Cohn-Bendit toen hij zijn vriend, de kleine Joschka Fischer, met de grote Amerikaanse president Bill Clinton uit het Witte Huis zag komen. De Groenen in het Witte Huis. Wie had dat in de jaren zestig gedacht!

Ruim een half jaar nadat rood-groen in Duitsland aan de macht kwam is de euforie verdwenen en wordt Fischer door zijn achterban een 'oorlogshitser' genoemd. Zelfs zijn aftreden wordt geëist.

Morgen beslist een bijzonder congres van de Groene Partij in Bielefeld of haar leider Joschka Fischer als minister van Buitenlandse Zaken in de coalitie met de SPD mag blijven meespelen. Honderden politieagenten zijn opgetrommeld om een ordelijk verloop van het congres te garanderen. Maar ook de partijleiding zelf vreest voor spectaculaire acties van groene 'chaoten' en vredesactivisten, en heeft 120 'zwarte sheriffs' (particuliere bewakers) gehuurd om onruststokers in bedwang te houden. De frustratie en verbittering bij de partijbasis zijn groot.

Nog maar een jaar geleden overviel de groene achterban Fischer en zijn 'realos' tijdens het congres in Maagdenburg door tegen de stationering van Duitse vredestroepen in het buitenland te stemmen. Het omvormen van de Bundeswehr tot een 'internationaal interventieleger' werd afgewezen.

Nu heeft hun eigen minister de Bondsrepubliek op de Balkan in een oorlog gedreven en ermee ingestemd dat Duitse troepen in de NAVO overal ter wereld als Rambo's voor de vrede kunnen ingrijpen. De Groenen kunnen de staatsman *Joseph* Fischer, zoals hij zichzelf tegenwoordig in het internationaal verkeer voorstelt, niet meer bijbenen. Fischer vliegt in driedelig pak boven de wolken, en is de basis uit het oog verloren, zo heet het in groene kring.

Maar hebben de Groenen hun eigen leider, die de partij al jaren als een ongekroonde koning regeert, wel begrepen? „Ik heb het pacifisme al afgezworen toen ik 16 jaar was", bekende Fischer ruim een week nadat de rood-groene regering haar fiat had gegeven aan het inzetten van Duitse Tornado's die Joegoslavië moesten bombarderen. Nadat Fischer een verhaal van een zionistische jood had gelezen over de strijd tegen het nationaal-socialisme, was hij er snel van overtuigd dat verzet in het leven een plicht is. Vechten moet je, ook als er nog geen kans is op een overwinning.

Daarom demonstreerde Fischer in de jaren zestig met zijn militante krakersclan in Frankfurt tegen de Vietnam-oorlog, tegen Pinochet. De jonge beroepsrevolutionair zamelde zelfs geld in voor bevrijdingsbewegingen die zich met 'wapens tegen hun onderdrukkers' moesten weren. [• *Vervolg* FISCHER: pagina 5]

Naast het officiële Joegoslavische leger zijn in Kosovo talloze paramilitaire milities actief. Eerder maakten zij zich schuldig aan wreedheden in Bosnië en Kroatië. Na 'Dayton' hadden zij ineens geen inkomsten – lees: oorlogsbuit – meer. Kosovo kwam als geroepen.

12-5-99

STROOPPOT KOSOVO

door Joeri Boom

HET MOETEN 'de Frenki's' geweest zijn die ons in de zomer van 1998 het bloed in de aderen deden stollen. We ontmoetten ze aan de rand van het totaal verwoeste dorp Decani, waar kort achter elkaar twee Servische offensieven overheen waren gerold. In de omgeving van het dorp wemelde het desondanks nog steeds van de guerrilla's van het Kosovo Bevrijdingsleger (UCK).

De kapotgeschoten en verbrande huizen van Decani waren veranderd in Servische bolwerken. Net buiten het dorp was een controlepost ingericht door de MUP, de troepen van het Servische ministerie van Binnenlandse Zaken. Terwijl een MUP-agent onze papieren controleerde, kwamen twee zwarte jeeps zonder nummerplaten aangescheurd. *Bij onze auto kwamen ze* met gierende *remmen tot stilstand. In elke* jeep *zaten vier jongens, tot de tanden be*wapend met kalasjnikovs en handgranaten. Hun camouflage-uniformen waren lichter en anders van snit dan die van de Servische soldaten die we tot nog toe hadden gezien. Op de uniformen was geen enkel onderscheidingsteken te ontdekken.

De chauffeur van de jeep had kortgeschoren lichtblond haar en felle, blauwe ogen. Onze aanwezigheid maakte hem woest. Hij wees op onze auto, waarop heel duidelijk Press stond, en begon de agent die bezig was onze papieren te controleren hartgrondig de huid vol te schelden. Een van de jongens op de achterbank droeg een legerhoed met slappe randen, waarvan hij er een omhoog had geslagen – als een Australische commando. Hij bedekte vlug zijn neus en mond met de zwarte zakdoek die hij om zijn hals had gebonden en laadde zijn kalasjnikov door. Alles aan deze strijders was angstaanjagend. Hun voorkomen, hun oogopslag. Goddank kwamen ze niet uit hun auto en wist de agent ze gerust te stellen. De jeeps stoven weg in dezelfde vliegende vaart als waarmee ze ons hadden onderschept.

De agent wiste net als wij het zweet van zijn voorhoofd toen de jeeps uit het zicht waren verdwenen. Hij maakte ons duidelijk dat we enorm veel geluk hadden gehad. Tot welk legeronderdeel de commando's behoorden, zei hij niet te weten. Hij rolde met zijn ogen en legde zijn vingers op zijn lippen. Niet meer over praten.

DE COMMANDO'S behoren zeer waarschijnlijk tot de Frenki's, de paramilitaire militie van Frano 'Frenki' Simatovic, een voormalige agent van de Servische staatsveiligheidsdienst (SDB). Frenki's eenheid is gerekruteerd uit vrijwilligers en speciale troepen van het Joegoslavische leger en opereert grotendeels op eigen houtje, altijd in de frontlinie. De militie heet officieel JSO, wordt ook wel de Rode Baretten genoemd, en is berucht om zijn op Australische leest geschoeide *bush*-methodes.

De Frenki's behoren volgens westerse militaire inlichtingendiensten tot de actiefste paramilitaire milities in Kosovo. De eenheid zou bestaan uit zo'n vier- tot vijfhonderd man die zich verplaatsen in *four wheel drives* ontdaan van nummerplaten, en opereren in groepen van ongeveer twintig man. Simatovic verdiende zijn sporen in Kroatië, rond Knin, waar zijn militie oefende in etnische zuiveringen, plunderingen, moord en verkrachting. Tot vlak voor de Navo-bombardementen hielden de Frenki's zich tamelijk rustig. Nu jagen ze op alles wat Albanees is. *Vluchtelingen uit de streek rond Decani en Pec vertelden hoe de paramilitairen* huis tot huis gingen en de bevolking verdreven, waarna ze – soms bijgestaan door een tankbrigade van het leger – de huizen in brand schoten. Naar verluidt is Pec, dat vroeger meer dan 120.000 inwoners had, inmiddels leeg en deels in vlammen opgegaan.

Kosovo is een uitgelezen jachtterrein voor Servische paramilitairen. Er zouden er zo'n achtduizend actief zijn. Nu waarnemers en journalisten zijn verdwenen, hebben ze de vrije hand. In talloze ooggetuigenverslagen van vluchtelingen en in de laatste reportages die journalisten in Kosovo maakten, komen gemaskerde mannen voor die huishouden onder de Albanese bevolking. Tijdens de oorlogen in Bosnië en Kroatië mengden vele milities zich in de strijd. Vaak bestonden ze uit lokale Serviërs die zich hadden bewapend en zich te buiten gingen aan wreedheden. Maar de grootste misdaden werden gepleegd door goed georganiseerde brigades van oorlogsvrijwilligers uit Belgrado en omstreken, niet zelden opgetrommeld door politieke partijen, aangevoerd door politici en bewapend en getraind door geheime diensten.

Vijf dagen na het begin van de Navo-bombardementen huiverde het Westen toen de Britse minister van Defensie, George Robertson, verkondigde dat de beruchte Tijger-militie van de wereldwijd gezochte misdadiger Zeljko Raznjatovic, alias Arkan, in Kosovo opereerde. In de korte tijd tussen het begin van de Navo-acties en Robertsons verklaring zouden de Tijgers al meer dan tweehonderd Albanezen hebben vermoord en hun lijken hebben opgestapeld voor het staatsziekenhuis in Pristina.

De berichten over stapels lijken werden niet bevestigd, maar dat Arkans Tijgers actief zijn in Kosovo is zeer waarschijnlijk. Boris Pelevic, vice-president van de door Arkan geleide Servische Eenheidspartij, meldde vlak na het losbarsten van de bombardementen dat Arkan bezig was vrijwilligers te verzamelen voor de strijd in Kosovo. Eerder al had hij verklaard dat de Tijgers, grotendeels gerekruteerd uit *veroordeelde misda*digers, binnen korte tijd drieduizend man op de been konden brengen, mocht dat nodig zijn. Dat Arkan bij hoog en laag volhield al maanden niet in Kosovo te zijn geweest en niet van plan was zijn gezin in Belgrado te verlaten, doet niets af aan de waarschijnlijkheid van de berichten. Ook tijdens de operaties van zijn militie in Bosnië en Kroatië vertoefde hij vaak in Belgrado. Zijn zeer gedisciplineerde (geen alcohol, geen tabak, geen drugs) en uitstekend getrainde manschapppen vormen een moordmachine die makkelijk op afstand bestuurbaar is.

Ook de Sjeselovci, beter bekend als de Cetniks (naar de legendarische lijfwacht van de Servische koningen), zijn in Kosovo actief geweest. We ontmoetten de Frenki's niet lang nadat Vojislav Seselj, de ultranationalistische vice-premier van Servië die de Cetniks leidt, Pec had bezocht. Seselj begaf zich uiteraard niet in zijn eentje in het gevaarlijke gebied. Hij reisde samen met een deel van zijn Cetnik-militie, die net als de Frenki's en Arkans Tijgers in 1991 werd opgericht bij het uitbreken van de oorlog in Kroatië. In Pec hield Seselj een verhitte redevoering. Die nacht trokken beschonken leden van zijn militie eropuit om de UCK-eenheden rond de stad mores te leren. Maar ze kwamen van een koude kermis thuis. De Albanese guerrilla's sloegen de Cetniks terug. Een paar dagen later dropen Seselj en zijn militie weer af, terug naar Belgrado.

Het is niet bekend of Seseljs vrijwilligers opnieuw actief zijn geworden in Kosovo, maar gezien de huiveringwekkende moordlust die ze in Bosnië en Kroatië aan de dag legden, moet dat niet onwaarschijnlijk worden geacht.

Naast Arkans Tijgers en Sjeseljs Cetniks behoren de Beli Orlovi (Witte Adelaars) van Mirko Jovic en de Srpska Garda (Servische Garde) van Vuk Draskovic tot de grootste en meest beruchte paramilitaire eenheden. De Witte Adelaars zijn de UCK-eenheden [illegible] *Srpska Garda is al heel lang niets meer* hoord. *In Bosnië en Kroatië zijn daarna* vele kleinere milities actief geweest, zoa die van de mysterieuze Kapitein Draga de Kninja's (Ninja's van Knin) geleid do Milan Martic en later getransformeerd t de Servische politie van de Krajina, en Valjevo Unit, resorterend onder een kle ne, uiterst radicale politieke partij, de Se vische Vrijheidsbond (SNO). Alle eve wreed en meedogenloos.

The Scotsman en Le Monde lieten o langs getuigen aan het woord die het optr den beschreven van een nieuwe Servisc militie, opererend vanuit Macedonië: Zwarte Hand, naar de mythische terreu organisatie van Servische officieren d achter de moordaanslag zat op de Ooste rijkse kroonprins te Sarajevo, in 1914. moderne Zwarte Hand zou bruter optr den dan elke andere paramilitaire groe Een UCK-strijder, aangehaald in Le Mo de: 'Ze onthoofden mensen met bijlen messen. Ledematen worden verspreid in dorpen. Zo hebben ze ook mijn grootmo der gedood in Jablanica. Mijn ouders vo den haar hoofd terug voor het huis van ze buren. Haar verminkte lichaam lag onze eetkamer.'

ONGEREGELDE TROEPEN, param taire eenheden die zich grotendeels o trekken aan elke vorm van controle en afhankelijk opereren, zijn op de Zuid-F ken geen ongewoon verschijnsel. Meer vierhonderd jaar geleden al vochten Hajduken een guerrilla *avant la lettre* te de Ottomanen. Tijdens de Eerste Wer oorlog hanteerden Cetnik-eenheden, vormd toen het geregelde Servische l zich verslagen moest terugtrekken in G kenland, dezelfde tactiek in hun strijd gen de Oostenrijkers en Duitsers.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog vochten Cetniks en Tito's partizanen

> 'De Zwarte Hand heeft mijn grootmoeder gedood. Mijn ouders vonden haar hoofd terug voor het huis van onze buren. Haar verminkte lichaam lag in onze eetkamer'

jko Raznjatovic, alias Arkan (rechts) met de later vermoorde Radovan 'Badza' Stojicic, 1991 ANP

:en de Duitsers, maar ook elkaar. Daar-werden net als nu onnoemelijke wreed-en begaan. Tijdens de recente oorlog in atië en Bosnië traden Kroatische en dimmilities net zo meedogenloos op als Servische paramilitairen, maar de Ser-s waren het talrijkst en het best georga-erd.

fet het uiteenvallen van Joegoslavië s etnische lijnen werd het militiewezen w leven ingeblazen. Op 4 april 1991 l de eerste paramilitaire eenheid in ië gevormd. De groep heette Dusan en was als 'zelfverdedigings'-brigade richt door extremisten van de SNO. was het startsein voor een golf van we milities, niet zelden opererend on-le vlag van een politieke partij. De mi-moesten 'de natie weerbaar maken', patriottische bewustzijn doen ontwa-en de vijand angst inboezemen.

ioral dat laatste lukte: paramilitair synoniem voor oorlogsmisdadiger. o Raznjatovic is reeds aangeklaagd het Joegoslavië Tribunaal. En gezien rgen aan bewijs zal ook Vojislav Se-aaraan waarschijnlijk niet ontkomen. n voormalige journaliste van het onaf-elijke Joegoslavische persagentschap Beta, liever niet met naam in de krant, kan zich de oprichting van de paramilitaire eenheden nog goed herinneren. 'Tegenwoordig hangt er een geur van mystiek rond de paramilitairen, maar aanvankelijk was er weinig geheimzinnigs aan', zegt ze. 'Politieke partijen riepen vrijwilligers op zich te melden voor de verdediging van de Servische rechten. Je kon je meestal melden tijdens openbare bijeenkomsten. Vuk Draskovic werpt zich nu op als vredestichter, maar hij was een van de eersten die een militie vormden. Voor de Srpska Garda kon je je aanmelden in een hotel in Belgrado. Vooral in het begin van de oorlog, rond Knin, waren zijn troepen erg actief. Nu ontkent hij dat in alle toonaarden.'

De paramilitaire groepen werden in het veld vrijwel altijd aangevoerd door mannen die getraind waren door de politie of de federale geheime dienst, vooral door de afdeling die zich in de jaren zeventig en tachtig bezighield met het intimideren en uit de weg ruimen van tegenstanders van het communistische regime. Sommigen, zoals Arkan, worden wereldwijd gezocht. Anderen, waaronder kapitein Dragan, waren keihard maar formeel smetteloos. Kapitein Dragan, opgeleid door de voorloper van de SDB, had jarenlang gediend in het Australische leger. Hij dook op rond Knin en nam de tactische organisatie van diverse vrijwilligersmilities op zich.

HOEWEL ER doorgaans nauw wordt samengewerkt met het leger en de MUP-troepen, komen de manschappen van de milities niet voor op de loonlijsten van Defensie of Binnenlandse Zaken. Officieel heeft de Joegoslavische overheid geen banden met de paramilitaire eenheden. In Bosnië en Kroatië voegden zich regelmatig 'weekendstrijders' bij de goed getrainde, permanent inzetbare paramilitairen. Hun oorlogsbuit, niet zelden geroofde luxe auto's vol kleinere roofwaar, was hun loon.

De paramilitairen zijn uitermate geschikt om het vuile werk van de militaire en politieke strategen in Belgrado op te knappen. Tijdens de oorlog in Kroatië en Bosnië was etnische zuivering een middel om het doel, een Groot-Servië, te bereiken. Door de ergste zuiveringen te laten uitvoeren door paramilitaire milities sloeg Milosevic twee vliegen in één klap. Hij hield schone handen én hij bond de steeds machtiger wordende milities aan zich: inzet bete-kende buit.

Officiële betrokkenheid bij etnische zuiveringen is door de Joegoslavische autoriteiten altijd ontkend. De inzet van de paramilitairen en hun oorlogsmisdaden zijn echter ruimschoots aantoonbaar door getuigenissen van slachtoffers en niet in de laatste plaats van de militieleiders zelf. Zo vertrouwde Arkan onlangs nog *BBC World* toe dat hij Milosevic zag als de opperbevelhebber van alle strijdkrachten, ook van zijn Tijgers. 'Ik neem alleen bevelen aan van mijnheer Milosevic', sprak hij.

Vojislav Seselj heeft in het verleden duidelijke taal geuit over Milosevic' betrokkenheid bij oorlogsmisdaden. Gewezen op de wrede campagnes in Bosnië en Kroatië (zijn Cetniks werden onder meer ingezet in Zvornik en Vukovar, waar duizenden moslims en Kroaten werden vermoord), zei hij eens: 'Ik kan dat niet ontkennen. Maar het werd allemaal gepland in Belgrado. Milosevic zélf heeft me gevraagd mijn troepen in te zetten. Ik heb vrijwilligers verzameld en gedaan wat er van me werd verlangd.'

Militiecommandanten hebben zich tijdens de oorlog enorm verrijkt en een sterke positie opgebouwd. De meesten zijn uitgegroeid tot machtige maffiabazen. Maar ze zijn niet onkwetsbaar. Zowel hun kracht als hun zwakte ligt in hun afhankelijkheid van de geheime diensten.

Zowel voor hun operaties als voor de financiering van wapens voor hun milities leunen ze zwaar op veiligheidsdiensten als de SID (buitenlandse zaken), SDB (binnenlandse zaken) en de KOS (militaire inlichtingendienst). Volgens het jaarverslag uit 1997 van de gerenommeerde Observatoire Geopolitique des Drogues hebben deze drie diensten de drugshandel in Servië vast in handen. Ook Arkan speelt een actieve rol in het doorvoeren van drugs via de Balkan en is daarmee een concurrent van de top van het UCK, dat de drugslijnen via Kosovo en Albanië in handen heeft. Voor 'zaken' reisde Arkan regelmatig naar Pristina en het Kroatische deel van Slavonië, waar zijn militie zich heeft uitgeleefd, maar waar hem geen strobreed in de weg wordt gelegd. Het drugsgeld wordt onder meer gebruikt om de paramilities te financieren.

Maar de geheime diensten, rechtstreeks gecontroleerd door Milosevic, zijn niet alleen handen die de paramilities voeden. Het zijn tegelijkertijd machtige instrumenten om de gevaarlijke, heetgebakerde nationale voormannen met hun privélegertjes in toom te houden.

Na 1995, toen de oorlog in Bosnië werd beëindigd met het akkoord van Dayton, vielen veel militieleden in een zwart gat. Ook al waren ze oorlogsveteraan, de overheid erkende hun niet, en zolang er geen nieuwe oorlogsbuit viel te halen, was het voor velen armoe troef. In de Joegoslavische pers verschenen getuigenissen van ontevreden ex-paramilitairen met een knagend geweten. Ene Slobodan Misic verklaarde bijvoorbeeld zeventig tot tachtig mensen vermoord te hebben en dat graag aan de grote klok te hangen om wraak te nemen op de regering die na de oorlog niet meer naar hem had omgekeken. Seselj begon zich te roeren als tegenstander van Milosevic, net als Draskovic. Ook Arkan koos met zijn Servische Eenheidspartij de oppositie.

Dát was niet de bedoeling. Een mysterieuze golf van nooit opgehelderde moorden begon de omgeving van ex-militiecommandanten te teisteren. Vooral Arkans Tijgers en Draskovic' Servische Garde moesten het ontgelden. Twee officieren en een beschermheer van de Srpska Garda werden neergemaaid. Arkan verloor een kolonel, een strijdmakker en een vriendin.

Naar de daders en de redenen voor de moorden valt alleen te gissen. Eén ding lijkt zeker: zolang Milosevic Joegoslavië in een ijzeren greep houdt, zullen ze niet worden opgelost. Want er is er maar één krachtiger en meedogenlozer dan de nationalistische krijgsheren die nu weer op strooptocht zijn in Kosovo.

'Hulpverlening in gevaar'

UNHCR kampt met geldgebrek

GENÈVE, BELGRADO, 12 MEI. De Verenigde Naties hebben gisteren gewaarschuwd dat geldgebrek de pogingen om 750.000 vluchtelingen uit Kosovo te helpen in gevaar kan brengen.

De Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de VN, Sadako Ogata, waarschuwde gisteren dat de UNHCR 143 miljoen dollar nodig heeft om de hulp gedurende zes maanden te garanderen. Van dat bedrag is slechts de helft binnengekomen: 71 miljoen dollar. Dat geld is inmiddels uitgegeven. Japan is de grootste donor, met 23 miljoen dollar, gevolgd door de VS (8,5 miljoen) en Denemarken en Nederland met elk drie miljoen dollar.

Ogata zei gisteren dat „de respons van veel donors, vooral van particulieren, goed is geweest, maar dat meer geld dringend nodig is. „We voorzien slechts in de basisbehoeften van de vluchtelingen. Bovendien is het eind van het conflict nog niet in zicht", zo waarschuwde ze. Ogata deed een beroep op de landen van de EU, want „dit is een Europese tragedie en het is essentieel dat ze een groter deel van de last dragen".

Volgens een woordvoerster van de UNHCR zal het geldgebrek onmiddellijk merkbaar zijn aan de hulpverlening aan de Kosovaren. „Als er geen nieuwe bijdragen komen zullen we niet kunnen volhouden wat we nu doen: het geven van tenten, matrassen, dekens, kookmateriaal en sanitair materiaal."

De Joegoslavische autoriteiten hebben gisteren de Duitse televisiejournalist Pit Schnitzler vrijgelaten. De journalist van de zender SAT1 was op 16 april gearresteerd op beschuldiging van spionage. Hij werd overgedragen aan de Japanse ambassade, die de Duitse belangen in Joegoslavië behartigt.

De Zuid-Afrikaanse president Mandela heeft zijn uitlating van zondag, als zou president Milošević in Zuid-Afrika welkom zijn als hij daar om asiel zou vragen, herroepen. „Ik heb nooit gezegd dat hij welkom is. Ik ben zelfs zover gegaan dat ik ondiplomatieke taal heb gebruikt door te zeggen dat hij zich als een beest gedraagt. Ik heb berichten gehoord dat van oorlogsmisdaden verdachte Serviërs zich in Zuid-Afrika bevinden. Ik heb minister [van Binnenlandse Zaken] Buthelezi opdracht gegeven dat te onderzoeken", aldus Mandela gisteren. Een Brits blad meldde zondag dat Milošević zijn vermogen in Zuid-Afrika heeft ondergebracht. (Reuters, AP, AFP)

'Waarom zit ik vast? Ik heb niemand gedood'

In het Hongaarse Győr zitten illegalen vast die zijn opgepakt bij een poging naar Oostenrijk te gaan. Onder hen zijn vluchtelingen uit Kosovo en dienstweigeraars uit Joegoslavië. „De NAVO gooit bommen, maar visa geven, ho maar."

Door onze correspondent
RENÉE POSTMA

GYŐR, 12 MEI. Zodra de Hongaarse grenswacht zijn sleutels uit zijn zak haalt wordt het onrustig aan de andere kant van de traliedeur. „Város, város", roepen een paar stemmen. Het is waarschijnlijk het enige Hongaars dat ze kennen en betekent dat ze naar de stad willen. Om op straat nieuwe valse paspoorten te kopen of contacten te leggen met mensensmokkelaars die hen tegen betaling van een paar duizend mark over de groene grens naar Oostenrijk loodsen.

Maar voorlopig zitten ze achter slot en grendel in wat het Hongaarse equivalent is van het 'grenshospitium'. Ze zijn gesnapt toen ze illegaal het land probeerden te verlaten, richting Oostenrijk.

Naimi kijkt somber. Weken geleden kwam hij in de eerste grote vluchtelingenstroom uit Kosovo Macedonië binnen. Samen met zijn vrouw en hun twee kleine kinderen kwam hij in het Macedonische vluchtelingenkamp Stenkovec terecht.

Zo gauw hij kon nam hij de benen. Naimi's vader en zijn broers wonen in Zweden. Hij wilde de formaliteiten niet afwachten en dacht zijn weg naar Zweden te kunnen kopen. „Geld is voor ons Kosovaren geen probleem", zegt hij, nog altijd een beetje opschepperig met een baby op de arm.

Vanuit Macedonië nam een vrachtwagen hen mee naar Bulgarije, Roemenië en Hongarije. In Boedapest kocht hij valse paspoorten voor het hele gezin. De eigen documenten waren in Kosovo afgenomen door de Serviërs. Vele duizenden marken investeerde Naimi in zijn vlucht, maar het bleek allemaal tevergeefs toen de Oostenrijkse grenswacht de valse documenten tegen het licht hield en het hele gezin aanhield. Sindsdien zit Naimi samen met nog 120 anderen opgesloten in Győr, in het westen van Hongarije bij de grens met Oostenrijk.

De meesten van hen zijn Kosovaren. Een broer en een zuster kwamen gewoon met de bus via

Belgrado naar Boedapest. Een ouder echtpaar wil niet vertellen hoe ze gekomen zijn. Ze zijn zonder papieren over de groene grens tussen Joegoslavië en Hongarije geslopen.

Achter de tralies in Győr weet niemand hoe het verder moet. Ze zitten in de val. Allemaal hebben ze familie in Oostenrijk, Duitsland, Nederland of Zweden. Maar er zit geen enkele beweging in de bureaucratie. „Jullie zitten daar lekker koffie te drinken terwijl de NAVO bommen gooit, maar visa geven ho maar!" roept een van de Kosovaren boos. En ze mogen niet eens de deur uit om zelf iets te regelen.

Een jonge Montenegrijn heeft veel woorden nodig om te betogen dat het een schande is dat hij hier wordt vast gehouden. Hij blijkt deserteur uit het Joegoslavische leger. „Ik heb niemand gedood en niets gestolen", roept hij met een scherpe stem. „Waarom moet ik hier dan in een gevangenis zitten? Als ik hier nog een paar dagen moet zitten maak ik me van kant. Kijk maar." En hij toont zijn linkerarm waar hij bij wijze van dreigement alvast een scheermes in heeft gezet. Een stuk of acht diepe sneden overdwars zijn dichtgesmeerd met jodium.

Minstens vijftienduizend mark heeft hij uitgegeven, zegt hij, om weg te kunnen komen uit Kosovo waar hij met zijn eenheid gelegerd was. „Geef je paspoort hier, ik moet controleren of je echt uit Nederland komt." De deserteur voert achter de tralies van het hospitium een eigen schrikbewind. De waanzin en de wanhoop staan hem in de ogen geschreven.

De Kosovaren halen hun schouders op. „Hij zit onder de pillen. Vraag maar niet te veel door, want hij heeft waarschijnlijk zelf ook mensen vermoord in Kosovo." Zijn ze dan niet bang? „Nee, we zitten hier allemaal op een visum te wachten. Ooit leefden we met elkaar in vrede, nu zitten we hier weer met elkaar."

Het 'autisme' van de Serviërs

De NAVO-luchtacties hebben de Serviërs verenigd. De oppositie wordt bedreigd en voor landverraders uitgemaakt. Dat de Serviërs een miljoen Kosovaren verdrijven is geen thema.

Door onze redacteur
PETER MICHIELSEN

ROTTERDAM, 12 MEI. „Ik kan niet geloven dat het Servische volk de lezing van het bewind in Belgrado over de oorlog gelooft." Dat zei de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Madeleine Albright, gisteravond in een toespraak tot de Serviërs, die de boodschap via zenders als de Voice of America, Radio Vrij Europa, Worldnet en het Internet konden beluisteren. Ze doelde in concreto op de 'etnische zuivering' van Kosovo door de Serviërs. Belgrado beweert dat de Kosovaren vluchten voor de NAVO-bommen. Dat klopt dus niet, zo wilde Albright de Serviers voorhouden.

Het is de vraag hoeveel Servische kijkers zich iets van Albrights ongeloof hebben aangetrokken. Sinds de luchtaanvallen begonnen, heeft de sfeer in Servië veel gemeen met de sfeer, die onlangs door commentator William Rees-Mogg in *The Times* in herinnering werd geroepen. Rees-Mogg greep terug op zijn eigen herinneringen aan de Duitse bombardementen op Londen in de Tweede Wereldoorlog. De Britten zaten in hun schuilkelders, hoorden het beangstigende lawaai van de Duitse bommenwerpers en hoorden hoe hun huizen boven hen instortten. En één ding wisten ze heel zeker, aldus Rees-Mogg: *deze* barbarij zouden ze nooit vergeten, zouden ze ook nooit vergeven.

De oorlog heeft van de Serviërs, zo schreef onlangs de Kroatische schrijfster

Demonstratie tegen de NAVO-bombardementen in het centrum van Belgrado. (Foto FotoLoods)

1991. Een fatsoenlijk politiek debat heeft sindsdien in dat Joegoslavië ontbroken, omdat het debat dat er was, vaak dodig werd gedomineerd door wat 'de Servische kwestie' kan worden genoemd: wat zijn binnen welke grenzen leven en buiten welke grenzen horen ze te versterkt en verdiept. De 'barbaarse agressie', in de Servische media ondersteund met beelden van burgerslachtoffers, hebben in Servië de sfeer opgeroepen die Rees-Mogg beschreef. In die sfeer is de schietschijf een nieuw en trots symbool: dat van unaniem verzet tegen de hele boze buitenwereld. Elke vorm van kritiek op prijs op mijn hoofd hebben gezet."

De campagne komt neer op een hetze, of zelfs op een oproep tot een moordaanslag. Die heeft zijn precedent in de moord op de prominente kritische journalist Slavko Curuvija, eigenaar van twee onafhankelijke kranten, die op 11 april in Belgrado door twee gemaskerde mannen

isolement van Milošević, omdat in Servië geen sprake zal zijn van democratie zolang deze aan de macht is, en elk akkoord hem aan de macht houdt. „Met Milošević in het zadel zal de oorlog niet ophouden, dan komt er binnen half jaar oorlog in Montenegro, over een jaar in de Sandžak, over anderhalf jaar in de Vojvodina en over twee jaar in Belgrado."

Zolang de oorlog woedt kan de oppositie niets doen: de media staan onder censuur, de leiders van de oppositie vrezen voor hun leven en iedereen die kritiek uit, moet vrezen voor het leger te worden opgeroepen en naar Kosovo te worden gestuurd.

Veel kans werkelijk te worden begrepen maakt Madeleine Albright dus niet. De Serviërs hebben geen enkele boodschap aan de één miljoen uit Kosovo verdreven Albanezen. Ze hadden al voor de luchtacties op 24 maart begonnen geen aandacht voor die Albanezen – die in de ogen van de meeste Serviërs sowieso als niet-Slaven en niet-christenen niet in Servië thuishoorden – en dat gold tot op zekere hoogte zelfs voor de oppositie. Ook die oppositie heeft zich de afgelopen jaren dan ook niet of nauwelijks om de onderdrukte Albanezen bekommerd.

Dat is overigens niet alleen die oppositie te verwijten. Nadat de Kosovaren in 1989 hun autonomie waren kwijtgeraakt, kozen ze voor een zelfopgelegde vorm van segregatie. Ze verbraken alle contacten met het Servische gezag en vormden hun eigen ondergrondse parallelstaat. Ze boycotten alle verkiezingen en zijn dus ook niet meer parlementair vertegenwoordigd geweest. Eén van de gevolgen daarvan was dat ze zichzelf politiek marginaliseerden in een mate die Milošević in staat stelde hen totaal te negeren (tot het Kosovo Bevrijdingsleger UÇK lastig werd, eind 1997).

Een ander gevolg was dat alle potentiële contacten van de Kosovaren met de Servische oppositie werden verhinderd, zelfs nadat die oppositie tot de conclusie was

FISCHER

Fischer was nooit een pacifist

[• *Vervolg van pagina 1] In discussies met zijn ouders had hij steeds weer gevraagd: waarom hebben jullie destijds niet meer tegen Hitler gedaan? Als er nu in Joegoslavië aanwijzingen zijn van een barbaarse vorm van fascisme, moet daartegen met alle middelen worden opgetreden, zelfs met geweld.* Want één ding heeft hij, Fischer,

sovo zijn opgehouden. Eerst Slovenië, toen Kroatië en Bosnië. Hij *laat een bloedig spoor achter van intussen 300.000 doden".*

Intussen ijvert de diplomaat *Joseph Fischer voor zijn vredesplan, waarvoor hij de zeven belangrijkste westerse landen én Rusland wist te winnen. Van een eenzijdige stopzetting van de NA-*

de wereld' en op dit moment het 'totale pacifisme' verkondigen. „Ik schaam me voor mijn land dat weer bommen op Belgrado gooit", zei de Berlijnse Groene Hans-Christian Ströbele geëmotioneerd in de Bondsdag. Dat was ruim een dag nadat Duitse piloten hun eerste bommen op Joegoslavië hadden laten vallen.

Zelf had Fischer de 24ste maart, toen de aanvallen begonnen, een van de 'zwartste dagen' in zijn leven genoemd, ondanks zijn niet-pacifistische instelling. De verantwoordelijkheid die hij voelt als lid van een oorlogskabinet drukt zwaar op de groene minister, die zegt nauwelijks nog tijd te hebben om zelfs maar naar het toilet te gaan. Aanvankelijk had hij zijn huwelijk (het vierde) zelfs weken uitgesteld, omdat een feestje hem ongepast leek.

„Wie had gedacht dat ik mijn 51ste verjaardag zou doorbrengen op een bijeenkomst van NAVO-ministers van over militaire acties!" reageerde Fischer geraakt door de golf van scheldkanonades uit de partij en woedende brieven. Zelfs geschrokken was hij van de reacties van Holocaust-overlevenden, die hem verweten met zijn vergelijking van Auschwitz met Kosovo de moord op zes miljoen joden te kleineren.

Al te krasse historische vergelijkingen maakt Fischer sindsdien niet meer. Maar van de juistheid van de NAVO-inmenging is de groene minister zeker. De massamoorden in Srebrenica hebben hem de ogen geopend: „Als we Milošević niet stoppen, zal het moorden op de zuidelijke Balkan verder gaan. Montenegro, Macedonië, deze man zou nooit bij Ko-

partijvrienden laten doorschemeren. Een carrot-and-stick politiek is de inzet van Fischer en zijn Realos in het partijbestuur, die een compromis van een tijdelijk staakt-het-vuren hopen door te zetten. 'Willen jullie mij of jullie dromen?' wil Fischer zijn partij voorhouden.

Dromers zitten er genoeg bij de Groenen. De afdeling Lübeck is nog het meest radicaal, blijkt uit hun motie – een van de honderd – die morgen in Bielefeld worden besproken. Niet alleen moeten de Groenen de regering verlaten, ook alle groene Bondsdagafgevaardigden die met de NAVO-aanvallen hebben ingestemd, moeten hun functie neerleggen.

'Groenen zweven tussen hemel en aarde', meldt de linkse *Tageszeitung* vandaag. 'Laten ze morgen de regering ontploffen?' kopt het populaire *Bild* en drukt de hoofden van de groene hardliners af. Fischer zelf is nerveus, zo blijkt uit zijn dreigement om af te treden. Misschien is hij donderdagavond weer een eenvoudige parlementariër. „Dan heb ik het gehad", liet hij *Der Spiegel* weten. En de Groene partij ook.

de al net zo om die kwestie als de oorzaak van de Bosnië, en ook na de beëindiging van de Bosnische oorlog in 1995 is de Servische kwestie' als een verstikkende deken over de politiek in Joegoslavië (en de Servische Republiek in Bosnië) blijven liggen. De Servische kwestie is in Servië het alpha en omega van alles – een onuitputtelijk reservoir voor manipulaties door Slobodan Milošević en een even onuitputtelijke bron van argumenten die de oppositiepartijen verdelen en fragmenteren.

De NAVO-aanvallen hebben die sfeer

Dat merkt de oppositie aan den lijve. In de Servische media worden mensen als Zoran Djindjić, de leider van de Democratische Partij, en ex-generaal Vuk Obradović, de leider van de sociaal-democraten, zonder enige nuance uitgemaakt voor volksverraders, overlopers en spionnen. Ze zouden vóór de NAVO-acties zijn en de NAVO zelfs doelen voor de bombardementen hebben verraden. Djindjić deze week: „Het schort er nog aan dat ze een

weest – zo wordt hij in elk geval wel geïnterpreteerd.

De hetze tegen de oppositie heeft Djindjić er inmiddels toe gebracht zich voorlopig uit de voeten te maken: hij heeft zich teruggetrokken in de zusterrepubliek Montenegro, waar zijn geestverwant Milo Djukanović aan de macht is. Vandaar zet hij zijn verzet tegen het regime voort. Hij pleitte deze week in een gesprek met de *Frankfurter Allgemeine* voor een volledig

factor kan zijn bij de uitvoering van plannen die het Westen belangrijk acht. Eerder dit jaar gebruikte China zijn vetorecht in de Veiligheidsraad om de stationering van een VN-veiligheidsmacht in Macedonië te verhinderen. China sprak zich uit omdat Macedonië diplomatieke contacten aanknoopte met Taiwan, het eiland dat China beschouwt als een afvallige provincie.

Maar hoewel China nu triomfantelijk een aantal troeven in de hand heeft, zijn deze toch minder sterk dan Peking zich zou wensen. Dat heeft vooral te maken met de zorgelijke situatie in eigen land. De economische groei vertraagt met een percentage van onder de 8 procent steeds verder, in alle steden groeit de werkloosheid, corruptie tast het hele maatschappelijke leven aan en de buitenlandse investeringen zijn in het eerste kwartaal van dit jaar met 15 procent gedaald. China rekent echter op een voortdurende investeringsstroom uit het buitenland als brandstof voor zijn economie.

Het moet Peking de afgelopen dagen ongetwijfeld hebben verontrust dat het niet in staat is zijn politieke grieven te scheiden van zijn economische belangen. Want ondanks de informele verzekering van de Chinese autoriteiten, dat het buitenlandse bedrijfsleven geen reden heeft zich zorgen te maken, hebben al een aantal ondernemers uit het Westen hun afspraken in China afgeblazen. Beelden van stenen gooiende demonstranten en berichten over plunderende burgers die het hebben voorzien op westerse bedrijven , hebben het buitenland ervan doordrongen dat China nog altijd een onberekenbare maatschappij is. De Franse investeringsbank Crédit Lyonnais besloot een belangrijke conferentie in Peking in omvang te beperken. En afspraken die Duitse bedrijven, waaronder Volkswagen en DaimlerChrysler, hadden gemaakt, vielen in het water doordat het bezoek van de Duitse bondskanselier Schröder vandaag aan Peking slechts een dag duurt en niet langer, zoals oorspronkelijk de bedoeling was.

Zelf had Fischer de 24ste maart, toen de aanvallen begonnen, een van de 'zwartste dagen' in zijn leven genoemd, ondanks zijn niet-pacifistische instelling. De verantwoordelijkheid die hij voelt als lid van een oorlogskabinet drukt zwaar op de groene minister, die zegt nauwelijks nog tijd te hebben om zelfs maar naar het toilet te gaan. Aanvankelijk had hij zijn huwelijk (het vierde) zelfs weken uitgesteld, omdat een feestje hem ongepast leek.

„Wie had gedacht dat ik mijn 51ste verjaardag zou doorbrengen op een bijeenkomst van NAVO-ministers van over militaire acties!" reageerde Fischer geraakt door de golf van scheldkanonades uit de partij en woedende brieven. Zelfs geschrokken was hij van de reacties van Holocaust-overlevenden, die hem verweten met zijn vergelijking van Auschwitz met Kosovo de moord op zes miljoen joden te kleineren.

Al te krasse historische vergelijkingen maakt Fischer sindsdien niet meer. Maar van de juistheid van de NAVO-inmenging is de groene minister zeker. De massamoorden in Srebrenica hebben hem de ogen geopend: „Als we Milošević niet stoppen, zal het moorden op de zuidelijke Balkan verder gaan. Montenegro, Macedonië, deze man zou nooit bij Ko-

partijvrienden laten doorschemeren. Een carrot-and-stick politiek is de inzet van Fischer en zijn Realos in het partijbestuur, die een compromis van een tijdelijk staakt-het-vuren hopen door te zetten. 'Willen jullie mij of jullie dromen?' wil Fischer zijn partij voorhouden.

Dromers zitten er genoeg bij de Groenen. De afdeling Lübeck is nog het meest radicaal, blijkt uit hun motie – een van de honderd – die morgen in Bielefeld worden besproken. Niet alleen moeten de Groenen de regering verlaten, ook alle groene Bondsdagafgevaardigden die met de NAVO-aanvallen hebben ingestemd, moeten hun functie neerleggen.

'Groenen zweven tussen hemel en aarde', meldt de linkse *Tageszeitung* vandaag. 'Laten ze morgen de regering ontploffen?' kopt het populaire *Bild* en drukt de hoofden van de groene hardliners af. Fischer zelf is nerveus, zo blijkt uit zijn dreigement om af te treden. Misschien is hij donderdagavond weer een eenvoudige parlementariër. „Dan heb ik het gehad", liet hij *Der Spiegel* weten. En de Groene partij ook.

de al net zo om die kwestie als de oorzaak van de Bosnië, en ook na de beëindiging van de Bosnische oorlog in 1995 is de Servische kwestie' als een verstikkende deken over de politiek in Joegoslavië (en de Servische Republiek in Bosnië) blijven liggen. De Servische kwestie is in Servië het alpha en omega van alles – een onuitputtelijk reservoir voor manipulaties door Slobodan Milošević en een even onuitputtelijke bron van argumenten die de oppositiepartijen verdelen en fragmenteren.

De NAVO-aanvallen hebben die sfeer

Dat merkt de oppositie aan den lijve. In de Servische media worden mensen als Zoran Djindjić, de leider van de Democratische Partij, en ex-generaal Vuk Obradović, de leider van de sociaal-democraten, zonder enige nuance uitgemaakt voor volksverraders, overlopers en spionnen. Ze zouden vóór de NAVO-acties zijn en de NAVO zelfs doelen voor de bombardementen hebben verraden. Djindjić deze week: „Het schort er nog aan dat ze een

weest – zo wordt hij in elk geval wel geïnterpreteerd.

De hetze tegen de oppositie heeft Djindjić er inmiddels toe gebracht zich voorlopig uit de voeten te maken: hij heeft zich teruggetrokken in de zusterrepubliek Montenegro, waar zijn geestverwant Milo Djukanović aan de macht is. Vandaar zet hij zijn verzet tegen het regime voort. Hij pleitte deze week in een gesprek met de *Frankfurter Allgemeine* voor een volledig

factor kan zijn bij de uitvoering van plannen die het Westen belangrijk acht. Eerder dit jaar gebruikte China zijn vetorecht in de Veiligheidsraad om de stationering van een VN-veiligheidsmacht in Macedonië te verhinderen. China sprak zich uit omdat Macedonië diplomatieke contacten aanknoopte met Taiwan, het eiland dat China beschouwt als een afvallige provincie.

Maar hoewel China nu triomfantelijk een aantal troeven in de hand heeft, zijn deze toch minder sterk dan Peking zich zou wensen. Dat heeft vooral te maken met de zorgelijke situatie in eigen land. De economische groei vertraagt met een percentage van onder de 8 procent steeds verder, in alle steden groeit de werkloosheid, corruptie tast het hele maatschappelijke leven aan en de buitenlandse investeringen zijn in het eerste kwartaal van dit jaar met 15 procent gedaald. China rekent echter op een voortdurende investeringsstroom uit het buitenland als brandstof voor zijn economie.

Het moet Peking de afgelopen dagen ongetwijfeld hebben verontrust dat het niet in staat is zijn politieke grieven te scheiden van zijn economische belangen. Want ondanks de informele verzekering van de Chinese autoriteiten, dat het buitenlandse bedrijfsleven geen reden heeft zich zorgen te maken, hebben al een aantal ondernemers uit het Westen hun afspraken in China afgeblazen. Beelden van stenen gooiende demonstranten en berichten over plunderende burgers die het hebben voorzien op westerse bedrijven , hebben het buitenland ervan doordrongen dat China nog altijd een onberekenbare maatschappij is. De Franse investeringsbank Crédit Lyonnais besloot een belangrijke conferentie in Peking in omvang te beperken. En afspraken die Duitse bedrijven, waaronder Volkswagen en DaimlerChrysler, hadden gemaakt, vielen in het water doordat het bezoek van de Duitse bondskanselier Schröder vandaag aan Peking slechts een dag duurt en niet langer, zoals oorspronkelijk de bedoeling was.

Peking wil zijn troeven uitspelen

Na de voltreffer op de Chinese ambassade in Belgrado moet meer dan ooit rekening worden gehouden met de wensen van Peking.

Door onze correspondent
FLORIS-JAN VAN LUYN

PEKING, 12 MEI. China, dat vandaag met de terugkomst van de drie in Belgrado omgekomen landgenoten in het hele land de vlag halfstok heeft gehangen, is volgens regering in Peking zoveel schade berokkend, dat het nu in de gelegenheid is om het Westen eisen te stellen. Een aantal van die eisen zijn inmiddels bekend. Zo heeft Peking laten weten alleen akkoord te gaan met een plan van de G-7 en Rusland voor de stationering van veiligheidstroepen van de Verenigde Naties in Kosovo, indien de NAVO haar bombardementen staakt. Zo niet, dan zal China zijn veto in de Veiligheidsraad gebruiken om het plan te verwerpen.

Vorige week nog leek China zich, ondanks de aanhoudende kritiek op de NAVO, voorzichtig achter het G-7 voorstel te scharen. Maar de aanval op de ambassade, door China gepresenteerd als 'opzettelijk', en de in Chinese ogen 'halfslachtige' verontschuldiging daarvoor, hebben het land in een positie gebracht die zij zich al lange tijd wenst: het wordt serieus genomen door de internationale gemeenschap en met name de Verenigde Staten. Sinds het succesvolle bezoek van president Clinton, vorige zomer, heeft China zich in toenemende mate in zijn hemd gezet gevoeld. De Amerikaanse regering sprak keer op keer van een 'constructieve strategische samenwerking', maar volgens Peking was daar weinig van te merken. De traditionele onenigheid over Taiwan en Tibet, de mensenrechten en het handelstekort speelde telkens weer op, en nieuwe kwesties voegden zich aan de lijst van knelpunten toe. Zo hebben de VS China beschuldigd van diefstal van militaire geheimen, en zorgen Amerikaanse plannen voor een militair verdedigingsschild (TMD) in Oost-Azië voor groeiende irritatie. Bovendien ging Peking recentelijk diep door de knieën tijdens het topoverleg over toetreding tot de Wereldhandelsorganisatie (WTO), maar resulteerde dat niet in een akkoord. Wat China echter vooral dwars zit, is dat het door de VS is gepasseerd bij de beslissing over ingrijpen in Joegoslavië.

Over een aantal van deze kwesties, zo heeft Peking de afgelopen dagen via diverse bronnen laten weten, wenst China nu opnieuw te onderhandelen. Het heeft genoeg van de kritiek uit het Westen en het doen van concessies zonder dat het daar zichtbaar voor is beloond. Om die reden wenst de Chinese regering niet langer in te gaan op de eisen van de VS en de Europese Unie die betrekking hebben op toetreding tot de WTO. En volgens een goed geïnformeerde bron, vandaag aangehaald door de *Financial Times*, eist Peking nu dat Taiwan buiten het Amerikaanse defenensieplan voor Azië wordt gehouden. Voorts zouden de VS de beschuldigingen over de spionagekwestie dienen in te trekken.

Hoewel het onwaarschijnlijk is dat de VS en de EU op alle eisen zullen ingaan, is het duidelijk dat zij voorlopig meer dan voorheen rekening moeten houden met China. Peking heeft al eerder laten zien dat het ondanks „het gebrek aan respect voor China"(aldus de Chinese regering) een hinderlijke

Ingezonden mededeling

WILT U MEER UIT UW SPAARGELD HALEN?

Voor meer informatie over RenteMAXX kunt u terecht bij uw financieel adviseur van de Rabobank, of Robeco Advies 0800-8010. Internet www.rentemaxx.nl
U kunt ook de bon in een ongefrankeerde envelop sturen naar:
Robeco, Antwoordnummer 7445, 3000 VB Rotterdam.

Naam + voorl.: m/v
Geb. datum:
Adres:
Postcode/plaats:
Tel. overdag:
Tel. 's avonds:

Ik wil mijn informatie graag ontvangen via:
○ De Rabobank, en heb daar wel/geen rekening
○ Robeco Advies, en heb daar wel/geen rekening

7300/1

% ROBECO

THE RIGHT TIME, THE RIGHT PLACE, THE RIGHT PEOPLE

‚China op Shas

'De oligarchen van Italië kiezen een doge'

Morgen kiest een speciaal kiescollege de nieuwe president van Italië. Een politiek schimmenspel dat de Italianen snel achter zich willen laten.

Door onze correspondent
MARC LEIJENDEKKER

ROME, 12 MEI. Presidentsverkiezingen vormen een van de belangrijkste voorstellingen van het Italiaanse politieke circus. Het zijn meestal dramaʼs met politieke slijpschutters, dubbelspel, gehamer en deals en schijnkandidaten die naar voren worden geschoven om het spervuur van tegenstanders op te vangen.

Premier Massimo D'Alema probeert het dit keer anders te laten gaan, omdat hij het gekonkel een bijmage vindt die de kloof tussen burger en politiek verder vergroot. Het parlement zou morgen meteen in de eerste ronde een nieuwe president moeten aanwijzen. Maar rond het vandaag middaguur was de centrumlinkse coalitie het zelfs onderling nog niet eens worden, laat staan dat een akkoord met de rechtse oppositie in zicht was.

Het spel is al maanden aan de gang. Het is intrigerend voor wie gedurldig alle manoeuvres wil volgen, maar dat zijn eigenlijk alleen de politici zelf en de mensen die hen beroepshalve moeten volgen. De meeste Italianen laten het gelaten over zich heen komen.

"De Italiaanse politici zijn hypocrieten en spelen een dubbelspel", schreef het dagblad *La Repubblica*. Wat vooral moeilijk te verteren is, dat vrijwel niemand durft te zeggen dat hij of zij het ambt van president ambieert. "Dit is te hoog voor mij", roept de minister van Binnenlandse Zaken, Rosa Russo Jervolino, die naar voren is geschoven door de Italiaanse Volkspartij. „Ik heb al zoveel gehad", zegt de minister van Financiën, Carlo Azeglio Ciampi, voor-

de traditionele religieuze en culturele wortels van het Noord-Afrikaanse jodendom voordat deze waarden door de ashkenazim (van Oost-Europese oorsprong) door de zionistische molen werd gehaald. De paradox van deze ontwikkeling is dat Shas sterk beïnvloed is door de Oost-Europese orthodoxie. Arye De'ri werd opgeleid door rabbijnen van Oost-Europese afkomst, helgeen van grote invloed is geweest op de structuur en inhoud van Shas.

In de loop der jaren is de aanhang van Shas, evenals die van andere ultra-orthodoxe partijen, in het vaarwater van het territoriale zionisme gekomen. De religieuze stellingname van rabbijn Ovadia Yosef dat „het redden van een mensenleven belangrijker is dan land" heeft in Shas aan kracht ingewonnen. Dat is een van de redenen dat Shas in 1996 vrij gemakkelijk kon overschakelen van links naar rechts en ook op 17 mei zijn aanhangers zal opdragen voor de Likud-kandidaat voor het premierschap, Benjamin Netanyahu, te stemmen. „Shas-Bibi (koosnaam voor Netanyahu). Bibi-Shas", roept De'ri in Netivot.

De extase bereikt zijn hoogtepunt. Ehud Barak, de leider van Israël-Eén, is voor Shas persona non-grata. Dienst strijd voor dienstplicht van de haredim (ultra-orthodoxen) en tegen het „kopen" van de ultra-orthodoxe partij- en in het coalitiegeschenkel na de verkiezingen met miljarden shekels uit de schatkist, heeft hem tot vijand van Shas gemaakt.

De politieke strijd op leven en dood voert Shas echter tegen de „Russen". Dat gevecht is aangewakkerd door het verlangen van de Russische immigrantenpartij van Natan Sharanski om het invloedrijke ministerie van Binnenlandse Zaken uit handen van Shas te spelen. „Sharanski wil dat ministerie om Israel open te stellen voor nog meer goyim (niet-joden uit Rusland). Die komen op onze welvaart af om nog meer kerken te bouwen en winkels voor de verkoop van varkens (omrin volgens joodse godsdienst) te openen", houdt De'ri het aan zijn voeten liggende gehoor in Netivot voor.

"Shas blijft groeien", belooft de leider. "Dat moet ons antwoord zijn op achtervolging en discriminatie."

De Italiaanse president wordt niet direct door het volk gekozen, maar aangewezen door een speciaal kiescollege. Dit jaar bestaat dat uit 1010 leden: 638 kamerleden, 314 gekozen senatoren, tien senatoren voor het leven, en 58 vertegenwoordigers van de Italiaanse regioʼs. Door de ingewikkelde partijpolitieke machtsratios kan die verkiezing een langdurige aangelegenheid zijn. De huidige president, Oscar Luigi Scalfaro, werd pas in de zestiende ronde gekozen. Waarschijnlijk had het nog langer geduurd als de mafia niet onderzoeksrechter Giovanni Falcone had vermoord en de politieke partijen vonden dat ze in een reactie daarop hun rijzies moesten opschorten.

Het record is de verkiezing van de christen-democraat Giovanni Leone in 1971. Daarvoor waren 23 stemmingen nodig. Slechts twee keer is meteen in de eerste ronde een president gekozen. In 1947 met Enrico De Nicola (ontknechtelijk), een overgangsfiguur die a waarnemend staatshoofd was, en in 1985, toen de partijen van tevoren overeenstemming hadden bereikt over de christen-democraat Francesco Cossiga. Er zijn twee stemmingen per dag. In de eerste drie ronden is een meerderheid van twee derde nodig om te worden gekozen, daarna volstaat een absolute meerderheid.

De Italiaanse president wordt niet direct door het volk gekozen, maar aangewezen door een speciaal kiescollege. Dit jaar bestaat dat uit 1010 leden: 638 kamerleden, 314 gekozen senatoren, tien senatoren voor het leven, en 58 vertegenwoordigers van de Italiaanse regioʼs. Door de ingewikkelde partijpolitieke machtsratios kan die verkiezing een langdurige aangelegenheid zijn. De huidige president, Oscar Luigi Scalfaro, werd pas in de zestiende ronde gekozen. Waarschijnlijk had het nog langer geduurd als de mafia niet onderzoekster Giovanni Falcone had vermoord en de politieke partijen vonden dat ze in een reactie daarop hun rijzies moesten opschorten.

Het record is de verkiezing van de christen-democraat Giovanni Leone in 1971. Daarvoor waren 23 stemmingen nodig. Slechts twee keer is meteen in de eerste ronde een president gekozen. In 1947 met Enrico De Nicola (ontknechtelijk), een overgangsfiguur die a waarnemend staatshoofd was, en in 1985, toen de partijen van tevoren overeenstemming hadden bereikt over de christen-democraat Francesco Cossiga. Er zijn twee stemmingen per dag. In de eerste drie ronden is een meerderheid van twee derde nodig om te worden gekozen, daarna volstaat een absolute meerderheid.

De meeste parlementsleden vinden dat Bonino te ongrijpbaar is, teveel haar eigen weg gaat. Zij heeft bijvoorbeeld fel uitgehaald naar de gewoonte van parlementsleden om tijdens hun mandaat van partij of van coalitie te veranderen. Als dat tot een politieke crisis leidt, moeten er nieuwe verkiezingen komen, vindt Bonino – een consequente die de huidige president, Oscar Luigi Scalfaro, nooit heeft willen trekken. In tegenstelling tot Scalfaro pleit Bonino voor een politiek 'tweestromenland'. En voor veel van het vertrigtal partijen in het parlement zou dit machtsverschies betekenen.

De presidentsverkiezingen drijgen zo opnieuw een schimmenspel te worden, een slukje 'oude politiek' dat de meeste Italianen zo snel mogelijk achter zich willen laten.

zetten op standjes op straat.

GroenLinks blijft Kosovo-beleid van NAVO steunen

Door onze diplomatiek redacteur

DEN HAAG, 12 MEI. GroenLinks blijft de Kosovo-politiek van de NAVO steunen, hoewel het kabinet pleidooien van die partij voor een pauze van 48 uur in de NAVO-bombardementen op Joegoslavië afwijst.

In een spoedoverleg in de Tweede Kamer bleek de fractie van GroenLinks gisteren verheugd over opmerkingen van minister Van Aartsen (Buitenlandse Zaken) dat een tijdelijke bombardementspauze in de huidige situatie niet gewenst is maar op zichzelf voor de NAVO en de regering „geen taboe" is. Zo'n pauze „kan" deel uitmaken van een diplomatieke operatie, aldus Van Aartsen, die duidelijk maakte dat de NAVO er rekening mee houdt dat een bombardementspauze in de toekomst nuttig kan zijn om een internationaal diplomatiek akkoord over Kosovo te bevorderen.

Maar dan moet zo'n pauze onderdeel zijn van een politieke oplossing voor de Kosovo-crisis in een totaalpakket. Daarbij moet de Joegoslavische president Milošević substantieel en controleerbaar tegemoet komen aan eisen als de militaire ontruiming van Kosovo en beëindiging van het geweld tegen de Kosovaren, zei de minister.

De overgrote meerderheid van de Kamer was het met hem eens dat een pauze in de bombardementen „geen beloning voor Milošević" mag zijn zolang hij niet echt op zulke voorwaarden ingaat.

Kamerlid Vos herhaalde namens GroenLinks aan het einde van het debat haar oorspronkelijke verzoek om direct een pauze af te kondigen niet meer. Toen Van Aartsen vervolgens de conclusie trok dat ook GroenLinks het met hem eens leek te zijn, corrigeerde Vos hem. Zij benadrukte dat haar pleidooi voor een tijdelijke bombardementspauze erop gericht was de kans op een politieke oplossing te verbeteren. Na de aanval op de Chinese ambassade in Belgrado, vorige week vrijdag, zou zo'n gebaar van de NAVO juist de „diplomatieke stagnatie kunnen doorbreken" en de bereidheid van China vergroten om in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in te stemmen met een akkoord, zei zij.

Van Aartsen deelde de kritiek van de Kamer op „afgrijselijke vergissingen" in de NAVO-luchtacties zoals het bombarderen van de Chinese ambassade, die hij „een stupiditeit" noemde.

Nederlands vertegenwoordiger in de Veiligheidsraad heeft daarvoor tweemaal excuses aangeboden. Nederland zou gisteravond in de NAVO-raad het probleem van dergelijke blunders aan de orde stellen, zei Van Aartsen.

Debat

DE TWEEDE KAMER HEEFT niet de 'schone' oorlog gekregen waaraan zij ruim anderhalve maand geleden in goed vertrouwen maar toch betrekkelijk naïef haar goedkeuring heeft gehecht. In de door volksvertegenwoordigers èn verantwoordelijke minister gebezigde termen tijdens het debat van gisteren over Kosovo klonk wel bijzonder veel onvrede door over wat minister Van Aartsen „geen fout maar een stommiteit" noemde, de bommen op de Chinese ambassade in Belgrado. Dat incident staat inmiddels voor alles wat er in zeven weken NAVO-bombardementen is „misgegaan". Toch ziet het er naar uit dat de bewindsman en de volksvertegenwoordigers vooral het slachtoffer zijn van hun eigen veronachtzaming van de werkelijkheid. Zoals in iedere bureaucratie worden ook binnen de NAVO, soms 'stomme', fouten gemaakt. En in een oorlog kosten fouten mensenlevens en verpesten zij de vredeskansen.

De strekking van het debat ging ook nog aan iets anders voorbij. Door de nadruk te leggen op de slachtoffers van afzwaaiers en verouderde kaarten werd veronachtzaamd wat in het NAVO-jargon *collateral damage* heet: niet bedoelde nevenschade van wel bedoelde bominslagen, onder meer in de vorm van doden en gewonden. De vertrekkende voorzitter van de militaire commissie van de NAVO, generaal Klaus Naumann, noemde vorige week het voorkómen van civiele slachtoffers een van de handicaps waarmee de piloten ten strijde trekken. Onder meer daarom duurt volgens hem de campagne langer dan noodzakelijk en wenselijk is. Een complicatie waaraan de Kamerleden verder geen aandacht besteedden.

12-5-99

OM HET DEBAT WAS gevraagd door GroenLinks, dat bovendien een pauze van 48 uur in de bombardementen voorstelde. Uit de nog betrekkelijk jonge geschiedenis van luchtoorlogen kan worden afgeleid dat dergelijke onderbrekingen niet bijdragen aan het beoogde doel: het scheppen van een beter klimaat voor onderhandelingen. In de Vietnamoorlog dienden dergelijke pauzes dan ook meer om de binnenlandse critici van die oorlog van de goede wil van de Amerikaanse regering te overtuigen dan dat zij geacht werden indruk te maken op de tegenpartij of op andere belanghebbenden.

De oorlog tegen Joegoslavië heeft, ondanks herhaalde voorspellingen van het tegendeel, tot dusver een oplossing voor Kosovo niet zichtbaar dichterbij gebracht. Het oorspronkelijke doel, het voorkomen van verdere verdrijving van huis en haard van Kosovaren, is na de exodus van vele honderdduizenden vervluchtigd. Het nieuwe doel, de terugkeer van de Kosovaren naar Kosovo, blijft vooralsnog buiten bereik. Een onderzoek naar de gemaakte fouten is op zijn plaats. Maar dat zal geen antwoord opleveren op de vraag die hoognodig moet worden gesteld: is dit de juiste oorlog op de juiste tijd en plaats?

In het slop van het dictaat

Zullen we op deze manier ooit van Milošević afkomen? Als de methode van het 'tot capitulatie bombarderen' niet het dogmatisch militair beleid van het grote bondgenootschap was maar een wetenschappelijk experiment in een laboratorium, zou de conclusie allang zijn bereikt: deze proef is mislukt. Het proefdier dat onder de onophoudelijke injecties had moeten bezwijken, is er resistenter van geworden. En wat precies de oorzaak is, weten we nog niet, maar het heeft in zijn kooi gezelschap gekregen dat er niet als proefdier uitziet. In de wetenschap is dan het ogenblik aangebroken om dit experiment te evalueren. Wat in de wetenschap evaluatie wordt genoemd, is in de oorlogvoering wapenstilstand, gevechtspauze, schade opnemen, onderhandelingen. Wat is er voor; wat pleit er tegen?

Formuleren we het zo behoedzaam mogelijk. Het eerste voordeel van een voorwaardelijke wapenstilstand, gevolgd door een inleiding tot onderhandelingen, zou kunnen zijn dat het bondgenootschap zijn reputatie wat verbetert. De NAVO volgt de politiek van het dictaat: het bereiken van alles in één 'pakket', dat door de tegenstander met zijn feitelijke capitulatie wordt overhandigd. Op de Balkan wordt het niet begrepen; Hongaren en Grieken zijn erdoor in verlegenheid gebracht. De gevolgen zijn door Gyorgy Konrad (NRC Handelsblad, 8 mei) verklaard en beschreven. In Italië, onmisbaar voor de oorlogvoering, wordt getwijfeld. Intussen krijgen in Washington de haviken het moeilijker met de verdediging van voortgaande bombardementen en in de Europese lidstaten worden de duiven talrijker. Naarmate de luchtaanvallen langer duren terwijl het averechts resultaat overtuigender wordt, verbrokkelt het politieke draagvlak. Een fase van voorwaardelijke wapenstilstand kan om te beginnen dienen om de interne schade te herstellen.

De Russen hebben zich nu als bemiddelaars gevestigd. Vorige week zijn ze in Bonn tijdens de conferentie van de G8 in deze rol erkend. Rusland heeft een tweeledig belang bij een snel einde van de oorlog. De mythe van het 'Slavische broedervolk' daargelaten, hoort de regio tot wat in Moskou als het naburige buitenland wordt beschouwd. De recente vreedzame uitbreiding van de NAVO heeft daar al veel weerstand gewekt. Een met de wapens opgelegd dictaat is van Russisch standpunt bezien een voortzetting van deze politiek met andere middelen. Dat is één. De tweede reden is dat de Russen met hun ingestorte economie een oorlog waarin ze zelfs als sympathiserende partij betrokken zouden zijn, niet kunnen gebruiken. Het is een Russisch belang dat welke derde partij dan ook de onderhandelingen tot een goed einde brengt. Is dit een Russische bemiddelaar, dan des te beter, omdat het Moskou op een positieve manier terugbrengt in de internationale politiek.

Er zou bij de opening van welk overleg

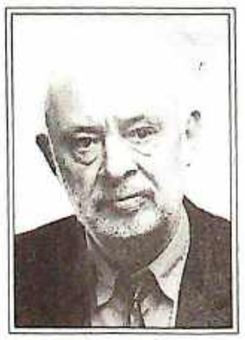

H.J.A. Hofland

dan ook één onontkoombare voorwaarde moeten worden gesteld: internationale inspectie van Kosovo, onmiddellijk nadat een staakt-het-vuren is ingegaan. Het opmerkelijke van deze oorlog is dat we alles weten van de schade aan Joegoslavische kant, alles van de toestand der vluchtelingen, hun aantallen, de problemen van de omliggende landen, en volstrekt *niets* van het gebied waarom het allemaal is begonnen. De wereld moet zich niet alleen kunnen overtuigen van wat met de Chinese ambassade is gebeurd. Het publiek heeft ook recht op de beelden van verlaten dorpen, afgebrande boerderijen. Wat is waar van de massagraven die een paar weken geleden uit de lucht zijn gefotografeerd? Heeft Milošević bezwaar tegen een ongewapend inspectieteam van de Verenigde Naties, met Russen erin, Chinezen, Argentijnen, Zimbabwianen? En ongehinderde televisie? Dat zal pas blijken als het hem wordt voorgesteld.

Het grootste gebrek van de NAVO is dat ze, met de consequente politiek van het dictaat, zich het diplomatiek initiatief heeft laten ontnemen. Met de bom op de Chinese ambassade heeft ze het vervolgens uit handen gegeven. Het gaat er dus om, het initiatief te herwinnen. En zoals het er nu uitziet, is dit alleen mogelijk met hulp van Moskou, dat zelf belang heeft bij een snel einde van de oorlog. In dit Russisch belang ligt voor de NAVO de kans zich uit de politiek van het dictaat – deze zelf opgelegde dwang – te bevrijden.

Dit zijn misschien de voordelen van een wapenstilstand die dient tot bemiddeling en voorwaardelijke onderhandelingen. En dan de nadelen. Zal de NAVO door een wapenstilstand die mogelijkerwijs niets meer is dan een gevechtspauze aan geloofwaardigheid inboeten? Als we het continu verwoesten van militaire installaties, infrastructuur, enz. beschouwen als het doorslaggevend bewijs van geloofwaardigheid (en dit is een leidende gedachte van de oorlogsleiding), dan is het bewijs de afgelopen zeven weken al ruimschoots geleverd. Een paar dagen rust, desnoods een vastgestelde termijn, zal er geen afbreuk aan doen.

Het enige werkelijke risico zou kunnen zijn dat na een wapenstilstand van bijvoorbeeld een week, nog geen resultaten zijn bereikt maar dat die wel zo dicht in het verschiet zouden liggen dat er nog een week verder moest worden onderhandeld. En, wie weet, nog een week verder. In dit proces neemt dan de toch al niet overweldigende oorlogsbereidheid in het Westen snel af. Voor hervatting van de strijd is geen overtuigend draagvlak meer. Milošević heeft zijn doel bereikt, Kosovo is etnisch gezuiverd, het feit voldongen en de NAVO is de verliezer. Dat zal het bondgenootschap dan nog lang heugen.

Geloofwaardigheid hoort tot de fenomenen die soms onderhevig zijn aan de wet van de verminderende meeropbrengst. Er is een maximum. Als dat is bereikt kan het alleen minder worden. Is de NAVO op dit punt aangeland? Er al overheen? Ons kabinet en de Tweede Kamer hebben zich zonder noemenswaardige kanttekeningen achter de onversneden voortzetting van de politiek van het dictaat geschaard. Alsof de werkelijkheid van nu dezelfde was als die van zeven weken geleden. Lering te trekken uit ervaringen is niet hetzelfde als de oorlog verliezen. De ervaring leert, dunkt mij, dat het tijd is voor een experiment met serieuze diplomatie, zonder dat die wordt bedreigd door militaire voltreffers op verkeerde doelen.

Haaretz: Bombs Smarter Than the Idiots who Launch Them

May 13, 1999

TEL AVIV, May 12 (Tanjug) - The two major political victims of the Kosovo and Metohija conflict now are the political credibility and success of the European Union and the United Nations, the Israeli *Haaretz* daily states today.

Both of these institutions have proven to be inefficient. Instead of having shown their political responsibility in the early stage of the Kosovo and Metohija developments, they moved away letting the USA in "to mount its military stallion and march into the scene with its fingers on the trigger".

The result of that is human suffering. The second consequence is acceptance and tacit legalization of the barbarian mark of the war that the Anglo-American military power has turned into a routine procedure of killing the civilians.

Haaretz compares the situation with Iraq at the beginning of 1991, when American and British pilots united their massive technological power with equally massive political stupidity to impose a system that was suitable to them.

The author of the *Haaretz* article warns that such a thing won't function and that NATO will get stuck in Yugoslavia. It will become clear once for all that war is not the way to resolving political problems.

A columnist of *The Jerusalem Post* comments that the NATO portparol criticized the media because they have ignored "roughly" 8,000 "successful" bombs thrown on Yugoslavia causing a huge panic because of those that have gone astray and hit the refugees, buses, a train, and recently the embassy of a big power.

"Things can go wrong in a war", NATO officials keep saying.

The Israeli journalist says that this is true as much as it is in traffic where careless drivers are deprived of their driving licences or are punished and taken to prison. He, therefore, wonders who will make a

public investigation into the criminal bombing of the Chinese embassy in Belgrade and which of the officials will have to assume responsibility.

http://www.serbia-info.com/news/1999-05/13/11779.html 24.5.99

It is time that someone warn NATO that things are dealt with in a different way in a democracy, even in time of war. Dead and wounded civilians cannot be regarded as collateral damage nor can reckless criminal mistakes be regarded as regrettable mistakes.

The Israeli columnists goes on to say that the world has progressed so much that bombs have apparently become smarter than the idiots who fire them.

Unnamed American intelligence sources state that the maps that have been used are old.

"How old" asks Thomas O'Dwyer, journalist, and adds that the Chinese embassy has been on that same location for quite some time, and the Pentagon has at least 3,000 employees who do nothing but add new data on the maps based on the CIA information and military intelligence services.

If NATO leaders believe that they can go on piling up mistakes at the same pace, they are terribly wrong. Their behaviour only paves the way to a large-scale incident that is on the verge of breaking which is going to cause bitterness among the international public, demoralizing NATO and leading to an abrupt end to the war.

The comment ends with the question - is General Wesley Clarke certain that such smart weapons know the location of the Russian embassy in Belgrade?

[Home | Encyclopedia | Facts&Figures | News]
Copyright © 1998, 1999 Ministry of Information
Email: mirs@srbija-info.yu